

אוסף גלידמות

מבית "צוף" הוצאה לאור

המחיר:

3

ש"ח

גליון מס' 61 • תשע"ח • פרשת בלק

תפארת יהדות המזרח

פניני אגדה ורסיסי אורה
מאשו הבהקת
של ראש הישיבה
הגאון האדיר

חכם **בן ציון**

אבא-שאול זצ"ל

ראש ישיבת 'פורת יוסף'
ובעל ה'אור לציון'

במלאות עשרים שנה
להסתלקותו לגנזי מרומים
ביום י"ט בתמוז תשנ"ח

מדור חדש "כה תאמר לבית יעקב" - מאמר חיזוק שבועי לנשות ובנות ישראל
"צניעות ומידות משכן לתורה" - הג"ר אריה ליב הכהן שפירא שליט"א משיגיח ישיבת פוניבז' לצעירים

נתן פלדמן
02-6504055

הוצאה לאור
צוף

ספר היצירה
הפיוט לנכדו אבינו עזר
ועליו פירוש רב דייקני
הגאון רבי עזרא שרם שליט"א
(מבדורא חרש)

שבות יצחק
בדיני אסירה לבני
הגאון רבי יצחק דוד שליט"א

לבנה בחידושה
בפני קידוש לבנה
הגאון רבי אהרן שוב שליט"א
מודיעין עילית

עושה חיל
על חתונה
הגאון רבי ישראל יוסף שליט"א
ירושלים

אוסף גליונות

מבית "צוף" הוצאה לאור

חישבתי דרכי

נקודות אור במשנתו של
הגר"מ שפירא זצוק"ל

נחל אליהו

משיעורי הגאון
רבי אליהו דיסקין שליט"א

תמצית הש"ס

דף היומי – מ"ב ומוסר

עינינו גל

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות
בישיבת מיר

שיעורי דעה

שיעורי הגאון
רבי גרשון מלצר שליט"א

אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

מים זכים

משא ומתן ופילפול
בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה

אוצר לקחים מהפרשה

תוספת שבת

מעלת השבת וקדושתה

תפארת יהדות המזרח

ראש הישיבה הגאון האדיר
רבי בן-ציון אבא שאול זצ"ל
ליקוטים ממשנתו וקוים לדמותו

"כה תאמר לבית יעקב"

"מידות וצניעות משכן לתורה"
הגר"ר אריה ליב שפירא שליט"א
משגיח ישיבת פוניבז' לצעירים

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"

הוצאות האוסף מרובות, מצוה חשובה לתרום בקופת "נדרים פלוס"
או "קהילות", בחיפוש המילים: "אוסף גליונות" (ניתנת אפשרות הנעחה).

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 037630543 אוסף גליונות 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 0732757000 אוסף גליונות 9641

ניתן לפרסם בגליונות מודעות פרסום על ספרים וכדומה, בפניה למייל האוסף.

ניתן להשיג את ה"אוסף גליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

ירושלים:	מודיעין עילית:	בני ברק:
<p>ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "הר"ן" – רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכז" רמת שלמה בית הכנסת "יחי ראובן" גבעת שאול בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "זופניק" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "היכל אפרים" רמות א' בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומות" רמות ד' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות בית הכנסת "מנין אברכים" רמות בית הכנסת "כנסת יהודה" סהנ"מ בית הכנסת "בני הישיבות" סהנ"מ</p>	<p>ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג) בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "משכן תורה" ברכפלד בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "שיח יצחק" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "חסד לאברהם" בית הכנסת "אהל אברהם" בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכז</p>	<p>כולל "פוניבז" כולל "בית הלל" כולל שע"י ביהכ"ס הגדול ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף"</p>
אלעד:	תל אביב:	פתח תקוה:
<p>ישיבת "תורה בתפארתה" גבעת זאב החדשה: בית הכנסת "בית אליהו" ביתר עילית: חנות "ספרית ביתר" אלעזר המודעי 11 בית הכנסת "ישיבת הר"ן" זוועהיל 2 בית הכנסת "בני הישיבות" גבעה B</p>	<p>ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "באר יעקב" ישיבת "באר יעקב" בית הכנסת "הכולל" רחובות: בית הכנסת "כולל בר שאול" תל אביב: מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב' אופקים: בית הכנסת "קוית השם" טלזסטון: בית הכנסת "קהילת בני תורה"</p>	<p>ישיבת "נחלת הלויים" נווה שאנן ישיבת "תפארת ישראל" שכונת הדר בית הכנסת "מקלט" נווה שאנן בית הכנסת "צא"י" שכונת הדר בית הכנסת "נדבורנא" שכונת הדר רכסים: בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב' אשדוד: כולל "עטרת צבי" רובע ז' שטיבלאך "קהל חסידים" רובע ז' נתיבות: בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בוכריס" תל ציון: בית הכנסת "אבי עזרי"</p>

ניתן לפרסם בגליון על כל תחום תורני: ספרים, גליונות שיעורים וכדומה. פרסום אקטיבי וחזק בהיכלי התורה והישיבות. אלפי עותקים מופצים בנקודות הפצה בכל ריכוזי הארץ. להוספת נקודה חדשה ניתן להתקשר: 052-7692282 (בשעות בין הסדרים), או באמצעות מייל: 9518479@gmail.com

לפרטים ולהצטרפות לקבלת "אוסף גליונות"
9518479@gmail.com

נתן פלדמן

מערכת 'אוסף גליונות'

9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יעקב לוי שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין יודלביץ שליט"א

הרב אלעזר וייס שליט"א

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת בלק תשע"ח | גליון מס' 56

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לזין ע"ה

החורבן האמיתי הוא בעזרת אדם ואותו מוטל עלינו לתקן

שתי מציאויות של קיום ניתנו בבריא

והנה בשם הוי"ה נמצאת פעמיים האות ה' אשר עניינה הוא נתינה כפי שנאמר בפסוק "הא לכם זרע", שתי בחינות של נתינה הם, ועניינם כפי שדרשו חז"ל במדרש רבה על הפסוק "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", כי נאמר "וייצר" בשתי יודיין ללמדנו שבורא העולם יצר את האדם שתי יצירות, יצירה כאן בעולם הזה ויצירה בעולם הבא, היינו שהמציאות כולה היא כפולה וניתנה לנו פעמיים, שתי נתינות יש בכל ההווה כולה, יש נתינה אחת שכוללת את כל החיים שאנחנו חיים פה היום, היינו כל המערכת שהיא העולם הזה, כל ההיקף העצום של העולם, השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר בה הימים וכל אשר בהם, כל זה מציאות אחת, אולם בורא העולם נתן לנו עוד מציאות, ולנתינה זו אנו יכולים להגיע רק אחרי שעברנו את המציאות הזו שניתנה לנו ראשונה.

כלומר, שתי היצירות האלה הם למעשה שתי צורות קיום, שתי היות נפרדות, כשאדם נמצא פה הוא נמצא בהווה אחת וכשהוא נמצא בעולם הבא הוא נמצא בהווה אחרת, בצורת קיום אחרת ובצורת עולם אחרת, מערכת אחרת של קיום.

את אותה ההווה של העולם הבא נתן לנו בורא העולם במתן תורה "אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", אז זכינו לקיום הזה ולמציאות הזו, ואת ההווה הראשונה, החיים שאנו חיים פה, קיבלנו כשנולדנו, כל אחד ואחד קיבל בלידתו את חייו ואת עצם היותו פה.

עוד חלוקות שתי מציאויות אלו, כי את האחת אנחנו מקבלים בעל כרחנו, ואילו את השניה אנו מקבלים בעבודה שאנחנו עובדים וצריכים לזכות לה ולהרויח אותה, על ההווה הראשונה שנינו במשנה "על כרחך אתה נולד ועל כרחך אתה חי", אמנם בסופו של דבר "ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון" ואז, אם יצא הדין לזכות זוכים בהווה השניה, ואם חלילה אינו יוצא כך

מהי משמעות המאורעות המנויים במשנה

שנינו במשנה בסוף מסכת תענית (כ"ו ע"א) "חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב", בפשטות משמע מלשון המשנה שהתענית נגזרה בעקבות אותם דברים שאירעו בימים אלו, אולם באמת, הרי אין הדבר כן, אחר שהתעניות כבר כתובות בנביא (זכריה ח') "צום הרביעי וצום החמישי" עוד לפני חורבן בית ראשון, ואילו אותם הדברים שאירעו את אבותינו חלק גדול מהם קרה בחורבן בית שני, וחורבן ביתר אף היה לאחר חורבן בית שני וכן הפורענות שנחרשה העיר, והדבר היחידי שהיה בתשעה באב לפני אותה הנבואה הוא שנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ ונקבע לילה זה ככביה לדורות, ואם כן אין קשר לאותם הדברים לקביעת התענית, וצריך להבין מהי המשמעות של דברים אלו שמונה המשנה.

אמנם ביאור הדבר, שהמשנה מונה כאן חמשה דברים שהם יסוד החורבן שהיה בשבעה עשר בתמוז, וחמשה דברים שהם יסוד החורבן שאירע בתשעה באב, ולהבנת הדברים נקדים לבאר סוגיא יסודית.

המציאות כולה נמצאת מכח שם הוי"ה ב"ה

כל המציאות כולה נמצאת מכח השם בן ד' אותיות, שם הוי"ה, זהו השם שבו נברא הכל ועל ידו יצאה המציאות כולה לגילוי, הוא מהוה את הכל וממנו כל ההווה כולה, וכפי שאומר הרא"ש ביומא בפרק יום הכיפורים "והוא מקור לכל השמות כי כולן נאצלין ממנו", פירוש כל שמותיו של הקב"ה הם כל גילוייו וכל הנהגותיו כולם, ואין בבריא כולה, בכל המציאות כולה, אלא גילוי יתברך, זו כל המציאות כולה, המציאות כולה, הבריא כולה, היא גילוי רצונו יתברך, וגילוי רצונו יתברך מתגלה בעצם ההווה.

והנה, אנחנו חיים פה בקרן זוית, אנו מעבירים את חיינו בתוך ד' אמות, במקום קטן צר ומצומצם מאד, אבל בורא העולם ברא אותנו כדי שנהיה חיים וקיימים ונמצאים לעולם ועד, כי האדם הלא נברא לחיות לעולם ואת המות אנחנו הבאנו על עצמנו, אמנם נתבונן מעט מהו פירוש המושג לחיות לעולם.

השגותינו הן קטנות ומצומצמות מאד, אנו מקיפים בדעתנו עשר ועשרים שנה, יש שיוכלו להקיף אף שבעים ומאה שנה, אבל כשמדברים על מה שנקרא "לעולם ועד" זה מושג של אין סוף, זה בלי גבול, קיום הנמשך הלאה והלאה ועוד הלאה, ולכל הקיום הזה נבראנו אנחנו עם התודעה הקטנה שלנו, נבראנו כדי לחיות לעולם ועד.

כשמתבוננים בזאת, יש כאן משהו שמטריף את הדעת, כי אין לנו צל של מושג מה נעשה במציאות כזו, המירב של התכניות שלנו יכולים למלא כמה עשרות שנים, אבל אין לנו אפשרות להבין כשמדברים על לעולם ועד, אף מספר בן המוני המוני אפסים הוא כהרף עין לעומת זה, כי הרי גם זה חולף ועובר ואילו לעולם ועד אינו עובר לעולם ותמיד הוא ממשיך, ולכל זה אנחנו נגיע עם התודעה שלנו, וכמוכן שהתודעה הזו מתרחבת והולכת וגדלה, אבל לעולם ועד נזכור את מה שהיינו פה, כאן זה המוצא, החיים שאותם אנחנו חיים פה הם המוצא, והם אלו שימשיכו לעולם ועד.

עיקר החורבן בשבירת צורת אדם

האדם נברא כדי לחיות בגדלות דעת, בהשגה גדולה ומרוממת יותר, אולם הנטייה הטבעית שלנו היא להסתפק במשהו מצומצם, לחיות בתוך המערכות היותר קטנות ויותר מצומצמות, די לנו במה שיש לנו כאן, זהו הביטוי החזק ביותר של החורבן, בימים אלו שאנו נמצאים בין החורבן הראשון לחורבן השני ועליהם נאמר "כל רודפיה השיגוה בין המצרים", והם הזמנים אשר נקבעו לנו לזכור את החורבן, עלינו להתבונן ולהבין כי הביטוי הגדול ביותר של החורבן הוא בעובדה הזו שהפכנו להיות שברי שברים של בני אדם, כי אין מציאות של חיים בלי עליה וכלי התקדמות תמידית, ולהישאר על מקום אחד זה דבר הנוגד את עצם המושג חיים, חיים זה כמו מעיין מים חיים נביעה תמידית שתמיד מתחדשת, כך אכן נוצרנו, והעובדה שאנו נראים כפי שאנו נראים היא עצם החורבן, כדי לתפוס מה פעל החורבן עלינו להביט על עצמנו ולהבין מה הוא עשה לנו, אם נתבונן לרגע על הפער שבינינו בפועל לבין מה שאנחנו מבינים בצורת אדם הרי נתבייש בכך, כי נראה בני אדם המסתובבים בעולם והם נראים כמציבות הנעות על קברים של צורת אדם אמיתית.

כאן נמצא עיקרו של החורבן, מה שבאמת נחרב זה צורת אדם, האדם הוא עולם מלא, ועל השארית העלובה שנשארה ממנו ניתן לקרוא זכר לחורבן.

עתה נבא לביאור עצם החורבן כפי שאנו למדים מאותם הדברים המנויים במשנה, ובעיקר הדבר עלינו להבין כי כשהמשנה כופלת חמשה דברים אירעו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב באים ללמדנו כי אותם המאורעות מכוונים כנגד שני הה' של הבריאה, אשר בהם היה הבניין, החורבן מכוון

הרי שלא זוכים בה, [אלא שכידוע ישנה מערכת גדולה שעל ידה בסופו של דבר כולם מגיעים גם להויה השניה, אולם אז מגיעים אליה באופן קשה של כל מיני עונשים וסבל, אך בסופו של דבר, סוף סוף מגיעים גם להויה ההיא].

תפקידנו הוא ליצור מחיינו כאן חי נצח לעולם

אלו הן אותן שתי הה', שתי הנתינות שבכיכול בורא העולם נתן לנו, והנה באותה הנתינה שקבלנו כאן בעולם הזה עם לידתנו, כאשר קבלנו את החיים, אותם החיים הנחיים פה בעולם הזה, קבלנו את המתנה הנפלאה ביותר והלואי נדע להעריך אותה, והיא כח הבחירה, קבלנו כח להחליט לבד, להיות הקובעים של חיינו, לקבוע את אופן שבו נחיה פה, החיים ניתנו לנו, והם ניתנו לנו עם בחירה חופשית שלימה, אנחנו יכולים לחיות אותם היטב ולעשות מהם רכוש כביר ואנחנו יכולים לבזבז אותם, אלו שני כוחות שניתנו בנו בעצם קיומנו, ובידנו הבחירה והכח להחליט בין הכח לברוא והכח להרוס, הכח ליצור והכח לאבד, כח זה נקרא בלשון חז"ל כח המלכות, אנחנו אדונים לחיינו.

באמת, רק מכח המלכות שניתן לנו, יש בידנו לבחור אם אנחנו ממליכים את עצמנו או שאנחנו מוסרים את המלכות למי שהמלכות שלו באמת, אבל אילולא ניתן לנו אותו כח מלכות, הרי שלא היינו יכולים להמליך, וכך בצורה כזו אנחנו יכולים להעמיד את העולם על צורתו הנכונה ואנחנו יכולים להרוס להחריב ולחבל, ואף להביא את העולם עד לסף של אבדון כפי שכבר עשתה זאת האנושות מספר פעמים, ובפעם אחת אף הביאו את העולם לכליה, אלא שהייתה פינה אחת אשר ממנה נברא עולם חדש.

מעתה, זהו האופן שבו אנו מגיעים לאותן שתי הה', היצירה בעולם הזה והיצירה בעולם הבא, אנו נבראים כאן ביצירה שבעולם הזה, וניתן בידנו הכח לעשות מהעולם הזה מציאות אמיתית, והיא היצירה של העולם הבא, ואותה יצירה לעולם הבא שניתנה לנו היא נפלאה מאיתנו, כפי שדורשת הגמרא בברכות (ל"ד ע"ב) "כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך" ימות המשיח עדיין שייכים למציאותנו פה, אבל העולם הבא הוא עולם אחר, גבוה יותר, ובהיותנו כאן אין לנו שום מושג איך הוא נראה, זה דבר שמעבר לתפיסה ולהשגה ומעבר לכל המושגים שלנו.

נמצא שאנחנו נושאים איתנו בהיותנו כאן, כח כביר ועצום, כח מלכות שיכולה לשלוט על כל העולם כולו, זהו הדבר שניתן לנו בהיותנו פה, ואילו את מה שניתן לנו בהיותנו שם, זאת נדע כשנגיע לשם, ולואי ונזכה.

מציאות הנצח העתידית אינה נתפסת אצלנו

זוהי תמצית הבריאה כולה, ומההיקף העצום של המציאות בעולם הזה, שאין בידנו להקיף אפס קצהו, מכל המציאות האדירה הזו אנחנו יכולים רק לשער השערה כל שהיא על ההיקף העצום של מה שצפוי לנו בעולם האמת.

אנחנו נבראנו כדי להיות לעולם, נבראנו כדי להיות תמיד, כשבטל התמיד הפסדנו את התפיסה הזו, אנחנו נשברנו עם הלוחות, ונעשינו קטנים עם ביטול התמיד, הפכנו להיות דבר זמני וארעי, דבר שהוא לא תמיד.

"העמד צלם בהיכל", ההיכל זהו המקום שממנו ממשיך מעמד הר סיני, משם מתגלה התורה, וכפי שנאמר "ובבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארן העדות מבין שני הכרובים", אהל מועד הוא כנגד ההיכל וחצר אהל מועד כנגד העזרה, באהל מועד שמעו את הדיברות היוצאות מבין שני הכרובים, וכאן היה ההמשך של מעמד הר סיני (והאריך בזה רמב"ן בריש פרשת תרומה), כשהעמד צלם בהיכל, ההמשך של אהל מועד, יש כאן עוד חורבן למעמד הר סיני, אותו מעמד הר סיני שהמשיך להיות איתנו נחרב.

עוד אירע לנו בשבעה עשר בתמוז "הובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה, ונבאר בתחילה את החורבן שבשריפת התורה, התורה שניתנה בסיני היא תורת ה', לשון הרמב"ם (פ"י מהלכות תפילין ומזוזה וספר תורה ה"י) "מצוה לייחד לספר תורה מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי" היינו כבוד בלי גבול יותר ויותר, והמשך דברי הרמב"ם "דברים שבלוחות הברית הן שכל ספר וספר", כל ספר תורה הוא גילוי של הלוחות, אלמלא נשתברו הלוחות היה הדבר בלתי אפשרי לשרוף תורה, ספר תורה זה תורת ה', דבר שנתפס בקדושת התורה בעצמה, ואיך שייך לשרוף אותו, העובדה ששייך לעשות כך היא חורבן, וכך, הגילוי שכל ספר וספר מגלה את מעמד הר סיני "דברים שבלוחות הברית הן שכל ספר וספר" הכח הכביר שמונח בכל ספר תורה, נחרב, מאז ועד היום נשרפו הרבה ספרי תורה אבל ההתחלה הייתה חורבן, אחרי שזה נחרב זה כבר איננו, זה כבר נחרב, אבל תחילת הדבר היא חורבן.

"הובקעה העיר", אנו עוסקים כאן בעיר ירושלים, אשר היא המקום שבו התורה מתגלה "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" מכאן יוצאת תורה לישראל, והנה, במעמד הר סיני אנחנו עמדנו במקום שאי אפשר היה לגשת אליו, אף אחד לא יכול היה לגשת לשם, ואף בכלל ישראל כל אחד עמד במקומו שלו ולא נכנס לתחומו של חבורו, הרמב"ן כותב (שמות י"ט א') שלאותו המקום הגדול שנקרא מעמד הר סיני גם הערב רב לא יכלו להכנס, אותם ערב רב שיצאו איתנו ממצרים במספרים עצומים, אף שקבלנו אותם כגרים, אולם הם לא עמדו באותו מקום אלא מסביב לו, "כי לישראל יתן התורה", מתן תורה היה רק לבני אברהם יצחק ויעקב.

כשהובקעה העיר חרב העניין הזה, המציאות הזו נחרבה, ומאז כבר אין לנו מקום בלעדי שהוא שלנו בלבד ואף אחד לא יכול להיכנס לשם.

כל אלה הם החורבנות שקרו בשבעה עשר בתמוז, וכולם מצטרפים לחורבן אחד, אין זה משנה מתי הם קרו אם לפני או אחרי קביעת התענית, עיקר הדבר הוא שהיום הזה הוא היום שבו מעמד הר סיני נחרב, שם היה החורבן של מתן תורה, זה מה שקרה ביום הזה של שבעה עשר בתמוז.

כנגד הבניין כי עתה נחרב מה שנברא, וכיון שהבריאה הייתה בה', כפי שדורשים חז"ל "בהבראם" בה' בראם, וכפי שהארכנו בזה, הרי שכאן קבלנו את ההיפך, כל מה שניתן בה' נלקח ונחרב.

והנה בארנו כי ישנן שתי נתינות, האחת ניתנה לנו במתן תורה והיא הנתינה שמביאה אותנו לחיי העולם הבא, והאחת היא הנתינה של חיינו בעולם הזה המכוונת כנגד כח המלכות, כנגד שתי הנתינות האלו מכוונים שני החורבנות, בשבעה עשר בתמוז נלקחה מאיתנו התורה, וכל חמשת הדברים מכוונים לעניין זה, ובתשעה באב נחרבה המלכות שניתנה לנו, ומכוונים לכך כל אותם החורבנות, אלו שני החורבנות המכוונים כנגד שני הה' שבשם הויה, ונבאר את הדברים.

בשבעה עשר בתמוז חרב מתן תורה

תחילת החורבן בשבעה עשר בתמוז היתה כאשר נשתברו הלוחות, והיינו ששם נשבר בעצם מעמד הר סיני, מעמד הר סיני היה צריך להסתיים בנתינת הלוחות, אשר בהם נמצא כל מעמד הר סיני, וכשהלוחות נשתברו פירוש הדבר שמעמד הר סיני נשבר ואינו נמצא איתנו, וכאמור כל יתר הדברים שקרו אחר כך מלמדים אותנו שביום הזה היה חורבן התורה, וכולם מכוונים לנקודה הזו, כפי שנבאר.

המאורע השני המוזכר במשנה, "בטל התמיד", לכאורה מה המיוחד בזה להזכיר דווקא שבטל התמיד, הרי מאז כלל לא הקריבו קרבנות, וכפי שאנו מזכירים בסליחות "כי בשבעה עשר בתמוז בטלו עולה וזבח" ומדוע מדברים על התמיד במסוים.

והנה, בפרשת התמיד נאמר "עולת תמיד העשויה בהר סיני", ונחלקו בזה תנאים במסכת חגיגה (דף ו' ע"א) האם עולה שהקריבו ישראל לפני מתן תורה בסיני, כפי שנאמר שם בפסוק "ויעלו עולות וזבחו זבחים שלמים לה' פרים", הייתה עולת תמיד או עולת ראייה, ועתה, לדברי האומרים כי אותה עולת סיני הייתה עולת תמיד, והיא שהוקרבה בראשונה ושוב לא פסקה עד שבטל התמיד, ודאי נמצא כי התמיד הוא קרבן השייך במסוים למתן תורה, וכשבטל התמיד יש כאן עוד גילוי שהר סיני נחרב, נשתברו הלוחות ובטל התמיד, אולם באמת הדבר מתבאר גם לחולקים וסוברים כי בסיני זו הייתה עולת ראייה.

כי הנה, הגמרא שם בחגיגה מבארת כי לשיטה זו פירוש הפסוק "עולת תמיד העשויה בהר סיני" הוא ש"מעשיה נאמרו בסיני", ולכאורה צריך ביאור, הרי כל המצוות או כל כללי המצוות, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, כולן נאמרו בהר סיני, ומה המיוחד בתמיד, אולם העניין בזה כי באמת עניין התמיד הוא הדבר שאותו קבלנו בסיני, עד שהוא נחרב, זהו מצב של קבע בלי הפסק, מצב שבעצם צריך ללכת לעולם ועד ולא להפסיק אף פעם, "חיי עולם נטע בתוכנו", לכן זאת העבודה היחידה שמהיום הראשון נקראת תמיד, אין זה סיכום של מספר שנים אשר מהם עולה כי תמיד היה כך, אלא זהו דבר שמלכתחילה עצם טבעו ועצם עניינו הוא תמיד, וכך הוא נקבע להיות לעולם, ולכן כאשר הקריבו את התמיד הייתה ההקרבה באופן שכך זה ימשך תמיד, עד שזה נחרב ובטל התמיד, וההפסד של העניין הזה הוא ההפסד של כל עניין הקבע אצלנו.

תשעה באב הוא יום חורבן המלכות

בתשעה באב כאמור חרבה המלכות, וכפי שנתבאר זוהי אותה נתינה שניה שניתנה לנו, שבה נמצא הכח הכביר להפוך את חיינו פה לחיי עולם.

ביום זה התחיל החורבן ונגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, כך איבדנו את המקום שרק בו יכולה להיות לנו מלכות, ובאותה הגזירה שנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ נגזר שגם כשניכנס לארץ זאת לא תהיה כניסה שלמה, זו תהיה כניסה אבל אפשר יהיה לסלק אותנו משם, וכך היה, ובחורבן הבית הראשון חרבה בפועל מלכות בית דוד, חרבה המלכות בישראל ונמסרנו בידי ארבע המלכויות שאנחנו בידיהם עד היום הזה, אז התחילה לשלוט עלינו המלכות הראשונה והיום אנחנו נמצאים בידי המלכות הרביעית, המלכות נלקחה והיא מאיתנו והלאה ואין לנו את אותו כח שליטה שהיה בידינו, כל משך הזמן שהמלכות הייתה בידנו והיינו שליטים התבטלו אלינו כל המלכויות, כפי שהיה בימי שלמה שכל המלכויות קבלו עליהם את מלכותו והוא היה מלך על העליונים ועל התחתונים, מלך בכיפה, והרבה יותר מזה כמו שכתוב בחז"ל, זאת הייתה המלכות השלמה והגדולה, אולם מאז ואילך הרי שכבר אצל בניו נתחלקה המלוכה, וכך התחילה המלכות להתפצל מרחבעם עד שהיא נשברה לגמרי אצל צדקיהו שירד בבבלה הושפל על ידי נבוכדנצר, כך נחרבה מלכות בית דוד וסוכת דוד היא עדיין נופלת, אלו הן החורבנות של הבית הראשון והבית השני אשר בהם נמצא עיקר עניין המלכות (ועי' לשון רש"י בדניאל (ב' א') על הפסוק "בשנת שתים למלכות נבוכדנצר", וקראו למלכות נבוכדנצר על שהראה זדונו לכנס לתוך דביר מלכו של עולם" ועוד יש להאריך בזה).

"חרבה ביתר", כלשון הרמב"ם (פ"ה מהל' תעניות ה"ג) "ונלכדה עיר גדולה וביתר שמה והיו בה אלפים ורבעות מישראל והיה להם מלך גדול ודימו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח, ונפל ביד גוים ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש", היה כאן עניין מיוחד של מלכות, כי התחילה שם מלכות אשר אמורה הייתה להיות חזרה של מלכות בית דוד, וכפי שראו רבי עקיבא וכל חכמי דורו שיש כאן שורש לחזרה של מלכות בית דוד לכלל ישראל, וחייבים להוסיף בזה כי ישנה טעות גרועה מאד, אשר לפיה אף מלמדים את הילדים, שרבי עקיבא טעה בכך כוזיבא, דבר זה אינו נכון כלל, ודאי כי רבי עקיבא וכל חכמי דורו אינם טועים, זאת לא הייתה טעות אלא היה כאן חורבן, הדבר היה נחרב, היתה כאן התחלה אמיתית, המשנה מזכירה זאת כאחד מחמשת הדברים שנחרבו בתשעה באב, טעות אינה חורבן, אלא הייתה כאן אפשרות והתחלה לכך שתחזור המלכות והיא נחרבה, וכאשר רבי עקיבא קרא עליו "דרך כוכב מיעקב" זו הייתה אמת ולא טעות אלא שזה נחרב, וכפי שבית המקדש היה אמת ולא חלילה טעות אלא שהוא נחרב, וכך היא לשון הרמב"ם (פי"א מהל' מלכים ה"ג) בעניין רבי עקיבא ובן כוזיבא "ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעונות", העונות הביאו חורבן, עוד חורבן למלכות.

הדבר האחרון, כלשון הרמב"ם (פ"ה מהל' תעניות ה"ג) "ובו ביום המוכן לפורענות חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את

ההיכל ואת סביביו לקיים ציון שדה תחרש", ונבאר מה הם הפנים המיוחדות של החורבן בזה.

איתא בפסחים (פ"ח ע"א) "לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה. אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל", יצחק קרא שדה לאותו מקום שאברהם קראו הר, כי אכן הר הוא מקום בולט על פני השטח אבל עדיין אינו משויך למישהו פרטי במסוים, אבל שדה זה מקום גדור, יותר פרטי ויותר שייך למישהו, ויעקב קראו בית, והנה יעקב קראו בית כשעדיין לא היה שם שום זכר לבית ולכן כשנחרב הבית, אכן נחרב הבית שנבנה אבל עדיין היה שייך העניין של "יעקב קראו בית" גם כשאין שם בפועל בית, אך כשבא אותו רשע וחרש את המקום, לקיים מה שנאמר ציון שדה תחרש, אז חזר המקום להיות שדה, ונתבטל ה"יעקב קראו בית".

כאן נמצא עצם עניין המלכות, עיקר המלכות הוא, כפי שדורשת הגמרא בכמה מקומות, "שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך", וכלשון הרמב"ם (פ"ב מהל' מלכים ה"א) "כבוד גדול נוהגין במלך, ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם", והנה לשון הפסוק שבו קראו יעקב בית "מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים", כאשר חרש אותו רשע את המקום והוא חזר להיות שדה ולא בית, הוא הפסיק להיות מה נורא המקום הזה, אימת המלכות נסתלקה ונחרבה.

עלינו להרגיש את החורבן ולחזור להיות בני דעה

כפי שנתבאר, החורבן האמיתי זה אנחנו, כל מה שקרה לנו, עד להיכן הידרדרה צורת אדם, זה החורבן האמיתי ועל זה צריך לבכות, כל התפארת הנפלאה של צורת אדם, הכל נחרב ואיננו, והדבר הכי נורא הוא שאנחנו מרגישים טוב עם זה, טוב לנו, יש משל שמובא בחז"ל ומוזכר רבות בראשונים בספרי מוסר, על המלך שהגלה את בנו מביתו ובכל זאת המשיך לעקוב אחריו, והכאב הגדול ביותר היה כאשר באו השלוחים ואמרו לו שאותו בן המלך מרגיש טוב מאד במקומו שהוא נמצא שם, הוא כבר לא חי את ההשפלה שהוא הושפל, הוא הושפל עד כדי כך שכבר טוב לו בשפלות הזאת.

כאן נמצא החורבן האמיתי, כאן נמצא עומק החורבן, ומאידך, על זה אמרו חז"ל כדאיתא בברכות (ל"ג ע"א) "ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו", את בית המקדש הזה אנחנו יכולים לבנות, לעשות את עצמנו למי שיש בו דעה שכאילו נבנה בית המקדש בימיו, בית המקדש הזה הוא בידינו.

אלו הדברים שבהם עלינו להתעורר, בזמן שחז"ל קבעו לקונן ולבכות על החורבן, אנחנו חייבים להשתדל להיות ולראות עד היכן הדברים מגיעים, עד כמה החורבן נורא, עד כמה ירדנו, יתן ה' והדברים יעוררו אותנו להיות מי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו.

הביאור בנבואת בלעם שהיא כנבואת משה באומות העולם

בלק, הפרשה שלנו! נתקשו הראשונים והאחרונים הרי גם זה חלק מספרו - מחמשה חומשי תורה, ולמה זה כתוב בנפרד?

ר' יהושע לייב מאריך בעוד הרבה קושיות, נזכיר חלק מהם: כתוב בחז"ל (יבמות מט, ב) לבאר את ההבדל שבין נבואת משה לשאר הנביאים: כל הנביאים נתבאו באספקלריא שאינה מאירה, ומשה רבינו באספקלריא המאירה. צריך להבין מה זה אספקלריא המאירה, ומה זה אספקלריא שאינה מאירה, ומה החילוק ביניהם? וכן צריך להבין מה הטעם שאמרו חז"ל שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד?

עוד דרשו חז"ל מהכתוב (דברים לד, י): ולא קם עוד נביא בישראל כמשה, ואמרו בספרי (שם, סוף פיסקא שנו): בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ואיזה זה בלעם בן בעור. לאיזה ענין כיוונו חז"ל לומר שבאומות העולם קם כמשה? והאם בלעם באמת היה בדרגה של משה בנבואה? וקשה לשמוע דימוי טומאה לטהרה?

ר' יהושע לייב אומר יסוד גדול ביסודי התורה, אני זוכר כמו היום שהרב שך אמר את זה בהתרגשות גדולה, וזה גם נמצא באחד ההקדמות של האבי עזרי, ולפי זה הרב שך אמר חידוש גדול בעקידה, לא נכנס אליו עכשיו, הוא אומר כך:

מה ההבדל בין נבואת משה לכל הנביאים? ר' יהושע לייב קודש הקדשים מאיר את עינינו בדברים שהם מיסודי התורה: כשרואים את השמש דרך חלון, שמש, באיזה צבע יראו את השמש? לפי הצבע של השמשה! אם השמשה ירוקה, רואים שמש ירוקה, וכשהיא אדומה השמש תראה אדומה, ובצהובה - צהובה, השמש תמיד היא אותה שמש, אבל היא משתקפת בעיני הרואה כפי צבע הזכוכית!

כן הדבר בנבואה שהיא דבר ה', הדיבור כשהוא יוצא מפי ה' יוצא באופן שווה לכל הנביאים, אלא

ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא (כב, יב).

לא תלך - אמר לו: אם כן אקללם במקומי, אמר לו הקב"ה: לא תאר את העם, אם כן אברכם, אין צריכין לברכתך, כי ברוך הוא, אמרו לצרעה לא מדובשך ולא מעוקצך (רש"י).

בלעם רוצה ללכת לקלל את ישראל, אומר לו הקב"ה: לא תלך עמהם - הקב"ה לא מסכים עמו, ואז פתאום בלעם מתהפך: אם כן אברכם, נשאלת השאלה, מדוע אחרי שהקב"ה לא הסכים עמו לקלל את ישראל, הוא רוצה לברכם? הוא חזר בתשובה?! ומדוע באמת הקב"ה מנע אותו מתחילה לברך את כלל ישראל? ומפני מה בסוף הקב"ה כן נתן לו ללכת לברך את ישראל? מה נשתנה?

דברי המהרי"ל דיסקין בביאור שנבואת משה יותר משאר הנביאים

יש מאמר נפלא של ר' יהושע לייב דיסקין, שנדפס בסוף חידושי מהרי"ל דיסקין על התורה - מאמר לסיום התורה, את המאמר הזה זכיתי לשמוע ממורי ורבי ראש הישיבה הרב שך זצ"ל לפני ארבעים שנה, הוא היה אומר שיעור על הדף, ובשיעורים הוא לא דילג כלום, למדנו כל גמרא וכל רש"י, ולמדנו גם את האגדות בסוף פרק קמא דבבא בתרא, את כל האגדות, היו שם הרבה דברים - חידושים גדולים, ואז הוא אמר את המאמר של ר' יהושע לייב - מאמר יסודי מאד, שכדאי לדעת את זה.

המאמר של ר' יהושע לייב כדרכו בנוי על הרבה קושיות עם יסוד אחד, נגיד בקצרה מה שנוגע לענינינו:

הגמ' בסוף פרק קמא דבבא בתרא (יד, ב) אומרת: משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב. מה זה ספרו? חמשה חומשי תורה! ומה זה פרשת בלעם? פרשת

בלעם בן בעור. רק בנבואה הזאת של הברכות האלו קם באומות העולם - שהיתה לבלעם נבואה בבחינה של אספקלריא המאירה.

וזו כוונת הגמ' משה כתב ספרו ופרשת בלעם - כשמשו רבינו כתב את כל הנבואות שהיו לפניו, מה שהקב"ה אמר לאברהם, ומה שיעקב אמר, ומה שהשבטים אמרו, הוא לא רק כותב את המילים, אלא כביכול זה עבר עיבוד מחדש, נכון שזו אותה נבואה אבל עד עכשיו זה היה בבחינה של אספקלריא שאינה מאירה, כפי תכונות הנפש של מי שקיבל את הנבואה, ומשה היה צריך לכתוב אותה כצורתה כמו שיצאה מפי הגבורה, ובכך זה נהפך לתורה, וקיבל ניסוח של תורה, וכך בכל התורה כולה, חוץ מפרשת בלעם - נבואת בלעם לא היתה צריכה עיבוד מחדש, בלעם גם העביר אותה כצורתה באספקלריא המאירה, את נבואת בלעם משה העתיק כצורתה, ולכן נאמר בנפרד שכתב ספרו, ששם נכתב כל התורה בראיה של משה באספקלריא המאירה, ופרשת בלעם שמשה העתיר אותה כצורתה שכבר נאמרה באספקלריא המאירה.

ועל פי דברי ר' יהושע לייב אפשר להוסיף בעזר ה' עוד כמה דברים

בפרק קמא דמסכתא מגילה (יד, ב), על המעשה הנזכר בספר מלכים ב (פרק כג), אחרי ששרף אחז את התורה ונשתכחה תורה מישראל, מצא חלקיהו הכהן הגדול את ספר התורה שהיה טמון תחת הנדבך, והביאוהו לפני המלך יאשיהו, ויצו המלך לכו דרשו את ה' בעדי ובעד העם - שיפרשו את האמור בפרשת התוכחה, וילכו אל חולדה הנביאה אשת שלם. הקשו בגמ': ויאשיהו גופיה, היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה - הרי ירמיהו הנביא היה קיים באותה שעה? אמרי דבי רבי שילא: מפני שהנשים רחמניות הן.

יש פה שאלה עצומה, מה הכוונה נשים רחמניות הן, וכי יש פרוטקציה בנבואה? הרי נביא הכובש נבואתו חייב מיתה - נביא צריך להגיד את הנבואה שמתגלה לו?

ועל פי דברי ר' יהושע לייב הדברים מבוארים היטב, ודאי שנביא לא יכול לשנות את נבואתו, וחולדה על אף שנשים רחמניות הם לא יכלה לעשות הנחות, אין פרוטקציות! אבל היות והנבואה יוצאת מפי הנביא כפי שהיא משתקפת בכלי קיבול שלו, וכפי תכונות נפש הנביא כך הוא סגנון הנבואה, אצל נשים שרחמניות הן, סגנון הנבואה שמתקבל, הצבע של השמשה, הוא של

שכל נביא ונביא מקבל את הנבואה לפי שורש נשמתו, דהיינו שבעיקרי הדברים דבר ה' שווה לכולם, אבל הסגנון הניסוח הצורה והניגון משתקף אצל כל נביא לפי שורש נשמתו, וכמו השמש שהיא אותה שמש ולכל אחד היא נראית בצבע אחר, כך כל נביא יש לו כלי קיבול אחר לקבלת הנבואה, וזו הסיבה שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. וזו כוונת הגמ' שרואים באספקלריא שאינה מאירה, שראיית דבר ה' היא לפי שורש נשמתם ותכונת ראייתם.

יוצא מן הכלל היה משה רבינו - אבי הנביאים, שהיה צריך להעביר דבר ה' כצורתו, להעביר את התורה לכלל ישראל צריך שזה יהיה כצורתה, בלי ההשתקפות של הכלי המקבל של הנביא, לא לפי תכונות נפשו בלבד, לכן נתנבא באספקלריא המאירה - דבר ה' נראה אליו בצורתו, כמו שיצא מפי הגבורה, כדוגמת ראיית השמש דרך זכוכית ללא צבע, הכל היה שקוף בפניו!

זה ההבדל בין נבואת משה לשאר הנביאים!

אומר ר' יהושע לייב: בלעם רצה לברך את ישראל, למה הוא רצה לברך? הוא ידע שאם הנבואה תעבור דרך הכלי של בלעם, שהיה מלא עם עין רעה, רוח גבוהה, ונפש רחבה, עם כל הבלעמ'קייט שלו! כך גם יכנסו הברכות לכלל ישראל, זה יצא בסגנון שלו ויכנס שם כל הזוהמא שלו! כוח הנבואה פועל לפי הדיבור של נביא ותכונתו, לכן כשהקב"ה אמר לו: לא תאור את העם, אמר בלעם: אם כן אברכם במקומי, לפחות הברכה שלהם תהיה ברכה בנוסח בלעם, ולכן הקב"ה מנע אותה בתחילה מלברכם, לא מדובשך ולא מעוקצך!

ולמה בסוף הקב"ה נתן לו לברך? מה עם הסיכון הזה?

עצה עמוקה עשה בה הקב"ה! בברכות האלו שבלעם ברך את ישראל, נתן לו הקב"ה כוח נבואה בבחינה של משה, לא נבואה בבחינה של כל הנביאים שהם מעכלים את הנבואה בכלי קיבול שלהם, וזה יוצא לפי הכלי קיבול שלהם, אלא כנבואת משה - באספקלריא המאירה, שהוא מעביר את דבר ה' כצורתו, בלי שייכות לתכונות נפשו של בלעם! בגלל 'חיבתן של ישראל', הקב"ה עשה לבלעם בברכות המיוחדות של נבואת בלעם, בחינה של אספקלריא המאירה, בשביל שלא יכנס בברכה שום דבר מהבלעמ'קייט, והנבואה תשאר כצורתה!

ועל כך נאמר: ולא קם עוד נביא בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ואיזה זה

נקי, ובו יעבירו את הבושם ואז זה ישאר נקי, ותהיה לו השפעה!

בלעם, זה צינור של ביוב! יש שם עין רעה, רוח גבוהה, נפש רחבה, הקב"ה ידע שאם הברכות יעברו דרכו ידבק שם מזה, מה עשה הקב"ה? הכניס צינור פנימי וישם ה' דבר, דבר - זה מחיצה, בתוך פי בלעם, מחיצה פנימית בין דבר ה' לפי החזיר, שלא תעבור הנבואה דרך מבוי מטונף, וכך הנבואה נכנסה דרך שם ונשאר נקי.

ולדרכו של האור החיים מיושבות השאלות ששאלנו בתחילת הפרשה, וכעין דברי ר' יהושע לייב: למה בלעם רצה לברך, כשלא נתנו לו לקלל? ולמה הקב"ה אמר לו בתחילה לא לברך? ולמה בסוף הקב"ה נתן לו לברך?

כשבלעם רצה לברך, הוא רצה שזה יעבור דרך הביוב, דרך פי החזיר, ולכן בתחילה הקב"ה לא נתן לו לברך, ואחרי שהוא התעקש ללכת, נתחכם ה' לעשות תיקון לדבר קדושה לבל תעבור במבוי מטונף, "וישם ה' דבר בפי בלעם" דבר - דבר החוצץ בפי בלעם, ואז זה נשאר נקי. האור החיים הקדוש לא מוסיף ליישב כך לפי דבריו, אבל זה יתכן לומר לפי הדרך של האור החיים הקדוש.

ועל פי דברי ר' יהושע לייב אפשר לבאר את לשון הפסוק "וישם ה' דבר בפי בלעם" בסגנון קצת אחר

בפרק כל שעה בפסחים, יש סוגיה האם משקין מבלע בליעי או מפקד פקיד, היין שבתוך הענבים, השמן שבתוך הזיתים, וכל המשקים שבתוך הפירות, האם הם בלועים בפרי וזה חלק מהפרי, או שזה דבר נבדל מהפרי וכמו פקדון בתוך הפרי.

בנבואה, הנבואה של כל הנביאים זה כאילו מבלע בלע, כמו להבדיל אדם שאוכל דבר הוא לועס אותו ומוציא אותו, זה נלעס אצל האדם ויוצא ממנו, הנביא מקבל אותו לפי ערך נשמתו, קולט אותו, ואז הוא מוציא אותו - זה נקרא מבלע בלע. אבל הנבואה של בלעם היה מפקד פקיד, כמו שמכניסים לו דבר ויוצא כמו שהוא נכנס, זה לא נקלט ונעשה חלק ממך. זה היה העצה עמוקה שעשה הקב"ה שנבואתו תהיה באספקלריא המאירה שזה מפקד פקיד!

רחמים וכך יוצאת הנבואה מפיה, וזהו דבר ד' שנמסר לה.

דבר נוסף שאפשר לבאר על פי זה אשר בחר בנביאים טובים

בברכת ההפטרה אומרים: אשר בחר בנביאים טובים, משמע שיש נביאים רעים, נביאים רעים זה בלעם! אבל מה זה נביאים טובים? מה השבח בנביאים טובים?

הביאור הוא: אם הנביא הוא לא טוב, הרוע שלו נכנס בנבואה! זה משתקף בסגנון הנבואה, כמו אצל בלעם! ועל כך מברכים: אשר בחר בנביאים טובים! כמה שהנביא יותר טוב הסגנון של הנבואה שמשתקף דרך הנביא יוצא יותר טוב!

ועל דרך זה נראה לבאר בטוב טעם, פשט בפסוק בהמשך הפרשה (במדבר כג, ה): וישם ה' דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר. ועמדו הראשונים בביאור הפסוק, מהי כוונת הדברים "וישם ה' דבר בפי בלעם"? ולא יזה צורך נאמרה הקדמה זו?

האור החיים הקדוש אומר בזה דבר נפלא, נעתיק את לשונו הזהב: לפי שרצה ה' לגלות עתידות ודברים נפלאים מהטובות אשר יגיעו לישראל, ורצה שיתגלו על ידי בלעם נביא האומות, לפרסם מעלת עם קדושו לפני כל האומות, ואשר תבואנה לישראל מהטובות באחרית הימים וכליון האומות על ידי ישראל לבסוף, וידעו האומות מפי נביאם הדברים ככתבם להרבה תועליות הנמשכות לישראל נגלים ונסתרים, ולפי שאדם זה הוא אדם מובהק בכיעור ותיעוב ושיקוף, לא תנוח עליו הרוח הקדושה המגדת העתידות, גם הדברים מצד עצמן דברי קודש הם ולא יחנו בגוי טמא, לזה נתחכם ה' לעשות תיקון לדבר קדושה לבל תעבור במבוי מטונף, ועשה מחיצה בין כוח המדבר והדיבור עצמו ובין פי חזיר, והוא מאמר: וישם ה' דבר אחד בפי בלעם, הציע כח אחד שיכול להתמצע בין שניהם, ובזה נעשה פי בלעם גבול בפני עצמו, והדבר מפסיק לגבול כח המדבר והדיבור, ואז "כה תדבר" רוח הקודש היא תדבר.

האור החיים הקדוש אומר: אם רוצים להעביר בושם דרך צינור ביוב, ומעוניינים שישאר בו ריח טוב, אם יפזרו בתוך הצינור בושם, מה יקרה? לא יהיה לזה השפעה כלל, הבושם יבלל עם כל הטינופת שבמקום ולא יישאר כלום מריח הבושם! אז מה עושים? יש עצה, להכניס בתוך הצינור של הביוב עוד צינור פנימי

האספקלריא של שורש נשמתו! שואל הזוהר: אם כן איך פה שש מאות אלף התנבאו בסגנון אחד? בעל כרחך, שנבואתם על הים היתה בבחינה של אספקלריא המאירה, כי אם זה היה נבואה רגילה לא היה יכול להיות בסגנון אחד! ובעל כרחך שהם ראו מה שלא ידעו שאר הנביאים - שראו באספקלריא המאירה. זה עומק דברי הזוהר!

ואף שנאמר, שלא קם עוד נביא בישראל כמשה, ולדברי הזוהר הרי היה גם את הנבואה של השישים ריבוא בשירת הים, שזה גם היה באותו בחינה של אספקלריא המאירה. היינו דוקא בעצם הנביא שיש לו כוח נביאות כזה, אבל בזמן המסוים של השירה שנבואתם היתה מכוח נבואת משה, אף כלל ישראל כולו היו באותה דרגה.

ועל פי האמור אפשר להמתיק את לשונות התפילה, שאנו אומרים בכל יום שחרית וערבית, לפני הזכרת הכתוב מהשירה: ה' ימלוך לעולם ועד.

בשחרית פותחים ואומרים: יחד כולם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד, ובערבית הפתיחה שונה, שאומרים: זה אלי ענו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד.

ולמבואר בשניהם המכוון לשורש אחד. על הכתוב (שמות טו, ב): זה אלי ואנוהו, אומרים חז"ל: בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים (רש"י שם). והוא כעניין אספקלריא המאירה, וזהו המכוון בלשון התפילה, זה אלי ענו - שאמרו זה אלי ואנוהו, שנתגלה להם בכבודו, וראו על הים מה שלא ראו נביאים, דהיינו באספקלריא המאירה. ויחד כולם הודו והמליכו, המכוון לדברי הזוהר שמכך שיחד כולם הודו - שכולם נתנבאו בסגנון אחד, שמעינן שהייתה נבואתם גדולה יותר מכל הנבואות. להשגה שיחד כולם הודו, הגיעו על ידי ההכרה של זה אלי ענו ואמרו, ששניהם אותו ענין של נבואה באספקלריא המאירה.

וזה לשון הכתוב "וישם ה' דבר בפי בלעם" זה לא היה נבואה שאומרים לו, והוא שומע ומעכל לפי ערך נשמתו, ומוציא את זה, אלא ה' שם את הדיבור כפקדון בפי בלעם - מיפקד פקיד, "ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר!"

ונראה בעזר ה' שהיסוד של ר' יהושע לייב מפורש בזוהר הקדוש (פרשת בשלח דף ס ע"א), אני לא בקי בזוהר, אבל במחזורים של פסח בסדר ליל שביעי של פסח הובא מהיעב"ץ שנכון לקרוא המאמר הזה:

א"ר שמעון בההיא שעתא דהווי קיימין ישראל על ימא והווי אמרי שירתא אתגלי קודשא בריך - בשעה שעמדו ישראל על הים ואמרו שירה נתגלה להם הקב"ה, וכל חד וחד ידע ואסתכל מה דלא ידעו ואסתכלו שאר נביאי עלמא - וכל אחד מהם ידע והסתכל מה שלא ידעו והסתכלו שאר הנביאים, דאי לאו הכי איך אמרו כלהו מלין אחדין דלא סטו אלין מאלין ומה דאמר דא אמר דא ולא אקדים מלה דא למלה דא - וראיה לדבר, שאם אינו כן איך אמרו כולם מילים אחדות ולא סטו אלא מאלו, ומה שאמר זה אמר זה, ולא הקדים מילה זו למילה זו.

הזוהר הקדוש אומר, שכלל ישראל במעמד קריעת ים סוף ושירת הים היו בדרגה יותר גבוהה מכל הנביאים! והראיה: איך כולם התנבאו באותם מילים בדיוק, "אז ישיר" וכל הסדר, כולם יחד ובאותו זמן, במקהלה! בהכרח שמדרגת נבואתם היתה גבוהה מאד!

נשאלת השאלה: מהיכן יש ראיה שידעו והסתכלו מה שלא ידעו והסתכלו שאר הנביאים? ואף שנתנבאו כולם כאחד ולא סטו אלו מאלו, ודאי גילוי מיוחד היה בנבואה, אך מנלן שגדולה נבואתם יותר מכל הנביאים?

הפשט הוא, שכתוב פה את היסוד של ר' יהושע לייב, אני חושב שזה ממש מפורש.

ר' יהושע לייב מסביר, מה הטעם שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד? בגלל שכל נביא מקבל לפי

לע"נ הרבנית
בת שבע בת הרב
יהושע דב הלוי
נלב"ע ד' אייר תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

נשמח לקבל הערות והארות בענין הגליון בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

גליון תמצית שבועי

גליון מס' 66 בלק התשע"ח

כל הזבחים:

דין זבחים שנתערבו

זבחים שנתערבו בחיבי מיתה – זבחים שנתערבו בחטאות שדינם למות, או בשור הנסקל, אפי' אם האסורה היא אחת מאלף כולם אסורות.

ע"א. זבחים שנתערבו בפסולים להקרבה – זבחים שנתערבו בשור שנעבדה בו עבירה, או בשור שהמית אדם על פי עד אחד או על פי הבעלים, או ברובע או בנרבע, או במוקצה או בנעבד, או באתנן או במחיר כלב, או בכלאים או בטריפה (עיין לקמן ע"ד: מנין לנו שיש כאן טריפה), או ביוצא דופן, ירעו עד שיתאבדו וימכרו, ויביא בדמי הבהמה היקרה ביותר קרבן מהמין שנתערב.

ע"א: זבחים שנתערבו בכשרים להקרבה ימכרו החולין ואלו הצריכים להביא קרבן מאותו המין.

זבחים שנתערבו בזבחים, אם נתערבו באותו זבח של אדם אחר, יקריב כל אחד לשם מי שזה שלו. ומבואר להלן (ע"ד: דאירי בקרבן נשים, אבל קרבן אנשים לא, משום דבעינן סמיכה. ואם נתערבו בזבח אחר, ירעו עד שיתאבדו וימכרו, ויביא מהמעות שתי קרבנות לפי היקרה שבהם, ויפסיד את ההפרש. ואם נתערבו בבכור ומועשר, ירעו עד שיתאבדו, ויחלל את הזבח על מעות לפי השווי היקר, והבהמות יאכלו כבכור ומועשר.

בכל הקרבנות שייך תערובת, חוץ מחטאת ואשם שזה זכר וזה נקיבה, ואף דאיכא שעיר נשיא שגם הוא זכר, מ"מ הוא ניכר שיש לו שיער, ואילו לאשם יש צמר מפני שהוא איל, אבל בחטאת שנתערבה בעולה, כן שייך תערובת בחטאת של נשיא. ופסח ואשם אף שזה בן שנה וזה בן ב' שנים, מ"מ שייך תערובת באשם נזיר או מצורע שהם בני שנה, או ששייך טעות גם בבן שנה ובן שנתיים. (ע"ה:).

הגמ' מבארת שהחידוש **במתני'** הוא שאף בנתערבו בבהמות האסורות גם להדיט ימותו כולם, ואף דכבר תנן שייך נסך ועבודת כוכבים אסורים ואוסרים בכל שהוא, קמ"ל הכא שאף שיש בזה הפסד לגבוה כולם אסורות, והתם קמ"ל שאף חולין שאינו מאוס שיתבטלו בהם איסורי הנאה, מ"מ אין בזה ביטול.

למה הבהמה האסורה לא בטלה ברוב-

ע"ב: הנה נחלקו ר"מ ורבנן לגבי חבילי תלתן של כלאי הכרם שדינם בשריפה, שנתערבו באחרות, לר"מ כולם ידלקו, ולחכמים רק ו' דברים אינם בטלים, והם אגוזי פרך ורימוני באדן, וחביות סתומות, וחלפ' תרדן, וקולחי כרוב, ודלעת יוונית, ור"ע מוסיף ככרות של בעל הבית, ודברים אלו אינם בטלים כשהם ערלה או כשהם כלאי הכרם.

שיטת ריו"ח שלר"מ רק דבר שאינו נמכר אלא במנין אינו בטל לר"מ, ושיטת ר"ל שכל דבר שנמכר במנין, אפי' מוכרים אותו גם שלא במנין, אינו בטל.

וא"כ לר"ל ניחא למה הבהמה לא בטילה ברוב, אבל לריו"ח קשה.

ע"ג: הגמ' מיישבת שריו"ח סובר שהתנא של המשנה סובר כמו התנא דלהלן שסובר שהקציעות אינם בטלות. או שלריו"ח בעלי חיים חשיב ולא בטלי לכו"ע.

ליטרא קציעות תרומה שהניחם מעל קציעות חולין (בעיגול או חבית או כוורת), נחלקו בדיון זה ר"מ ור"י בשיטת ר"א ורבי יהושע, לר"מ שיטת ר"א שהתחתנות מצטרפות לבטל את התרומה, ולרבי יהושע רק העליונות מבטלות באחד ומאה, ואלו שבשוליים מותרים בכל גוונא. ולר"י שיטת ר"א שעולה באחד ומאה, ולרבי יהושע אפי' בשלש מאד אינה בטילה דכל שדרכו לימנות לא בטיל. ואם הליטרא תרומה נמצא בשולי העיגול ואינו יודע באיזה מקום, לכו"ע בטילה דליתא לאיסורא בעיניה, כיון שדנדס נדבך באחרות מכל הצדדים.

ע"ג: למה לא אומרים בבהמות כל דפריש מרובא פריש- היכא שמוציא אחת מהבהמות לא שייך כל דפריש, כיון דהוי קבוע כמחצה על מחצה דמי, ואמנם מעיקר הדיון היה אפשר לגרום להם שיזונו ולומר כל דפריש מרובא פריש, אלא שיש לגזור שמא יקחו מהבהמות באופן ששייך קבוע. אבל אין לגזור שמא יקריבו ביחד רוב מהבהמות, דא"כ אם לקחו אחד יהיה כשר בדיעבד. ואין לגזור שיקחו רוב מהבהמות יחד, כיון שזה לא שייך דא"א לצמצם כיון שצריך לרדוף ולהשיג כל אחת.

רבי אומר שאחרי שרבנן אמרו שלא להקריב מהתערבות, אף בדיעבד אינו מרצה. והגמ' אומרת שזה למי"ד בעלי חיים נדחים, אבל למי"ד בעלי חיים אינם נדחים כשר בדיעבד, וכדמצינו שחטאת ועולה של עופות שנתערבו, אפי' אחת בריבוא, ימותו כולם,

ומ"מ אם הכהן הקריבם בלי להמלך, אם הקריב כולם למעלה או כולם למטה חצי מהם כשרות, ואם הקריב אחת למטה ואחת למטה שניהם פסולות, ד"ל שהקריב את החטאת למעלה ואת העולה למטה. ולחנן המצרי אף אחר שחיטה אינו נדחה.

מתי תולים שנאבד האיסור

ע"ד. טבעת של ע"ז שנתערבה במאה טבעות של התר, ונפלה אחת מהם לים הגדול, לרב הותרו כולם, דתולים שנפלה הטבעת של האיסור. והגמ' מוכיחה מדין זבחים שנתערבו שאם מת אחת לא תולים שמת האיסור. והגמ' מעמידה את רב כשיטת ר"א שסובר שתולים שמת האיסור, ואמנם אף ר"א לא התיר אלא להקריב שתיים יחד שודאי אחד מהם מותר, וממילא אף לרב אינו מותר להנות אלא משתי טבעות יחד.

ולהלן (ע"ד: ה) הגמ' מביאה שר"ל מתיר חביות שנתערבה בהם חבית תרומה אם נפלה אחת מהם לים המלח. והגמ' אומרת שהחידוש שם הוא שאפי' בתרומה שיש לה מתירין מותר, והחידוש בדברי רב הוא שאפי' בטבעת שאין נפילתה ניכרת מותר. ולרבה לא התיר ר"ל אלא בחבית שנפילתה ניכרת, אבל בתאנה לא, ולרב יוסף אף בתאנה התיר ר"ל, דכנפילתה כך עלייתה.

עוד איתא התם שלרבי אלעזר אם נתערבה חבית של תרומה במאה חביות של חולין שהם סתומות ואינם בטלות, אם נפתחה אחת מהם שאז כבר יש לה ביטול, נוטל ממנה כדי דימוע אחד ממאה ואחת, ומותר לשתות את כולה, אבל לפתוח לכתחילה אסור. ואמר רבי אושעיא שאם נתערבה חבית תרומה במאה וחמישים של חולין, ונפתחו מאה חביות, החביות הפתוחות מותרות אם נטל מהם כדי דימוע, אבל הסגורות אסורות, ולא תולים שהאיסור נמצא עם הרוב שנפתחו.

האם אחד מהתערובת אוסר תערובת אחרת

טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות של התר, ופרשו ארבעים למקום אחד ושישים למקום אחר, שיטת רב שהשישים אסורים והארבעים מותרים, דאמרין שהאיסור נמצא עם הרוב, ואם פרשה אחת מהשישים אינה אוסרת תערובת אחרת, דגם בזה תולים שהאיסור נשאר עם הרוב. ושיטת שמואל שעבודת כוכבים אוסרת ספיקה וספק ספיקה עד סוף העולם.

והא דתנן **שאם נפלה כוס של עבודת כוכבים לאוצר מלא כוסות** כולם אסורות, ואם נפלה כוס מהתערובת לתוך רבוא כוסות אחרות, הם מותרות, לשמואל צ"ל שברייתא זו כר"ש וכדלהלן שר"ש מתיר את התערובת השניה, אמנם ר"ש מתיר אפי' בעבודת כוכבים, ושמואל סובר כמותו רק בשאר איסורים. או דנימא ששמואל סובר כר"א שאמר שפת שנאפתה בתנור שהוסק בקליפי ע"ז אסורה בהנאה, ואם נתערבה באחרות באחרות כולם אסורות.

רימוני באדן שהם מששת הדברים שאינם בטלים אסורים בכל שהוא, שיטת ר"י שגם אם נפל מהתערובת הראשונה לתערובת אחרת כולם אסורים, ולר"ש אפי' נפל מהתערובת הראשונה לשלשה רימונים של התר (והיינו שניים חוץ מהאיסור) מותר.

ע"ד: איך שייך שטריפה תתערב באחרות, והרי אם לא ניכר שהיא טריפה מנלן שהיא טריפה- לרבי ינאי איירי שנקובת הקוץ שאינה נקובה לחלל והיא כשריה, נתערבה בדרוסת הזאב, (והתירוצים דלהלן סוברים שאפשר להכיר ביניהם, שחור מקוף הוא עגול, ושל זאב הוא משוך). ולר"ל איירי שנתערב בנפולה, דס"ל שאפי' עמדה צריך המתנה מעת לעת, ואם הלכה צריכה בדיקה, (והמ"ד האחרים סוברים שאם עמדה א"צ להמתין מעת לעת, ואם הלכה א"צ לבודקה). ולרבי ירמיה איירי שנתערב ולד טריפה, וכשיטת ר"א שולד טריפה פסול למזבח.

ע"ה. איזה מתנות יתן בקרבנות שנתערבו – קרבנות יחיד שנתערבו, או קרבנות ציבור שנתערבו, או שנתערב של יחיד בשל ציבור, לת"ק נותן ד' מתנות מכל קרבן, ואם נתן מתנה אחת מכל אחד יצא, ואם נתן שתי מתנות שהם ארבע מכולם יצא. אמנם כל זה שנתערבו הכוסות, אבל אם נבללו הדמים זה בזה נותן ד' מתנות לכולם יחד, דקסבר יש בילה, ואם נתן מתנה אחת לכולם יצא. ושיטת רבי רק אם יש במתנה שיעור לכל אחד מהקרבנות יצא. הגמ' שואלת שהרי רבי מביא את דברי ר"א שסובר אין שיעור להזאה, (ואף אם מעורב בזה חצי דם פסול כשר), והגמ' מתרצת שרבי לא סובר כמותו, או שאף שלהזאה אין שיעור, למתן דמים יש שיעור שצריך שיראה הדם לשני רוחות קרן המזבח.

ע"ה: דין בכור ותמורת בכור – בכור לב"ש בזמן הזה אע"פ שנפל בו מום אינו נאכל לנדה, ואינו נפדה לצאת לחולין, ואינו נשקל בליטרא אם הכהן מוכר את בשור. ותמורת בכור דינה כבכור. ואם הקדישו הכהן לבדק הבית, ג"כ אסור לשוקלו בליטרא, דלא הקנה אלא מה שיש לו, ואין לפדותו כדי להתירו בגיזה ובעבודה ויהיה רווח להקדש, דרחמנא אמר "לא תפדה".

דין אשם שנתערב בשלמים, והבאת קדשים לבית הפסול

אשם שנתערב בשלמים לר"ש שניהם ישחטו בצפון, ויאכלו לפי החמור שבהם והיינו אשם שנאכל בעזרה לזכר כהונה ליום ולילה, אבל לחכמים אין מביאים קדשים לבית הפסול שמוא יבוא ליד נותר, אלא ירעו עד שיסתאבו וימכרו. אמנם אם נתערבו חתיכות הנאכלות ליום ולילה בחתיכות הנאכלות לשני ימים ולילה, אף לחכמים יאכלו חמור שבהם, כיון דליכא תקנתא אחריית.

האם ר"ש מתיר לכתחילה להביא קדשים לבית הפסול - איתא בברייתא שאין לוקחים תרומה בדמי שביעית, מפני שממעט באכילת התרומה. ורבה רצה לומר שזה נכון גם לר"ש, דלא התיר ר"ש אלא כשכבר נתערבו, אבל לערב לכתחילה לא. אמנם אביי מוכיח שר"ש מתיר אפי' לכתחילה, ממה שמצינו שר"ש מתיר לקנות תרומה בכסף מעשר, (ות"ק אוסר מפני שממעט באכילתה).

ע"ז: וממה שמצינו שר"ש מתיר לערב תבלינים של חולין ושל תרומה בקדשים, אף שממעט באכילת התרומה, אין ראיה שר"ש מתיר לכתחילה, ד"ל דשאני תבלין שחיוב התרומה שלו הוא מדרבנן. (עוד מצינו שם בברייתא שמותר לאכול קדשים צלויים שלוקים ומבושלים).

רב יוסף שאל למה לא מביאים ראיה ממה שר"ש מתיר לבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה, (ות"ק אוסר כדי שלא יביאו קדשים לבית הפסול), ואין לומר דאיידי בתרומת ירק דרבנן, דא"כ ליתני שנתערב ירק של תרומה בשמן של שביעית אבל שמן חייב בתרומה מדאורייתא. ואין לומר דאיידי שכבר נתערב, דא"כ מאי טעמיהו דרבנן שאוסרים, שאף שבאשם שנתערב בשלמים חכמים אוסרים להקריב אף שכבר נתערב, שאני התם שיש תקנה ברעיה, אבל כאן אין תקנה. ורבינא מקשה שגם כאן יש תקנה שיסחוט את השמן, ורב יוסף עונה שע"י הסחיטה יש הפסד לפירות שביעית, ואם לא יסחט היטיב הרי עדיין נשאר שמן.

אביי מקשה על רבא ממה שמצינו שמצורע ספק מוסגר ספק מוחלט מביא אשם ולוג ואומר שאם הוא מוחלט הרי זה אשמו ולוגו, ואם אינו מוחלט זה שלמי נדבה, (ולא יביאו לאשם תלוי, דאשם מצורע בא מן הכבשים ואשם תלוי בא מן האילים), ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונאכל ליום ולילה. ומבואר שמותר לכתחילה להביא קדשים דאורייתא לבית הפסול שהרי שלמים נאכלים לשני ימים ולילה. והגמ' דוחה דשאני הכא שמותר, כדי לתקן את הגברא. ומטעם זה ג"כ אף שבעלמא לר"ש אין מתנדבים שמן, כאן מותר.

ע"ז: מה יעשה בלוג שמן - מביא לוג שמן ואומר שאם לא נתחייב קרבן מצורע יהא לנדבה, ויקמוץ מהשמן שמא הוא נדבה, ויזה שבע פעמים שמא הוא מצורע, וימלא את השמן שחסר שהרי לוג חסר פסול ואפשר למלא לפני היציקה, ויקטיר את הקומץ לשם עצים לפני ההזאות, (וכדאמר ר"א שאין האיסור אלא כשמקטיר לריח ניוח), שאם יקטיר לשם הקטרה שייריו אסורים, ואם יקטיר אחרי ההזאה, הרי אין מקטירים קומץ היכא שהשיריים חסרו בין הקמיצה להקטרה. וכיון שצריך לאכול את השיריים, ואת השמן שהוסיף אחרי ההזאה והקמיצה יפדה בתוך העזרה, שהרי א"א לאוכלו כיון שלא קמץ עליו, ולהוציאו א"א שהרי הוא נפסל ביוצא, ואין בזה איסור הכנסת חולין לעזרה, כיון שלא הכניסו אלא נעשה חולין ע"י הפדיון.

דין תערובת באברי קרבנות

ע"ז: איברי חטאת שנתערבו באברי עולה, לר"א יתן הכל למעלה, ובשר החטאת יהיה כעצים שלא יכוון להקטרה, שהרי אסור להקטירו, דכתיב "ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח", לריח ניחוח אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשם עצים, ומהא דכתיב "תקריבו אותם לד' " לומד ר"א שדווקא זה אסור להעלותו גם לכבש, אבל דבר אחר רק למזבח אסור להעלותו אבל לכבש מותר. ולחכמים האברים יצאו לבית השריפה, דכתיב "אותם" ללמד שדברים אחרים אף לשם עצים אסור להעלות, וכן רבנן לומדים מ"אותם" מה שלמד ר"א.

שיטת ר"ש שבאברי חטאת שנתערבו בעולה מוידים רבנן שיקרבו, ואם נתערבו באברים של רובע ונרבע לא יקרבו, כיון דלא חזו, והמחלוקת היא היכא שנתערבו אברי עולה תמימה באברי עולה בעלת מום, שלר"א יקרבו וכאילו הם עצים, דאף דגם בעלת מום לא חזי (ולכא למימר דאיידי בדוקין שבעין וכו' דס"ל שאם עלו לא ירדו, שהרי גם לר"ע אין להעלותם לכתחילה, ואם כבר עלו מותר להעלותם גם אם לא נתערבו), מ"מ לומדים מדכתיב "מום בם לא ירצו" שדווקא בעינייהו לא ירצו, אבל בתערובת ירצו, ומה שאמר ר"א רואה אני אף שיש דרשה, היינו לדבריהם דרבנן שלא דורשים מ"מ נקריבם כעצים כמו בשר חטאת שנתערב בעולה, ורבנן סוברים שבעלי מומין מאיסי משא"כ עולה וחטאת. ומ"מ בם לא ירצו" לומדים חכמים שאם עבר המום ירצו, (ור"א לומד דין זה מדכתיב בהם ולא בם, ולרבנן אין כזו דרשה).

ע"ז: אברים של תמימין שנתערבו באברים של בעלי מומין, לר"א כל אבר שקרב אחד ממנו מותר להקריב את השאר, וסובר רבי אלעזר שלא התיר ר"א אלא להקריב שתים שתים, אבל אחד אחד לא. ולחכמים אפי' קרבו כולם חוץ מאחד, יצא לבית השריפה.

דין דם שנתערב

ע"ח: דם שנתערב במים אם נפלו המים לתוך הדם, כשר אם יש בו מראית דם, ואם נפל הדם לתוך המים ראשון ראשון בטל. ולענין כיסוי גם נפול הדם לתוך המים חייב בכיסוי, לפי שאין דיחוי במצוות.

דם שנתערב בדם בהמה או חיה, לת"ק רואים אותו כאילו הוא מים, ולר"א אין דם מבטל דם.

נתערב בדם פסול או בדם התמצית לת"ק ישפך לאמה, ומ"מ אם לא נמלך ונתן כשר, ור"א מכשיר. (לרב זביד (ע"ט): נחלקו אם גוזרים גזירה במקדש או שחוששים להפסד קדשים, ולרב פפא לכ"ע גוזרים, ונחלקו אם מצוי שדם התמצית ירבה על דם הנפש, ולדבריו ר"א מכשיר רק בזה, ולא בתערובת של דם פסולים.

דיני ביטול ברוב ובנותן טעם

פיגול נותר וטמא שבללם יחד ואכלם, לר"ל פטור מפני שודאי מין אחד הוא יותר מהשני והשני בטל ברוב, דס"ל שאיסורים מבטלים זה את זה, וממילא הוי התראת ספק, וס"ל שהתראת ספק לא שמה התראה, ועוד ס"ל שנותן טעם אינו אסור מן התורה.

והא דאיתא בחלה שהעושה עיסה מחיטים ומאורז, אם יש בה טעם דגן אע"פ שרובה אורז, חייבת בחלה ואדם יוצא בה י"ד בפסח, שאני התם שזה מין בשאינו מינו, אבל מין במינו בטל ברוב, וס"ל שאין רואים אותו כאילו הוא מינו.

ע"ח: הגמ' מביאה ראיה שמשערים מין במינו כמו מין בשאינו מינו, דאיתא במתני' שאם נתערב דם בין רואים את היין כאילו הוא מים, ומבואר שמין במינו משערים כאילו לא היה מינו.

ועוד מצינו שאם הטבילו כלי טמא עם יין לבן או עם חלב, רואים אותם כאילו הם יין אדום, ואם נכנסו לתוכו מים בשיעור שהיו מדהים את מראה היין כשר, ואם לאו פסול, ומבואר שמשערים כאילו אינו מינו. ובברייתא איתא שזו שיטת ר"י, אבל לת"ק הולכים אחר הרוב. ונמצא שזו מחלוקת תנאים.

הגמ' שואלת סתירה בדברי ר"י מהא דתנן שאם הטביל כלי מלא מי חטאת, צריך שירבו מי המקוה על מי החטאת, ומבואר שלא משערים כאילו אינו מינו, (עוד איתא התם שאם יש בכלי רוק, כאילו לא טבל מפני שרוק הוא עב וחוצץ, ואם יש בכלי מי רגלים, רואים אותם כאילו הם מים וא"צ לבטלם ברוב).

ע"ט: אביי מתירן שמה שאמר ר"י שרואים את היין הלבן כאילו הוא אדום זה מדברי רבו ר"ג, שמחמיר בביטול כמו שמצינו שהוא מחמיר במין במינו דס"ל שאין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטלים מי רגלים.

רבא מתירן שהמשנה של מי חטאת מדברת בדלי שתוכו טהור ורק גבו טמא, שמעיקר הדין מספיק שהמים יכנסו לתוכו כל דהו, ורבנן חששו שמא יחוס על המי חטאת ולא יטביל את שפת הכלי, וגזרו שגם תוכו צריך טבילה, וכיון שיש רוב לא גזרו.

כללי ביטול לדעת רבא - מין בשאינו מינו בטל אם אין בו בנותן טעם. מין במינו בטל ברוב. ודבר שיש חשיבות למראהו צריך שיתבטל המראה.

אם איסורים מבטלים זה את זה - שיטת ר"ל (ע"ח.) שמבטלים, ולרבי אלעזר כשם שמצוות אינן מבטלות זה את זה, כמו שהיה הלל כורך מצה ומרור ביחד, כך איסורים אין מבטלים זה את זה.

ע"ט: שיטת ר"י שמין במינו לא בטל, ואיתא בברייתא שחרס של עבש של מי רגלים של זב וזבה, שכבסו ב' פעמים במים, טמא דעדיין לא פלטו מי הרגלים שבו, ובפעם השלישית טהור, אמנם אם נתן לתוכו מי רגלים של אדם טהור, לת"ק (והיינו ר"י) טמא, דמין במינו לא בטל, ולראב"י טהור בפעם השלישית. ואמנם אף לר"י פשתן שיש בו רוק של נדה, (לת"ק לח טמא ויבש טהור, ו) לר"י אף אם הרטיבו פעמים הרבה, טמא, דשאני רוק דקריי נכנס בפשתן בחזקה וקשה להוציאו.

עוד בדיני דמים שנתערבו

דם תמימים שנתערב בדם בעלי מומין ישפך לאמה, ואם נתערב כוס של בעלי מומין בכוסות של תמימים, לר"א אם קרבה כוס אחת יקרבו כל הכוסות, ולחכמים אפי' קרבו כולם חוץ מאחת, תישפך לאמה. ואמר רבי אלעזר (פ.) שלא הכשיר ר"א אלא ליתנם שניים שניים, אבל אחד בפני עצמו לא. ואף שכבר נחלקו ר"א וחכמים באברים, כיון שכבר נזקק הדם הו"א שזה קל יותר מתערובת של דם עצמו, קמ"ל.

דמים הניתנים למטה מחוט הסיקרא שנתערבו בדמים הניתנים למעלה, לר"א יתן למעלה (ויהיו התחתונים כמים כיון שאינו מתכוון) ואח"כ יתן למטה, ולחכמים ישפך לאמה, ומ"מ אם נתן כשר.

פ. דמים הניתנים במתנה אחת שנתערבו זה בזה, יתנם במתנה אחת. ואם נתערבו דמים הניתנים מתן ד' זה בזה, יתנו במתן ד'. ואם נתערבו מתן אחת במתן ד', לר"א יתנם מתן ד' כדי שלא יעבור על בל תגרע, אבל בל תוסיף ליכא אלא כשהוא בפני עצמו, ולרבי יהושע אף בל תגרע ליכא אלא כשהוא בעצמו, ועוד שבנתינה עובר בידים על בל תוסיף, אבל על בל תגרע אינו עובר בידים.

צלוחית של מי חטאת שנפלו לתוכה מים בשיעור כל שהוא -

לר"א יזה ב' הזאות, וחכמים פוסלים דס"ל יש בילה ויש בכל הזאה מן הכשרים ומן הפסולים ומ"מ הזאה צריכה שיעור ואין מצרפים הזאה שניה להשלים מה שחסר בראשונה.

ובשיטת ר"א נחלקו בגמ' - לר"ל איירי במזה שיעור ב' הזאות, ולרבה ס"ל שהזאה א"צ שיעור, וצריך ב' הזאות משום קנס שלא ירויח מהתערובת. ולרב אשי ס"ל שאין בילה ולכן יזה ב' הזאות.

הגמ' שואלת על דברי רב אשי דס"ל שלר"א אין בילה, ממה דאמר ר"א שאם נתערבו עליונים ותחתונים יתן למעלה ועלו לו, ואין חוששים שמא לא נתן למעלה אלא מהניתנים למטה. והגמ' מתרצת דאירי שהרוב היה מהעליונים, ונתן למעלה יותר משיעור התחתונים, ולפי זה תחתונים לא עלו אלא לשייריים. וכן הסיפא שאמר ר"א שאם נתן למטה יחזור ויתן למעלה והתחתונים עלו לו, איירי כנ"ל, והתחתונים עלו לשם שייריים.

פ' ה' הגמ' שואלת על דברי רב אשי דס"ל שלר"א אין בילה, ממה דאמר ר"א שאם נתערבו עליונים ותחתונים יתן למעלה ועלו לו, ואין חוששים שמא לא נתן למעלה אלא מהניתנים למטה. והגמ' מתרצת דאירי שהרוב היה מהעליונים, ונתן למעלה יותר משיעור התחתונים, ולפי זה תחתונים לא עלו אלא לשייריים. וכן הסיפא שאמר ר"א שאם נתן למטה יחזור ויתן למעלה והתחתונים עלו לו, איירי כנ"ל, והתחתונים עלו לשם שייריים.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

ניתן לקבל במייל- 9518479@gmail.com או באוסף גליונות

ניתן לתרום בנדירים פלוס עבור "תמצית".

תמצית משנה ברורה:

המשך סימן שט"ז:

ישב אחד על הפתח ומלאו, מותר לשני לשבת לצדו אפי' אם כוונתו בשביל הצבי, ואפי' אם הלך הראשון מותר לשני להשאר לשבת אף אם כוונתו בשביל הצבי, אמנם אם השני היה צריך לקום ממקומו בשביל שהראשון יוכל ללכת, נתבטלה צידת הצבי, ואם השני חוזר לשבת בפתח חייב משום צידה. ואם כשישב הראשון לא היה הפתח מלא, וישב השני ומלאו, השני חייב.

סגירת דלת בית שיש בו בעל חי למטרת שמירת הבית- אסור לסגור את ביתו אם יודע שיש שם צבי, אע"פ שכוונתו לשמירת כלי ביתו. ויש להזהר מאד שאם קנה עוף לפני שבת והעוף עדיין לא הורגל בבית, והוא נכנס לתוך מקום דמטא ליה בחד שחיא, שלא לסגור את דלת הכלוב. וכן אם נפתחה דלת הבית אסור לסגורה ויש בזה חיוב חטאת, ואפי' אם כוונתו לשמור הבית אסור דהוי פס"ר, אמנם אם הבית גדול דלא מטא ליה בחד שחיא, או שהעוף כבר מורגל בבית וחוזר מעצמו למקומו בערב, י"ל שבוזה אם כבר היה נצוד פעם אחת, לא גזרו. ובאמת א"א להזהר בזה כלל, ולכן ראוי שכשקנה עוף חדש והבית קטן, שיהיה העוף קשור עד אחרי שבת.

נכנסה לו צפור תחת כנפי כסותו, אף שכבר נצוד ועומד הוא, מ"מ אסור לו לקחתה בידו משום מוקצה, אלא יושב ומשמרו עד שתחשך, או אם יש לו בית הולך ומניחו שם. מותר לפתוח את הבית בפני הצבי או לפורקו ממצודתו, ובלבד שלא יטלטלנו.

הצד נחשים ועקרבים או שאר רמשים המזיקים, אם כוונתו לרפואה חייב, דמיקרי דבר שבמינו נצוד, ואם כוונתו בשביל שלא ישכוחו מותר, אף במקום שאין רגילים להמית, ואינם רצים אחריו. ובמקום שרגילים להמית, אפשר שאפי' אם כוונתו לרפואה פטור, דמצוה לבערו מן העולם, ועיי'.

צידת שרצים- שמונה שרצים האמורים בתורה שהם החולד והעכבר והצב וכו', שיש להם עור, הצד אותם חייב, דמסתמא צד אותם לצורך העור, (אמנם אם כוונתו בהדיא שלא לצורך פטור), ושאם שרצים אין להם עורות, ואם צדם שלא לצורך כגון כדי לשחק, או בסתמא, פטור אבל אסור, וכן דעת רוב הפוסקים, ולרמב"ם חייב אפי' שלא לצורך, כל שכוונתו למלאכה, ואם צדם לצורך חייב לכו"ע. ובענין חבלה עיי' להלן.

צידת פרעוש- פרעוש הנקרא ברגות והיינו השחורה הקופצת, אף שאין במינו נצוד, אסור לצודו מדרבנן, אא"כ הוא על בשרו ועוקצו שאז התירו לצודו ולהשליכו משום צער העקיצה.

חבלה ונטילת נשמה בשבת

שמונה שרצים האמורים בתורה, או בהמות חיות ועופות, החובל בהם חייב, אע"פ שלא יצא מהם דם אלא נצור תחת העור דם אפי' כל שהוא, ושוב אינו חוזר ונבלע בבשר, מפני שנוטל הנשמה שבאותו מקום, וכל זה כשהוא צריך לדם החבלה לכלבו או לאיזה ענין, או שצריך לבשר שנצור בו הדם כדי להאכילו לכלבו עם דמו, דאם אינו צריך הוי מקלקל ופטור, וי"א שטעם החיוב בנצור הדם הוא מפני שעל ידי זה הם נוחים להכבש והוי תיקון. ובשאר שרצים אין חייב בנצור הדם, כיון שזה יחזור לקדמותו, ורק אם יצא דם חייב, וי"א שאף בשאר שרצים אם יש מין שאין דרוך להזיק חייב. ודעת הרמב"ם שהחובל חייב משום מפרק שהוא תולדה דדש, ולדבריו לחיוב חטאת בעיני שיצא דם בשיעור גרוגרת ממקום למקום, וגם אם חבל בשרו לאחר מיתה ויצא דם חייב, אבל לרוב הפוסקים הטעם משום נטילת נשמה, וחייב בכל שהוא וכנ"ל. ומ"מ פעמים חייב אף משום צובע, כגון אם נצבע העור בשיעור צביעה ע"י הדם שנתקבץ תחתיו, ויש לו צורך בצביעה זו.

חבלה בדרך נקמה- החובל באדם או בבהמה חיה ועוף של חבירו בדרך נקמה, ויצא הדם או נצור, דעת הרמב"ם שחייב בכל גוונא, כיון שהוא מתקן אצל יצרו, וה"ה בקורע בחמתו, והראב"ד פוסק, אך לכו"ע יש איסור בכל מקלקל אפי' במלאכה שא"צ לגופה, ולכן יש להזהר שלא להכות שום חי בשבת, הכאה שיכול לבוא לידי חבורה.

אסור לחוך שחין מפני שעי' החיכוך יוצא דם שנבלע בבשר.

המקיז דם לאדם לרפואה כשאין סכנה או לבהמה, חייב לכו"ע, כיון שהוא רוצה בחבלה לצורך רפואה, ולפי זה הוצאת שן היא מלאכה דאורייתא, ויש חולקים.

הוצאת דגים מן המים- הצד דגים מן הנהר, אפי' אם נותנים מיד בתוך ספל שלא ימותו חייב משום צידה, ואם הניחו עד שמת, או אפי' כשיעור שיבש כרוחב סלע בין סנפיריו, ואפי' אינו יבש ממש אלא שזב ריר ממש ונמשך על האצבע אם נוגע שם, חייב משום נטילת נשמה, אפי' אם הוא עדיין מפרקס והחזירו אח"כ למים. ולכן אסור לומר לנכרי להוציא דג מהחבית אף שירא שימות בחבית ויפסדו המים, אמנם אם אומר לו לתת בתוך מים אחרים מותר.

הריגת פרעוש- אסור להרוג פרעוש אף אם הוא על בשרו ועוקצו, וכן אסור להשליכו למים, (דאף שאינו פרה ורבה, כיון שהויתו מן העפר יש בו חיות כאילו הוא נברא מזכר ונקיבה, וחייב משום נטילת נשמה), וכן לא ימללנו להתיש כוחו שלא יחזור אליו, שמא יהרגנו, אלא יטלו בידו ויזרקנו, והא"ר מצדד להקל במלילה, ולמעשה אין להקל בזה. ויש מקילים שגם אם הפרעוש נמצא על החלוק מבפנים שמותר לטלו ולהשליכו, פן יבוא לידי עקיצה, (ובא"ר מצדד להקל בזה היכא שהוא על בשרו), אך אם יכול להפילו בלי נטילה ביד בודאי נכון להחמיר, ואין למחות ביד המקילים. ומותר לפלות הבגדים מפרעושים בשבת, אך יזהר שלא יטלם בידו משום צידה, אלא יפילם מעליו.

הריגת כינה וכדו'- מותר להרוג כינה בשבת בכל מקום שמוצאה בין על בשרו או על בגדיו בדרך מקרה, כיון שאינה באה מזכר ונקיבה, וכן המפלה ראשו או בשרו ומצא כינה מותר להורגה, אמנם המפלה בגדיו מכינים לא יהרגם, דכיון שמצויים שם פרעושים חוששים שיהרוג גם פרעושים, (ומ"מ מותר לזרוק כינים למים), אלא ימללם בידו ויזרקם, ובבב"ל הביא מהאחרונים, שהרבה ראשונים מתירים גם להורגם, ומ"מ ירא שמים יחמיר. לא יקח אדם כינים מעורות שועלים וכדו', משום דהוי פס"ר שיתנף מהצמור. המוצא בלילה דבר שיש ספק אם הוא כינה או פרעוש, מותר לצודו אך אסור להורגו.

הריגת רמשים- רמשים שהויתם מגללים או מפירות שהבאישו (ונתהוה אחרי העיפוש), וכדו', כגון תולעים של בשר או תולעים שבתוך הקטניות, ההורגן פטור, אבל אסור מדרבנן. אבל רמשים שהם פרים מזכר ונקיבה, או שהויתם מן העפר כמו פרעושים, ההורגם חייב, וכן רמשים שגדלים בפירות כשהם מחוברים יש איסור דאורייתא להורגם.

חיה ורמש הנושכים וממיתים ודאי כגון כלב שוטה, מותר להורגם אפי' אם אינם רודפים אחריו או שהם בורחים מפניו, ושאם מזיקים כגון נחש ועקרב במקום שאינם ממיתים, וכן כל אלו שהם מזיקים בטבעם ונשיכתם עוקצת אלא שאין דרכם להמית באותו מקום, (לאפוקי פרעוש ושאם רמשים קטנים שאין בעקיצם כ"כ צער), מותר להורגם רק אם הם רודפים אחריו, (ועיי' בה"ל שדן בנחשים אי איירי בנישופין בו או לא), ואפי' במקום שאינו אפי' ספק פיקוח נפש מותר משום צערא, (ולרמב"ם שמחייב במלאכה שא"צ לגופה מותר רק בספק פיקו"נ), ואם אינם רודפים אחריו אסור להורגם, אבל מותר לדרוס עליהם לפי תומו, ואפי' בכונה מותר אם הוא נראה כאינו מתכוון. ונמליש וישא שקצים ורמשים אסור להורגם אפי' דרך הילוכו. ואסור להרוג שפי"ן (עעכ"ש) ויש למחות ביד העושים כך, וכ"ש שיש להזהר מלהרוג שאר רמשים ותולעים הנמצאים בפירות. ושממית לכאן אסור לדורסה לפי תומו.

שפשוף רוק- אסור לשפשוף רוק שע"ג קרקע משום שמשוה גומות, (ובבית מרוצף זה תלוי במחלוקת בסימן של"ז, ולרמב"א אסור בכל גוונא, וע"ג ספסל מותר לכו"ע), אבל מותר לדרסו לפי תומו שאינו מתכוון למרח ולהשוות גומות, אף שמתכוון לדרוס עליו, ואע"פ שפעמים ממרח ויש לחוש שישכח וישוה גומות מותר מפני המיאוס, אבל אסור ללכת למקום הרוק כדי לדרוס עליו, ומותר רק להניח רגלו בלא לשפשוף כלל. וכתב המ"א שהאידנא שאין הרוק מאוס על בני אדם אסור לשפשוף אף כשדורס לפי תומו, אמנם ליחה היוצאת מן הפה והחוטם מותר לדורסה לפי תומו, ובבית הכנסת מותר גם ברוק, ובבית מרוצף אין להחמיר ברוק יותר מבליחה.

צידת בעלי חיים בני תרבות

לשיטת השו"ע מותר לצודם אפי' כשהם מחוץ לביתו, כיון שהם חוזרים לביתם בערב ונח לתופסם, אך אסור לטלם בידו משום מוקצה. ואם הבעלי חיים מרדו, אם החצר קטנה מותר, ואם החצר גדולה (בכדי שאם לא היו גדלים בין בני"א היה צריך מצודה) אסור מדרבנן.

והרמ"א כתב שיי"א שאסור לצוד חיה ועוף שברשותו כדין שאר בעלי חיים ואם צדם פטור, וכן פסקו האחרונים וראוי להחמיר כך לכתחילה. ולכן יש להזהר שלא להכניס עופות ממקום שאינם ניצודים שם לתוך הכלוב, ואם הכלוב נפתח יזהר לא לסגור, (אך מותר להאכילם ע"י נכרי, ואם הנכרי יסגור לית לן בה, וכן ישראל יכול להאכילם באופן שלא יפתח את הדלת עד שיוכלו לברוח), ואם הבית קטן מותר לסגור את הלול, אך אם כוונתו כדי שלא יזיקו אפשר שיש להקל, ואם יצאו העופות לחוץ וחושש שיגנבו אותם, אסור לתופסם בידים, אבל א"צ למחות אם תינוקות קטנים צדים אותם, וכן מותר לומר לנכרי לצודם. וכן מותר לעמוד בפני העוף כדי שחזור לבית, וכן מותר לדחפו לבית גדול שא"א להשיגו שם בשחיה אחת. ותרנגולת שכשרוצים לתפוסה אינה נשמטת אין איסור צידה כלל אם הורגלה בבית.

עופות חדשים שלא הורגלו בבית אסור לצודם אף כדי שלא יזיקו, ואפי' נכנסו מעצמם לכלוב אסור לסגור, ואם אינם חוזרים לבית יש חיוב חטאת בצידתם, ואסור

אפי' ע"י נכרי, אך להכניסם לבית גדול מותר ע"י נכרי אם חושש שיבוא לידו פסידא, ואם תינוקות ורודפים אחריהם להחזירם לבית כזה אין מוחים בידם. ועוף שהורגל לבוא לבית אך הבית הוא גדול ואין שם כלוב, יתכן שיש איסור צידה אם צד אותו מבחוץ, ועוף חדש שבבית רגיל לחזור לכלוב ומחוץ לבית אינו חוזר לבית, בתוך הבית גינו כחיה ועוף שברשותו, ומחוץ לבית דינו בעופות שלא הורגלו בבית, ועוף חדש שאם לא יחזור אליו יחזור למוכר דינו כחיה ועוף שברשותו, אבל אם אינה מכירה את מקומה הראשון אסור, וצ"ע.

פרה וסוס אין בהם צידה אפי' מדרבנן אפי' הם חדשים אצלו, כיון שאינם נשמטים מבני אדם, ומותר לסגור אותם במקום צר, אבל אם מרדו (והיינו שברחו לגמרי עד שצריך מצודה לתופסם, ואינם חוזרים בערב לביתו) אם צדם חייב חטאת אפי' אם מתחילתם גדלו בביתו, (ובזה מודה גם השו"ע).

ניתן להשיג תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). תמצית הש"ס ג' (נויקין). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד). תמצית גפ"ת על מסכתות פסחים יבמות גיטין ב"מ וב"ב. תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלקים א' ב', תמצית ספרי מוסר, ותמצית ספרי חפץ חיים. לפרטים - 0527692282.

חפץ חיים ליקוטי אמרים:

זהירות מחילול השם - אמרו חז"ל "כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו", ולכן מוטל על האדם לדאוג שבכל מעשיו יתרום כבוד שמים, ולא ח"ו להיפך. עוד אמרו חז"ל שמי שעבר על עשה מוחלים לו מיד, ובלא תעשה תשובה תולה (להגן מיסורים) ויוה"כ מכפר, ובכריתות ומיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולים ויסורים ממרקים, אבל בחילול ד' תשובה ויוה"כ ויסורים ביחד רק תולים, ומיתה ממרקת. וענין חילול ד' הוא בין בדברים שבין אדם למקום ובין בדברים שבין אדם לחבירו, ולפי מה שאותו אדם נחשב יותר בעיני בני אדם (אף שיועד שמעריכים אותו יותר ממה שהוא) כך אם הוא עושה איזה דבר שילמדו ממנו לזלזל באיזה דבר מן התורה, הוי חילול ד'. וצריך שהאדם יעשה מעשים שיאמרו עליו כמה נאים מעשיהם של לומדי התורה, ולא ח"ו להיפך. כמה פרטים בחילול ד': א' האיסור הוא גם בפני נכרים. ב' אחד שוגג ואחד מזיד בחילול ד'. ג' אין מקיפין (מעכבים מלהפרע) בחילול ד'. (פרק א').

זהירות מאיסור גזל - הנה כמו שבענייני כשרות הבשר אדם לא מכניס לפיו דבר שאינו יודע שהוא כשר, כך צריך שיהיה בענייני ממונות, שלא יגע בשום מעד שיתברר לו שהוא שלו על פי דין. ובן תורה שרוצה להיות בעל עסק ראשית עליו לדעת שכל דבר שאם תבירו היה עושה לו היה בעיניו עוול, לא יעשה לחבירו. וכן עליו ללמוד שו"ע חו"מ חלק ב', ובפרט הלכות אונאה ומקח טעות. ויש לעורר על כמה פרטים שנכשלים בהם: א' אם המוכר לא יודע שהסחורה נתייקרה, חייב הלוקח להודיעו. ב' אם המוכר יודע שיש מום בסחורתו, חייב להודיע אפי' אם הלוקח עכו"ם. ג' אסור מן התורה להטעות במשקל וכדו' אפי' בפחות מכדי אונאה, ואפי' לעכו"ם, ויש להזהר שלא לספר לעכו"ם שישראל הטעה במשקל, משום חילול ד', וידע שאין כוונתו בזה לקנא לאמת אלא לגנות את חבירו, והיא מידה מגונה, ולבסוף ישולם לו מידה כנגד מידה. (פרק ב').

מצות תוכחה - איתא בחז"ל שמעולם לא יצאה מידה טובה מפי הקב"ה וחזר בה לרעה, חוץ מדבר אחד, שאף אלו שאמר הקב"ה שהם צדיקים גמורים, מ"מ כיון שהיה בידם למחות בחוטאים ולא מיחו הם יתבעו על כך, ואפי' היכא דכלפי שמיא גליא שהתוכחה לא היתה עוזרת, מ"מ כשיבוא יום הדין הנורא כל חוטא יחפש דרך להשתמט מהדין ולהטיל את האשמה על אחרים, והם יטענו שהת"ח לא מיחו בהם, וטענתם תתקבל. ובאמת אף היכא שמשער שלא תתקבל התוכחה אצל בני עירו, מ"מ יתכן שתתקבל אצל מקצתם, או שבעיר אחרת שלא התרגלו למוסריו יתקבלו הדברים יותר, ואיתא בתנא דבי אליהו שנהרגו כ"ה אלפים מבני ישראל במעשה דפילגש בגבעה על שלא הלכה הסנהדרין הגדולה בכל ערי ישראל להוכיחם, וכן בזמננו ודאי חייב כל מי שיכול לדרוש ברבים אולי יעלה בידו להציל איזה נפשות מישראל. (פרק ג').

התקן עצמן בפרוודור - הנה חובת האדם בעוה"ז להכין עצמו לעולם הבא ע"י לימוד מקרא משנה וגמרא (מקרא קודם ואח"כ משנה ואח"כ גמרא), ואם האדם לא ילמד בעוה"ז, הוא לא ישיג כלום בעוה"ב, ואף אם יש לו תירוצים שהיה טרוד בפרנסתו וכו', מי יודע אם יתקבלו התירוצים, ועוד שאפי' אם הם יתקבלו, זה לא יועיל אלא שלא יקראוהו שוטה ועצל, אבל להשיג ידיעת התורה לא ישיג, ולכן על האדם לנצל כל יום מחייו להרבות בתורה ומוע"ט, ואפי' אם לא חנו ד' בכשרונות יצטרף לפחות לחברת משניות וכדו', ועי"ז יזכה להכנס לעוה"ב. (פרק ד').

אלו דברים צריך ללמוד - הנה בתחילת לימודו צריך האדם ללמוד את הדינים הנצרכים לו למעשה, והוא שו"ע או"ח, ובפרט הלכות שבת, ובהמשך הזמן צריך לדעת ד' חלקי שו"ע, כל אחד כפי כח שכלו. ואמרו חז"ל חייב אדם לשלש שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, ולענין ידיעת המקרא צריך בכל שבוע לדעת ולהבין את הפרשה כפי כח שכלו, ואין די באמירת שניים מקרא ואחד תרגום, וכן נכון לקבוע זמן ללימוד נביאים וכתובים (שגם הם והגמרא ניתנו למשה מסיני), וכן צריך כל אחד לדעת ששה סדרי משנה, ואח"כ יתחזק ללמוד גם גמרא. ויזהר ללמוד פרקים ומסכתות בשלימות, וכן לא להפסיק באמצע הלימוד בדברים בטלים, כדי שלא יגרם לו מכך בושח נצחית. (פרק ה').

להשתדל שהתפילה והתורה יהיו בשלימות - האדם צריך להשתדל שתפילותיו ותורתו שמתפלל ולומד בעוה"ז יהיו בלי פגם, כי יתכן שיעזב האדם לפני ב"ד של מעלה, ויראה איך רוב תפילותיו פסולות או חסרות או שאינם בכונה הראויה, וכן ימצא שהרבה פעמים שלמד תורה או משניות או גמרא לא למד הכל או שהפסיק באמצע בדברים בטלים ואסורים ועי"ז נמשך עליהם רוח טומאה ואינם יכולים לעלות למעלה, וירושלמי ומדרשים לא למד כלל, ומאיך הרבה שעות שהיה יכול ללמוד לא ניצלם כראוי, וחסרונות אלו יהיו לו לנצח, וכמה יצטער עליהם, ולכן על האדם להתבונן בדברים אלו תמיד, ויתקן לפחות מכאן ולהבא לא לעשות כמעשיו הראשונים, ואז השנים האחרונות יכפרו על הראשונות. (פרק ו').

ידיעת התורה ע"י לימוד הרי"ף עם רש"י - הנה להיות בקי בכל הש"ס זה דבר קשה מאד ויתכן רק ליחידים, ומאיך רצון הקב"ה שתהיה התורה שגורה בפינו, וזה חביב מאד בעיני הקב"ה, ולכן נראה עצה להיות בקי לפחות בעיקרי ההלכות שבש"ס, וזה שייך ע"י לימוד הרי"ף עם רש"י, שזה כולל עיקרי ההלכות של כל מסכת ושל ד' חלקי שו"ע, ובמסכתות שאין רי"ף ילמד ספר ליקוטי הלכות. ובפרט בימי הזקנה כשאנו יכול לעיין כראוי בכל הסוגיא, יראה לברר ולזכור לפחות את המסקנה ע"י לימוד הרי"ף והליקוטי הלכות. ואמנם כל זה לגבי מצות ידיעת התורה, אך מלבד זאת צריך כל אחד, גם הלומד בעיון, לדעת ההלכות הנוגעות למעשה. (פרק ז').

חומר עוון חילול שבת - א' חיובו סקילה שהוא העונש החמור ביותר (שסדר החומר הוא עשה, לאו, מיתה בידי שמים, כרת, חנק, שריפה, סקילה), ואין קוברים נסקלים ונשרפים יחד עם נהרגים ונחנקים, מפני שהוא רשע יותר, וגם כשהחילול שבת בלי התראה חייב כרת, וגם בניו בסכנה שימותו, ואף אם ריחם עליו הקב"ה ונעשה עני שהוא חשוב כמות, הרי גם זה צרה גדולה. ב' מי שהופקר אצלו איסור שבת ועובר עליו כמה פעמים בפרהסיא, נעשה מומר לכל התורה, ודינו כעכו"ם ממש ושחיטתו פסולה, דהוא ככופר במעשה בראשית. ג' יש בזה חילול ד' גדול שהעכו"ם חושבים שאין התורה חשובה בעיני ישראל, ועוון חילול ד' תשובה ויסורים אינם מכפרים אלא תולים, ורק מיתה ממרקת. ד' שבת שקולה כנגד כל המצוות. ה' השבת היא מקור הברכה, וממילא כהיום שנתרבו חילולי השבת התרבו גם היסורים. (פרק ח').

תמצית ספר מסילת ישרים:

מידת הנקיות ודרך קניינה:

ענין הנקיות הוא להיות נקי לגמרי מכל מידה רעה וחטא, שאף אחרי שהאדם קנה מידת הזהירות מ"מ אינו נוהר אלא בדברים שאיסורם ברור, אבל כיון שהתאוה עדיין שולטת בו יכול להכשל בדברים שאין איסורם ברור, כי היצר מטעה אותו בהם, אולם אחרי שכבש יצרו ונוהר במעשיו ומרגיל עצמו הרגל גדול בזהירות ובוזריות, תתגבר בו אהבת הבורא ויתרחק מהשפעת החומר ואז יוכל להגיע למעלת הנקיות. ומלאכה רבה להגיע לשלימות בנקיות גם על דקדוקי ההלכות, כי הוראת ההתרמם על החטאים. ומצינו שדוד המלך הגיע למידה זו, וכמו שאמר "ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ד' ", ומי שאינו נקי אינו ראוי ליראות לפני המלך, ומכאן זה היה דוד הולך למלחמה בבטחון גמור שינצח.

פרשת בלק:

קריאת בלק לבלעם - בלק פחד מבני ישראל ושלח לקרוא לבלעם שיבוא לקללם, הקב"ה אמר לבלעם שלא ילך ולא יקללם, בלק שלח שרים נכבדים יותר והבטיח לבלעם ממון רב, בלעם ענה להם שאינו יכול לקלל בלי רצון ד', הקב"ה אמר לבלעם שהוא יכול ללכת אבל שיעשה מה שיאמרו לו.

מעשה האתון - בדרך עמד המלאך לפני האתון ב' פעמים והפריע לה ללכת, בלעם הכה את האתון, בפעם השלישית רבצה האתון תחתיה ובלעם הכה אותה, האתון פתחה את פיה ודיברה אליו, הקב"ה גילה לבלעם את המלאך, ואמר לו שילך אבל ידבר רק מה שיאמר לו.

ברכות בלעם - בלעם אומר לבלק שאינו יכול לקלל רק אם ד' ירצה, בלק הכין ג' פעמים ז' מזבחות והקריב בכל מזבח פר ואיל, ב' פעמים ברכם בלעם לפי דברי ד', ובפעם השלישית ברכם מעצמו, בברכות שיבח בלעם את ישראל, אח"כ התנבא על נצחון ישראל באחרית הימים, ועל הקיני, ואחר חזר למקומו.

חטא בנות מואב ובעל פעור - בני ישראל זנו עם בנות מואב, ועבדו לבעל פעור, משה אמר לראשי העם להרוג את עובדי הע"ז, והחלה מגפה בעם, פנחס הרג את זמרי בן סלוא עם המדינית שבעל, ואז נעצרה המגפה שמתו בה 24000.

הפטרת בלק

לעת"ל יהיו שארית ישראל חזקים ולא יצטרכו לעזרת בני אדם וינצחו את אויביהם, והקב"ה יכרית מהם את העבודה זרה, וינקום בגויים.

הנביא מוכיח את ישראל בשם ד' על שלמרות שהוא העלם ממצרים מבית עבדים, והצילם מעצת בלעם, ובכל אופן הם חוטאים. ואומר להם שהקב"ה לא רוצה מהם הרבה קרבנות, אלא עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת.

פרשת בלק (מבין כתלי ישיבת מיר)

גיליון שבועי מבית "עין לא ראתה"

מאמרי עינינו גל

המקור ל"אמרתי תודה - ונושעתי..."

א. פגשתי לאחרונה אברך ת"ח שליט"א שזכה לחתן זמן קצר שני ילדים בשעטומ"צ, וכולו שיר ושבח להקב"ה על החסדים הגדולים שעשה ועושה עימו בהשגת הסכומים הרבים, ובסידור כל העניינים הטכניים הנוגעים לשמחות הללו, וסיפר לי כמה מהתימונים המיוחדים שארעו לו.

ובתוך כדי דברים אמר לי, שהוא תולה את כל הסייעתא דשמיא שלו, בתפילות שהוא מתפלל מעומק הלב, בהם הוא בוכה ומתחנן בדמעות שלישי, ומפרט בתפילתו בדיוק את הסכום המסויים שכעת הוא צריך, ושטח לפני ה' בדיבורים קצרים את המטרה הנצרכת של אותו סכום, ואח"כ הוא מודה ומודה על כל השפע שנתן לו עד כה. ולדעתו סדר תפילה זה, הוא אשר בכוחו לגלגל עליו ישועות כאלו.

ב. ובעיקר דבריו שההודאה לפני ה' סגולתה לגלגל ישועות לאדם, נביא בזה דברים נפלאים מרבינו הגרש"ד פינקוס זצוק"ל מתוך ספרו 'שערים בתפילה' שחיבר בחייו:

כתיב, (איכה ב) "קומי רוני בלילה לראש אשמורת, שפכי כמים ליבך נוכח פני ה', שאי אליו כפיך על נפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות", וקשה, דלכאורה 'רינה' היא תפילה הבאה מתוך שמחה ושבח להקב"ה, וא"כ איך נמצא מקומה כאן בתפילה על נפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות. אבל באמת, מיוחדת היא תפילה זו של 'רינה' דווקא בזמן רעב וצרות נוראות כשנסגרו שערי שמים צריך לפתוח שערי ברכה, דאין לך פותח שערי השפעה טובה מן השמים כמו שירות ותשבחות. שמיד כאשר מראה פנים צהובות כלפי מעלה, מקיים הקב"ה בו, ה' צילך, ומראה לו אף הוא פנים צהובות, ונפתחים לו שערי ברכה וישועה.

וכלל גדול הוא שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, ובמקום ששורה השכינה הקדושה שם מצויה הברכה. אבל 'בתר עניא אזלא עניות' דע"י עניות ועצבות שורה העניות, ובפסחים א', איסרא (מלאך הממונה) דעניותא נבל שמיה.

וסגולה עצומה היא זו, כאשר האדם בצרה ושערי ברכה סגורים לפניו, שיתבונן ברוב טובותיו יתב' - על כל העולם בכלל, ואליו בפרט, וכמש"כ במסילת ישרים (פ"ח) וז"ל: והנה איך לך אדם אדם באיזה מצב שימצא, אם עני ואם עשיר, אם בריא ואם חולה, שלא יראה נפלאות וטובות רבות במצבו, כי העשיר והבריא כבר הוא חייב לו יתב' על עושרו ועל בריאותו, העני חייב לו שאפילו בעוניו ממציא לו פרנסתו דרך נס ופלא ואינו מניחו למות ברעב, החולה על שמחזיקו בכובד חוליו ומכותיו ואינו מניחו לרדת שחת, וכן

כל כיו"ב, ע"ש. ויתבונן בזה הרבה עד שיבא לידי שירה, ואין ספק שיש מצבים שקשה לבא לידי זה, אבל כך היא עצתו הנפלאה של ירמיהו הנביא, שאם עוללים עטופים ברעב, ירונן בחשכת לילה, ואז לילה כיום יאיר לו כחשיכה כאורה.

והביא שם בהערה שהרה"ג ר' פרץ מימון שליט"א ממושב 'גילת' בנגב, שלח לו מעשה שקרה להם פעם בחו"ל בעצירת גשמים לא תקפ"ץ, גזרו כמה תעניות ולא נענו, עשו יום משתה ושמחה ושירה ושבח לבורא ונענו!! ופירש בזה קרא בתהילים "וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה, שהרי אלקים הוא מידת הדין, וכאשר הצדיקים ישמחו ויעלצו גם לנוכח מידת הדין כשיש צרות, אז 'ישישו בשמחה' כלומר שתתקבל בקשתם ע"י השמחה.

ג. והנה היום חושבים שזה המצאה חסידית, או סגולה בעלמא של 'אמרתי תורה - ונושעתי', אך באמת כאן מבואר מקור עמוק מאד לענין הזה, לא סתם אמירת תודה מהשפה ולחוץ, אלא התבוננות אמיתית במעשה ה' הגדולים אין קץ, ובחסדיו המרובים והעצומים שהוא עושה עם כל יהודי.

ובהמשך שם כותב: ...וכן אינה דומה שירת האדם לשירת הטבע כולו, במין האדם עצמו אינה דומה שירת האדם לחבירו, ושירת סתם אדם לשירת הצדיק והת"ח... ולכן היתה הנהגתם של החסידים והצדיקים אשר מעולם לעסוק בעבודה זו של שירות ותשבחות הרבה מאד בלי שיעור ובלי ערך... ואין ריבוי זה רק בעומק ואיכות השירה, אלא גם במספר השירות והתשבחות, שעל כרחך מוכרח הוא גם לכמות גדולה יותר של שירות... וכל מי שחשקה נפשו בעבודה, ומבטו מבט אמת... **יצרף עצמו לצדיקים וחסידים הקדושים אשר מעולם ועד עתה**, ויכלול עצמו בשירתה של הבריא... וכל בן תורה בזמנינו, שיחדו הקב"ה ברוב חמלתו בדור שפל זה לעמוד ולשרת לפניו להיות ממקורביו וסגולת אוהביו... צריך הוא לקנות לעצמו כשרון זה, לעבוד את בוראו בשירות ותשבחות... "עכ"ל השערים בתפילה.

וכך מספרים על מרן הגר"ש וולבה זצ"ל, שהחזיק בכיסו רשימה של ששה מאורעות בחייו שראה את הקב"ה מול העיניים ולפני כל תפילה עיין ברשימה זו, ועי"ז כיוון יותר.

ולסיום סיפר לי הת"ח הנ"ל, שפגש לאחרונה בחבר שלא היה לו כלום להוצאות בר-מצווה של בנו, ואמר גם לו: תפרט סכום וסיבה, ותודה, תודה, תודה לה'... ומיד אחר כמה ימים ארע לו נס. ניגש אליו חבר ואמר לו שהרויח סכום בעסק לא הגון, והרב פסק לו: לא להנות מהכסף. ובחר לתת לו את כל הסכום שהתאים בדיוק לצרכיו, **בהפרש של 5 ₪... בדיוק!!**

שלושה מחלקות ב'אוניברסיטת בלעם'

א. במשנה באבות (ה,יט): "כל שיש בו שלושה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלושה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע" והמשנה מונה: "עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע".

והנה חובה עלינו להתבונן במשנה זו ולבדוק את עצמינו האם שייכים אנו לשיבות והכוללים של אברהם אבינו, או שח"ו דבק בנו משהו מהאוניברסיטאות של בלעם הרשע. ובכן, הבה נתבונן בדברי החסיד היעב"ץ בפירושו למסכת אבות שהגדיר יפה מה המיוחד בשלשת תכונות מנוגדות אלו, והראה כיצד הם בונים קומה שלימה של אישיות.

דהנה אנו יודעים שהאדם מורכב מנשמה ורוח ונפש, והנשמה משכנה במוח, הרוח בלב, והנפש בכבד מקום משכן התאוות, וברוח חיים במשנתנו גם כן תלה את התכונות הללו בשלשת החלקים הנ"ל, דמהנשמה מגיעים המחשבות וזהו עין טובה ורעה שתלויה במחשבת הלב, ומהרוח באים הדיבורים כדכתי' ויהי האדם לנפש חיה למתרגם אונקלוס ל'רוח' ממללא וזהו כנגד רוח נמוכה שעוסק בענין הרוח, ומהנפש באים המעשים, וזהו נפש שפלה.

אבל החסיד היעב"ץ המשיך עם הקו הזה הלאה, וביאר שסגנון הגישה של האדם לעולם הזה, ושיעור החיבור שלו לגשמיות, או כמות הצריכה שיש לו כלפי ההבלים שהעולם הזה מציע... תלויות בג' המדרגות אלו, הבנויות זו על גבי זו:

מדריגה ראשונה, זהו אדם שלהוט כל ימיו להגדיל את רכושו, ולעולם אינו יודע שובע, יש לו מנה רוצה מאתיים, ומצאת החמה ועד רדת החשכה עסוק אך ורק בבהלתו להון. זהו גדר עין רעה, שכמה שיש לו רוצה תמיד עוד ועוד, וכעין דאמרי אינשי: "אוכל עם העיניים..." שאין מאכלו מסודר בהתאם לצורך גופו, אלא לפי מראה עיניו וגירויי מחשבתו. והיפוכו בבעל עין טובה שתמיד מסתפק במה שיש לו ושמח בחלקו, ובמעט שהקב"ה חנן אותו, הוא שמח כעשיר גדול.

ונעתיק לשונו שם (עם חידוד דברים במוסגר): 'עין טובה' המעט שלו בעיניו הרבה (לא רק מסתפק במועט אלא מרגיש כעשיר), ושל אחרים ימעט בעיניו, ויחפוץ שיהיה להם יותר ממה שהיה חפץ לעצמו (מפרגן להם הרחבת דירה ענקית, וכל טוב העולם הזה...) לא יקנא כלל וייטב בעיניו שיהיה לאחרים יותר ממנו, וזהו שאמר "ואהבת לרעך כמוך", ולא אמר את רעך (כלומר, הפסוק רומז שצריך לאהוב את מה שיש לרעהו), והופכו 'עין רעה' שלו יראה מעט (תמיד מגיע לו עוד...) ושל חבריו הרבה, ויקנא בו, וייטב בעיניו שיהיה לו מעט ובלבד שיהיה לחבירו יותר מעט (כמאמר האשה במשפט שלמה 'גם לי גם לך לא יהיה'...) ומי שיש בו עין טובה יורה בו על שיש בו

הנשמה העליונה, וע"כ אבדה ממנו חמדת העוה"ז כי בנה בשמים מעלותיו, עכ"ל. וכאמור, זו ההתמודדות הראשונה עם העוה"ז למי שכל תשוקתו לרדוף אחרי הבליו כל הימים.

המדריגה השנייה, זהו אדם שאינו תאב בעצמו אבל בגלל ה'מה יאמר' משתדל להשיג את המקובל בקרב האנשים האמידים, ואף שמצד תשוקתיו לא היה כ"כ להוט להגדיל את הונו ואינו רודף אחרי מראה עיניו, אבל מחמת גאוותו, ובגלל שמחשיב את עצמו מהאלו שיש להם... אינו מסוגל לחשוב שיהיה לו משהו פחות מהמקובל, ולשונו שם: "רוח נמוכה היא הענווה והוא שלימות הרוח והופכו הגאוה". עכ"ל. וזו ההתמודדות השנייה עם העוה"ז לדעת מה מקומו.

והמדריגה השלישית, זהו אדם מגושם שבאמת צורך הרבה אוכל, והרבה סיפוקים, לא בגלל תאוות עיניו ורדיפת הון, ולא בגלל המעמד החברתי, אלא פשוט הוא לא שבע עד שיזלזול חמש מנות בשר ושלושה עוגות לקינוח, וזהו ענין נפש רחבה שהוא החלק השייך ל'מעשה' ולרובד הגוף, ולשונו שם: 'נפש שפלה' מסתפק בהכרחי, לא יהנה מן העולם כי אם מעט, כמשפט בעלי נפש שפלה, כי יספיק להם מעט, כי הנמלה חצי גרעין יספיק לה בכל השנה. והפכה, 'נפש רחבה' והיא רחבה בתאוותה, כמו רחבה מצוותך מאד, עכ"ל. ועיי"ש שדרש עוד בג' חלוקות אלו.

כמה מוסר עצום יש בדברים אלו. נתקלים אנו לא פעם באנשים חכמים ומוכשרים, שלצערינו אנו רואים שראשם אינו תקוע בתורה, וזאת למרות שנולדו שם מלכתחילה... ואין מדובר כאן על מי שהוכרח מכל מיני סיבות שלא ברצונו לעזוב את הכולל, אלא מדובר על כאלה שעזבו את מערכת הכוללים בגיל צעיר יחסית ובלי סיבה... הנה בקל נוכל לגלות שהם נפלו באחד משלשת המחלקות ב'אוניברסיטת בלעם'.

יש כאלו מהסוג הראשון בעלי עיניים גדולות ופנטזיות ענקיות בנוגע לעתיד חייהם, הם רוצים לטוס לחו"ל, לראות עולם, לנהוג על רכבים יקרים, ולבלות במסעדות ומלונות... עם 'עין רעה' כזאת שאינה מסתפקת במועט הם 'מוכרחים' לקחת את גורלם בידם, ולנסות 'לעשות קופות' בביזנס... יש כאלו מהסוג השני, שמחשיבים את עצמם ל'בני טובים', הם לא רואים את עצמם גרים בשכונה זולה, או הולכים ברגל, רוצים להימנות על ה'מעמד הגבוה', ויוצא שבאשמת ה'רוח גבוהה' הם עזבו את הכולל... ויש כאלו מסוג שלישי שפשוט רוצים חיים נוחים... וה'נפש שפלה' שלהם מרעיבה אותם לכל ישבעו במעט, ומרוב רעבונם התמידי מואסים בלימוד.

הרי שאפי' אלו שבסך הכל קצת קרץ להם הצבעוניות של העולם, ולכאו' נראה כלפי חוץ שדווקא הם כביכול 'מנצלים' את הזמן הפנוי וכו', הנה נחרץ כאן מעמדם כתלמידי בלעם הרשע!! ומי לא יתעורר מחומרת דברים אלו שאולי עלולים להמצא בדקי דקות גם במי שתורתו אומנתו, ה' יצילנו...

כוחה של 'קביעות'

א. "מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל" כתב האור החיים: פירוש, לפי שיש בישראל כת שקובעים עיתים לתורה, וכת שעוסקים בה יתד התקועה, כנגד בעלי בתים אמר מה טובו **אהליך** יעקב כאהל זה שאינו קבוע, וכנגד כד התקועה אמר **משכנותיך** ישראל, ומתבאר ש'אהליך יעקב' מדבר על אלו שלומדים תורה באופן ארעי בבחינת 'אהליך', ואף שקובעים עיתים לתורה, מ"מ אינם עוסקים בתורה כל היום, ו'משכנותיך ישראל' בא לרמז על אלו שהתורה עצלם בבחינת 'משכנותיך' שזה עסקם תדיר וזו דרגה גבוהה יותר.

והנה זהו גופא החילוק בין יעקב לישראל, כדפירש האור החיים בעצמו בפר' ויחי (מז, כח) ש'יעקב' זה מצב של חולשה עצבון ודאגה, ואילו 'ישראל' זה מצב של גבורה והתחזקות בעבודת ה' ע"י שמחה ומנוחה עיי"ש בדבריו. וממילא אלו שהם דואגים על פרנסתם כל היום והם בבחינת יעקב, אזי הם לומדים תורה בדרגת אהל ארעי, אבל אלו שהם במצב של גבורה והתחזקות בעמל התורה והם בבחינת ישראל הם לומדים בדרגת קביעות מוחלטת, יומם ולילה לא ישבותו.

ומבואר שכדי להגיע לדרגת 'משכנותיך' אשר בו הלימוד בקביעות, צריך להיות בגדר 'ישראל' שאזור כוחותיו בגבורה והתחזקות, ואי"ז מעלה שבאה בהיסח הדעת, אלא טעונה השקעה רבה והתאמצות מיוחדת, ובוודאי כל מי שתורתו היא אומנותו, יודה בזה שאחד מהחלקים היותר קשים בלימוד, הוא הקביעות המוחלטת, ואדם מוכן מידי פעם להיכנס לשקיעות מיקרית כרצונו, אבל שזה יחייב אותו בקביעות מוחלטת יום יום, שבוע שבוע, חודש חודש, ושנה שנה, שתמיד ישאר באותם סדרים נוקשים שקבע לעצמו, ולא יסור משעות שקבע ללימודו בשום תירוץ ומניעה, זו מלאכה קשה שבמקדש, וצריך להגיע להיות בגדר 'ישראל'.

ב. ובספרו של הגרא"ב פינקל זצ"ל – משלחן רבי אליהו ברוך – הביא את האור החיים הנ"ל, ופירש לפ"ז בדברי הגמ' (סנהדרין קה, א) שדורשת ד'מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" קאי על בתי כנסיות ובתי מדרשות, ולהנ"ל הכוונה ש'בבתי כנסיות' העבודה והלימוד הוא בדרך ארעי, כאשר נהוג בבתי כנסיות קטנים שפותחים אותם רק למשך שעות התפילה ובשאר הזמן הם נעולים על מסגר וברית, משא"כ ב'בתי מדרשות', הלימוד הוא בדרך קבע בלי הפסקה.

וכתב שם לפ"ז חידוש: "ויש לדעת שגם בבתי מדרשות גופא, ככל שיש ביהמ"ד שהקביעות ללמוד בו תורה, יותר מהקביעות שבביהמ"ד השני, הרי הראשון יותר חביב אצל הקב"ה, (וגם כוללים שנמצאים בבתי כנסיות, אינם כמו כוללים שנמצאים בישיבות בהם קול התורה לא פוסק) וכמבואר ברבינו יונה לברכות (ד, א) שהטעם שהקב"ה אוהב את ה'שערים המצויינים בהלכה' יותר מכל בתי כנסיות ובתי מדרשות

שבעולם, כי שם קביעות התורה וההוראות בכל יום, יותר משאר מקומות שלומדים בהם לפי שעה, לפי שהמקומות הקבועים הם במקום בית המקדש. (וממילא בישיבה שמוכרחים להגיע בשעות הסדרים, יש יותר מעלה של 'קביעות' משאר בתי מדרש פתוחים שכל אחד מגיע מתי שהוא רוצה).

עוד מביא שם מדכתי' בתהילים (צב, ד) "שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו" שכמה שיותר 'שתולים' כך זוכים יותר ל'יפריחו', וזהו מעלת הקביעות, וכמש"כ המהרש"א (קידושין פב, א) דע"י שעשו תורתם קבע, דהיינו "שתולים בבית ה'" שהוא ביהמ"ד, "בחצרות אלקינו יפריחו" היינו בבתי מדרשות זה נותן להם אחרית ותקווה בזקנותם. עכ"ד.

ג. ויש בזה 'אמת מידה' חדשה, איך לקבוע את מעלת האברכים שיגיעים בתורה יומם ולילה, כי בסתמא היה נראה שהדרגה נקבעת לפי רוב הישגיהם או כמות ידיעתם בתורה, ואכן יש טועים לחשוב שמי שאינו נבחן על הרבה דפים, או מוציא ספרים וחבורים, אינו נחשב מספיק בן-מעלה, אבל הנה כאן מבואר אחרת, שלהגיע לדרגת 'משכנותיך ישראל' הוא ע"י עצם מה ש'קבוע' בעמל התורה, וככל שיהיה יותר קבוע ויותר שומר סדרים, כך תגדל מעלת תורתו יותר ויותר.

ד. ועומק דברי רבינו יונה הנ"ל, שה'קביעות' של בית המדרש מחזיר את מעלת בית המקדש, יובנו לפי מש"כ הגר"א (יה"א תרומה יג, א) ד'ושכנתי בתוכם' היינו בתוך בני ישראל ממש, דעיקר בנין השכינה הוא רוח הצדיקים, והרי זה כאילו נבנה בית המקדש על ידם, וכל תיקון השכינה הוא נשמת הצדיקים שחיים בעולם הזה, שהיא שוכנת בתוכם, ולכן אמרו כל מי שאינו עוסק בפ"ו ממעט את הדמות, שאין לה כביכול מספיק צדיקים להתפשט בהם, ולכן אמרו "וצדיק יסוד עולם", שיסוד העולם היא השכינה שמעמידה את הכל, עכ"ד ע"ש. ונמצא לפי דבריו הקדושים, שגם היום בעת החורבן, השכינה כביכול מחפשת מקום לשרות עליו, ולכן היא שורה על הצדיקים ושוכנת בתוכם ממש, והם לה כבית המקדש בשעתו, וממילא דרוש לזה צדיק שקבוע בסדריו ועמל בתורה יומם ולילה, שאז הוי משכן של קבע, וזהו "משכנותיך ישראל" כמשנת"ל, דע"י קביעותם בתורה הם נעשים משכן לשכינה, וכאילו נבנה המקדש בימיהם.

אמנם בוודאי שעצם השבח ד'מה טובו' נאמר על 'אהליך יעקב' בדיוק כמו על 'משכנותיך ישראל', שכל מי שלומד תורה אפי' שעה קלה ביום, חביב בעיני ה' עד למאד, ואף שאיננו בדרגת 'ישראל' שאינו מצליח להתמודד מול קשיי הפרנסה, ורואה את עצמו מוכרח לצאת ולהתכלכל, בוודאי שגם על תורתו העולם עומד, ואהוב הוא לפני ה' בכל רגע שעמל בתורה. וכך אנו פותחים בכל יום את תפילתנו "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל..." כי מבין כל חלקי ישראל נשמע קול התורה. וכולם יחד כפי כוחם - מה טובו...!

מקום בתי כנסיות לעתיד לבא

א. בישיבת מיר תלה מאן דהוא מודעה שאיני אחראי לאמיתותה אבל כך בערך תוכנה: "הודעה חשובה, ביישוב עין גדי שהוא היישוב הנמוך בארץ, רצה עשיר גדול לתרום חמש מיליון ₪ לבניית בית כנסת, ובמנהלת היישוב הצביעו הרוב נגד הרעיון, לכן כל מי שכבוד הי"ת יקר לו, לא יבקר ביישוב זה שנלחם בבניית בית הכנסת בתחומו, המעוררים."

ובכן, איני יודע אם מבחינת ההלכה צריכים להטיל חרם כלכלי על היישוב הזה. אי אפשר גם לדעת האם הם בגדר 'עיר הנדחת' אשר גורל אחד נקבע לכל אנשיה, או שעדיין נוכל לתלות שכל יחיד מהם בחזקת ישראל כשר, כנגד הרוב.

אבל עכ"פ בוודאי שבפעם היוזמה המעניינת לבנות בית כנסת במקום הנמוך בארץ מונח רעיון עמוק, דהנה בתפילת עלינו לשבח אנו אומרים שגילוי הייחוד צריך להיות - 'בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד', ומתבאר שייחוד ה' ושבח תהילתו צריך לרדת עד למקומות הכי נמוכים, ואם הרמב"ן כותב בסוף פרשת בא: "שאינו לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפילות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפילת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו, עכ"ל. א"כ בוודאי שיש ענין עצום שבכל הארץ כולה עד המקום הכי נמוך, יעמידו בתי כנסיות ומקומות קיבוץ לרבים, בכדי להודות ולהלל לשמו.

ב. ובמהרש"א (מגילה כט,א) כתב יסוד מופלא ומחודש, לפרש קרא ד"ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו" עפ"מ שאמרו במדרש, "דלעתיד לבא יהיה בית המקדש גדול כמו ירושלים בזמן הזה, וירושלים תהיה גדולה ככל ארץ ישראל, וע"ז אמר מה טעם יהיה בית המקדש לעתיד כל כך גדול, לפי שבירושלים הבנויה לעתיד יהיה חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז, ונמצא עתה בגלות כשאני עומד בבית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופיה דלעתיד..." עכ"ל. ועוד האריך שם בזה ע"ש.

ונראה פשוט לפי דבריו דדרגות דרגות יש, ואותם בתי כנסיות שבנו אותם בכונות טהורות, והתפללו בהם ברעותא דליבא, הם ייזכו להצטרף לבית קודש הקדשים דלעתיד, והבתי כנסיות שבנו אותם עם פניות שלא לשם שמים ולא כיוונו בהם בתפילה כהוגן אלו יקבעו רק בהיכל ובאולם, וכן על זה הדרך, שככל שבית הכנסת משוכלל מבית ומחוץ, הן מבחינת טהרת בנייתו, והן מבחינת שמירתו כביהמ"ק מעט, כך תהיה דרגת הצטרפותו למקדש השלישי שיבנה לעתיד.

ג. ושמעתי מנהג מונית אחד שבראשון לציון בנה יהודי אחד בית כנסת שכל קירותיו מצופים זהב טהור, ובכל שעות

היממה הבית הכנסת הזה מאובטח מחשש לשדידת הזהב. והנה אם כוונתו הייתה טהורה, אזי אולי זכה בנדבת לב זו, להכין את הזהב אשר יובא בית ה', לבית המקדש דלעתיד...

ברם כאן צריך להעתיק את דברי הפלא יועץ (ערך בנין), וז"ל: "... לא ירבה הוצאות בבניינים גדולים, בנין אבנים, עליות מרווחים מצויירים ומכויירים וכדומה, כי הכל הבל ורעות רוח, וגרים אנחנו, כצל ימינו על הארץ, **וטוב לו שיוציא הוצאות לבנות לו בית נאמן לעולם הבא כי שם ביתו**, ומייתי בירושלמי (שקלים סופ"ה) בשני חכמים שהיו הולכים ממקום למקום, והיו במקום אחד בתי כנסיות מפוארים, אמר א' לחבירו: כמה ממון הוציאו אבותי במקום הזה לבנות בתי כנסיות מפוארים כאלה, השיבו חבירו: כמה נפשות שיקעו אבותיך כאן, וכי לא הווי בני נשא דילעון באורייתא? כלומר, **שיותר טוב היה שיבנו בית הכנסת בנין קל, ואותן ההוצאות יתנו לעמלי תורה**, הדור אתם ראו, אם כך נאמר על בנין ביהכ"ס דאיכא צד מצוה לפאר את בית אלקינו, מה יענו ליום פקודה המוציאים הוצאות מרובות לבנין בתים גדולים וטובים, והחכמים נודדים לחם"...?

"וכבר אמרו (ברטנורה אבות ה'י) שעם הארץ נקרא עם הארץ על שעוסק ביישוב הארץ ובונה בתים, שמצד תלמיד חכם היה העולם חרב, כי מי שיש בו דעת לא יאבה לאבד הזמן ולכלות כוחו וימיו לבנות בתים על זמן מועט כצל עובר כדי שאח"כ ישבו בהן אחרים... **אבל מי שיש בו דעת יפנה לבנות לו בתים בעולם הקיים והנצחי** ע"י מעשיו הטובים, ולא יבנה בעוה"ז אלא ההכרחי, שבלתי אפשר בלעדו להיות מיושב לעבודת ה' יתברך שמו..." עכ"ל הפלא יועץ.

ולכן לעת הזאת שנתרבו הספסלים, וזקוקים אנו לבנות בתי מדרשות וכוללים בכל קצווי ארץ, בוודאי שהיותר טוב היה, אילו כל אותם נגידים ובעלי הון היו משקיעים את כספם בבניית כוללים של אברכים עמלי תורה, ובכך היתה מתמלאת כל ארץ ישראל תורה, והיה מתקיים בנו קרא כדכתיב: "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", וממילא אף היה נשפע מזה קדושה נפלאה בכל היישוב כולו עד שבוודאי אפי' בעין גדי ובשאר מקומות היישוב בארץ גבוהים כנמוכים, היה מאיר אור התורה בעוז ומגדול.

וזכור לטוב רשכבה"ג מרן רבינו הגראי"ל זצוק"ל, שזו היתה שאיפתו עלי אדמות, לפתוח כוללים וחבורות לימוד בכל אתר ואתר, ועשה פעולות כבירות לצורך כך, ע"י גיוס גבירים בכל העולם, ופיזור מיליונים רבים, ועידוד אנשים חשובים ויקרים לפתוח רשתות ענקיות להגביר חיילים לתורה, ובכל מסעותיו לחו"ל זירז וזעק על כך, שהעולם הזה עולם חולף ועובר, ואשרי מי שזוכה להיות לומד תורה בעצמו או לסייע לזולתו ע"י כספו והונו, ויהי רצון שנזכה לראות בעינינו את אור התורה בכל פינה בארצנו הקדושה.

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת בלק י"ג תמוז תשע"ח,
מסכת נדרים - דף נא:

בירורי הלכה אקטואליים, מפי גדולי ופוסקי
הדור שליט"א, לעורר לב המעיין, ואין לסמוך
על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'תולעים בדגי הערינג'

אכילת דג מלוח

דגים: מבואר במשנה בנדרים (דף נא:) דג דגים
שאני טועם וכו'. הרי שהיה מנהגם לאכול כמה סוגי
דגים, חיים מלוחים וכבושים, והמשנה דנה מצד
הלכות נדרים מה נכלל בלשונו.

כעת, יש לנו הזדמנות לברר, האם בזמננו מותר
לאכול דגי 'הערינג', כיון שכיום כמעט ולא מצוי
דגים המגיעים מהים הגדול, ללא תולעי 'אניסאקיס'.

1. דין התולעים שבתוך הדג

מותר: הגמ' בחולין (דף סז:) דורשת מהפסוק
(ויקרא יא מא) וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא
לֹא יֵאָכֵל: שאיסור תולעים נאמר רק כאשר שרץ על
הארץ, אבל תולעים שנוצרו בתוך הדג מותרים,
היות ולא שרצו מעודם על הארץ. ולכן מותר גם
תולעי 'דרני' (תולעים שנמצאים בדג בין העור
לבשר), כיון שגדלים מתוכו ואין אבר מן החי, ואין
עליו איסור 'שאינו זבוח', כיון שדגים מותרים כבר
כשאוספים אותם, ואין טעונים שחיטה.

אסור: אבל תולעים במעיים, או ב'ריעי', אסורים
כי וודאי באו מבחוץ. וכן תולעי "קוקיאני"
הנמצאים בכבד ובריאה אסורים, (לרש"י הגמ'
מדברת על בהמה, לתוס' הגמ' מתייחסת לדגים) ואף
שנמצאים בתוך הדג, כי אנו תולים שהם הגיעו
מבחוץ דרך החוטם, ולא הגיעו לבית הרעי, כי
כשהדג באמצע שינתו, נכנסו אל האף שלו ומשם אל
הקנה, הריאה והכבד, ולכן לא נמצאו בבית הרעי.

להלכה: כך נפסק ללא חולק בשו"ע (יורה דעה
סימן פד סעיף טז), שתולעים הנמצאים בדגים,
במעיהם אסורים כי מגיע מבחוץ, בין עור לבשר או
בתוך הבשר, מותרים כי גדל בפנים.

2. תולעת ה"אניסאקיס"

יש להבהיר כי יש הרבה סוגי תולעים וטפילים
בכל הדגים שלכל הדעות אסורים מן התורה,
וחייבים להסירם. לפרטים יעויין בספר בדיקת המזון

מנהג ישראל תורה

הערינג ב'קידושא רבא'

קידוש למהדרין: משנים קדמוניות נהגו להביא
'הערינג' בקידושא רבא בשבת בבוקר לענג את
השבת, וכדי שיהיה אפשר לברך שהכל אחרי ששתה
קצת מיין הקידוש שמסתפק הביאור הלכה (סי' קע"ד
ד"ה יין פוטר) אם פוטר את המשקים. גם בהרבה
בתי כנסת מגישים 'הערינג' בסעודה שלישית.

לתועלת הציבור, נפרט בשורות הבאות, את
האפשרויות העומדות לפניהם.

כהן חמוצים: גבאי שרוצה להדר ולצאת מידי כל
ספק מבלי לשנות מהמנהג הקדום, יכול לקנות
הערינג מהודר אצל 'כהן חמוצים', רחוב מלכי
ישראל 3 ירושלים, שם ניתן להשיג דגים בהכשר
בד"ץ העדה החרדית, שנבדקו על ידי משגיח מומחה
אחד אחד (האישור כלפי התולעים הוא מטעם
המשגיח ולא מהבד"ץ). יש רבנים חשובים שליט"א,
שלא מאשרים להביא לסעודה שלישית אצלם בבית
הכנסת הערינג רגיל, ומאשרים אך ורק הערינג בדוק
של כהן חמוצים, ויאכלו ענוים וישבעו!

הבדיקה מבוצעת באמצעות אור אולטרא סגול,
המשקף את הדג ורואים את כל עובי בשרו,
וכשמוצאים תולעת מוציאים אותה בעזרת פינצטה.
(חשוב לציין שהפתרון של בדיקה בשולחן אור
אולטרא סגול מועיל רק בפרוסות דקות מאד כמו
'הערינג', שאז האור משקף את כולו, אבל בפרוסות
עבות כמו גושים עבים של דג סלמון וכדומה, האור
האולטרא סגול משקף רק חלק קטן מבשרו).

סלמון כבוש: יש בתי כנסת שבמקום 'הערינג'
מביאים תחליף, סלמון נורבגי כבוש ובו אין חשש
תולעים, שהוא כמעט אותו טעם ממש של מטיאס
(הערינג רגיל) כבוש. אפשר גם לתבל בבצל ושמן
וחומרי טעם. ❖

כהלכתה של הרב ויא, ובמדריכי הכשרות של העדה החרדית ושארית ישראל.

אלא שיש סוג תולעת אחת בשם "אניסקיס", שדנו הפוסקים אם אסור או מותר. היום מצוי מאד בדגים תולעים בשם "אניסקיס" והם ארוכים ושוכבים בצורה של עיגול וקשה לראותם בגלל שהם שקופים אם לא תחת אור של אולטרה סגול. מוצאים אותם גם במעיים וגם בתוך הבשר ואינו ברור אם אלו הנמצאים בבשר מגיעים מאותו מקום שבאו אלו שבמעיים הבאים מעלמא וכמו שבאמת משערים כמה מחכמי הטבע, וממילא הם אסורים, או שאנו נוקטים כדברי חז"ל כפשוטו וכל שנמצא בבשר מותר אף על פי שיש מאותו מין בתוך חלל הבטן.

הערינג הוא מהדגים שנמצאים בהם תולעים אלו גם בבשר הדג וגם במעיים ובאחוז גבוה יחסית, ויתכן שהוא בשיעור של מיעוט המצוי ולכן נחלקו הפוסקים בדינם (בבדיקה אחת נמצאו תולעי אניסקיס בשיעור של 4%). **בוועד הכשרות שע"י העדה"ח** נוקטים הדין בהערינג לא לאיסור ולא להיתר (מדריך הכשרות), ומ"מ מעניקים הכשר להערינג לנוהגים לאכלו. ולכן על כל אחד לשאול רבו מורה הוראה שהתעמק בהלכות אלו לדעת איך לנהוג.

3. קביעת חכמי המדע = התולעים נוצרים מחוץ לדג

באים מבחוץ: בכל הדורות, משך אלפי שנים, מציאות זו היתה מוסכמת, שהתולעים נוצרים בתוך הדג. לפני כ-40 שנה, עם התקדמות עולם המחקר, הסיקו אנשי המדע בצורה חד משמעית, שלא קיים בין יצורי הים תולעים שתחילת יצירתם בתוך הדג, והוכחה לכך, שכן תולעים מצויות רק בדגים הגדלים בים הגדול, אבל דגים הגדלים בבריכות דגים פחות מצוי בהם תולעים אלו. ולכן סלמון נורבגי ממדינת נורבגיה או מצ'ילה אין בו שום חשש כלל, לעומת סלמון שמגיע מארצות הברית ומסין, שמלא בטפילים, כיון שהם גדלים בים, והנורבגים בבריכות סגורות. ועוד הוכיחו שהתולעים נמצאים בדרך כלל בבשר באזור סביב המעיים, מה שמראה שמקורם מהמעיים.

מחזור חיי התולעים: אנשי המדע טוענים, שכך הוא מחזור חיי התולעים בים הפתוח:

בתחילה הם בגודל מזערי ואינם ניכרים לעין ואז הם נמצאים במים, אחר כך סרטנים קטנים בולעים אותם והם גדלים בקיבתם, הסרטנים נבלעים על ידי דגים קטנים יחד עם התולעים, והדגים הקטנים נבלעים על ידי דגי מאכל גדולים, אלו שאנחנו אוכלים, שם התולעים עוברים אל בשר הדגים הגדולים, והם נבלעים על ידי כלב הים, ובקיבתו מטילים התולעים את ביציהם, שיוצאות לים הפתוח עם ההפרשות שלו, מהביצים יוצאים שוב תולעים מיקרוסקופיות הנבלעות על ידי סרטנים קטנים וחוזר חלילה.

'אניסאקיס': חוקרי המדע, מכירים את אורח חייהם של 30,000 סוגי תולעים שנטפלים לדגים! ההשערה היא, שקיימים במרחבי הים הגדול 500,000 סוגי תולעים שנטפלים לדגים! המצויה ביותר מבין סוגי התולעים היא תולעת 'אניסאקיס', שמצליחה 'להיטפל' ו'להתנחל' בקרבם של רוב דגי הים.

פולמוס: פרסום דברי החוקרים לפני כ-40 שנה, עורר פולמוס עז בעולם התורה, האם כל דגי הים נאסרים, כיון שלא שייך מבחינה טכנית להסיר את כל התולעים מבשר הדג, במיוחד נוגע הדבר ל'הערינג' שמצוי מאוד בקידושים וסעודה שלישית (ראה מסגרת), שעל פי דברי החוקרים ימצא שכמעט כל הערינג יאסר. שכן כל ההיתר של הגמ' הוא בגלל המציאות שהתולעים נוצרים בתוך הדג, ולדברי המדענים התולעים נוצרים מחוץ לדג, והרי הם בכלל איסור תולעים.

הויכוח נמשך כבר עשרות שנים, סביר להניח שהנושא ימשיך להסעיר את עולם התורה, עד שתשבי יתרץ קושיות ואיבעיות. קולמוסים רבים השתברו, לחקר הנושא, עיין בקובצי **אור ישראל** (מאנסי) שהקדישו לכך עשרות עמודים (בכרך נד 50 עמודים ובכרך נו 20 עמודים ובכרך סא), מקוצר הגיליון נטעום על קצה המזלג, את תמצית טענות הצדדים, וסיכום הכרעת גדולי הדור.

ודאי שלכולי עלמא אם יש עדות ברורה שתולעת מסוימת גדלה בחוץ ואח"כ נכנסה בבשר שאסור, אלא שהנידון כמה צריכים לחשוש למידע וההשערות שהתחדשו. יתכן שהמציאות שונה מסוג דג אחד לחברו או ממקום אחד לשני - לדוגמא, הערינג יותר בעייתי מחמת אופן שיווקו, ושלא מנקים ומוציאים את המעיים מיד. זה נותן יותר מקום לחשוש שהתולעים שנמצאים בבשר באמת חדרו לשם מהמעיים לאחר מיתתו.

אפשר לחלק את הנידונים לארבעה - נידון אחד שיש לדון הוא האם צריך להתייחס לקביעתם של אנשי המדע כאשר הם נסתרים מדברי חז"ל. ונידון שני כאשר דבריהם אינם נסתרים מחז"ל, אבל האם בכלל צריך להאמין לדבריהם ולהתחשב בקביעות שלהם או שאפשר לסמוך על פשטות השו"ע שכל תולעת שנמצא בבשר הדג מותר. נידון שלישי: יתכן שאפילו בלי דברי המדענים, יש אומדנא וסברא שהתולעת לא

גדל בבשר. נידון רביעי: ועוד יתכן שאפילו אם הם צודקים בהעמדת המציאות, בכל זאת מבחינת ההלכה הדבר יהיה מוגדר כמותר מטעמים שונים.

4. המתירים לאכול 'הערינג' וסברתם

המתירים: הג"ר משה ויא שליט"א בספרו בדיקת המזון כהלכתה ובמאמר בקובץ אור ישראל (נו) מעיד בשם רוב פוסקי זמנינו כי לא צריכים להתחשב עם דעת המדענים ואין לנו אלא דברי השו"ע. הלא המה הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, וכן הג"ר שלמה גראס שליט"א (שו"ת משנה שלמה סימן ל"א) מביא בשם הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל שהתיר בנידון הזה, ואפילו לא ראה צורך לכתוב תשובה על כך, כי 'לא צריך לכתוב תשובה, להחזיק דברי השו"ע שהוא אמת'. וכן סבר הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל, חוץ מלגבי תולעים שבתוך בשר ה'וייט פיש', שבזה נקט לאסור כיון ששם אנשי המדע מעידים שהם רואים בבירור שהתולעים באו מבחוץ. וכן מביא שהעיד הג"ר אברהם רוט זצ"ל שהמנחת יצחק זצ"ל הורה להתיר לוועד הכשרות של בד"צ העדה החרדית ומכוחו המשיכו אז לתת הכשר לדגים, הג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל, הג"ר חיים גריינמן זצ"ל, האדמו"ר מקלויזנברג זצ"ל (שיעור חומש רש"י), ויבלחט"א הג"ר ניסים קרליץ שליט"א, הג"ר יצחק טוביה ויס שליט"א בשם הג"ר חנוך דוב פאדווא זצ"ל. וכן שמע בשנת תשס"ט מהג"ח קנייבסקי שליט"א שאין לנו אלא דברי השו"ע.

וכן כתב להתיר הג"ר משה יהודה ליב לנדא שליט"א. גם גאב"ד קארלסבורג הג"ר יחזקאל ראטה שליט"א מתיר, וכאשר בא אליו אדם עם התולעת במוחש ושאלו האם את זה מותר לאכול, השיב לו כן כן התולעת הזו מותר לאכול! שהתורה התירה את התולעת (כל זמן שלא פירשה).

גם הרב ישראל בעלסקי זצ"ל מארה"ב התירו אלא מטעם אחר כאשר יתבאר בסמוך. וכן נוקט להתיר הג"ר פסח אליהו פאלק שליט"א בספרו שו"ת מחזה אליהו (חלק ב סימנים לז לח תשובה ארוכה - 38 עמודים, במכתב אל הג"ר יצחק טוביה וייס שליט"א דומ"ץ בעיר אנטווערפן וכעת גאב"ד עיה"ק ירושלים), והוכיח כן מכמה מקומות. גם הדעה הרווחת בבני חו"ל להתיר.

יש לציין שאף וועד כשרות לא אסר זאת רשמית, כולל וועד הכשרות של העדה החרדית שלא אסרו ולא התירו, ומהיות טוב משתדלים לשווק דגים ללא תולעים.

5. טעמי ההיתר

א. החוקרים כופרים! חז"ל הקדושים קבעו שהתולעים נוצרים בתוך הדג, ועליהם אנו סומכים. לכן אף שאנשי המדע טוענים שלא יתכן שתולעים יוצרו בתוך הדג, ומוכרח תמיד להיות שהתולעים באו מבחוץ, כיון שדבריהם סותרים את דברי חז"ל שמתירים תולעים כאלו באכילה, ממילא דבריהם אינם נכונים, וההלכה לא זזה ממקומה. התבטא בחריפות האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל שהמאמין לדברי החוקרים נגד דעת חז"ל, הוא חשש כפירה. ואפילו במקום שיתכן שהם כן צודקים כבר אין להם סמכות ואי אפשר להתחשב בדבריהם, ולכן מותר לאכול תולעים שנמצאים בתוך בשר הדג.

ב. השערה! אף אם דעת החוקרים מסתברת והגיונית, אולם אינה ודאית, אלא בגדר 'תאוריה', כי המציאות הזו מתרחשת במעמקי הים, ולא שייך להיות בטוחים בכל זה. ועוד שדבריהם מבוססים על פרשנויות שכך הם פירשו את מה שהם רואים ויתכן שכל הפרשנות מבוססת על אמונתם וכפירתם בבורא עולם, ולשיטתם מסבירים ומפרשים סברות אלו (א.מ.).

ידוע שהחוקרים משנים ומחליפים את דעתם מפעם לפעם, ובעולם המדע אין לוקחים אחריות, מבחינתם מספיק הסתברות הגיונית ושאי אפשר בינתיים להפריך, כדי לקבוע קביעות, מה שאין כן בתורתנו הקדושה צריכים לקחת אחריות מלאה שזוהי האמת לאמתו. זו היתה הסברה והנימוק של הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאין לאסור את זה באופן ודאי.

הגדיל לעשות הג"ר מרדכי שלום קובר שליט"א כאשר נכנס לעובי הקורה, וכתב מאמר להפריך ביסודיות את הנחת המדענים, שאין שום ההוכחה שהתולעים הנמצאים בבשר מגיעים באמת מבחוץ. ועוד כתב שאין שום עדות שבה רואים שהתולעים האלו נכנסו לבשר הדג מחיים. ואפילו אם יתכן שיש "אניסקיס" גם במעיים של הדג, יתכן שהתולעים שמוצאים אחר כך בבשר הדג, נבראו במקומם שמעולם לא שרצו על הארץ ואינם אותם שמוצאים במעיים.

ג. אין חדש תחת השמש: תולעי ה"אניסקיס" שאצלנו כיום הם אותם תולעים שהיו בזמן הגמ' והשו"ע והפוסקים תמיד ידעו ממנו והתירו. כן כתבו הג"ר משה ויא שליט"א והרב ישראל בעלסקי זצ"ל ועוד.

פנינים

חכמי הטבע

בירור המציאות: להלכה מתחשבים בדעת חכמי הטבע, רק כאשר באים לברר את המציאות, ואינם סותרים את דברי חכמי התורה.

החכמת אדם יצא לאסור את התולעים בקרפיון הדבוקים בקשקשים ובין הסנפירים והיה על זה רעש גדול כיון שנהגו לאוכלו, וסמך **האמרי יושר** (ח"ב סי' י"א) על חכמי הטבע שהם גדלים בבשר הדג, ומותרת באכילה. ואחר כך התברר **להחזו"א** (יו"ד סי' יד אות ח') על סמך ספרי הטבע שהם נולדים מבחוץ ונופלים אחר כך על הדגים ולכן אסור.

מדע שנסתר מ'דעת תורה'

אך כאשר דברי חכמי הטבע הם נגד דעת תורה אין מתחשבים בדעתם כמו שכתב **הרמב"ם** באריכות. וכן כותב **בפלתי** (סימן מ"ס"ק ד) כאשר חכמי הטבע חולקים על חכמי התורה בדיני הטריפות, אנו מקיימים את דברי חכמי התורה שטריפה אינה חיה, ולא נתייחס כלל לחכמי הטבע. שהרי חכמי הטבע מחליפים את דעתם כל תקופה, ותורת ד' קיימת לעולם.

דברים נחרצים כותב **בשו"ת הריב"ש** (סימן תמז), שאין לנו לדון בדיני תורתנו ומצותיה, על פי חכמי הטבע והרפואה. שאם נאמין לדבריהם, אין תורה מן השמים, חלילה! ואם נדון בדיני טריפות על פי חכמי הרפואה, יתהפכו כל הדינים ממות לחיים ומחיים למות, ושכר הרבה תטול מן הקצבים, והמלעיגים עלינו יוצק זהב רותח לתוך פיהם. והולכים אחרי חכמי התורה שקבלו איש מפי איש עד משה רבינו, אפילו יאמרו לנו על ימין שהוא שמאל.

במכתב מאלהו (חלק ד עמוד שנו בהערה) מסביר את עומק הפשט, שהתורה היא עצם האמת, ולכן לא מתייחסים לדברי חכמי הגויים, כי אם לדברי חכמי ישראל. וע"ע בספר **עלה יונה** (עמ' עג, פג) ובשפתי חיים **להגה"צ הרב חיים פרידלנדר זצ"ל** (מועדים חלק ב עמוד קמג - קס). ❖

ד. כאילו נוצרה בתוך הדג! מסביר **הג"ר פסח אליהו פאלק שליט"א** (שו"ת מחזה אליהו שם, ובמדריך לבדיקת תולעים) מכיון שהתולעת בתחילת חייה כשהיתה במים היתה בגודל מיקרוסקופי, גודלה כשבוקעת מהביצה 200 עד 300 מיקרון ורוחבה 14 מיקרון (0.3 מ"מ על 0.014 מ"מ). בכדי לסבר את האוזן, נתאר לעצמינו שנחתוך נקודה בסוף משפט (. ל-12 פרוסות, האם נוכל לראות פרוסה אחת כזאת? ומכיון שבגדרי ההלכה, תולעת כזו שאינה נראית לעין כאילו אינה קיימת ורק כשהיא בתוך הדג, היא מגיעה לגודל הנראה לעין, נחשב כאילו נוצרה בתוך הדג, וכיון שמאז אף פעם לא פירשה למים, לכן מותרת התולעת באכילה. וכעין מה שכתוב **בגמ' בשבת** (קז:): שמותר להרוג כינה בשבת מכיון שאינה פרה ורבה למרות שאנשי המדע כיום מראים שהכינים כן פרים ורבים, והסביר, שכיון שמה שהם רואים שהכינים פרים ורבים הוא רק בעזרת מיקרוסקופ וכדומה ולא בעין רגילה נחשב הדבר כלא קיים ונחשב כאינם פרים ורבים.

ומעיד המומחה העולמי לכשרות המזון מתולעים **הג"ר משה ויא שליט"א**, שכן הסכימו לטענה הזו גדולי הרבנים, לעומת זאת **הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל** לא הסכים עם הטענה הזו, כי מכיון שלפני כן הם היו בחוץ ועתה הם בגודל הטבעי האסור, ממילא נחשבים כתולעים שפירשו, וגם לגבי כינים לא קיבל סברא זו, ע' **ארחות שבת** פרק י"ד סעי' ל.

ה. עיקר גדילתו. **הג"ר ישראל בעלסקי זצ"ל** (שלחן הלוי חלק א סימן כב וכג) אף אם נראה בעינינו שנכנס בקטנותו פנימה מותר, היות ועיקר גדילתו בפנים, ותשעים אחוז ויותר מצורתו הסופית יוצא מחומר הדג ונעשה על ידי זה חלק מהדג ממש, וזה פירוש תיבות ב"התירא גבלן" המוזכר בגמ' שהוא הפיתוח והצורה הסופית שלהן.

ו. מיעוט שאינו מצוי: **הג"ר משה מרדכי קרפ שליט"א** מעיד כי **הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל** תמה על העובדה שמעולם לא היה ידוע שיש תולעים בבשר ההערינג, ולמעשה התיר אותו באכילה על פי דברי **החכמת אדם** שדנים כל חתיכה קטנה לחוד שכך צורת אכילתו, ולא את כל הדג ביחד, וכלפי כל חתיכה קטנה בפני עצמה, חשש התולעים הוא בגדר 'מיעוט שאינו מצוי'.

והוסיף עוד שאף שיש דין שאם אפשר לברר לא מקילים בספק, מכל מקום כשיש טירחה מרובה מקילים שנחשב כאי אפשר לברר. וצורת הבדיקה של האניסקים היא בטירחא מרובה, כי צריך למסמס את הדג או לבודקו בדיקה במנורת אור אולטרא סגול, לכן אין חיוב לבדוק, כי להרבה פוסקים בספק ספיקא אינו חייב לברר כשיש אפילו קצת טירחה, וגם משום שנחשב 'מיעוט המצוי' שאינו חייב כאשר יש טירחה מרובה.

ז. ביטול: ולגבי הגעפילטע פיש אמר הגריש"א שודאי מותר כיון שהתולעת בטל על ידי שטוחנים אותו, והתיר אפילו לכתחילה לעשות כך. (נכתוב על כך בגליון הבא בעה"י).
ויעויין לקמן שמעידים שהגרי"ש אלישיב זצ"ל החמיר.

6. האוסרים לאכול הערינג וסברתם

הג"ר שמואל הלוי וואזנר זצ"ל כתב (שבט הלוי חלק ד סימן פג, חלק ז סימן קכג ובתשובה בסוף קונטרס תולעת שני) אריכות בשאלה זו והעלה צדדים לכאן ולכאן, והסיק שאין עדותם של אנשי המדע סותרת את מסקנת חז"ל, שהרי חז"ל קבעו זה רק על דג מסוג 'דרנא', שידוע שנוצר בוודאי מתוך הבשר עצמו, אבל סתם תולעת שנמצא בתוך הדג ואנחנו לא יודעים בוודאות אם היא ה'דרנא' שמוזכרת בחז"ל או לא, עדיין אי אפשר להתיר.

פולמוס בדעת הרב וואזנר: בהוראה למעשה נחלקו גדולי תלמידיו - יש אומרים שאסור, ויש אומרים שהתיר. הג"ר משה שאול קליין שליט"א מוסר בשמו שנטה לאסור את אכילת הדגים. ואילו הג"ר שלמה זלמן אולמן שליט"א מוסר בשמו, שמותר לאכול את הדגים ולא צריך לחשוש לתולעים. וכן יש שהעידו כי הגר"ש וואזנר בעצמו המשיך לאכול דגים. וכן כתב הג"ר משה ויא שליט"א שכן הורה לי בע"פ הרב וואזנר זצ"ל בניגוד למה שכתב בספרו ואמר לי להורות כן לרבים. גירסא נוספת אומרים בשמו, שיש לדון בכל מקרה לגופו, וכל זמן שלא ידוע שיש תולעים מהסוג הזה בבשר של דג מסויים, לא חוששים לכך.

על עצם הפולמוס בדעת הגר"ש הלוי וואזנר, יש לציין מה שמצינו בגמ' (נדרים דף כה: שבועות דף כו. שבועות דף לא.) כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב, והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב, ונחשב נדרי אונסים דלבו אנסו, דכל חד וחד אדעתיה דנפשיה שפיר קמשתבע.

הג"ר נתן געשטטנער זצ"ל (שו"ת להורות נתן חלק ט סימנים כג-כה) נוקט לאסור גם את התולעים שבתוך הבשר, כיון שהם אותו מין שבמעיים.

וכן כותב הג"ר חיים אהרן בלייער שליט"א (חוקי חיים - גיליון 87) בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאסור. עדות זו סותרת עדות הגר"ר משה ויא שליט"א בשמו משנת תשס"ט, וצריך לברר.

הג"ר שרגא פייבל כהן שליט"א בעל בדי השולחן נכנס להגריש"א והציע לפניו את הנתונים העדכניים של השאלה, וכתב מכתב בשם זקני הדור שבני תורה וישיבות יחמירו בנושא, ועל פיו מקפידים בישיבת לייקווד. וכן דעת הג"ר משה מרדכי קארפ שליט"א לאסור בנחרצות את אכילת 'הערינג'.

מחמירים מספק: על אף שהגר"ש אלישיב זצ"ל לא קיבל את הנחת אנשי המדע בודאות, עדיין חשש לזה שאולי תולעי האניסקים כן מגיעים מבחוץ ולא עליהם דברו הגמרא והשו"ע. וגם לא קיבל את סברת הגר"ר פסח אליהו פאלק שליט"א, ואת סברת הגר"ר ישראל בעלסקי זצ"ל שעל אף שנכנסים מבחוץ עדיין מותרים הם כמבואר לעיל. הגר"ש אלישיב זצ"ל בסוף ימיו לא רצה להיכנס לסוגיא זו, וכשאמרו לו שהרב וואזנר חושש להחמיר, אמר שאפשר לסמוך על הרב וואזנר.

כתב הג"ר חיים בלייער שליט"א (חוקי חיים - גיליון 87) שדעת הגר"ר יצחק טוביה וייס שליט"א גאב"ד ירושלים, והגר"ר ניסים קרליץ שליט"א שיש לחוש להחמיר מספק דאורייתא. עדויות אלו סותרות עדות הגר"ר משה ויא שליט"א בשם, וצריך לברר.

7. טעמי האיסור

מבאר הג"ר משה שאול קליין שליט"א, שמה שפשוט לגמ' ולפוסקים שהתולעים גדלו בתוך הדג, היא מכיון שלא רואים חור בבשר עד מקום התולעת ממילא ודאי שנוצרה ממנו, (ומבסס את דבריו שם על דברי שו"ת בית אפרים). אבל יוצא שבתולעת דקה מאד, שלפי המציאות קשה מאד לראות נקב בבשר הדרך אין וודאות שנוצרה ממנו, ובכל מקום שלא ודאי שנוצרה ממנו, לא התירו. ועוד סברא שכתבו להתיר, משום שתולעת אין דרכה לנקב, ולכן לא מסתבר שעשתה חור ונכנסה לבשר. אבל תולעת שידוע שדרכה לנקב לפי סברא זו אין להתיר בנמצאת בבשר, כיון שאינו ודאי שנוצרה ממנו. והרי בתולעים 'אניסאקיס': א. הם דקות מאד, וכמעט לא שייך שיהא ניכר חור עד מקומה של התולעת. ב. תולעים אלו כן דרכם לנקב. ג. כיון שהם נמצאות גם בכלי העיכול, באופן כזה לא נאמר שהתולעים הנמצאים בבשר ודאי נוצרו ממנו, כי חוששים שהם באו משם אל תוך הבשר.

סברות נוספות: הגר"ר משה ויא שליט"א מעלה עוד ב' חששות - הגמ' בחולין (סז:): מסתפקת כאשר תולעת נוצרה בתוך תמר אחד, ויצאה ממנו ונכנסה מיד לתמר השני שלידו, האם נחשב בכך "פירש" ואסור משום השרץ על הארץ (בראשית ז כא) כי הוא תמר אחר, או שרק כאשר נוצרת באויר העולם נאסרת,

והגמ' מחמירה מספק. ואם כן, בדגים אפילו אם נטעון שלא נחשב שהתולעים נולדו בים, הרי הדג הגדול בלע את התולעים כשהם היו בתוך הדג הקטן ובלע אותם עם הדג ונמצא שכבר פירש ממקום לידתו. ובשבט הלוי (חלק ד סימן פג) חושש להחמיר בדגים משום הספק הזה.

ספק נוסף, לפי הביאור שתולעים אלו נחשבים כתולעים שלא פירשו אבל אי אפשר לדון אותם כגופו של דג הטהור, כיון שלפני כן נבלעו על ידי 'שרימפ' שהוא טמא, ויש לדון שהם נהיו חלק מגופו של ה'שרימפ', ונחשבים כמו 'היוצא מן הטמא' שדינם שטמאים.

עוד הוכחה לאסור והתירוש: ביחס להוכחת האוסרים, שודאי תולעי ה'אניסקיס' כשהם נמצאות במעיים, אסורות, ואם כן גם כאשר נמצאים בבשר אסורים, שמוכח שבתחילה היו במעיים ומשם נכנסו לבשר, וכן ראו באור אולטרא סגול שעוברים מהמעיים לבשר.

עונה על כך בספר שולחן גבוה (סימן פד ס"ק נא) שבאמת מעיקר הדין יש גם תולעים שנמצאו במעיים ומותרים, בגלל שלא פירשו מעולם, אלא שכיון שיש הרבה סוגים של תולעים וקשה להבדיל ביניהם, לכן אסרו את כל סוגי התולעים הנמצאים במעיים, אבל תולעת ה'אניסקיס' שנמצאים בבשר ודאי מותרים.

תירוש נוסף העלה הג"ר מרדכי שלום קובר שליט"א, שהרי ידוע לכל שאין ילוד אשה שראה כך בחיי הדג, שמכוסים הם ומעיהם משזיפת עין, ולא ניתן להעיד אלא שראו כך לאחר מיתה. והרי חדירה זאת שלאחר מיתה לא בכל דג ולא בכל מקרה, ורק בשהוי בלי קירור להרבה זמן אחר מיתה. ואם כן, אין חשש של ממש לפי תהליך נקיון דגים הנפוץ בזמנינו של הסרת המעיים קרוב לצידה, והדג אינו שווה בלי קירור כלל (חוץ מהדג הערינג שנכבש שלם).

ובנוסף, כבר העידו מומחים שמעולם לא ראו חדירה ממעיים ממש לבשר הדג, אלא רק ראו שחודרים התולעים מקרום הפנימי של בשר הדג לתוך הבשר עצמו. ואם כן, יש להתיר אפילו בהערינג כבוש, שחדירת התולעים הם מהקרום דוקא, ומותרים הם מעיקרא, כתולעי הבשר.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. תולעים הנמצאים בדגים, במעיהם אסורים כי מגיע מבחוץ. בין עור לבשר או בתוך הבשר, מותרים כי גדל בפנים.
- ב. נחלקו הפוסקים בדין תולעי אניסקיס. בוועד הכשרות של 'העדה החרדית', אין מכריעים בזה לא לאיסור ולא להתיר, וכל אחד ינהג כמנהג רבותיו.
- ג. סברת המתירים; חכמי הטבע סותרים לדברי חז"ל, ואין דבריהם כלום. אין הוכחה ברורה לדבריהם כי אם 'השערה'. בחוץ לא היה ניכר לעין ונחשב שכל גידולו בפנים. בהערינג כל חתיכה בפני עצמה אינו מיעוט המצוי, ואין חיוב לבדוק במקום טורח.
- ד. סברת האוסרים; הוכח שנכנסים מבחוץ ומחמת קוטנם אין ניכר הנקב, ובאופן כזה לא הותר מעולם. אותו מין נמצא גם במעיים ומסתבר שנכנסו מהמעיים לבשר. ❖

עומק הפשט

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com זכות הפצת התורה

הודעה:

נשארה כמות מצומצמת של אוגדן גיליונות 'עומק הפשט' (1-135)

המחיר 30 ₪

ניתן להשיג בחנות 'ספרי הישיבה' רחוב בית ישראל 3 ירושלים

הנושא לשבוע הבא:

תולעים ב'תות שדה' – נדרים דף נב.

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

לא לפי קוראי

הגיליונות, לזכות

התורם בעילום שם

שליט"א

ברכת התורה תלויה

בכל מעשיו, אמנ!

מיני
תולעים
שונים
שהוצאו
מדגים

תולעת
מסומנת
על בשר
של דג
הערינג

דג
הערינג
פרוס על
צלחת

דגי
הערינג
מוזכנים
לאכילה

תולעים
רבות
מונחות
על
חתיכת דג

הג"ר יעקב
בלוי זצ"ל
מעייין
בדיקדוק
בדג הערינג
ומתירו
באכילה

חתיכת
דג
הערינג
נקי
מחרקים

הסמכת
החתיכה

תולעים
מונחות
על
חתיכות
דג

תולעים
פרוסים
על
צלחת

מומחי כשרות בודקים את התולעים בדגים.

הרב משה ויא

מח"ס "בדיקת המזון כהלכה"
סנהדריה המורחבת 138 ב' ירושלים

תולעים בבשר דגים

א. תולעים בבשר דגים

בענין תולעי "אניזקיס" ANISAKIS בדגים שעוררו לאחרונה לדון אם יש לאוסרם, למרות שבש"ע (יו"ד סימן פ"ד סעיף ט"ז) נפסק שתולעים הנמצאים בתוך בשר הדג מותרים, היות ולדעת המדענים תולעים אלו באים מחוץ לדג, וע"כ דנו שמא יש לאוסרם.

להבהרת הנושא נפרט את תהליך התפתחות תולעת האניזקיס כפי שמתואר בספרות המדעית:

תולעי האניזקיס בוקעות מתוך ביצים מיקרוסקופיות בקרקעית הים ונבלעות תחילה ע"י צדפות או סרטנים קטנים, כשהתולעת עצמה בגודל מיקרוסקופי. הדגים אוכלים את הצדפות הנגועות בתולעים מיקרוסקופיות, אבל אינם בולעים את תולעי האניזקיס עצמן מהמים (ואם יבלעו אותן, הן לא תוכלנה להתקיים בדג). בקיבת הדג התולעים יוצאות מן הצדפות, מתפתחות וכשהן גדלות הן חופרות דרך דופן הקיבה ויוצאות לחלל הבטן או לבשר הדג, שם הן מתקבעות בד"כ בצורת סליל. המעגל נסגר כאשר כלב הים בולע דג נגוע ובקיבתו מתבגרות התולעים ומטילות ביצים הנפלטות לים עם הפרשותיו של כלב הים.

מתזור התפתחות תולעי אניזקיס

א. ביצים. ב. תולעים זעירות בוקעות מהביצים. ג. סרטנים קטנים בולעים את התולעים.

ד. דגים קטנים בולעים את התולעים. ה. דגים גדולים (דגי מאכל) בולעים את הדגים הקטנים עם התולעים. ו. כלב הים אוכל את הדגים הגדולים עם התולעים. בקיבוץ מטילות התולעים ביצים חדשות, הנפלטות עם הפרשותיו לים הפתוח, וחוזר חלילה. ז. תולעי אניזקיס בהגדלה.

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 34

פרשת בלק

תשע"ח

אמירת פסוקי פרשת בלעם בתפלה ♦ הרב אלחנן בלוד

השכרת בדירות לאנשים שאינם שומרי תו"מ ♦ הרב אפרים שפיגלר

חתן וכלה בתענית י"ז בתמוז נדחה ♦ בהוראת החזו"א

בדין בעל ברית בתענית נדחה ♦ הרב אברהם זנגר

הרב אלחנן בלוד

בענין אמירת פסוקי פרשת בלעם בתפלה

כולם חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות [היינו מאי דאמרינן לעיל מברכותיו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, בקש לומר שלא יהא להם בתי כנסיות ובתי מדרשות מה טבו אהליך יעקב, לא תשרה שכינתך עליהם משכנותיך [ישראל] וא"כ מה טבו לא חזר לקללה [וי"ל דמ"מ משכנתך ישראל חזר לקללה].

ונראה לומר בזה דהנה למנהגנו שאומרים מה טובו קשה כנ"ל דאיך אומרים והרי לא פסקיה משה, וי"ל דאנו אומרים כן דרך תחינה ולכן מותר כמש"כ במג"א סי' רפב וז"ל מה שאומרים פסוקים בתפלה [- לכאורה קושיתו מכל פרשה דלא פסקיה לא פסקינן] י"ל כיון דקורא אותן דרך תחינה ובקשה שרי, כמו שכתוב סי' מט בטור ע"ש [בב"י שם כתב גבי דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה, דבירושלמי מפרש דברים שבכתב וכו' שזה דוקא בס"ת שמא יאמרו חסר משם אבל בתפלה אין לחוש כלל, וכן הביא בהמשך מהאבודרהם. וצ"ע על המג"א מה זה שייך להפסק באמצע פרשה, וביותר הא חזינן דזה אסור גם בפרשת בלעם שרצו לקובעה בק"ש, אלמא גם בלא ספר אסור. אבל מ"מ בעיקר ההיתר אפשר לפרש דכל האיסור אם אומרה בתורת פסוקי התורה אבל אם אומר זאת בתור תחינה ולא בתור פסוק הרי זה כשאר תחינות].

בשו"ת מהרש"ל סי' סד כתב: ובבוקר כשאני בא לבית הכנסת מתחיל אני בפסוק ואני ברוב חסדך ומדלג הפסוק הראשון מה טבו אהליך שאמרו בלעם ואף הוא אמרו לקללה כדאיתא בפרק חלק (קה ב') וגם אין כאן מקומו. עכ"ל.

ויש להקשות על דבריו הרי סברתו נסתרת מהגמ' ברכות י"ב ב' אמר ר' אבהו בן זוטרת אמר רב יהודה בר זבידא בקשו לקבוע פרשת בלק בק"ש [והיינו משום קרא דכרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו דדמי לבשכבך ובקומך שהקב"ה שומרנו בשכבנו ובקומנו לשבת שלמים ושקטים כארי וכלביא] ומפני מה לא קבעו מפני טורח צבור. הרי דלא חששו למה שחזר לקללה. וגם על מנהגנו לומר "מה טובו" יש להקשות הרי כל פרשה דלא פסקיה משה לא פסקינן.

עוד יש להקשות במש"כ דהכל חזר לקללה, דהרי אמרינן בסנהדרין קה: אמר רבי אבא בר כהנא

לחשוד, [עי' אג"מ ומנח"ש וע"ע שו"ת נחלת אליהו עמ' שי"א], ויש מרבתינו דנקטו בזה להיתר,

אמנם יש לברר בדבר המצוי בזמנינו השכרת דירות סטודנטים לזוג חילונים הדרים שלא בדרך קידושין רח"ל אשר עצם הדיורים הוא באיסור יחוד, ובזה לא שייך כל הני סברות להיתר דלעיל, ולכא' דמי דין זה להשכרת שדה לכותי שיעבדו בחוה"מ דאסור משום לפנ"ע כמבוא' בע"ז כ"ב א', וע"ע מ"ב סי' רמ"ג סק"ס דכ' עפ"י לאסור להשכיר מרחץ למומר שיעשה בו מלאכה בשבת.

ומה דיל"ד להיתר דחשיב כחד עברא דנהרא כיון דמצוי לשכור דירות כאלו מאחרים, אמנם היתר זה לא ברירא כלל מכמה טעמים, חדא דהא דיכול לשכור מאחרים משויה ליה לחד עברא הוא פלוגתא אחרונים ונחלקו בזה ונחלקו בזה המ"א סי' שמ"ז וביהגר"א יו"ד סי' קנ"א והובאו הדעות במ"ב. כמו"כ לד' המל"מ פ"ד ממלוה ה"ב כל שריותא דחד עברא דנהרא הוא רק במקום שיכול להגיע לאיסור בלא שאחר יכשילו אבל היכא דהדרך להגיע הוא רק ע"י ישראל שיכשילו לי' להאי' שריותא והובא דבריו בפ"ת סי' ק"ס סק"א, ואמנם בח"ח בפתיחה לאוין ד' יש קצת משמעות דלא נחית להאי חילוקא, מ"מ העירוני למכתבי הח"ח [מכתבים ומאמרים ח"ב סי' כ"ז] דכ' מדיליה סברא זו לאיסור, והעולה על כולנה איסור מסייע מדרבנן דאסור אף בחד עברא דנהרא, ואמנם נחלקו הש"ך סי' קנ"א ומ"א אי במומר נמי איכא להאי איסורא מ"מ המ"ב שם נקט בזה לאיסורא.

ועדיין יל"ד באופן המצוי שמוסרים הדירה לסרסור המתעסק בכל עניני השכרת הדירה אי יש בזה קולת לפני דלפני המבואר בע"ז י"ד א' ובשו"ע יו"ד סי' קנ"א ס"א, וברמ"א אה"ע סי' ה' סעי' י"ג, והנה באופן דבעל הדירה הוא חותם על חוזה השכירות והמתווך אינו אלא שליח בעלמא, פשוט דבעל הדירה הוא מעמיד המכשול וחשיב חד לפני, וכמש"כ החזו"א יו"ד סי' ס"ב סק"ד, אמנם באופן דבעל הדירה משכיר הדירה למתווך, והוא מטפל אח"כ בכל עניני הדירה בזה יל"ד שריותא דלפני דלפני וכמבואר בתוס' ע"ז טז: ד"ה לעובד כוכבים, אלא דעדיין יש לאסור משום דמכשיל המתווך באיסור לפני עור דהרי המתווך כשישכיר הדירה באיסור עובר על לפנ"ע, ומבואר בר"ן ע"ז שם,

אמנם א"כ יקשה למה לא קבעו פרשת בלעם בק"ש ויאמרוה בתורת תחינה, והנראה דמכח זה הוכיח המהרש"ל דיש כאן חסרון נוסף שכיון שחזר לקללה לא אמרין והיינו שבלעם הטיל במלותיו את כוונתו וכשאומרם חוזר לקללה. ויתכן לומר עוד, דגם המה טובו חוזר לקללה כאשר יאמרם יהודי, וזה ע"פ מש"כ מהר"ל בחדושי אגדות דמה שבתי כנסיות שנרמזו במה טבו לא חזרו לקללה אי"ז מחמת שבלעם קלל פחות בזה, אלא מחמת שלנכרי אין תפיסה ויכולת לפגום בבתי כנסיות דאין כחו הרוחני מגיע לשם, וא"כ ששפיר טען המהרש"ל שאם הוא יאמרם יש בזה חסרון של חזרו לקללה.

ומה שהגמ' לא אמרה טעם זה, היינו מפני שאם אומרם בתור "פרשה שבתורה" אז אין חסרון של "חזרו לקללה" דבתורה נכתב רק הברכה שבזה, וגם כח התורה מגן בעדנו, אבל כאשר אומרם בתורת תחינה אז יש חסרון של "חזרו לקללה".

ולכן א"א לומר פרשת בלעם בממ"נ, אם יאמרם בתורת פרשה שבתורה, הרי לא פסקינן, ואם בתורת תחינה הרי חזרו לקללה. ושפיר קאמר המהרש"ל שאין לומר מה טבו בתורת תחינה משום שחזר לקללה.

ומנהגנו שאומרים מה טבו צ"ע מגמ' דהא מוכח בגמ' דא"א לומר כרע רבץ כארי לחוד וא"כ מאי שנא מה טבו דמותר לומר. וי"ל דכיון דאומרים זאת בתורת מנהג בעלמא ולא בתורת "דין" אין חסרון בזה וכמו שמותר ללמוד פסוק זה.

הרב אפרים שפיגלר

בענין השכרת בדירות לאנשים שאינם שומרי תו"מ

הנה בנידון השכרת בתים לחילונים שיש לחוש שיעברו שם על איסורי חילולי שבת ושאר כריתות כבר דשו בזה בתשובות האחרונים אי יש לחוש בזה ללפני עור, ויש דדימו זאת לכלי שמלאכתו לאיסור והיתר דאיתא בשביעית פ"ה דשרי למכרו

מפורש בגמ' תענית יב. 'אמר רב חסדא כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמה תענית, מיתבי אנשי משמר מתענין ולא משלימין, התם לצעורי נפשיה בעלמא הוא, ת"ש דאמר רבי אליעזר ברבי צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו הוא (פרש"י שהביאו קרבן עצים), התם נמי לצעורי נפשיה בעלמא הוא, ע"כ. והנה קי"ל כד' רב חסדא כמבואר בשו"ע סי' תקס"ב, ודין בעל ברית שאינו מתענה בת"ב שנדחה הלא נלמד ממעשה דראב"צ כמבואר בטור, וא"כ מתבאר דהא דמתענה עד חצות הוא כדי להשתתף בצער הציבור כדפרש"י שם.

[ובפי' הר"ח שם כתב 'ומשני התם אינה תענית אלא רצו להצטער גם הם בצער ציבור ולא משום דתורת דין תענית עליהם', ומשמע דאי"ז חיוב כלל אלא עשו כן מדעת עצמם, וכ"כ בחמד משה סי' תקנ"ט סוסק"א וסי' תקס"ב, אך לדינא קי"ל דהוי חיוב ודלא כפי' הר"ח, אולם גדר החיוב אינו דין תענית אלא חיוב להשתתף עם הציבור].

ונמצא דדין זה דבעל ברית מתענה עד חצות אינו הגבלה בעיקר הדין יו"ט ידיה דאינו דוחה התענית אלא לחצאין, אלא הוא דין וחיוב בפנ"ע להשתתף עם הציבור, ויו"ט ידיה אינו דוחה דין זה. [ויש להוסיף עוד בזה, דיסוד ההיתר בבעל ברית הוא משום דתענית אינו איסור אכילה בעלמא אלא הוא חלות בגוף היום דנעשה 'יום תענית' וד"ז הוא סתירה לחלות שם 'יום טוב' של בעל הברית, ולכך היו"ט ידיה דוחה היום תענית, (וד"ז שתענית הוי חלות בגוף היום האריכו בו רבים, ועי' שיעורי ר' שמואל נדרים יב. שדקדק כן מל' הרמב"ם פ"ג מנדרים ה"ה דהאומר הרי יום זה עלי כיום שמת בו אבי הרי זה אסור לאכול בו כלום שהרי התפיס יום זה כיום האסור לו, ומשמע דהוי התפסה בגוף היום, הרי דחל על החפצא של היום שם יום תענית, וכן מבואר בשו"ת חת"ס סי' קנ"ז דתענית ציבור אינו מצות תענית גרידא אלא חלות דין יום תענית ועל כן כ' דאף חולה שאינו מתענה מקרי יום תענית לגביה לכמה מילי ע"ש), אולם יו"ט ידיה אינו דוחה לחובת ההשתתפות עם הציבור, ולכך מחויב להתענות עד חצות].

דהמכשיל חבירו בלפנ"ע עובר נמי באיסור לפנ"ע.

כמו"כ אין להתיר משום דאיכא למתלי בהתירא דיתכן דישיכירו המתווך לאנשים כשרים, דכבר כתבו כל הראשונים בע"ז שם דכל קולת איכא למתלי בהתירא הוא רק כשמבורר בשעת המכירה דעת הלוקח אי קונה לאיסור או להתיר אבל במוכר לסרסור דאינו מבורר בשעת המכירה אי ימכרנו לכשר או לחשוד אסור מספק.

הרב אברהם זנגר

דין חתן וכלה בתענית י"ז בתמוז נדחה

בשנה זו שתענית י"ז בתמוז נדחה ליום א' נחלקו הפוסקים אם חתן וכלה חייבים לצום בשבעת ימי המשתה, והובאה הפלוגתא בשעה"צ סי' תקנ"ט סקל"ד וביה"ל שם, ומשמע שהמשנ"ב מצדד להקל בזה (וע"ע שעה"צ סי' תקנ"נ סק"ז), אולם למעשה ההוראה המקובלת היא שיצומו כמש"כ בשבט הלוי ח"ז סי' ע', אולם אם הם חלשים וכדו' וקשה להם לצום רבים מורים להקל, וכן מובא בשם הגריש"א זצ"ל.

והנה באופן שמקילים להם שלא יצומו שמעתי מאחד המורים שליט"א דמ"מ אין להקל אלא מחצות ואילך, דכן מבואר בל' השעה"צ הנ"ל דאינם מחוייבים להשלים התענית עד צה"כ, ומשמע דלכו"ע חייבים להתענות עד חצות.

אולם לענ"ד נראה לדון דלדינא אין מקום לחלק בזה, דהנה המקור לחילוק זה הוא מדין בעל ברית בת"ב שנדחה דמבואר בשו"ע שם דמתענה עד חצות, והמקור לפטור חתן וכלה מן התענית הוא מדין בעל ברית בת"ב שנדחה, ועל כן נקטו כמה פוסקים דאין להתיר אלא מחצות ואילך.

והנה צ"ב גדר חילוק זה דבעל ברית מתענה עד חצות ואינו משלים, דאם יו"ט ידיה דוחה התענית בדין שידחה לגמרי. אכן נראה דהדבר

מילה בצום גדליה נדחה אצל מרן החזו"א והורה לבעל הברית להשלים התענית.

ושמעתי לדון דשמא הוראת החזו"א היא רק בצום גדליה הואיל ועיקר התענית נדחית מיום המאורע שהוא יום פטירת גדליה בר"ה כמש"כ הב"י סי' תקמ"ט על כן ס"ל דאין בו קולא של תענית נדחה כי כך היה גדר התקנה להתענות ביום הראשון שאפשר אחר ר"ה. [ובספר אוצר הברית ח"ב עמ' של"ח כתב שהמעשה היה בת"ב שנדחה והעתיקוהו בהערות למשנ"ב הוצאת דרשו, אך כמדומה שלא דייק בדברים מאחר שציין מקורו לספר ת"ב שחל בשבת הנ"ל].

אולם אינו מסתבר, דהנה בא"ר סי' תקמ"ט סק"ו כתב סברא הפוכה בשם שו"ת ראש יוסף דאף בצום גדליה שאינו נדחה שרי לבעל ברית לאכול כי תמיד הוא נדחה מזמנו האמיתי, והט"ז חלק עליו דכך היתה עיקר התקנה, וגדר נדחה לענין זה תלוי אם נדחה מזמן התענית בשאר השנים, וכן הוכיח הביה"ל שם מדברי הריטב"א.

ולכן מסתבר דכוונת החזו"א היתה להחמיר בכל התעניות, והוא כד' המג"א שכתב דהמנהג הוא דבעל ברית מתענה אף בתענית נדחה, וכן הביא בכה"ח שכן היה מנהג איזמיר ותימן, וכ"כ בס' נוהג כצאן יוסף דכן היה מנהג פרנקפורט, וכ"כ בערוה"ש דהמנהג הפשוט הוא להתענות ולא ראינו ולא שמענו מי שיעשה כן לאכול בעל ברית בת"ב נדחה, וכן האריך בזה בשו"ת שואל ומשיב מהדו"ה סי' ל"ט וכתב דבזמנינו קיימו וקבלו היהודים דברי המג"א, וכן ראיתי במאמר נכבד שכתב בעל הפרדס רמונים (נדפס בקובץ אורייתא חלק י"ד) דלא מצא באחרונים מי שהעיד שראה בעל ברית שאכל בתענית נדחה אלא רק כתבו חלק מהאחרונים שלא שמעו מהמנהג להתענות, ולא ראינו אינה ראייה עכ"פ במלתא דלא שכיחא כי האי, והעיד שראה כמה פעמים דבעל ברית התענה ולא עלה על הדעת להקל בזה, וביאר טעם המנהג ע"פ מה שהעלה פלוגתת הסוגיות אם בעל ברית שאינו מתענה צריך להשלים התענית למחר, ועפ"ז העלה השערה שהנהיגו להתענות כדי שלא יצטרכו להשלים למחר מלבד מה שהתענו ביום הברית עד חצות, ובת"ב יצטרכו להשלים עוד תענית של מעל"ע ע"ש דברים ערבים.

והנה בשעה"צ סי' תרפ"ו סקט"ז הביא דעת הגר"א דבעל ברית וחתן בד' תעניות פטור מלצום לגמרי, וכתב השעה"צ דהאחרונים הסכימו דלא כהגר"א, דרק בתענית נדחה פטור מלצום, אבל מ"מ בתענית נדחה בודאי יש לסמוך ע"ד הגר"א להקל דא"צ לצום כלל, והיינו דהגר"א חידש בתרתי, חדא דד' תעניות בזמנם דינם כת"ב נדחה לענין בעל ברית וחתן ופטורים מן התענית, ובזה לא קיי"ל כוותיה, ועוד חידש דדין תענית עד חצות שחידשו בגמ' שנוהג אף ביו"ט ידיה הוא חומרא שהחמירו רק בט"ב ולא בשאר תעניות (והביא מתוס' ר"ה יט. שכתב כן להדיא), ובזה הכריע השעה"צ כוותיה.

וא"כ נראה דה"ה לענין חתן בז' ימי המשתה ליכא חובת תענית עד חצות, דנהי דנחלקו הפוסקים אם יו"ט ידיה דוחה עיקר חובת תענית, אבל הא מיהא דזה ודאי דליכא בזה חובת תענית עד חצות שיסודו משום להשתתף בצער הציבור, דלענין זה כבר הכריע המשנ"ב בס' תרפ"ו כד' הגר"א דלא תקנו זאת אלא משום חומרא דט"ב.

[וכן מצאנו במג"א סי' תקס"ח סק"י ומשנ"ב סק"ח גבי תענית בה"ב דשרי לבעל ברית לאכול קודם חצות הואיל ויו"ט ידיה הוא, ובא"ר סק"ז הקשה מאי שנא מת"ב שנדחה, וביאר דדין זה דחייב להשתתף עם הציבור אפי' ביו"ט ידיה אינו נוהג בתעניות אלו הואיל ואינם אלא מנהג, ודעת הגר"א דאף בשאר תענית ציבור ליכא להאי דינא אלא רק בת"ב כאמור. וכן מצאנו בפוסקים עוד קולות בדין זה של חובת ההשתתפות עם הציבור לענין תענית לחצאין ונתבאר במק"א].

בהוראת החזו"א בדין בעל ברית בתענית נדחה

בשנה זו שתענית י"ז בתמוז נדחה ליום א' קיי"ל דבעל ברית א"צ להתענות כמבואר בשו"ע סי' תקנ"ט ס"ט לענין ת"ב שנדחה ליום א', ויכול אחד מבעלי הברית לשתות את הכוס יין בשעת הברית.

אכן בספר ת"ב שחל בשבת עמ' קס"ב מובא מכתב מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א דפ"א אירע ברית

משיעוריו הנפלאים של מורנו
הגאון רבי גרשון מלצר שליט"א
על חלק יור"ד שבשו"ע

גליץ מס' 27

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

לרפואת גבריאל בן ציפורה בתושה"י

הל' תלמוד תורה סי' רמו סעי' כו

אין לבטל תורה מעוני

שו"ע – כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני, וכל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר.

אדם שיש לו מספיק כסף לצרכי מחייתו, אבל בכל זאת הוא דואג מה יהיה...! איך נסתדר בשנה הבאה? איך נחתן את הילדים וכו' וכו', ועל זה נאמר כל המבטל את התורה מעושר, רח"ל, סופו לבטלה מעוני. זה לא דברי מוסר אלא הלכה בשו"ע! צריך לבטוח בהקב"ה ולעשות את המוטל עלינו ולא להתעסק בעתידות!

חלק ממסכת חיי ונסיונותיו של מורן רבי משה פינשטיין זצ"ל

העולם מכיר את גדלותו של הגר"מ פינשטיין.. אבל רק כשהגיע לפסגה! כשהיה רבן של ישראל, כשנשיא ארה"ב פורד שאל אותו 'איך זה יתכן שכל העולם היהודי מכבד אותך, ואיך הוא כ"כ הצליח 'פוליטית'! ענה לו ר' משה בענוותנותו שלא היה לו בזה שום מהלך או תרגיל, ובאמת שלא היו בחירות שהוא נבחר בהם, אבל דבר אחד הוא יכול לומר שכשאנשים שאלו אותו שאלות והוא ענה להם, הם חזרו אליו שוב ושוב! וכנראה שהם נהנו מהתשובות שהם קיבלו!

אבל מה שהציבור אינו יודע זה איך הוא הגיע לשם... ר' משה נולד בשנת תרנ"ה. כשהיה בן עשרים פתח ישיבה בסטראבין. ולאחר כשנתיים היה צריך לחפש איך להתחמק מחובת הגיוס לצבא הרוסי, נכנס לחפץ חיים שאמר לו דע שנגזרה עליך גזירה, אבל כיון שאתה מקבל על עצמך עול תורה יעבירו מעליך את הגזירה!

בגיל עשרים ושש לאחר הרבה תלאות וצרות התמנה לרבה של ליובאן, ולאחר כמה חדשים נכנסו פורעים אל העיר והחלו לירות, ור' משה הוצרך לברוח לפאתי העיירה, והתעורר לפנות בוקר בחשש שהשקט מסביבו מטעה, קם וברח מהבית, וכמה דקות לאחר מכן פרצו הפורעים לביתו ורצו להורגו והוא ניצל בנס.

בלוויה של הרבנית פיינשטיין הספיד אותה אחד הנכדים, וסיפר מעשה שהיה כשהסבא כיהן כרבה של ליובאן ברוסיה, והק.ג.ב. בשנת תרצ"ב סגרו את כל המקוואות בעיר, למענתם מחשש בריאות הציבור! ור' משה שם נפשו בכפו ופנה אל השלטונות ושכנע אותם שאם הרחצה בבית המרחץ העירוני תהא משותפת לגברים ונשים, היהודים לא יתרחצו כלל, ויתפרצו מחלות! לכן צריך רחצה נפרדת פעם אחת בשבוע. השלטונות קיבלו את הטענה והסכימו, ואחד המהנדסים הממונים לכך הסכים לעשות בסתר שינוי בדרך אספקת המים למרחץ על פי הוראות ר' משה כדי שיהיה אפשר להכשיר את המקוה בשעת הדחק!!

השמועה פשטה כאש ברחבי המדינה ונשים היו מגיעות מכל האזור למקוה. אבל הרבנית שהיתה רגילה למקוה עם כל החומרות וכל ההידורים לא טבלה שם. ואז ר' משה סידר שייבנו מקוה מהודר בבית של אחד מיראי ה' בסודי סודות, אבל את הרבנית הזהיר שלא תלך כי הק.ג.ב. עוקב אחרי נשות הרבנים.. סיים הנכד בהתרגשות.. במשך חמש שנים תמימות (י"א עשר שנים) הרבנית פינשטיין הצעירה לא הלכה למקוה!

ואז הקומוניסטים הכריחו אותו לשלוח את בנו ר' דוד לבית ספר ממשלתי, והם השאירו את הילדים בבית הספר בליל הסדר עד חצות הלילה, כדי שלא יראו מה זה יהודי, ור' משה הכריז עד כאן! צריך לברוח מרוסיה, ואז הם תפסו אותו והעמידו אותו לדין, והחרימו ממנו את הפירוש שכתב על תלמוד ירושלמי.

ואז הם ברחו במסירות נפש מרוסיה לאמריקה, ולא היתה להם פרוטה לפרטה למשך חדשים רבים, ולא עוד אלא שר' משה היה אוסף בחורים יהודיים מהרחובות ומומינים לאכול אצלו בשבת... ואז אחד מראשי הגוינות (שהיו בעלי ההשפעה על כל יהדות אמריקה, וחלקם היו מחללי שבת) נתבע לב"ד ע"י יהודי אחר, וכל אמריקה געשה על החוצפה! ואף דיין לא רצה לדון בזה, כי כל פרנסתם של הדיינים באו מהגוינות.. ואז באו העסקנים לר' משה ואמרו לו 'כאן ההודמנות שלך, לדון אותו ולזכות אותו ותקבל ממנו עבודה'. א"ל ר' משה אני לא הכתובת אם הוא זכאי וזכאי, ואם לא אני יחייב אותו. ור' משה דן אותם ונמצא ראש הגוינות חייב, ואמר 'גם אם לא יהיה לי לחם לאאכל!') אתה חייב. ואמריקה געשה מרוב עזותו של הרב הצעיר שלא איכפת לו למות ברעב, ואז מרוב פרסומו בציבור, קיבל משרה לדיינות בסייעתא דישמיא!

סיום מסכת

רמ"א – כשמסיים מסכתא מצוה לשמוח ולעשות סעודה ונקראת סעודת מצוה.

יש מצוה לשמוח עם סיום המסכת, וכשעושה סעודה זה מראה שהוא מעריך ומייקר את תורת ה' ושזכה לסיים חלק מהתורה.

כתב הש"ך ס"ק כו וכתב מהר"ם מינץ דכשבאין לסוף מסכתא ישייר מעט בסוף עד שעת הכושר יומא דראוי לתקן בו סעודה וכו' ולכן נהגו כל הבעלי בתים לילך על הישיבה בתחילת הזמן ולכן המנהג להודיעם כשבא הרב לסיים המסכתא כדי שיבואו הבעלי בתים ג"כ לסיומא ואז יהיו שמה תחילה וסוף ויחזרו אחר מנין לומר קדיש דרבנן ועשרה בני רב פפא והיא סעודת מצוה דאפילו אבל בתוך י"ב חודש על אביו ואמו יכול לסעוד שם וכו'.

רמ"א - ואסור לעסוק בדברי תורה במקומות המטונפים, ולכן אמרו שאסור לתלמיד חכם לעמוד במקומות המטונפים מפני שלא ירהר בדברי תורה. ומ"מ מותר ליכנס למרחץ אף מתוך הלכה שאינה פסוקה ולא חיישינן שיהרהר דבמרחץ שומר עצמו מהרהור תורה.

תם ונשלם סי' קמו הלכות 'תלמוד תורה' שבת לבורא עולם!

או"ח סי' קנה סעי' א (השלמה להל' ת"ת)

מצות קביעת עיתים לתורה

שו"ע – אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירו אף אם הוא סבור להרויח הרבה.

מהו ענין קביעת עיתים לתורה

מסביר המ"ב ס"ק ד עיקר מצות ת"ת אין לה שיעור, וחובה הוא כל היום, כל זמן שיש לו פנאי וכדכתיב 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיד' וגו', וכשיש לו פנאי והוא מבטל מלימוד התורה מרצונו, הוא קרוב למה שאמרו חז"ל על הפסוק 'כי דבר ה' בזה' זה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, וכן העושה תורתו עיתים הרי זה מפר ברית עכ"ל.
וא"כ צ"ב מה הפשט במצות 'קביעת עיתים' לתורה, הרי צריך ללמוד כל היום וכל הלילה?

כתב המ"ב ז"ל: אלא הכוונה בקביעת עיתים לתורה הוא שצריך האדם ליחד עת קבוע בכל יום שלא יעבירו בשום פעם. ואם אירע לו אונס שלא היה יכול להשלים הקביעות שלו ביום יהיה עליו כמו חוב וישלימו בלילה. וכתבו הפוסקים שלעולם קודם שיצא מביהמ"ד שחרית אפילו אם אירע לו אונס שלא יוכל ללמוד בקביעות ילמד על כל פנים פסוק אחד או הלכה אחת.

ביטול תורה – 'כי דבר ה' בזה'

גדר ביטול תורה הוא מי שיש לו פנאי לעסוק ואינו עוסק, ופשוט דאין כוונתו למי שצריך לנוח כדי שיהיה לו צלילות הדעת ומנוחת הנפש להמשיך בלימודו וזהו בחינה של ביטולה לצורך קיומה.
אך כאשר גמר לנוח די הצורך, ואז יושב ומכלה את זמנו זהו ביטול תורה שעליו נאמר שקרוב לעבור על 'כי דבר ה' בזה', והגדרים בזה דקים עד מאוד, וכל קולא צריכה בדיקה כידוע.

האם סדרי הכולל חשיב קביעות עיתים

כתב השערי תשובה ס"ק א כתב הברכי יוסף בלא נטילת שכר עולה לקביעות עיתים אבל בשכר לא, וכן מלמד תינוקות בשכר אינו עולה, ומסופק בלומד בשייבה בעת קבוע ומקבל פרס האם עולה לקביעות עיתים.
ולכן הלומד בסדרי הכולל או בשייבת בין הזמנים, או במסגרות שונות כגון 'ושיננתם' או 'דרשו' וכדו' שבהם לומד לבחינות שונותנים עליהם שכר, א"כ ישתדל לקבוע עיתים ביום ובלילה בזמנים שאין מקבל עליהם שכר.
וכן מובא בחידושי אור שמח הל' ת"ת שאם קביעות עיתים זה מצוה וצריך לכוון לשם מצוה, אבל אם הוא עושה כן לשם שכר יתכן שלא יקיים את המצוה.

כמה זה קביעות עיתים

כתב השע"ת ס"ק א כל השונה הלכות וכו' מיעוט רבים שנים.
מבואר שהפוסקים הביאו את ענין ההספק של שני הלכות וא"כ 'עיתים' זה לאו דווקא זמן קבוע אלא סגי בלימוד קבוע, ויש ענין מיוחד של שני הלכות כמו שאמרו חז"ל 'כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא' יש לדייק שלא נאמר יש לו חלק לעולם הבא, אלא 'בן עולם הבא' כל המקפיד על שני הלכות בכל יום אין לו רק חלק אלא הוא 'שייך' לעולם הבא.

מהו סדר הלימוד

כתב המ"ב ס"ק ג חייב ללמוד בכל יום תורה שבכתב שהוא תנ"ך משנה וגמרא, ופוסקים.
והרמ"א יו"ד סי' רמז פוסק כשיטת ר"ת דיוצא ידי כולם ע"י לימוד תלמוד בבלי שהכל בלול בו. והח"ח הוסיף וכן לימוד הפוסקים.
(וזה לימוד זכות לבני תורה שאינם מקפידים על אמירת קרבנות שהרי נתקנו כדי ללמוד מקרא משנה וגמרא, מ"מ עדיף לאומרם משום טעמא אחרינא ד'ונשלמה פרים שפתינו', אמנם כל מי שעוסק כל היום בעיון התלמוד, ופעמים שאינו לומד כל יום מקרא ומשנה אזי ודאי צריך לומר קרבנות, וכל זה חוץ מפרשת התמיד שהוא חובה גמורה, והגרי"ש פסק דאף נשים חייבות).

'עמל לפרנסתו' מה צריך ללמוד

כתב המ"ב ס"ק ג ובעלי בתים שאינם לומדים 'רק' ג' או ד' שעות ביום, לא ילמדו בגמרא לחוד דבזה אינו יוצא, אלא צריך שילמוד דווקא גם ספרי פוסקים כל אחד כפי השגתו עכ"ל.

מבואר שאין להסתפק בשיעור דף היומי, אלא חובה שילמדו גם הלכה. ומוסיף המ"ב ס"ק ט הלומד רק מעט נכון שעיקר לימודו יהיה בהלכות שידע איך להתנהג למעשה עכ"ל.

וצ"ע דהא בהקדמתו למ"ב כתב דכל אדם עיקר לימודו יהא בהלכה המביאה לידי מעשה, וכאן כתב שרק הלומד מעט יהא עיקר לימודו למעשה.

וצ"ל שיש לימוד של אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא שזו הדרגה הנעלה ביותר כמבואר יומא כו. ובמדרש רבה קהלת על הפסוק 'איש אחד מאלף מצאתי', וכן כתיב 'אוהב ה' את כל שערי ציון' בשערים המצויינים בהלכה וזה ודאי עיקר הלימוד, מ"מ העמל לפרנסתו ואין בכוחו ללמוד באופן הזה אזי עיקר לימודו יהא כדי שיוכל להתנהג ע"ז למעשה, כגון מ"ב וקיצור שו"ע וכדו'.

{ אז נדברו }

פרשת בלק תשע"ח | גליון מספר: 383 | לסדר: "מה טובו אוהליך יעקב"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והערות:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל גיליונות בודדים
בלבד (לא לישיבות)

בכתובת חזון איש 34 פינת
דסלר, משפחת דרייפוס.

לקבל את הגיליון
בשירותי פקס:

0795908616

--

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

האם המשיח זה איש מסוים... או... לא בדיוק???

כולנו מחכים לביאת המשיח... או לכה"פ צריכים לחכות למשיח... נו... מה צריך לעשות עד שהוא מגיע?? כל מה שנותר לנו לעשות זה לקחת צלחת עוגות וכוס קפה מהביל... ולהתיישב מול החלון ולשבת רגל על רגל בשילוב ידיים ולבדוק האם דמותו של המשיח מתקרבת... אה... לא ככה?

אז זהו שלא!!!! אומר המהר"ל: משיח זה לא רק "איש אחד" שהדמות שלו הולכת ומתקרבת...

המשיח, הרבה יותר ממה שהוא איש מסוים!!!! הוא הנהגה מסוימת!!!!

המושג ששמו משיח זה סוג של הנהגה כללית שהולכת ומתקרמת על ידינו... בתהליך ממושך שמשתרע על פני "שני אלפים ימות המשיח" וב"ה התהליך הזה כבר לקראת סיום... וברגע שאנחנו במעשינו נשלים ונסיים לבנות את הנהגה הזו... אז אז יגיע הזמן המיוחל שהנהגה הזו תצא מהכח אל הפועל... ואז יופיע איש אחד מסוים ששמו משיח!!!! שהוא **ייצג את הנהגה הזו!!!!** (מה שנקרא לקבל "פני" משיח... המשיח נקרא פנים... הפנים של האדם לא נספרים ונחשבים כאחד מרמ"ח איברים... כי הם המייצגים של כל האדם בכללותו, הוא הדין הכא: המשיח הוא הפנים והייצוג המושלם של כל הנהגה שאנחנו בנינו במשך אלפיים שנות גלות... המשיח הוא האדם השלם בקדושת יצרו שיבחר להיות הכח המאסף והייצוגי שמאחד את כל הנהגה הזו שנבנתה אלפי שנים...) אבל למעשה ימות המשיח זו הנהגה כללית שכל אחד ואחד מאיתנו הוא חלק בלתי נפרד ממנה. מיישמה הגדיר לי את זה כך:

להגיד שהמשיח זה סוג של איש!!!! זה בדיוק כמו להגיד שהתורה זה סוג של אשה!!!!

בינינו... בעל תשובה טרי שנכנס עכשיו לבית המדרש ולא יודע מה זה... והוא שומע אותנו כל היום מדברים על ה"גברת" הזו ששמה תורה... התורה אמרה... התורה אוסרת... התורה מתירה... ואז בכלל מגיע סיום מסכת ואנחנו ממש מנהלים איתה דו שיח... הדרן עלך והדרן עלך... מי שלא מבין עניין... יכול לעמוד ולשאול: תגידו לי: מי זו הרבנית הזו שקוראים לה תורה? ומה התשובה?? אתה צודק!! יש באמת דמויות מסוימות ומוגדרות שהם מייצגים את הישות הזו ששמה תורה... יש לך ספר תורה... יש לך חכמי ישראל... ויש לכל אחד מאיתנו חיוב לישא אשה שאז הוא שרוי בתורה... ובאמת כל הדמויות האלו ביחד מייצגים כביכול את ה"רבנית" הזו ששמה תורה...

אבל עדיין!!!! כולנו מבינים שהתורה היא לא רק בן אדם מסוים או אישיות מסוימת... כי כולנו מבינים שתורה זה סוג של הנהגה כללית ודרך חיים שמונחת בקרן זוית וכל הרוצה יבא ויטול... **נכון?? עד כאן מובן?? עד כאן מקובל עליך?? אז בדיוק אבל בדיוק על אותו משקל ביחס למשיח!!!!** המשיח, אמנם מדובר באיש מסוים שהוא יקרא המשיח וכולנו מחכים אליו ורוצים לקבל את פניו... **אבל עדיין!!!!** כמו שאתה מבין לבד שהתורה זה **לא רק** איזה דמות מסוימת... ככה המשיח זה **לא רק** איש מסוים... זו הנהגה רחבה וכללית ששייכת לכל אחד ואחד מאיתנו... וכמו שכל אחד מאיתנו יכול להיות בן תורה בתוך שני אלפים תורה... ככה כל אחד מאיתנו משמש בבחינת משיח בשני אלפים ימות המשיח... עכשיו שוב: לכל אלו שיש להם סיוטים ממשיחי שקר למיניהם... והחוששים שלהם נדרכים והם נרתעים ממשפטים מהסוג הזה... **אז שוב אני מדגיש:** אתה יודע מה זה משיח שקר? זה אחד כזה שעומד ומכריז... אני הוא ה"איש" הזה שאתם עומדים בחלון ומחכים לו כ"כ הרבה שנים... אז הנה... זה אני... ראו באורי שזרח... זה אסורי! זה משיח שקר!!

אבל להגיד שאני הוא חלק בלתי נפרד מהנהגה של ימות המשיח...??? **זו האמת הצרופה!!!!** מה נעשה שזו גמי מפורשת שאומרת: "שני אלפים ימות המשיח...", ואנחנו נמצאים עמוק עמוק בתוך האלפיים שנה האלו... אנחנו חלק דומיננטי מאוד בהנהגה של משיח שכבר מתבשלת קרוב לאלפיים שנה ואנחנו הדור האחרון שהולך לעשות את המכה בפטיש האחרון...

עכשיו ככה: המסר הזה מאוד מאוד חשוב!!!! יש פה המון נפקא מינה... ולמה???

כי אם המשיח זה סוג של יהודי צדיק... וממני רק נדרש לחכות לאותו צדיק שיגיע... אז באמת אין לי הרבה מה לעשות עם זה... כל מה שנותר לי זה רק לשבת על המזוודות ולחכות לו... ולשיר עליו כל מיני שירים מרגשים (וכמובן: להיות בטוח שהוא מגיע מהמגזר שלי...) אבל!!!! אם המשיח זה לא רק איש... אלא הנהגה כללית!!!! שאני ואתה יחד אמורים לבנות אותה בעשר אצבעותינו... אז ההההלו... תתעורר... תפסיק לחלום חלומות... קום... בא נקדם עניינים... כל כלל ישראל מחכה לנו... די... די לסחבת... כמה לבירוקרטיה... זה תלוי בנו... ורק בנו...

הגיע הזמן להפסיק לשבת על המזוודות ולחכות למשיח בחלון... צריך לפתוח מזוודות... ללמוד את המפה... כן... יש מפה שקוראים לה משיח... יש בנביא שרטוטים ותיאורים שלימים כיצד יראה דורו של משיח... וכיצד תראה הנהגתו של המשיח בעצמו... ואנחנו צריכים ללמוד את זה בעיון כדי לדעת מה מוטל עלינו בדור זה... ושוב: כל זמן שהמשיח מתחיל ונגמר באיש אחד מסוים... אז מה שכתוב על המשיח... לא נוגע אלינו... זה נוגע לציורי שמן ברובע היהודי שינסו לתאר כיצד גר זאב עם כבש... אבל כעת הרי סיכמנו שמשיח זו הנהגה!!!! וממילא כל מה שכתוב על הנהגה של משיח... זה משימה שמוטלת עלינו בתור המשלחת האחרונה שהולכת להביא בפועל את המשיח...

נושא זה קצת יותר בהרחבה בעמוד 6 בגיליון זה.

בסיעתא דשמיא ובחסד ה' כי גבר יצא לאור

הספר "ויבא"

בשלב זה ניתן להשיג:

**במשרדי לב שומע רח' פינס 27 ירושלים,
מידי יום בין השעות 9.00 ל-11.00 בערב**

לפרטים נוספים ניתן לפנות:

0527683095

0548446691

או למייל: a8447168@gmail.com

תרים את הטלפון... תרים... לך תדע...

אולי אראלה ממפעל הפיס מתקשרת...

צר לי... אני עדיין לא יודע מי זה אראלה ממפעל הפיס... ואני גם לא יודע למה היא אמורה להתקשר... דבר אחד אני יודע שכל פעם שהטלפון שלי מצלצל ואין לי כח לענות... אז מי שנמצא לידי צועק לי... תרים תרים... לך תדע... אולי אראלה ממפעל הפיס מתקשרת... ו... ויש לציין שלפעמים זה מצליח להקפיץ אותי... אני מרים בהתלהבות ו... ואת ההמשך אני לא צריך להגיד לך... זה בסדר... עד כה אראלה עדיין לא התקשרה... עכ"פ הריווח שכן יצא לי מאותה אראלה ומפעל הפיס... שפתאום הבנתי שתמיד תקוע לנו בעולם הדימיון איזו דמות שמבשרת ומודיעה לנו בבת אחת שזהו... זכית בעושר לכל החיים... ואז למפרע מתברר שהיה טלפון אחד ששינה לך את כל החיים... הקץ לעניות... הסוף להלוואות... מהיום אני מלונר...

אז זהו שפתאום תפסתי את עצמי... לא!! זה לא דמיון! כן... יש כזו אראלה ממפעל הפיס... והיא מתקשרת... והיא הרבה פעמים מתקשרת אלינו... וכל השאלה היא: האם אנחנו עונים לה או דוחים אותה על הסף...

מה אני מתכוין??? לכן אני חותר? **הרי כך:**

מקובלנו (וכבר הוזכר בקצרה בשבוע שעבר) שהדימיון הוא אף פעם לא לגמרי טועה!!! הדימיון מבוסס תמיד על מציאות אמיתית!! הוא רק מבבל!!! **כלומר:** אם הדימיון לדוגמא משדר פחד... הפחד הוא אמיתי ונכון... יש כנראה באמת ממה לפחד... רק הדימיון לוקח את זה לפחד משלו... לפחד ממחבלים וטילים ומחלות... ואילו הפחד האמיתי צריך להיות "מעבירות שבידו" ומכל דבר שיכול לעצר את אבינו שבשמים... **וממילא:** כל מה שנותר לנו זה רק לקחת את הדימיון הבריא והחיובי **שכבר קיים אצלנו!!!** ופשוט לנווט אותו ולהישיר אותו למקום הנכון... וכו' וכו'...

וככה זה בכל תכונה בנפש האדם... אנחנו לא צריכים להמציא הרגשות חדשות... אלא לקחת הרגשות **קיימות** ולעשות סידור מדפים... לשים כל דימיון והרגש במדף שלו... **עכ"פ הוא הדין כאן:** אם הנפש שלנו מתענגת ומשתעשעת על דימיון פורה שיום אחד אני אקבל טלפון מאיזה אראלה ממפעל הפיס ויבשרו לי שם שזכיתי בפיס ומהיום אני מולטי מיליונר... **הנפש שלנו לא טועה!!!** כנראה שיש באמת איזה אראלה שמתקשרת אלינו הרבה פעמים ממפעל הפיס... כל מה שנותר לנו זה לזהות את אותה "אראלה" ולא לדחות את ההזדמנות שהיא מעניקה לנו על הסף... וכעת נצא לחפש את אותו "אראלה..."

איפה זה אצלנו? איפה זה פוגש אותנו ביום יום???

פרטים נוספים בהרחבה בעמוד 3-4 בגיליון זה...

שאלתו של בחור משיעור ג' יש"ק: לאיזו ישיבה גדולה ללכת...??

בימים אלו עשרת אלפים בחורים בקירוב מיישיבה קטנה נמצאים במצב ביניים... מצד אחד הם אוטונומיים מיישיבה קטנה... והם עדיין לא התקבלו (ובחלקם - לא נכנסו) לישיבה גדולה... וכעת השאלה הנצחית שכל בחור מיישיבה קטנה שואל: **לאיזו ישיבה גדולה ללכת...???**

ישיבה פתוחה... או ישיבה סגורה... סגנון כזה או סגנון אחר... לאן?? אתה רוצה תשובה אחת וקולעת?? אבל אני מכין אותך מראש: זה תשובה למבינים בלבד... לא כל בחור מיישיבה קטנה מסוגל להכיל כזו תשובה... אתה יודע מה... אפילו בחור בעל כשרון שהצליח לענות טוב במבחנים של הישיבות הכי חשובות... אבל את התשובה הזו שאני כעת אומר לך... את זה לא בטוח שהוא יבין!!! זו תשובה למבינים עניין בלבד...

ובכן: בחור יקר: אני רוצה לשאול אותך כמה שאלות טכניות: אתה הרי כעת בסוף שיעור ג' ישיבה קטנה... האם אתה כבר מרגיש את עצמך עם שתי רגלים מחוץ לישיבה?? האם אתה כבר מפנים שאוטונומי אתה **לא פה??** נכון שאתה כבר כמעט ולא מתלונן על מה שקורה בישיבה ועל האוכל ועל השיעורים כי זהו... עוד רגע אני מסיים פה... מה אכפת לך?? נכון???

אז זהו!!! שתדע לך: שיום יבא ואותה סיטואציה בדיוק תקרה לך גם בישיבה גדולה!!! בדיוק כמו שאתה מרגיש עכשיו בייחסי לישיבה קטנה שאוטונומי אני יוצא... הרי כשתהיה בישיבה גדולה... לא תאמין אבל יום אחד אתה **גם משם תצא...** וגם שם יום יבא ואתה תרגיש שאוטונומי אני לא פה... כי כמו שעדיין לא היה אדם שיצא מהעולם הזה חי... וכמו שעדיין לא היה בחור שנישאר בישיבה קטנה... ככה אם ירצה ה' אתה תהיה מהבחורים שיום אחד יסיימו גם את הישיבה גדולה (אגב בזה כבר רחמי שמים... אבל בעזה"ש נקווה מאוד שזה יהיה אצלך בקלות...) וממילא: אתה שואל לאיזו ישיבה גדולה **להיכנס???**

זו שאלה לא נכונה!!! זה לא נכון לשאול לאיזו ישיבה גדולה **להיכנס!!!**

אלא מאיזו ישיבה גדולה **אני אצא!!!** השאלה צריכה להיות באיזו ישיבה גדולה אני אוכל **לצאת** גדול בתורה **ולצאת** משם עבד ה' אמיתי... ושואני אוכל **לצאת** משם במצב של אשרי מי שגדל (בסגול) בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו... **כי שוב ושוב:** לישיבה גדולה לא מגיעים בשביל **להיכנס...** אלא לישיבה גדולה מגיעים **בשביל לצאת...** והשאלה **איך יוצאים...** הבנת מה אמרתי?? ממילא כשמחפשים ישיבה גדולה זו הנקודה שצריך לחפש!!! לא לאיזו ישיבה גדולה להיכנס... איזה שם טוב יש לי כעת כשאני נכנס... אלא הנקודה שצריך לבדוק היא לגופו של עניין: באיזו ישיבה אני אוכל הכי למצות את עצמי ולצאת משם כלי מלא וגדוש בתורה ובעבודת ה'... זה הנקודה!! מאיפה אני אצא יותר טוב!!

אני רוצה שתבין: בזמן בית שני היו כהנים גדולים שרצו בכל מחיר להיות כהנים גדולים והם היו משלמים ממון רב למלך בשביל לזכות **להיכנס** לקודש הקדשים... הבעיה הייתה שעם כסף אפשר לקנות רק אישור **כניסה** לקודש הקדשים!! אבל אי אפשר לקנות אישור **יציאה!!!**

להיכנס לקודש הקדשים הם הצליחו... אבל **לצאת** משם בשלום?? **זה כבר לא!!!**

אותו סיפור כאן: להיכנס לישיבה גדולה טובה ומפורסמת זה הסיפור הקטן... עם קצת קשורים ועם הרבה פוזות נניח שאפשר איכשהו להשתחל ולהיכנס לישיבה שנקראת טובה... אבל זה רק אישור כניסה... **אבל לצאת???** איך תצא מהישיבה גדולה? זו השאלה האמיתית כאן!!! הבעיה היא שהשאלה הזו לא מטרידה אף בחור מיישיבה קטנה ואני מבין אתכם... זה לא בשביל הרמה שלהם... ולכן אמרתי מראש שזה מאמר למבינים בלבד... אתה יודע מה... אני כ"כ לא מאמין שבחור מיישיבה קטנה מסוגל להבין את זה... שאם אתה לשם שינוי כן מהיחידים שמשוגלים להבין את זה... אז אתה באמת ב-ליגה אחרת לגמרי... ואם אתה באמת כזה... אז אפשר לסמוך עליך שאם חלילה תתאכזב ותקבל תשובה שלילית מהישיבה גדולה שחלמת להיכנס אליה... אני סומך עליך שכמו שהבנת את מה שכתבתי פה... אני סומך על הכשרון שלך שאתה תבין גם בסופו של דבר שלטובתך לא התקבלת...

פעם דברתי בישיבה גדולה אחת שיש בה (רק) מאתיים בחורים... ומטבע הדברים הבחורים שם מסתובבים עם אף למטה, (הרי כיום ישיבה שאין בה 400 פלוס היא לא עוברת באחוז החסימה...)

שאלתי את הבחורים: הרי ק"ל: שאלך נכנסים לתלמוד ורק אחד יוצא להוראה... אז בשלמא בישיבה שיש בה אלף בחורים (או לכה"פ 600) שווה לראש ישיבה למסור שיעור כללי... כי ס"ס מתוך האלף יש אחד לכה"פ שיצא להוראה... אז לפחות הוא ישמע את השיעור... אבל בישיבה שיש בה רק מאתיים בחורים... הרי צריך מחזור של לכה"פ עשר שנים בשביל שיעברו פה 1000 בחורים שמתוכם בחור אחד יצא להוראה... נו... אז זה ממש מייאש... עומד לו ראש ישיבה במשך עשר שנים ועובד על ריק... כי בסטטיסטיקה רק אחד לעשר שנים יעבור פה איזה בחור אחד שיצא להוראה... זאת אומרת: שבמשך כל העשר שנים הוא עבד על ריק?

שאלתי וענתי במקום: הפשט הוא כך: אלף בחורים נכנסים לישיבה גדולה ומפורסמת!!! ואחד מבין עניין והולך לישיבה שכן מתאימה לו והוא יוצא להוראה!!! כן... כמה שהוורט הזה הוא על דרך המליצה... יש בו הרבה אמת... **מה הכוונה בווירט הזה??**

אלף נכנסים לתלמוד ואחד יוצא להוראה... למה אלף? למה צריכים אלף? מה זה המספר אלף?? **הפשט הוא כך:** אלף בחורים מחפשים ללכת לאיפה שיש אלף בחורים... אלף בחורים רוצים ללכת לאיפה שכולם הולכים... לאיפה שהמודה ללכת... לאיפה שמקובל ללכת... אבל מתוך האלף האלו יש אחד שבאמת מסתכל מה באמת טוב לעשות ולכן הוא צריך באמת ללכת ואיפה באמת הוא יוכל לגדול בתורה ולא מה שמקובל... והוא הוא האחד מאלף **שיצא** להוראה!!! אלף **נכנסים** לישיבות טובות!!! ויש אחד אמנם לא בהכרח **נכנס** לישיבה טובה... אבל דווקא הוא **יוצא** להוראה... דווקא לו יש את הפוטנציאל לצאת יותר מכולם...

כי הוא לא חיפש **להיכנס** לישיבה של אלף בחורים... הוא חיפש **לצאת** להוראה... **האם אתה תהיה אותו אחד מאלף או לא? בידך הדבר...**

אגב: אל תקח את הדברים שלי כהלכה למשה מסיני... ס"ס אחרי הכל זה וורט... ואסור חלילה להטיל דופי בשום ישיבה... בפרט לא בישיבות שכ"כ הרבה תורה יש שם... אבל... אבל עדיין... עדיין אתה מבין על מה אני מדבר... אני מדבר על רוח הדברים... על השיקולים... איפה הראש נמצא כשבאים לדון לאן ללכת... הראש צריך להיות מאיפה אני **יוצא** להוראה... ולא לאן אני **נכנס**... האם אני נכנס לאיפה שכולם נכנסים או לא...

מי כמוך מבין על מה אני מדבר... ודו"ק היטב.

מה ההבדל בין "מאבטח"

ל-"שומר ראש...???"

לפני שמונים שנה היה חי כאן מרן החזו"א... והוא התגורר באחד הישובים והאזורים הנידחים ביותר בארץ... בשוב נידח ששמו בני ברק באזור רחוק ושם ששמו גוש דן... מחלון ביתו השתרעו עשרות אלפי דונמים של מגרשים ריקים וחולות צחיחים... אף אחד לא צפה עתיד מיוחד לאזור הזה... היה אפשר לקנות דונם של מגרש בבני ברק במחיר של שקית חלב ואין קונה... אף אחד לא נתן לזה סיכוי... והנה... הגיע יהודי טיפ טיפה אמיד למרן החזו"א ושאל: יש לי קצת כסף... במה להשקיע??? האם בזהב? בנפט??? או אולי בשופרות??? במה?

לקח אותו החזו"א לחלון ביתו והראה לו את האופק האין סופי שנשקף מהבית ואמר לו... אתה רואה את כל השטח השמם והצחיח הזה??? תקנה עוד דונם ועוד דונם ותקנה ותקנה עד... עד... עד שיגמר לך כל הכסף... ככה אמר החזון איש... יותר נכון איש החזון...

לימים מתברר שהעצה הפשוטה הזו שיצאה מקולו החלוש של החזו"א... היה זה לא פחות ולא יותר **אראלה ממפעל הפיס...** מי כמונו יודעים היום... שכל אלף דונם בבני ברק שווה פי כמה וכמה יותר מהסכום הכי גדול שאראלה ממפעל הפיס יכולה לבשר לך שזכית... **זאת אומרת:** לא חייבים להגיע רחוק עד עולם האמת ששם יתברר שכל מצוה שווה מיליונים... לא צריך להגיע לאמונה. הנה לך דוגמא מוכרת מההיסטוריה הלא רחוקה... הוראה של אותו תלמיד חכם מבני ברק שנתן עצה נדלונ"ת להשקעה... אז הוא אמר... אז מה והוא אמר... עוד איזה עצה טובה מצדיק... **אבל לא!** לימים מתברר שהעצה הזו היתה "אראלה ממפעל הפיס" ועוד איך... מה אותו יהודי עשה בסוף??? האם הוא נענה לאותו טלפון של "אראלה" ועשה את ההשקעה הנכונה? אני לא יודע... אבל מה שברור הוא שאותו מרנא החזון איש זיע"א אמר ועדיין אומר **עוד כמה וכמה הוראות נדלונ"ת** חוץ מההוראה הנקודתית הזו... הוא משתפך בנפשו הפיוטית, בלשונו הזהב ומתחנן לפני כל יהודי שרק מבין עניין... אנא... תשקיעו ביידישקייט... תשקיעו בתורה... בקיום רצון ה'... אז נכון- אומר מרן החזו"א... נכון שהיום אתה רואה לנגד עיניך רבבות דונמים ואפשרויות ריקות וצחיחות של עבודת ה'... שהכל מונח בקרן זוית וכל הרוצה יבא ויטול... ועל פניו זה לא נראה שיש לפניך מכרה זהב...

אז כן!!! אומר לך החזון איש: כמו שלפני שמונים שנה אף אחד לא היה מוכן לשים שקל על דונם בבני ברק... והיום על כל דונם בבני ברק יש לך שמונה יחידות דיור בחניה... עוד ארבע יחידות על הגג... ועוד חמש קומות עם ארבע כניסות... ועוד חמש מרפסות תלויות... ועוד היד נטויה... **אז זהו!!!! שעל אותו משקל:**

השעת לימוד הנוספת שקבלת על עצמך בחודשיים האחרונים ללמוד ואתה איכשהו גורר את הרגלים... ואתה לא נותן לזה הרבה סיכוי שזה יחזיק מעמד... ואם ככה בשביל מה בכלל התחלתי... אז תחשוב:

האמת היא שהטלפון הזה היה האמתדיג' "אראלה ממפעל הפיס"!!!!

הרי כן: האברך הזה, אם הוא הפסיד את החמישים אלף שקל האלו... על כרחך שכבר בראש השנה נגזר **שהוא יפסיד את הסכום הזה!!** יותר נכון: נגזר שהוא **לא ירויח** את הסכום הזה... (והעוד יותר נכון הוא: שנגזר עליו בשנה הזו מפח נפש כזה שיהיה לו איזושהי תקווה ואשליה כן להרויח ובסופו של דבר התקווה הזו תתפץ לו מול העיניים ויתברר שהוא לא הרויח...) זאת אומרת: הוא לא הפסיד כסף בגלל שהוא למד... אלא בגלל שנגזר בין כה שהוא לא ירויח!!! **אבל!!!!!!** **אחריו!!!!!!** אחרי שכבר נגזר שהוא לא ירויח... כאן באה "אראלה ממפעל הפיס" של עולם האמת... (הלא היא התורה הקדושה)... ואמרה: אם כבר נגזר על בני אהובי שלא ירויח חמישים אלף שקל... אז על הדרך בא נרויח אותו בכמה מיליארדים... מה עשתה "אראלה"? דאגה שיתקשרו אליו דווקא באמצע הלימוד. דווקא באמצע החיזוק... והוא לא ענה... ואז כביכול התברר שההפסד הכספי הזה היה **בגלל החיזוק בתורה!!!!** ואז אותו אברך באופן טבעי נעמד והכריז בגאון: אני מקבל באהבה **ואני לא מתחרט** **לרגע על החיזוק שלי** ואז בבת אחת מה קרה??? עלה לשמים כאישים וניחוחים הקרבה בסדר גודל של חמישים אלף שקל של מניעת ריוח **למען התורה הקדושה!!!!**

יש לך מושג איזה נצח נצחים זה??? הבנת מה קרה פה?

ההפסד ריוח של חמישים אלף שקל נגזר בין כה שיהיה... אבל אם זה כבר נגזר... **אם כבר אז כבר...** כעת בא נעשה מחסך... בא נרשום את ההפסד הזה על חשבון התורה... שההפסד של המניעת ריוח הזה יהיה כבר למען התורה הקדושה... יש לך מושג איזה גו'ב זה? איזה טלפון ממפעל הפיס זה??? אתה קולט את העוצמה???

רק שתבין: אתה יודע כמה אנשים יש בעולם העסקים שמפסידים ונמנע מהם רווחים של חמישים אלף שקל??? זה מעשים שבכל יום... זה תהליך שתמיד יכול לקרות וקורה וזה חלק מהחיים... (ואם זה היה קורה לאותו אברך בעצמו... אבל סתם כתוצאה מאיזה קניית דירה שלמפרע התברר שהוא היה יכול להוריד את המוכר בעוד חמישים אלף שקל והוא לא עשה את זה... נו... מישו היה עושה מזה עסק...?) אבל כשמדובר באברך שתפס חיזוק... כאן התורה מחזרת אחר אכסניה שלה... ודואגת שאם כבר נגזר עליך מניעת ריוח... שזה יהיה כבר על חשבונך... שזה יהיה למעני- התורה... ואז המניעת ריוח הזו תהיה מתורגמת לנצח נצחים... הקרבה למען התורה הקדושה...

הנה לך אראלה ממפעל הפיס של דורנו אנו...

עד כאן הבאתי לך דוגמא מסיטואציה מעניינת ולא שגרתית... אבל לא צריך להגיע לזה... לכל אחד מאיתנו מגיעים כל יום בערך ארבע או חמש צינתוקים... מ"קו המתחות" או "קו החדשות" או "מרכז הידיעות"... וזה מעצבן!!! והרבה יותר ממעצבן זה באמת פיתוי בשבילנו... אז תחשוב שזה

ששעת לימוד בודדת אחת שלמדת אתמול נים ולא נים תיר ולא תיר היא דונם בעולם הבא... ודונם בעוה"ב שווה מיליארדים ע"ג מיליארדים... זה ילווה אותך לנצח נצחים... עד כאן נאום **איש החזון** מבני ברק... זה שידוע להסתכל על דונמים שכוחים... ולראות בהם מכרה זהב...

אז כן!!!! אראלה ממפעל הפיס מתקשרת אלינו הרבה מאוד פעמים... חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה... לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה... עושר וכבוד אתי... רק תענו לטלפון... תקשיבו לי... תקבלו את עצתי... כן... כל מה שנותר לנו זה להרים את הטלפון ולציית לחכמה שממקדת אותנו ומכוונת אותנו שנבין שאנחנו נמצאים בעולם המעשה שכל מעשה מצוה וחסד וכל התחזקות בתורה זה טלפון היישר ממפעל הפיס... בשביל זה אנחנו יהודים... בשביל להבין את מה שגוי לא מבין... להבין שהתורה והמצוות שמתגלגלים לנו בין הרגליים... הרי הם כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתיים... ולא נותר לנו אלא להרים אותם... להרים את הטלפון... להפנים את זה ולנהוג בהתאם...

אבל!!!! צריך לדעת שבדור האחרון אותו טלפון ממפעל הפיס שמתקשר הוא מתבטא בעיקר בסור מרע... עוד יותר מעשה טוב...

אני אתן לך דוגמא מעניינת מסוג של הטלפון ממפעל הפיס... סיפור מדהים שאירע לפני שנה (ואולי יותר) באחד מהכוללים הגדולים בא"י... אברך אחד רצה לחזק את עניין הרציפות בלימוד ושלא ידברו בפלאפון באמצע הסדר... מה עשה??? הביא ארון עם תאים קטנים... וכל מי שרצה הכניס את הפלאפון שלו לתוך תא אישי משלו ובסוף הסדר הוציא אותו... ואכן הרבה אברכים נענו בהתלהבות לחיזוק... והנה!!! אברך אחד מגיע בשעה 1.00 להוציא את הפלאפון שלו מהתא... והוא רואה שלוש שיחות שלא נענו... הוא חזר... בירר... מי זה... מה זה... **ומה מתברר??? היה איזה מבצע מיוחד בבזק...** סוג של הגרלה כזו שמתקשרים לכמה אנשים לבשר להם שהם זכו בחמישים אלף שקל... והאברך הזה בדיוק היה אחד הזוכים... והתקשרו אליו... פעם... פעמיים... שלוש... והיות והוא לא ענה... אז אחד מכללי הזכיה היה שאם הלקוח לא עונה הוא מפסיד ומתקשרים למישהו אחר במקומו... בקיצור: במילים אחרות: אותו אברך... **דווקא בגלל!!!!!! דווקא בעקבות!!!!** החיזוק שלו בהתמדת התורה... **דווקא בגלל זה** הוא הפסיד כעת חמישים אלף שקל...

אה... מה אתה אומר על סיפור כזה??? בדרך כלל זה סוג הסיפורים שאנחנו לא אוהבים אותם... אנחנו אוהבים את הסיפורים המוכרים של אותו אחד שהתחזק בעסק התורה ואז ההצלחה האירה לו פנים והפריך נפל לרגליו והבטיח שמהיום הוא יהיה טוב ליהודים ובנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות וכו'... **והנה כאן בדיוק ההיפך...**

נו... אבל מה האמת??? אם נסתכל בהיבט יהודי אמיתי ומאמין:

תרשה לי לתת עוד דוגמא אחת נוספת... קולעת וחדה:

במערכת האבטחה לראש הממשלה... ישנם שני סוגים של שומרים:

יש מאבטחים!!! ---- ויש שומרי ראש!!!

ומה ההבדל ביניהם? המאבטחים עומדים עם הגב לראש ממשלה... הם כל הזמן עסוקים מול האויב שאולי חלילה רוצה להתנקש בראש הממשלה... הם כל הזמן עוקבים אחרי תנועה חשודה שאולי עוד שניה יקום מישהו ויוציא אקדח... בקיצור: המאבטח מתעסק ועוקב בשבע עיניים אחרי כולם... חוץ ממישהו אחד!! חוץ מראש הממשלה בעצמו...

לעומת זאת: שומר ראש הוא בדיוק ההיפך... השומר ראש הוא עם הפנים אך ורק לראש הממשלה... הוא מתוקף תפקידו כשומר ראש... הוא כל הזמן עסוק ומתמקד רק בראש של ראש הממשלה... אמנם גם הוא מאבטח!!! גם הוא צריך לשמור על הראש ממשלה מאויבים שרוצים להתנקש בו... אבל זה לא מזוית של חזית נגד האויבים... אלא אדובה... ממקום של חיפוי... ושחפץ... והגנה אישית וחיובית על ראש הממשלה... **הבנת את ההבדל הדק שיש ביניהם??** שניהם בסופו של דבר עושים אותו דבר!! שניהם שומרים את הראש ממשלה מ"סור מרע!!" מאנשים רעים שרוצים להזיק לו... רק המאבטח עומד בחזית ישירה מול הרע... והשומר ראש מחפה ועוטף ומחבק את הטוב וכך!!! כך הוא מגין עליו מהרע...

זו בדיוק הנקודה... **עיקר המבחן שלנו בדור זה... זה סור מרע...**

אבל איך??? אז זהו!! לא לעמוד כמו מאבטח שכל היום פניו לעבר הרע... והוא כל היום מדשדש על המפגעים הרוחניים ועל פגעי הקדושה וכל הזמן עומד מולם עם אקדח שלא יתקרבו אליו וכו' וכו'... **לא!! זה לא נכון!!** וזו גישה פסולה שמשחקת נטו לידיים של היצר הרע!!

רק מה?? להיות שומר ראש... אני כל הזמן מחבק את התורה ונצמד ודבק בו יתברך מפחד של סור מרע... אני כל הזמן דבק בתורה ונצמד חזק חזק בבטחון ואהבה לה' מפחד מדברים זרים שלא ימשכו אותי... וזה הפשט בפסוק שמדבר על אחרית הימים שהנביא מתבטא ואומר: **"ופחדו אל ה' ואל טובו..."** כלומר: אנחנו נחבק את ה' ואת טובו מפחד מהרע... אנחנו נתפוס חזק חזק בתורה הקדושה וברצונו יתברך מפחד שלא לצנוח ברדידות של העולם... הנה לך **סור מרע** אבל כל כולו התמקדות בעשה טוב... זה דק!! עמוק!! אבל גם פשוט.

אני לא צריך לדבר כל היום ולדשדש ברוע של היצר ובמאבק מולו... אבל אני כן חייב לברוח עם כל הכח לתוך בית המדרש ולהחזיק חזק חזק באבא שבשמים שיציל אותי מכל דבר רע שלא יקרב למחננו... ה' יעזרנו.

שמתרחשים וקורים בבת אחת!!! מפגש אחד **חיובי!!!** ומפגש אחד **שלילי!!!**

לדוגמא: הלכת ברחוב ולפתע נתקלת במראה אסור... מיד התגברת והשפלת את העיניים... **מה קרה כעת??** מצד אחד פגשת מראה לא טוב שזה **המפגש השלילי...** אבל מצד שני **פגשת את עצמך!!!** כן... ברגע שהתגברת... באותו רגע היה לך מפגש נדיר ויחודי עם איש מאוד מיוחד שקוראים לו **אני!!!** כן... אם אני מסוגל לשלוט על עצמי ולהגיד לעצמי לא... אז **הנה אני!!!** זה מפגש חווייתי ועוצמתי ומרגש... (שהוא מאוד לא מובן מאליו בפרט בדור שלנו ש"טבעי שלא תשלוט בעצמך..." ויש הרבה מאוד אנשים שעשרות שנים מהלכים כאן בעוה"ז ומעולם הם לא פגשו את עצמם...) וזה **המפגש החיובי...**

אז שוב נסכם: אתה כעת עברת שני מפגשים... מפגש חיובי ומפגש שלילי

כעת השאלה החשובה ביותר: עם מה אתה נשאר?? עם איזה רושם אתה נשאר וממשיך הלאה??? האם אתה נשאר עם הרושם **המפגש החיובי...** או עם הרושם **המפגש השלילי???**

כאן מתחילה טקטיקה ש-קל לפתח אותה... זה תלוי בשו בך:

אם לאחר ההתגברות... אתה תתמקד בעצמך... במפגש החיובי... אוה... איזה כיף זה לשלוט בעצמי... איזה תענוג זה להיות מלך על עצמי... איזה עוצמה זו להיות עבד ה' אמיתי ולהפגין מולו נאמנות עד הסוף... זו חוויה עוצמתית!!! שאם תחווה אותה פעם ועוד פעם... אם תחיה את ההרגשה הזו ותנשום אותה... זה יעצים בך ויחזק אותך... ומפעם לפעם הניסיון רק יוקטן... ואילו הכח להתגבר רק יגדל...

זה בתנאי שאתה תתמקד ותשאר עם המפגש החיובי שלך עם עצמך!!!

אבל!!! אם במקום להתמקד במפגש החיובי... אתה תתקע עם **המפגש השלילי...** ותהיה עסוק בלהיות מזועזע... אוי... המצב ברחוב קשה... אי אפשר להסתובב ברחוב... זה נורא... אי אפשר ככה... מה עושים?? מה יהיה?? כל ההתקשקשויות האלו... הם אמנם מגיעים נטו ממקום של יראת שמים ויראת חטא ואכפתיות וכאב... אבל סו"ס שים לב שאתה מדשדש ועסוק כל הזמן סביב **המפגש השלילי** שקרה פה... וזה בסה"כ משחק נטו לידיים של היצר הרע... וככל שאתה יותר תדוש בזה... אז מפעם לפעם זה רק יעצים יותר ויותר את הניסיון... ורק יקטין את הכח להתגבר... הבנת את הרעיון?? **בקיצור:** כשאתה מתמודד מול סור מרע... תתמקד ב"עשה טוב" שיש בזה... תתמקד בזה שאני עבד ה' ויש לי את הזכות לשמור על העיניים בשביל להפגין נאמנות כלפיו יתברך... וכשהקב"ה מזמין לי ניסיון הוא מזמין אותי!! הוא רוצה פה אותי!! ואני שמח על ההצלחה שלי להראות לו ולהוכיח לו את זה ובאהבה... שם הראש שלי צריך להיות ולהתמקד... ואף פעם לא לדשדש בשלילי...

לא סתם!!! זה סוג של טלפון ממפעל הפיס... בכל צינתוק כזה יש פה פניה אישית אלי... בא... צא מהעולם האמיתי... צא מהעולם הנקי שלך... בא תתלכלך בלשון הרע ורכילות... בא תתרחק ותצער את אבא שבשמים... ועל כל צינתוק כזה שאני לא **עונה!!!** הנה לך אראלה ממפעל הפיס שהתקשרה... וכל מה שנדרש ממני כעת זה פשוט **לא לענות לה...** ועל זה לבד אני עושה קופה... זהו!!!

בדור שלנו עיקר צבירת ההון שלנו זה **מסור מרע...** עוד יותר **מעשה טוב...**

פעם כשהקב"ה רצה לזכות את ישראל... מה עשה?? הירבה להם **תורה ומצוות...** אבל היום??? לקראת סוף התיקון... הקב"ה רוצה עוד יותר לזכות אותנו ועוד יותר רוצה להחיש ולמהר את הגאולה... מה עשה הקב"ה?? הירבה לנו **התמודדויות...** הירבה לנו אפשרויות של היסח הדעת מעבודת ה'... הירבה לנו פיתויים בכמויות מהרחוב השפלי... ועל כל צינתוק ועל כל שיחה שלא נענתה נוספת מהרחוב שקורא לנו לצנוח יחד איתו לתהום ואנחנו לא נענים לקריאה הזו... הרי לך אראלה ממפעל הפיס לכל דבר... כל יום נוסף שאנחנו מצליחים לסחוב ולדחות ולהשתדל בכל הכח לא להיכנע לחיים הזולים שהרחוב מציע לנו בקלות ובנדיבות... הרי זה בגדר "ישב אדם ולא עשה עבירה נחשב לו כאילו עושה מצוה... וזה לגרוף מיליונים!!! כן... אותו אחד שישב בביתו ולא עשה עבירה... הוא לא יודע כמה עבירות חיכו לו בחוץ... אבל הקב"ה כן יודע... ואם הקב"ה מחשיב כל עבירה שהוא נשמר ולא עשה כאילו זה מצוה... אוה... כמה עבירות יש בחוץ... **זה מכרה זהב לכל דבר!!!** וזה זוהר הקדוש מפורש (תרומה קסג ע"א) הזהור הקדוש אומר: שכשיהודי נאלץ להתמודד עם כל מיני ניסיונות שפלים ביותר... ההרגשה היא אמנם מאוד מתסכלת... אבל בסופו של דבר צריך לדעת שהקב"ה בכבודו ובעצמו שלח את כל הניסיונות השפלים האלו במיוחד אליך... כי הקב"ה לזכות את בנו האהוב... שיפגין שוב ושוב נאמנות והתגברות ועמידה בניסיון כדי לזכות אותו ועוד ועוד זכויות ושכר לעתיד לבא...

כל הניסיונות האלו זה אראלה ממפעל הפיס... כל פיתוי של ראייה אסורה... כל משיכה נוספת לגלישה ברשת... שום דבר לא הגיע במקרה... יש פה אבא שבשמים שמזמין ממני נאמנות כלפיו!!! הוא הגיש לפני את ההתמודדות הזו בהשגחה פרטית... והוא עומד וצופה מרחוק לרוות ממני נחת רוח שאני מתגבר... ולהתגאות ב... בני אתה ישראל אשר בך התפאר... מפחיד לחשוב על זה!!! זה זוהר הקדוש מפורש!!! זאת אומרת: יש גם השגחה פרטית בייחס לניסיונות!!! ואם יש לך ניסיונות יותר גדולים מכל אחד אחר מאיזו סיבה שתהיה... זה לא סתם... הקב"ה פשוט מזמין ממך את המתכון הזה!!! את העבוייה הזו!!!

וכאן אולי ההזדמנות לתת עצה פרקטית ונקודתית שהיא מאוד חשובה בכל מה שנוגע לעמידה והתמודדות מול ניסיונות (שמירת העיניים בכלל ושאר התמודדויות מהסוג הזה בפרט...) הרי כך: כל רגע של התמודדות והתגברות מול ניסיון... כל רגע כזה כרוך ומורכב **משני מפגשים** שונים

"למען לא נבוש..." -

מושיגים בסיסיים בהלכה.

הסיטואציה: אבינו שבשמים ברא את החום של הקיץ וכנגד ובמקביל ברא לנו גם כל מיני פירות טובים ועסיסיים וגם מגוון רחב של מאכלים ומשקאות קרים ומשביי נפש... גלילות וארטקים, ו... ו... לא נותר לנו אלא להתחוק בכרית התהנין... ולא לשכוח שאבא שבשמים פשוט רצה שנהנה... ושיהיה לנו לבריאות... אבל יש כמה וכמה הלכות הקשורות והכרוכים בזה שצריך מידי קיץ לחזור ולשנן אותם... ולהוריד אותם מהביתם יחד עם הגלגל ים והסנדלרים... והפעם בקצרה ממש...

אגב: אני לא לוקח אחריות... אני רק מעורר את תשומת
הלב...

א. בא נתחיל מהנושאים ה"בווערים" ביותר, **מנה אחרונה**, ברוב המקרים מדובר בשכבה עבה של קצפת/שוקולד/גבינה ומתחתיה יש איזה שכבה דקה של מוזונה, **ובכן: מה לגבי הברכיה??** אז דבר ראשון: ברור שצריך לברך שהכל על השכבה העיקרית... **בל מה שנותר לברר זה:** האם צריך לברך גם על השכבה של המוזונה? מאוד קשה לענות על בר הגדרה אחת... אבל מה שברור שזה תלוי בדעת מי שהכין, וגם בדעת האוכל, האם לשכבה של המוזונה יש חשיבות בפ"ע והוא חולו מקום לעצמו או צריך לברך גם עליו... (כא נדבר כמו חברים... אם הייתי אוכל כל את השכבה לעיונה של המנה נדבר ושמאיר רק את השכבה של המוזונה, מה היות תובע אותי? למה אכלתי כל **הי** מהמנה אחרונה?? או למה אכלתי כל את **השכבה** המנה אחרונה? הנה כל מדר... אבל יש עוד כמה שיקולים, **כמסתבר** אם תלוי בסודות המומחשת. האם הרבנית שיעור את השכבה הזו רק בשביל ה"ציקת בטון" שעליה יהיה אפשר לבנות שמונה קומות קצפת או לא...) נעזור כאן... מספיק סיבכתי אותך... מה שברור: אתה לא יניגש לאכול את המנה האחרונה עד שאתה חלל "מסלול" את ענייני הברכות... גם אם המנה אחרונה חללה תופשר לבנתיים...

ב. עד כאן ברכה ראשונה, ומה לגבי **ברכה אחרונה?** אז במנה אחרונה ע"פ רוב זה אוכל גמור, וממילא אם אכלת כזית בתוך שיעור אכילת פרס צריך לברך בורא נפשות... **אבל!!!!!! גלידה.???** בגלידה או ארטיק וכיוצ"ב יש בעיה, כי היותו זה נימוח ככה אז לא ברור אם זה נחשב אוכל או משקה, (ואם זה משקה, אז כשביל לברך ברכה אחרונה צריך לאכול שיעור רביעיית כבת אחת...), אני מזה מעיר את תשומת לבך... מה לעניין מעשה???

תשאל את הרב שלך...

ג. אבטיח ומילון, אז ככה: לגבי הפרדת הגרעינים בשבת כיצד לא יהיה בזה בורר פסולת מתוך אוכל? אז נתחיל במילון! כשאתה מגיע לפתוח מילון בשבת, אם תשים לב יש שתי סוגי פסולת... יש את הפסולת שכשאתה פותח את המילון וחותך אותו לחצי, אתה פוגש מלא גרעינים ומשקה (ששמאל את חלה המילון) עם הפסולת הזו אין בעיה של בורר, אתה יכול להסיר ולקנות ולהפריד אותו ואין בזה חשש בורר, **אבל!!! יש עוד פסולת במילון (וגם באבטיח אותו דבר)**, אחרי שכבר חתכת את המילון לפלח פלח... אז יש את השכבה החיצונית שדבוקה לכל פלח. מה עושים איתה? אז בישיבה לא היה בעיות, היו מגוישים לנו לשלחן את הפלחים עם הקליפה החיצונית, וכל אחד היה לוקח את הפלח ביד, "תורו אבל תעשיתו ורק..." אבל יש אנשים אלגנטיים... ש"ה לא מתאים להם..." אה... לא מתאים לך??? אין בעיה!!! אבל תדע שיש כאן **בעיה של בורר!!!!** לכן בא תשמע מה תעשה? קח סכין ומולג, נתעזין את המולג בפלח, וביד השנייה קח את הסכין ותחתוך את השכבה החיצונית אם תעשה ככה (ולא לתר) זה יקרא "אוכל מתוך פסולת אצלך" ואז מותר.

ד. משמש, שויו, אפרסן נקטרניה, (וגם אבוקדו) וכל הפירות שיש להם גרעין בפנים, מה דינו של הגרעין לעניין בורר??? **או כבה:** לפי המשנה ברורה (סי' שכ"א סקפ"ד): אם עושה זאת סמוך לאוכל אין בעיה, אבל לבן תורה מותר לדעת שהחזו"א מחמיר בזה (סי' נ"ד סק"ה): יש לחוש משום בורר, וצריך לאכול את הפרי עד הגרעין, וכשיגיע לגרעין, אז יאחו בגרעין וימשוך אליו את הפרי, ורק כך נחשב כבורר אוכל מתוך פסולת (תלכומון באלתר), כיצד תנהג? האם תחמיר כחזו"א או תכלמו"ב? או כבר לבחירתך, אבל לבשל נפש שהשבת זה ה"עסק הפרטי" שלו מותר לדעת כיון חומרה.

ויש עוד הרבה להאריך... אבל אין המקום ביריעה... אולי בהדמנות...

פרק שלישי (ואחרון) אודות קבוצת הבחורים שנדרו בנזיר...

ובכן: שבוע שעבר נעצרו בקבוצת הבהורים שקבלו על עצמם חיזוק נזירות... וב"ה לאחר שהשלמנו את השלושים יום... עלינו יחד לירושלים... לאחר מסע ארוך ומפרך במיוחד... עם דרכים עוקפות והתפתלויות כדי לא לפגוש לא טומאה ולא כרמים... ב"ה בשעה טובה ומוצלחת... הנה ירושלים נראית באופק... והשעה כעת 2.00 בצהריים... והנה עומדות רגלנו כעת בשערי ירושלים... ללא יאומן... לעידנו עומדים קבוצת יהודים מרוגשת לא פחות מאיתנו ו...! ותנחם מה הם מחזיקים בידם??? ביכורי יין!!!! ותראה מה שזה... גם אנחנו מגיעים לירושלים וגם הם... וגם שנינו מביאים... רק מה ההבדל? הם מביאים יין בתור ביכורים!!!! ואנחנו מביאים את עצמנו בתור נזירים מהיין!!! מי יודע איזה קרבן יותר נחשב אצל הקב"ה... אי אפשר לדעת... רק הקב"ה בוחן לבות וכליות... ורק הוא יודע כמה דם נשפך על ההתגברות שלי בהרואה סוטה בקלקולה יזיר וכ'... ובאותה מידה רק הקב"ה יודע כמה לב נשפך כמים מאותו חקלאי ממתי שהוא קשר את הענב הקטן בכזה דחילו ורחימו לשם ביכורים ועד שהוא הגיע לכאן...

הגענו לירושלים עיר הקודש... וכאן זה הכי רגיש!!! בימים אלו כל ירושלים מוצפת בענבים ובין... מה יש??? כעת זה שיא העונה... יש המון כרם רבעי... ושוקי ירושלים מוצפים בענבים... (אגב: דווקא בשנה הזו יחסית פחות מכל שנה... כי סוף השנה הזו היא שנת מעשר עני, וממילא באופן כללי יש מיתון ורגיעה בכל מה ששייך לאכילת פירות בירושלים...) וכעת נדרש מאיתנו לזכור שעד מחר יש עלינו דין נזיר!!!! כל זמן שלא הבאנו את הקרבנות אסור לנו לשתות יין ולהיטמאות למתים... רק הגענו לירושלים... והנה הפתעה!!! הראש ישיבה עשה לנו הפתעה ולכל בחור נזיר הראש ישיבה הזמין לו את כל המשפחה המורחבת שיבואו להשתתף בזבח שלמים בירושלים... כל אחד מאיתנו מגיע ומגלה את כל המשפחה מחכים לו בירושלים מרוגשים ומאושרים... איזה יום טוב עשית לנו... בהתחלה הייתי מופתע מהרעיון... כי בהתחלה דמיינתי שכל הבחורים... נאכל את השלמים ביחד... והנה פתאום הראש ישיבה הפתיע והפריד אותנו... שכל אחד יאכל עם המשפחה שלו... בהתחלה הייתי מופתע... עד שפתאום קלטתי... שזו בכלל לא הפתעה אלא נטו שיקול ריאלי... תחשוב: כל אחד מאיתנו, הבחורים- צריך להקריב שלושה קרבנות, כבש עולה, כבשה חטאת, ואיל שלמים, ועוד עשרים חלות מצות, אז בשלמא עולה, נו... כולה לגבוה... וחטאת גם... הבשר שלה נאכל לכהני המשמר ליום ולילה... וזה לא נוגע אלי... אבל האיל שלמים והעשרים חלות???? זה קרבן פרטי שלי!!! וצריך לאכול אותו לשני ימים ולילה אחד!! וכל אחד מאיתנו הבחורים... צריך להקריב את זה... נו... מי יאכל איתנו את זה??? בשביל זה צריך תגבורת... לכן הראש ישיבה דאג שכל אחד מאיתנו תבא כל המשפחה המורחבת לנופש רוחני אמיתי בירושלים... של שמחת אכילת בשר שלמים... זה היה היערכות אדירה... הראש ישיבה פיזר אותנו בחמישים אכסניות שונות!! חמישים אירועים!!!!!! וניצח על כל המלאכה...

ואכן מיד למחרת בבוקר... כולנו הגענו לבית המקדש מרוגשים לאחר טבילת מקווה... ומיד לאחר תמיד של שחר התקבלנו ע"י הלוויים... כל אחד מאיתנו קיבל לוי אישי וצמוד שהוא ילווה אותו לאורך כל הקרבות... והנה... לי הייתה סייעתא דשמיא מיוחדת והלוי שלי היה בדיוק אחד שמתגורר בעיר שלנו... (אבא שלי שמח מאוד וכבר הזמין אותו לאכילת שלמים) הרגשתי איתו היימיש... והוא הסביר לי לאט לאט כל שלב מה צריך לעשות... דבר ראשון הוא רץ מהר וקנה בשבילי כבש לעולה!! כבשה לחטאת!! ועוד כבש גדול בן שנתיים- שנקרא איל וזה לשלמים... הוא הסביר לי שדבר ראשון מקריבים את החטאת ואח"כ את העולה... ויש לפני כעת שלוש סמיכות על כל אחת מהקרבות!!!! והיות והיה עומס בעזרת ישראל... אז הוא נתן לי אישור מיוחד להליכנס עם הכבשה חטאת לתוך עזרת כהנים... כמעט התעלפתי... בחיים שלי לא דרכתי בעזרת כהנים... אבל בשביל זה יש לוי שצמוד אלי ויש היתר מיוחד להיכנס לעזרת כהנים לצורך סמיכה (כלים פ"א מ"ח) נעמדתי עם החטאת וסמכתי עליה בכל כוחי ו...

... וכעת צריך להתוודות... ברגע הראשון נבוכתי... מה להתוודות?? איזה עבירה עשיתי? בסה"כ הייתי נזיר?? אבל לפתע קבלתי שוק חשמלי והתחלתי לבכות כמו ילד קטן... פתאום קלטתי כמה חטאתי על נפשי... אנא ה' כמה טוב להיות בצלך... כמה חתיקות יש בעבודת ה'... איזה נעימות היה בזמן קיץ האחרון לשבת על התורה ועל העבודה ולא לראות בשדות זרים... חטאתי לנפשי... שנה שעברה התעללתי בנפש שלי... במקום לשבת ולהתענג על עבודת ה' (כמו בשנה שעברה) הרי הוצאתי את כל הנשמה על תענוגות של רגע ועל חטאים... (זה אמנם וידוי משלי... וידוי שאני המצאתי... כן... לכל אחד יש הידוי שלו) במשך עשרים דקות ביקשתי סליחה מה' שהייתי בטוח שלשבת וללמוד תורה זה עומס דת... וקבלתי ע"צ להבא להמשיך לשבת בבית ה' כל ימי חיי... גם בלי לידור בניירות... סיימתי להתוודות על החטאת... הלוי המתין לי... ולקח ממני את החטאת, לקח אותה לצפון המזבח, רץ מהר לקרא לכהן שיבא עם מזרק, לבנתיים הלוי הגיש לאבא סכין, ונתן לו רשות להיכנס פנימה לצפון המזבח, ואני נשארתי מאחור, אין לי רשות להתקרב לשם!! כי לישראל מותר להיכנס לשם רק לצורך, (אז אבא שכעת שוחט מותר לי, ולי כשהייתי צריך לסמוך גם) אבל כעת שאני לא עושה כלום, לא נותר לי אלא לעמוד ולצפות מרחוק, לא נאריך עכ"פ הקריבו את החטאת, מיד לאחמ"כ שוב הגישי לי הלוי את הכבש עולה... הפעם כבר התפנה קצת מקום בעזרת ישראל וסמכתי שם... ומיד לאחמ"כ שוב אבא נכנס ושחט, הכהן קיבל חזק ואכמ"ל... ואז הלוי הגיש לי את האיל שלמים... ואמר לי לחכות!!!! לבנתיים הלוי רץ ללשכת בית המוקד לבדוק שכבר התחילו לאפות את העשרים חלות שלי... הלוי התעכב שם לוודא שכבר קרמו פניהם בתנור... ואז הוא חזר ונתן אוקי... ואפשר לגשת לשחיטה... שוב נתנו לי לסמוך!!!! כאן כבר הסמיכה היא עם דברי שבח והודאה... הודתי לה' על הזמן קיץ הנפלא שהיה לנו בישיבה... ושוב הלוי הזעיק את הכהן... אבל הפעם השחיטה לא הייתה בצפון כי זה שלמים... אבא שחט הכהן חזק וכו'

ובו... (לא ניכנס לתופה... אין מקום ביריעה) זהו!!! כעת הקרבת הקרבנות הסתיימה, אבל כעת!!! הסיפור העיקרי עדיין לפנינו.

כעת הלוי לקח את בשר האיל וירד יחד איתי לעזרת נשים והורה לי לפנות ללשכה הימנית... לא!!! לא!! לא!! השמאלית... חס ושלום!!! בתוך:

שמאלה זה לשכת המצורעים... שם מגלים מצורעים... אבל אני ב"ה נזיר ואמנם גם אותי צריך לגלח אבל לא מדין מצורע אלא מדין נזיר... נכנסתי יחד איתו ללשכה... והנה אני רואה את כל החברים שלי... כל אחד יושב ולוי מספר אותו... אבל לא!!! זה לא מספרה!!! זה נזר אלוקים... אין שערה אחת שנופלת על הריצה... חס ושלום!!! כל שערה שמספרים אותה זה קודש קדשים!!! ולא סתם... ליד כל אחד מהמסתפרים יש סיר גדול של מים ורותחים שבתוכו מתבשל האיל שלמים האישי שלו... והלוי שמספר לוקח כל שיער שהוא מוריד ובחרדת קודש הוא משליך אותה לאש שעליה מתבשל הסיר... כלומר: השיער הקדוש של הנזיר הוא זה שמבשל את האיל שלמים... אני לא אשתף אתכם בהשגות הנוראות שהיו לי באותו מעמד... לכם- דור אחרון יש את האפשרות רק ללמוד את ההתיאור הטכני והגופי תורה שבזה... אבל איזה השגות זוכה הנזיר לאחר הקרבת ג' קרבנות וגילווח ואכילת איל שהתבשל ע"ג השיער הקדוש?? לזה אין לנו גישה!!!! עכ"פ לאחמ"כ הלוי הוציא את הזרוע- שהיא אחד מששים ונתן לכהן... (וכאן נולד המושג ההלכתי ששמו ביטול בששים...) ואילו את האיל הוא הגיש כשהוא כבר מבושל לאכילת השלמים... כמו כן הלוי רץ ללשכה והגיש לי 18 מחלות מצות (שתיים נלקחו תרומה לכהן) לקחתי את האיל ואת הלחם והגענו לאכסניה... שם חיכו לנו כל המשפחה ומיד נגשנו לזבח משפחה... אשרי עין ראתה כל אלה... יהי רצון שיבנה ביתמ"ק במהרה בימינו...

למחיר הזה!!!

יש הרבה בני תורה רציניים ואיכותיים שזה נורא מפריע להם... אני כ"כ אמיתי וכ"כ רציני... אז למה מגיע לי להצטייר בעיני החברה כעוף מוזר? למה מגיע לי להיחשב נחות מכולם... רק בגלל שאני מזהה שקר ומואס בו יותר מכולם? אז זהו שצריך לדעת ולהיות מוכן לזה נפשית שזה המאפיין המובהק של דורו של משיח!!! והוא מחולל--- מפשעינו!!!

כן... הוא מחולל... אבל למה הוא מחולל? מפשעינו!!!

אנחנו מוזרים... ואנחנו מכריחים אותו להיות מוזר במקביל, בשביל לאפוקי מהראש ההפוך שלנו... הסיבה שאתה מצטייר פחות מכולם... זה רק בגלל שהם כ"כ שטחיים ולא מבינים עניין... אין ברירה: או שאתה רוצה להישאר כזה... או לשלם את המחיר ולהיות יותר מכולם ו... ומוזר.

אני מכיר יהודי קדוש ומרומם... אבל כל אלו שמסתובבים לידו ומכירים אותו... לא רואים בו משהו מיוחד... אדרבה... הם מסתכלים עליו כמו עוף מוזר... (מהסיבות שהזכרתי...) וזה מאוד הפריע לי... קנאתי לכבודו... נגשתי אליו ושאלתי אותו בכנות: למה אתה מרחיק את עצמך בכח מהציבור...? הייתי בהלם מהתשובה הנוקבת שהוא ענה לי: הוא ענה כך: **אני המוזר???** אני הכי פחות מוזר...

יש לך פה קבוצה של אנשים שאף אחד לא טבעי... אף אחד לא באמת עומד מאחורי שהוא עושה... כולם עושים כי כולם עושים... אף אחד לא ניסה לחשוב למה הוא עושה... כולם עדיים... ואני השפוי היחיד שלא הסכמתי ללכת כצאן לטבח אחרי העדר... והחלטתי שאני כן מעוניין לעמוד מאחורי מה שאני עושה... ו... ו... ואני המוזר???

נענה אותו יהודי ואמר לי: **אני מוזר בשיטהנו!!!** אני מעוניין להיות מוזר... כי אם אני משדל כל הזמן להיות כמו כולם... אז מה יקרה כשכולם יחליטו לקום מאחור בבוקר... וזה יהפוך להיות הנורמה... מה יקרה אם חלילה הנורמה של גדרי הצניעות תרד לשפל המדרגה? מי יעיר את תשומת לבי ומי יטלטל אותי... שהההלל... הנורמה פה טועה בגדול?? מי יוציא אותי מהבועה של הנורמה ויראה לי: ההלו אבדתם את הצפון?? **לכן אין לי ברירה...** ואני תמיד משאיר לעצמי זכות ווטו על הנורמה!!! אני תמיד משאיר לעצמי כמה הנהגות מחוץ לנורמה!! כדי שכל פעם שהנורמה תתחיל לאבד את הכיוון... אני לא אצטרך להכריז על עצמי מלחמה ללכת נגד הזרם ונגד הנורמה... לכן אני משאיר לעצמי כל הזמן כמה תוויות שמשאירות אותי כל הזמן קצת מחוץ לנורמה... כדי שאני לא אהיה שפוט של הנורמה... ולא יהיה לי קשה כל פעם מחדש לצאת למאבק מול האישיות שלי שנשאבת אחרי מה שמקובל.

הנה לך הנהגה של יהודי אמיתי שנמצא בדורו של משיח!!!

יהודי שיש לו את הנכונות להיות "מחולל מפשעינו... נבזה וחדל אישים",

---

כאן חשוב להדגיש: המחיר הזה להיות מוזר ויוצא דופן מהממסד... זה לא מוכרח ומציאות, אדרבה, לכתחילה זה לא מומלץ... כי ס"ס המסגרת שומרת עלינו... ושומרת עלינו הרבה... (כמה בדיוק?? שוב... זה תלוי עד כמה האישיות שלנו בנויה, חלק גדול מאיתנו חייבים למסגרת ולממסד תשעים אחוז שהידידישקייט שלהם) וא"כ מותר לשלם לה מע"מ מותר לתת למסגרת קצת מעשרות... שבע עשרה אחוז מהאישיות שלנו... בתור מע"מ אבל!!! רק שבע עשרה אחוז מע"מ... **לא יתורנו!!** כי ברגע שהשבילנו לוקחת לי כמעט את כל האישיות ולא משאירה לי שום דבר בידיים... וכתוצאה מהמסגרת אני מאבד לגמרי את הזהות שלי ולא פוגש את עצמי בכלל בכלל... הההההלו... יש גבול!!! כאן מגיע אותו יהודי מרומם ודופק על השולחן: סטופ!!! עד כאן!!! יש גבול כמה אפשר למכור את עצמי לדפוס החשיבה המוכתבת... גם הרב סורוקצקין שמגיס סמים בשביל הכוללים שברשותו... גם אם הוא מוכן להוציא ולבזבז מיליון דולר על איזה שעון בשביל לשחד את המיליונר... אבל זה רק בתנאי שבסופו של דבר הוא יצא משם עם שני מיליון!!!! בסופו של דבר זה חייב להיות ריווח!!! אבל אם אני מקבל פחות ממה שאני נותן... זהו!! זה כבר לא משתלם!!! אותו דבר כאן: אני מוכן לשלם מחיר בשביל להיות בתוך השבילנו... כי ס"ס המסגרת שומרת עלינו... והיא מעניקה לנו קוים אדומים מסוימים... אבל יש גבול!!! יש גבול כמה אני יכול למכור את עצמי למסגרת... אם אני נהפך להיות העבד הנרצע שמאבד את כל זהותו ואת כל אישיותו הפנימית ורק בשביל להיות במסגרת... כאן מגיע יהודי מרומם ודופק על השולחן ואומר: עד כאן!!! אה... אבל כל מי שנמצא במסגרת יסתכל עליך בעין עקומה?? נכון!!! אני כבר מוכן לזה נפשית!!! אני תלמיד של המשיח... גם הוא מחולל מפשעינו... נבזה וחדל אישים... ולמה הוא כזה? כי המשיח נקרא רוכב! הוא רוכב ומנהיג את האישיות שלו... מוביל! לא מובל... אבל עדיין: חשוב להדגיש שבכל זאת... יש עניין גדול לעשות מאמץ עליון כן להגיע לפגישת פיוס בין האישיות האמיתית שלי לבין הממסד... יש עניין מאוד גדול להיות נורמלי... להיות אדם שדעתו מעורבת עם הבריות וליישר קו עם הנורמה... צריך לעשות כל מאמץ לגשת למשא ומתן עם הנורמה... אבל יש גבול!!! אתה מבין לבד שאם הנורמה תכריח אותו לסגת לגבולות 67... המשא ומתן יתפוצץ...

אבל!!! כאן חשוב להדגיש: שבכל דבר צריך לעשות חישוב הפסד מצוה כנגד שכרה... וצריך לדעת: שלפעמים שווה לשלם מחיר מאוד מאוד יקר בשביל להשאר בכל מחיר בתוך המסגרת... ולמה?? כי אם אני מרגיש את עצמי לא מספיק חסון ולא מספיק חזק מבפנים... אני לא יכול לקחת סיכון ולא יכול לצפות מראש מה יקרה ביום שהחברה והממסד לא יכתיבו לי את החיים... אם אני לא בטוח בעצמי... עדיף להשאר מוכתב כל החיים לחברה... אבל לא לשכוח לשבת על הריצפה ולבכות: על חורבן עצמי... על האופי הכ"כ חלש... ועל האישיות הכ"כ לא בנויה שיש לי... שאני צריך שהתקנון של מוסדות חינוך של ילדי הם ישמשו לי ככלבי שמירה על האישיות שלי... תמונה עגומה למדי... ס"ס דורו של משיח...

מה כתוב בתעודת זהות של המשיח תלמידיו???

אמרתי פעם לחבר שלי החסיד... צר לי לאכזב אותך... אבל כ"כ האדמו"ר שליט"א- הרביה שלך... הוא ככל הנראה לא יהיה המשיח...

חבר שלי היה לא פראייער... הוא חיך ומיד שאל אותי: מנין לך?? מאיפה אתה כ"כ בטוח שלא??? אולי הוא כן המשיח??

אמרתי לו: תבין!!! כשהנביא ישעיה מתאר את המשיח הוא מתבטא עליו פעמיים והוא: שהוא **מחולל מפשעינו!!!** (ישעיה נ"ג) ולא סתם... אלא **"נבזה וחדל אישים"** **"ואת פושעים נמנה"** בקיצור: המשיח, לו יצויר שהוא אדם שמוכר לנו כיום... אז עד כמה שאנחנו מכירים אותו... הוא מוכר לנו כאדם מחולל... אנחנו "לא מספיק אווזים ממנו..." אנחנו מחללים אותו... הוא מצטייר אצלנו כאישיות מחוללת... אנחנו צוחקים עליו מאחורי הגב... (אגב: זה לא לגמרי בהכרח כי ס"ס יכול להיות שהמשיח יהיה סתם אדם לא מוכר ונבזה גופא יתבטא ה"חילול" שלו... אבל לו יצויר שהוא כן אדם מוכר... והוא כן אישיות מוגדרת... אז הוא כבר אישיות שמוגדרת אצלנו לרעה והוא מחולל בעינינו...) וממילא... אמרתי לחבר שלי: מצטער מאוד... אבל הרבה שליט"א לא מספיק מחולל בשביל להיות המשיח... אני ואתה מעריכים אותו ואווזים ממנו... וא"כ כל זמן שזה ככה... הוא לא יכול להיות משיח... הוא לא עומד בקריטריונים של משיח...

עכשיו: באמת מה הפשט בזה??? למה באמת המשיח צריך להיות מחולל? למה המשיח צריך להיות נבזה וחדל אישים? למה?

מסיבה מאוד פשוטה:

כי לפי כל התיאורים שהגמי מתארת לנו מה יהיה בדורו שבו דוד בא בו... מכל התיאורים יוצאת תמונה אחת: שהדור של המשיח יהיה **דור של ראש הפורן!!!** כלומר: הזרם והנורמה תהיה הפוכה מההיגיון... נו... ומה קורה באדם שמתעקש להיות ישר... בדור שכל כולו הפוך???

המחיר הוא שהוא עצמו נחשב הפורן!!!

כי ברגע שכולם הולכים על הראש... ורק אני הולך על הרגלים... אז אמנם הרווחתי שאני השפוי היחיד בעולם!!! אבל יש לזה מחיר!! והמחיר הוא: שכולם בטוחים שאני הוא זה שהולך הפוך!!!! **נכון או לא נכון??? מובן או לא מובן???**

כפתח הגיליון סיכמנו: שמשיח זה לא שם של בן אדם נקודתי!! אלא שם של הנהגה!! זאת אומרת: אם אנחנו נמצאים כעת בדורו של משיח... המשמעות היא שנדרשת מאיתנו הנהגה ואופי שדומה למשיח...

ומה אחת ההגדרות שמתארות את המשיח?? **מחולל מפשעינו!!! נבזה וחדל אישים!!!!** אתה שומע?? **תקשיב טוב טוב למשפט הבא:** יהודי אמיתי בדור שלנו... בן תורה אמיתי שרוצה לעשות באמת מה שצריך בדור שלנו... הוא חייב לקחת בחשבון מראש!!!! שיתכן והאמת והכינות הזו תגבה ממנו מחיר של... של "מחולל מפשעינו... נבזה וחדל אישים..."!!!

מה אני מתכוין??? מאוד מאוד פשוט:

אם אנחנו נמצאים בדור שהרדידות והשטחיות שולטים בכיפה... וכתוצאה מהשטחיות הזו נוצר לפעמים (יותר נכון במקומות מסוימים) מצב של שבילנו ודפוס מסוים של התנהגות וצורת חיים... שמכתיבה לנו את כל החיים עד פרטי פרטים... איך בדיוק צריך להתנהג... איך בדיוק צריך לחשוב ולע איה נושאים אסור לחשוב... איזה פרוצדור קשוח צריך בדיוק לעשות ובאיזה שעות בייממה... איזה חומרה צריך לאמץ ואיזה לא... בקיצור: אני לא צריך לספר לך... ובשורה התחתונה יוצא שמי שלא מיישר קו ולא הולך בדיוק לפי הפס יצור ולא לגמרי עושה מה שכולם עושים אז מסתכלים עליו בעקמית אף... הוא לא מספיק עוייבד ולא מספיק משלנו... וברגע שאתה נמצא בכזה פס יצור... ואתה כן רוצה להיות **אמיתי...** ואתה כן רוצה לעשות מה שהקב"ה **באמת** רוצה ממך (בלי להגיש על כל דבר בקשת אישור מהפס יצור האם השבילנו מוכנה לקבל אותך גם ככה...) ואתה **באמת** רוצה שיתברר **ויתאמת** אצלך מה חובתך בעולמך **ככה???** אתה רציני? אתה באמת רציני? אם ככה: תנאי ראשון קודם למעשה:

אתה חייב!!!! חייב לנשום נשימה עמוקה עמוקה ולהיות מוכן נפשית להיות שונה מכולם!!!! מוזר!!! ואפילו נבזה וחדל אישים... וקח בחשבון שגם מחולל... כן... מחולל!!! אבל ממה מחולל? מחולל מפשעינו...

אתה מחולל רק בגלל הדפוס השטחי של החיים שלנו...

אתה מחולל רק בגלל שאתה מעיז להיות אמיתי בתוך כל העדריות...

אתה נבזה וחדל אישים רק בגלל שאתה נמצא בסביבה שטחית כ"כ...

אתה חייב להיות מוכן לזה נפשית!!! אחרת זה לא מתחיל... כי מי שרועד מהחברה... מי שרוצה ליישר קו עד הסוף עם הפס יצור... הוא לעולם לא יוכל להיות אמיתי לגמרי!!! הוא לא יוכל להגיע למסקנות אמיתיות... כי הם תמיד יתקעו בטופס 4... באישור מהדפוס חשיבה שהחברה מכתבה... ולכן!!! זו הסיבה שהמשיח מוכרח להיות מחולל מפשעינו... ולא רק המשיח אלא כל מי שירצה להיות אישיות מרוממת בדורו של משיח... חייב להיות מוכן לאופציה שכזו!!!

אתה יכול לראות יהודי עבד ה' אמיתי... שיום אחד תפס את עצמו לידיים והחליט שהוא לא הפראייער של ר' כככולם... והוא לא בכל מחיר הולך כצאן לטבח אחרי מה שמקובל... והוא החליט לעשות שינוי בית רציניים ואמיתיים מול עצמו מה חובתו בעולם... **הוא הסיק מסקנות!!!** והמסקנות שלו הסיק הם בדרך כלל לא מספיק פופולריות בייחס למה שמקובל... מה תגיד על אחד שהגיע למסקנה שחובתו בעולמו ללמוד טור ב"י ושו"ע... ואילו בשבילנו שבה הוא ח... משום מה זה לא פופולרי... כי כאן מקובל לחשוב שמי שלומד טור ב"י הוא לא מספיק לומדיש... אז כולם מסתכלים עליך כ"נבזה וחדל אישים..." ואם לא תתכונן לזה מראש ולא תדע שזה המחיר!!!! אתה יכול להיכנע וחבל... ובינינו... הדוגמא מטור ב"י... זו הדוגמא החיוורת ביותר... אני מעדיף לא להיכנס לדוגמאות היותר משמעותיות בחיים... בא נשאיר את זה פתוח...

עכ"פ בדור שהראש הפוך... אם אתה רוצה להיות ישר... צריך להיות מוכן למחיר הזה... להיות מחולל... נבזה וחדל אישים... עוף מוזר... **הבעיה היא שאנחנו לא מספיק בשלים**

מהדורה מקוצרת
עבור 'אוסף גליונות'

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת בלק

כיון דאכתי צ"ב, דאי נימא דכל ההכאות היו שייכות זל"ז, א"כ מדוע לא כתיב בהכאה השלישית 'ויסוף להכתיב במקל' (והדיוק שדייקו, שרק בהכאה השלישית היכה במקל, הי' נשאר)).

שאלה ד

בגמ' (סוטה י.) מבואר, דבלעם חיגר ברגלו אחת הי', ועי' בפירוש הרשב"ם עה"ת (כב, כה) ובמהרש"א (חידושי אגדות, שם) שביארו, שבלעם נהי' חיגר ע"י האתון, בזמן שלחצה את רגלו אל הקיר עי"ש.

ומעתה צ"ב טובא, במה שמדוקדק בלשון המקרא, שרק כאשר בלעם היכה את אתונו בפעם השלישית, לאחר שרבעה האתון, רק אז כתיב בקרא 'ותרפץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ויף את האתון במקל', - אך בשתי ההכאות הראשונות לא כתיב בקרא 'ויחר אף בלעם', - וצ"ב טובא, מדוע כאשר האתון עשתה אותו לחיגר ברגל אחת, הוא נשאר רגוע, ורק כאשר האתון רבעה אח"כ, רק אז חרה אפו?? וצ"ב.

- ב -

ונראה ליישב בס"ד את כל השאלות הנ"ל, בביאור נפלא וכדלהלן.

דהנה כאשר הבהמה מציקה למי שרוכב עליה, והוא נאלץ להכותה, ישנן ב' מיני הכאות, המין האחד הוא: הכאה בשביל 'להטתה הדרך', - דהיינו לחנכה שתלך בדרך המלך, - אך המין השני הוא: הכאה לשם 'נקמה', - דהיינו לפרוק את כעסו ע"י נקמה בבהמה.

והנה כאשר נבוא לדון, על ההכאה השלישית, לאיזה מין הכאה היא משתייכת, - הרי ודאי שההכאה השלישית הייתה לשם 'נקמה' גרידא, ולא בשביל 'להטתה הדרך', - דהרי בלעם אמר לאתון, מייד לאחר ההכאה השלישית, 'לו יש חרב בידך כי עתה הרגתיך', ואי נימא שהכאתו השלישית הייתה בשביל 'להטתה הדרך', מה הי' מועיל לו להרוג אותה בחרב, וכי האם לאחר שהיא הייתה מתה, היא הייתה הולכת טוב יותר??? - אלא ודאי שההכאה השלישית הייתה הכאה לשם 'נקמה' גרידא, - אמנם אכתי יש לעי', בשתי ההכאות הראשונות, לאיזה מין הכאה הן היו שייכות.

- ג -

והאמת שבלעם הודה בעצמו, מה היו כוונותיו, גם בב' ההכאות הראשונות, וכדכתיב בקרא, 'ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים: ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש חרב בידך כי עתה הרגתיך: (כב, כח-כט), והיינו דבלעם הודה בעצמו, שהכאותיו היו לשם 'נקמה', ע"ז שהיא התעללה בו (גינתה וביזתה אותו - רש"י).

ובלעם הרי לא השיב לאתון (על שאלתה 'מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים'), שב' ההכאות הראשונות היו בשביל 'להטתה הדרך', ורק ההכאה השלישית הייתה לשם 'נקמה', - ומה מוכח שבכל ג' ההכאות, 'עיקר' כוונתו בהכאותיו, הי' לשם 'נקמה' וכנ"ל.

אמנם מ"מ י"ל, דבב' ההכאות הראשונות, הייתה לו גם כוונה נוספת, בשביל 'להטתה הדרך', כיון שמ"מ רצה להגיע

ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתונו וילך עם שרי מואב: ... ותרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטתה הדרך: ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה: ותרא האתון את מלאך ה' ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסוף להכתיב:

ויסוף מלאך ה' עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות זמין ושמאל: ותרא האתון את מלאך ה' ותרכץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל: ... ויאמר אליו מלאך ה' על מה הפית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי: (כב, כא-לב).

הנה משמע מדברי מלאך ה' לבלעם, שהייתה טענה על בלעם, 'על מה הפית את אתנך זה שלוש רגלים', ולכאן צ"ע טובא בזה, מה הייתה הטענה עליו, והרי אין איסור להכות את הבהמה בכדי להנהיגה בדרך, וכדמשמע מדברי הגמ' (ביצה לו:): שאין רוכבים ע"ג בהמה בשבת ויו"ט, גזירה שמא יחתוך זמורה, ופירש"י 'להכותה', ומשמע שבעלמא אין איסור להכותה בכדי להנהיגה בדרך, [וע"ע במש"כ הרמ"א (אהע"ז סי' ה, יד)], וא"כ צ"ע טובא, מה הייתה הטענה על בלעם, 'על מה הפית את אתנך זה שלוש רגלים'.

ושוב הראוני את מש"כ הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג סוף פ"ז) וז"ל, 'ואמנם אמרם צער בע"ח דאז', מאמרו על מה הפית את אתנך... עכ"ל, והיינו דלדעת הרמ', גוף איסור צער בע"ח, נלמד מדברי המלאך לבלעם, - וכן בספר חסידים (סי' תרסו) מבואר, שהייתה טענה על בלעם משום צער בע"ח, וא"כ צ"ע טובא, מה באמת הייתה הטענה על בלעם, והרי לדינא אין איסור להכות בע"ח, בכדי להנהיגם בדרך וכנ"ל.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה מלבד הקושיא הנ"ל, יש לשאול עוד ג' שאלות במעשה בלעם, וכדלהלן.

שאלה ב

הנה יש לדקדק בלשון המקרא, מדוע כאשר בלעם היכה את אתונו בפעם השנייה, כתיב בקרא 'ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסוף להכתיב', ואילו כשהיכה אותה בפעם השלישית כתיב בקרא, 'ותרפץ תחת בלעם ויך את האתון במקל', - וצ"ב מדוע בהכאה השלישית לא כתיב נמי 'ויסוף להכתיב' וכפי שנכתב בהכאה השנייה, וצ"ב.

שאלה ג

במדרש 'לקח טוב' דייק בלשון המקרא, שרק בהכאה השלישית כתיב 'ויך במקל', אך בשתי ההכאות הראשונות לא כתוב 'במקל', והוכיח מזה שבשתי ההכאות הראשונות היכה בשוט, ורק בהכאה השלישית היכה במקל (וכע"ז באבן עזרא ובחזקוני), ומעתה צ"ב מדוע בהכאה השלישית היכה במקל, ולא היכה בשוט כבתחילה.

[ואין לומר דלפי דברי ה'לקח טוב' הנ"ל, מיושבת השאלה ששאלנו לעיל, מדוע בהכאה השלישית לא כתיב 'ויסוף להכתיב', -

איסור צער בע"ח, האם גדר האיסור הוא כעין האיסורים שנאמרו 'בין אדם לחבירו', - והיינו דגם לבע"ח יש זכויות עצמיות, ואין לאדם זכות, לפגוע בזכויות הבע"ח ולצערם.

אוי"ד דגדר האיסור הוא כעין האיסורים שנאמרו 'בין אדם למקום', - והיינו דהאדם צריך להתנהג במידת הרחמנות, ולא להרגיל עצמו במידת האכזריות, ולכן אסור לצער בע"ח.

- ח -

והנה דעת הרמב"ם (מורה נבוכים, שם), שאין השגחה אישית של הקב"ה על הבע"ח, אלא רק השגחה מינית על הכלל של כל מין ומין עיי"ש, והקשה ע"ז הרמב"ם וז"ל, 'ואמנם אמרם צער בע"ח דאין, מאמרו על מה הפית את אֶתְנָד', ותיירץ הרמב"ם וז"ל, 'הוא על דרך ההשלמה לנו, שלא נלמד מידת האכזריות, ולא נכאיב לבטלה ללא תועלת, אבל נכוין אל החמלה והרחמנות, ואפילו באי זה בעל חיים שיזדמן, אלא לעת הצורך...'

ומעתה י"ל, דכיון דגדר איסור צער בע"ח הוא, שלא להתנהג במידת האכזריות, אי"כ י"ל דמי שמכה בהמה בשביל ב' כוונות, לשם 'נקמה' ובשביל 'להטות הַדָּרָךְ', הרי הוא מרגיל עצמו בזה למידת האכזריות, ולכן עובר בזה על צער בע"ח, ולזה הייתה טענה על בלעם, על כל ג' ההכאות שהיכה את אתונו, ודו"ק.

[**וידידי** הה"ג ממ"כ שליט"א הקשה ע"ז, מהמבואר בגמ' (שבת יב.) 'אמר להו ר"נ לבנתיה, קטולין (את הכינים) ואשמעינן לי קלא דסנוותי', ועיי"ש בהגהות ראי"מ הורו"ק זצ"ל, שהיו שם ב' כוונות מעורבות, לסלק ההיזק ולשם נקמה, עיי"ש בביאור העניין, - ולהני"ל צ"ע כיצד הותר לכיון גם לשם נקמה, ובמהדורה המורחבת יישבנו זה בכמה דרכים, ואכמ"ל].

- ט -

אמנם שוב ראיתי, שבספר חסידים (סוף סי' מד) כתב וז"ל, 'דרשו חכמים (את הא דכתיב בזכריה, יב, ד) 'בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱסָה אֶפְרַיִם כָּל סוֹס בְּתִמְהוֹן וְרָכְבוֹ בְּשָׁעוֹן', - עתיד הקב"ה להיפרע עלבון סוסים מרוכביהם, על שהיכו אותן במגפיים... עכ"ל, - ומשמע שלסוסים יש עלבון וחוב על רוכביהם, ועתיד הקב"ה לפרוע את חובם ע"כ, ומשמע שגדר איסור צער בע"ח, הוא כעין האיסורים שנאמרו 'בין אדם לחבירו', - והיינו דגם לבע"ח יש זכויות עצמיות, ואין לאדם זכות, לפגוע בזכויות הבע"ח ולצערם.

וא"כ לדעת הס"ח שוב צ"ע, מה הייתה הטענה על בלעם בב' ההכאות הראשונות, והרי אי נימא דכוונתו הייתה גם בשביל 'להטות הַדָּרָךְ', אי"כ הי' לו היתר להכות את האתון וכנ"ל, כיון שצער בע"ח הותר לצורך, - ואע"פ שכוונתו הייתה גם לשם 'נקמה', אך מ"מ איזו טענה הייתה על בלעם, 'על מה הפית את אֶתְנָד', והרי לא מצד האיסור להרגיל עצמו במידת האכזריות אתיון עלי.

והנה הי' מקום לומר, דכל ההיתר לצער בע"ח לצורך האדם, הוא רק לצורך דבר היתר, אך לצורך דבר איסור, אין היתר לצער בע"ח, - ולכן כיון שבלעם הרי הלך באיסור, במטרה לקלל את ישראל, וכמה דכתיב 'וַיֵּחָר אֶף אֶלְלִיקִים כִּי הוֹלֵךְ הוּא' (כב, כב) עיי"ש ואכמ"ל, לכן לא הותר לו להכות את האתון בשביל 'להטות הַדָּרָךְ', כיון שלצורך איסור אין היתר לצער בע"ח.

אמנם הגאון רבי יחיאל פלק שליט"א אמר לי, דיש להוכיח מדברי התוס' (ביצה יב: ד"ה הכא נמי), שכתבו שלהצד שאמרין ביו"ט, מתוך שהותרה לצורך, הותרה נמי שלא לצורך, אזי המבשל גיד הנשה ביו"ט, בשביל לאוכלו באיסור, חשיב כמבשל לצורך יו"ט, ולא עבר באיסור בישול, - ואע"פ שהמבשל שלא לצורך יו"ט כלל, עובר באיסור עיי"ש, - ואי"כ לפי"ז לכא"י הי"ה נמי הכא, די"ל דאין איסור צער בע"ח, כשמצער בע"ח לצורך איסור, ואמנם יש להאריך ולפלפל בזה עוד טובא (ועיי' בצ"ח שם), אך אכמ"ל.

אמנם באמת הספר חסידים גופי' (סי' קנג) הקשה, מה הייתה הטענה על בלעם, וכתב הס"ח דהטענה עליו הייתה דהוא הי' צריך להבין, שהקב"ה סיבב את כל ההצקות שהציקה לו האתון, כיון שהקב"ה לא רצה שילך לקלל את ישראל, וזו הייתה הטענה עליו, מדוע היכה את האתון במקום לחזור בתשובה עיי"ש, ויש לפלפל עוד טובא בכל הני"ל, אך אכמ"ל.

מהר למואב, - ורק בהכאה השלישית, כוונתו הייתה לשם 'נקמה' גרידא, וכמו שהוכחנו מדבריו שאמר 'לו יש חרב בְּיָדִי כִּי עָתָה הִרְגָתִיךָ' וכנ"ל.

- ד -

אמנם לפי מה שהוכחנו, שבכל ג' ההכאות, 'עיקר' כוונתו בהכאותיו, הי' לשם 'נקמה' וכנ"ל, אי"כ צ"ב טובא, מה דכתיב בקרא בהכאה הראשונה 'וַיִּנְדֹּף בְּלֶעָם אֶת הָאֶתוֹן לְהַטֹּת הַדָּרָךְ', וצ"ב דאם עיקר כוונתו הי' לשם 'נקמה', אי"כ מדוע כתיב בקרא 'להטות הַדָּרָךְ'.

והנראה לומר בזה, דהנה בלעם הציג עצמו כלפי העולם, כאדם משכיל ומתורבת, ומעתה הרי זה ברור, שאם אדם ילך בדרך, ופתאום תיפול עליו אבן גדולה שתפצע אותו, - אם האדם שפוי, הוא לא ימצא שום טעם לנקום באבן ולהכות בה, - ומעתה י"ל דהכי נמי בבהמה שהציקה לאדם, שכיון שלבהמה אין דעת, לכן אדם משכיל ומתורבת, לא ימצא טעם לנקום בבהמה, ולהכותה לשם 'נקמה'.

- ה -

ומעתה י"ל דבאמת כבר בשתי הפעמים הראשונות שהאתון הציקה לו, חרה אפו של בלעם מאוד, ועיקר כוונתו בהכאותיו הי' לשם 'נקמה', אך כיון שבלעם הלך יחד עם שרי מואב, לכן לא הי' נאה לבלעם, שהציג עצמו כאדם משכיל ומתורבת, להיראות בפני שרי מואב כשוטה, שנוקם בבהמה שאין לה דעת.

ולכן בלעם הציג את עצמו, שכאילו סיבת הכאתו את האתון היא 'להטות הַדָּרָךְ', והיינו דבשעה שהוא היכה את האתון, הוא צעק לה (בשפה שמדברים עם הבהמות) 'זוזי שמאלה' וכדו', ואע"פ שבתוך ליבו הי' כבר בתחילה חרון אף גדול על האתון, אך מ"מ הוא הצליח להציג את עצמו כאדם רגוע, ועל פניו של בלעם, לא נראה שום חרון אף על האתון וכנ"ל, ולכן כתיב בקרא בהכאה הראשונה, 'וַיִּנְדֹּף בְּלֶעָם אֶת הָאֶתוֹן לְהַטֹּת הַדָּרָךְ'.

וגם בפעם השנייה, שהאתון עשתה אותו חיגר ברגל אחת וכנ"ל, עדיין הצליח בלעם לשלוט בעצמו, ולהציג את עצמו כאילו הוא אדם משכיל ורגוע, שיודע שאין מקום לכעוס ולנקום בבהמה שאין לה דעת, ורק מ"מ מכה אותה 'להטות הַדָּרָךְ'.

אך בפעם השלישית, כבר לא הצליח בלעם לשלוט בעצמו ולעשות הצגות, ולכן התפרץ כל כעסו על האתון, ואז כבר כולם ראו את 'וַיֵּחָר אֶף בְּלֶעָם', - ובלעם עזב את השוט, ולקח בידו את המקל, שהכאה במקל כואבת הרבה יותר מהכאה בשוט (עיי' ב'חזקוני'), והיכה את האתון במקל הכאה לשם 'נקמה' גרידא וכנ"ל.

- ו -

ומעתה יש ליישב את כל מה ששאלנו לעיל, דאת השאלה הב' יש ליישב, דההכאה השלישית הייתה שונה בכל מהותה משתי ההכאות הראשונות, כיון שהיא הייתה הכאה לשם נקמה גרידא, ובב' ההכאות הראשונות הציג את עצמו, שהכאתו היא רק בשביל 'להטות הַדָּרָךְ' וכנ"ל, ולכן לא כתיב בהכאה השלישית 'וַיִּסֹּף לְהַכֹּתָהּ', כיון שההכאה השלישית הייתה שונה בכל מהותה מההכאות הראשונות וכנ"ל.

ואת השאלה הג' יש ליישב, דבאמת כבר בב' הפעמים הראשונות, רצה להכותה במקל בכדי שיכאב לה מאוד, ורק מ"מ בתחילה הצליח לשלוט בעצמו, כדי לא לעשות את עצמו כשוטה, ליד שרי מואב וכנ"ל, אך בפעם השלישית כבר לא שלט בעצמו וכנ"ל.

ואת השאלה הד' יש ליישב, שבאמת גם בב' ההכאות הראשונות כבר חרה אפו מאוד בליבו, ורק מ"מ הצליח להציג את עצמו כאדם משכיל ורגוע, בכדי שלא להתבזות ליד שרי מואב, אך בפעם השלישית כבר לא שלט בעצמו וכנ"ל.

- ז -

ועתה נבוא ליישב, את הקושיא הראשונה ששאלנו בתחילה, מה הייתה הטענה של המלאך על בלעם, 'על מה הפית את אֶתְנָד' זֶה שְׁלוֹשׁ רְגָלִים', וצ"ע דהרי אין איסור להכות את הבהמה, בכדי להנהיגה בדרך וכנ"ל, - והנראה לומר בזה, דהנה יש לחקור בגדר

ט"ו תמוז – יום פטירת האור החיים הקדוש זיע"א נביא מדבריו על קדושת השבת:

ב'אור החיים' על הפסוק 'ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת' (שמות ל"א ט"ז) מובא שני באורים בענין "תוספת שבת". באור אחד – "ירצה על דרך אומרם ז"ל (יומא פ"א) שצריך להוסיף מחול על הקודש – ולא להמנע ממלאכה אחר שיגיע ויתנוצץ יום השבת, אלא צריך להכין עצמו בקדושת שבת ויצא כחתן לקראת כלה, ויהיה יושב ומשמר עד שיגיע השבת לעשותו – פי' לקיים מעשים הצריכים בו".

הבאור השני באר ה'אור החיים' הק' באותו ענין – "עוד ירצה באומרו 'לעשות את השבת', [א. ה. שהרי אין מצוותה בעשייה אלא בשמירה וזכירה] כי מה שמוסיף מחול על הקודש יסכים ה' לקרותו שבת ונמצא זה האיש עושה שבת ממש, כי שעות מיום השישי וגם שעות מיום ראשון שהם חול – בני ישראל עושים אותם שבת". עכ"ל. נמצא א"כ שמלבד ה'שבת' שהיא ביום ש"ק ישנה שבת נוספת שבני ישראל עושים, והוא "תוספת שבת" שהופכים את החול לשבת. וכתב על זה ב"אדרת אליהו" וז"ל: 'ובזה יובן נמי ממילא הפסוק בפרשת 'ויקהל' (שמות ל"ה) 'שבת שבתון לה' - לרמוז על התוספת'.

על פי זה ביאר הרה"ק ה'ייטב פנים' זי"ע (לשבת הגדול אות ב) את דברי חז"ל (שבת קיח:) 'אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות מיד נגאלין', דקאי על שני סוגי השבתות, א' - השבת שה' עושהו, והב' - השבת שבני ישראל עושין על ידי התוספת מחול על הקודש, ואם הם משמרין את שתי שבתות אלו – בהוסיפם מחול על הקודש, מיד נגאלין, כי 'במידה שאדם מודד מודדין לו' וכמו שאנחנו עושים שבת קודם זמנו כמו כן ימהר לגאלנו קודם הזמן לעשות יום שכולו שבת במהרה בימינו.

ועוד כתב ה'אור החיים' הקדוש: זכור את יום השבת וגו', פי' שיזכרהו מיום ראשון, ולזה הקדים המאוחר, כי מן הראוי היה להקדים לומר ששת ימים וגו' ואח"כ אמר זכור, אלא נתכוין לומר שהזכירה תהיה מן היום הראשון, על דרך אומרם ז"ל: 'שבכל יום יאמר היום יום ראשון בשבת' פירוש ובה יקדשו ולא יטעה בו. גם ירצה 'לקדשו' לשון הזמנה וע"ז אמרו חז"ל: 'מחד בשבא לשבא, עכ"ל'.

וכן במכילתא כתב: רבי יצחק אומר לא תהא מונה כדרך שאחרים מונים אלא תהא מונה לשם שבת וכו' אחד בשבת שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוונו בו לזכרו תמיד בכל יום וזה פשוטו של מקרא וכו' כלומר שלא נשכחהו בשום פנים, אבל הזכירו בברייתא עוד מידת חסידותו שהיא מזכירו גם במאכליו ואוכל לכבוד שבת כל ימי חייו. והלל עצמו מודה במדרש של שמאי, אבל היתה בו מידה אחרת במאכלים מפני שכל מעשיו היו לשם שמים והיה בוטח בה' שיזמין לו לשבת מנה יפה מכל הימים, עכ"ל. ועיין במשנ"ב (סי' ר"נ סק"ב) בשם הפוסקים.

ועוד כתב ה'אור החיים' (שמות כ,ח): ...כי יום שישי שבו נברא אדם הראשון וחטא ויצא חייב בדינו, בא יום שבת, ונעשה סניגור לאדם

לפני ה', ואמר רבון העולם לא נהרג אדם מעולם, וכי אני מתחיל וכו', וניצול אדם, וכשראה אדם כחה של שבת התחיל לשורר 'מזמור שיר ליום השבת' לזה אמר ה': 'זכור', פירוש שיזכור את יום השבת אשר באמצעותו נתקיים אדם ויוצאי חלציו וראוי להחשיבו כי הוא דבר מעמיד לכל איש ישראל 'ויקדשו'. ותמצא כי מי שנעשה לו נס ביום אחד יהיה היום ההוא מכובד וחשוב בעיניו תמיד מידי שנה בשנה, וזה יותר על בחינה זו, שהשבת עצמו הוא המציל ולזה אמר 'זכור', להיות הדבר רחוק מששת ימי בראשית, עכ"ל.

ועוד כתב האור החיים הקדוש (שם): עוד ירצה על זה הדרך, 'זכור את יום השבת' פי' הזכיר שמו של שבת, והטעם 'לקדשו', כי כשאתה מזכיר שמו של שבת ביום זה בזה אתה מקדשו, וזה הוא שיעור הכתוב: 'זכור את יום' ומה יזכור 'שבת', וטעם 'לקדשו' כי שמו של הקב"ה 'שבת' כמאמרו רשב"י, ואח"כ ביאר הכתוב מה יום מיומיום, ואמר 'ששת ימים וגו' כי ששת ימים וגו' הא למדת כי על יום שביעי של ששת ימי בראשית הוא אומר, עכ"ל.

שער בת רבים – לחשוש אולי תברח הרכבת

בספר 'שער בת רבים' נאמר: "כידוע שצריך להוסיף מחול על הקודש, ולמנוע מלעשות מלאכה קודם שיגיע שבת, להכין עצמו מקודם לקדושתה, וליצא כחתן לקראת כלה. וכמו הרוצה לנסוע במסילת ברזל, הוא מקדים לבוא, כי הוא חושש אולי יתאחר, כן הוא בשבת, שבת ממילא, ואינו ממתין על ביאתו". (פרשת כי תשא)

עדות תלמיד החפץ חיים זיע"א – תואר פניו מאירות

סיפר רבי מאיר ליברמן, משרידי תלמידי ראדין שפעם אחת היתה לו שאלה אל רבו מרן ה'חפץ חיים' זצוק"ל, ונכנס לביתו בערש"ק לאחר חצות היום, וכשנכנס לחדרו – והח"ח עוד לא הבחין בו – ראהו עומד בקרן זוית ערוך ומוכן כבר לכבוד שבת מלכתא, תואר פניו מאירות, וכולו הנאה עצומה, מלחש ואומר: "אה שבת באה, אה שבת, אה שבת", כחתן היוצא לקראת כלה.

מעשה מה'חזון איש' – חשיבות ההכנות האחרונות

הגאון הצדיק רבי חיים ברים זצוק"ל עורר בשיחותיו על ענין ה"ממהרים לבוא" לשבת המלכה וספר מעשה באחד ממקורביו ומתלמידיו הנאמנים ביותר של מרן ה'חזון איש' זצוק"ל שישב בערב שבת סמוך לשבת בבית מדרשו של החזון"א ולמד בהתמדה מרובה. לפתע נכנס מרן זצ"ל לבית המדרש וקראו ואמר לו: "עתה הוא הזמן שכל אחד צריך לומר בביתו: 'עשרתם, ערבתם, הדליקו את הנר', וזרוזו שילך וימהר לעזור בביתו להכין את צרכי השבת. עובדה זו – אמר הגר"ח ברים זצ"ל – לבד ממה שמבטא את אחריותו של מרן זצ"ל לביתם של תלמידיו ונאמניו, מבטא גם את חשיבות ההכנות האחרונות הנעשות לכבוד שבת.

עוד עורר הגר"ח ברים זצ"ל בענין ההכנה לשבת וז"ל: "וצדיקי ישראל, גדולי ומאורי הדורות היו טורחים בגופם ובכוחם להכנת השבת כדאי בגמ' (שבת קי"ט) שהתנאים והאמוראים טרחו בהכנת צרכי השבת בגופם. ואף על פי שלפי רוממות השגתם היו יכולים להשיג השגות נפלאות בקדושת השבת על ידי עסק התורה ועיון

מעשה עם הגאון הגדול רמ"ש שפירא זצוק"ל – ישועה בזכות תוספת שבת

"מה מאוד יקר רבנו את שבת המלכה וראה בה את מקור כל הברכות כלן. "השבת היא מקור הברכה", היה נוהג לומר לאנשים רבים ששחרו לפתחו ובקשו את ברכתו, "ומדוע צריך אני לברך, בה בשעה שהשבת עצמה היא מקור הברכות?... תוספת שבת יש בכוחה להכניס ברכה גדולה אל הבית פנימה!" (ספר 'רבי משה שמואל') ומסופר שם, על אשה אשר עמדה בחדרו של רבנו זצ"ל ומררה בבכי כי היא חולה אנושה במחלה הנוראה ולדברי הרופאים עליה לעזוב את אחד עשר ילדיה ולטוס לחו"ל לניתוח מסובך בדחיפות. רבנו שמע את בכיה ואמר לה "הן יום שישי היום, עוד מעט נכנסת שבת המלכה, וכתוב "לקראת שבת לכו וגלכה כי היא מקור הברכה" קבלי שבת חצי שעה לפני הזמן ותראי ישועות. האשה לא הרפתה ושאלה – "אך מה יהיה עם הטיפולים הקשים וכל מסכת הסבל הנוראה הזאת". ורבנו עונה בשנית: "השבת היא מקור הברכה, רוצה את שאברך אותך? והרי השבת היא מקור כל הברכות, קבלי שבת חצי שעה יותר מוקדם ותראי ברכות גדולות". נסעה האשה לביתה ועשתה בשבת זו כדברי רבנו להקדים חצי שעה קודם הזמן. לאחמ"כ נכנסה שוב במוצאי שבת אל רבנו זצ"ל ואמרה לו בקול בוכים שאיננה מוצאת מנוחה לנפשה מפחד הניתוח והטיפולים. אמר לה רבנו "מן הסתם לפני שתטוסי לחו"ל יערכו לך שוב סדרת בדיקות. בואי אלי לפני שתעברי את הצילומים..." וכשבקשה שוב שיברכה הוסיף וחזר על דבריו הראשונים – "השבת היא מקור הברכה, ברכת השבת תלווה אותך. אם קבלת שבת לפני הזמן תזכי לברכה גדולה ואינך זקוקה לברכה שלי". ויהי ביום השלישי, קודם הטיסה נסעה האישה לביתה"ח "תל השומר" לסדרת בדיקות אחרונה, וראה איזה פלא – הצילומים הראו תמונה אחרת לחלוטין. הרופאים לא האמינו למראה עיניהם. חלקם סברו כי הכל נקי לגמרי, ואפי' המחמירים שבהם צדו שבודאי אי"ז פיקוח נפש ואין צורך לסוע לחו"ל, אלא טיפול תרופתי בלבד – יעזור בהחלט. לאחר שבועיים בהם קבלה האישה טיפול תרופתי, באה אל רבנו זצ"ל ל"באר יעקב" להודות לו. אמר לה רבנו – "אינך צריכה להודות לי, השבת היא זו שברכה אותך. השבת היא מקור כל הברכות! מי ששומר שבת כראוי ומקבל את השבת בנחת חצי שעה לפני הזמן – השבת שומרת עליו ומברכת אותו". "הבטיחי לי" – סיים רבנו – "שמכאן ואילך תקפיד לקבל שבת לפני הזמן כל ימי חייך ותראי ברכות וישועות גדולות".

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל
0527614765@gmail.com שיחות חיוק בנושא שבת בטל:
ישר למערכת קול הלשון 073-295-1324

השכל והדעת בהשגת הבורא יתברך שמו, מכל מקום ראו לנכון לעסוק גם בהכנתה בעבודת גופם כאמור שם".

של"ה – קדושת השבת מחצות של יום שישי

איתא בשל"ה הקדוש שענין שביתת וקדושת שבת קודש הוא מחצות יום שישי, וז"ל: "ענין יום השישי עם השבת כענין העוה"ז עם העוה"ב, כי האדם מכין כל צרכיו מערב שבת לשבת כי בשבת אסור להכין דבר, ולולי הכנתו מער"ש מה יאכל בשבת, וכן אמרו ז"ל מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, וכן המכין תורה ומעשים טובים בעוה"ז יאכל מתן שכרו בעוה"ב.

מדת חסידות וקדושה יתירה היא להיות מוכנים לצורך שבת במלאכות כבדות בחצות, ומחצות ואילך יהיה העסק הכל בקדושת שבת שכולו שבת, דהיינו בהתעוררות תשובה, ובתקוני מעשים, ובלימוד התורה, ככה יעשו כל בני ביתו עד זמן הדלקת הנרות, וסימנך ל"א תעשה כל מלאכה, כי בהתחלת קדושה מחצות ואילך, ובתוספת שעה במוצאי שבת שצריך להוסיף מקודש על החול הרי ל"א שעות."

והכינו את אשר יביאו - לזכור תמיד את יום השבת

'זכור את יום השבת לקדשו' (שמות כ', ח') ופירש רש"י: זכור לשון פעול הוא כמו אכול ושתו, הלך ובכה וכן פתרונו, תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת, עכ"ל.

וברמב"ן שם כתב: אחר שציוה שנאמין בשם המיוחד יתברך שהוא הנמצא, הוא הבורא, הוא המבין והיכול, ושנייחד האמונה בכל אלה והכבוד לו לבדו, וציוה שנכבד זכר שמו, וציוה שנעשה בזה סימן לזכרון תמיד להודיע שהוא ברא הכל, והוא מצות השבת, שהוא זכר למעשה בראשית וכו', ציוה שנזכור יום השבת לקדשו ולא נשכח וכו', ומעשה בשמאי הזקן שלא היה זכרון שבת זו מפיו, לקח חפץ טוב אומר זה לשבת, כלי חדש אומר זה לשבת, אבל הלל הזקן מידה אחרת היתה בו שהיה אומר כל מעשיך יהיו לשם שמים, והלכה כדברי ב"ה. ועל דרך הפשט אמרו שהיא מצוה שנזכור תמיד בכל יום את השבת, שלא נשכחה ולא יחלף לנו בשאר ימים, כי בזוכרנו אותו תמיד נזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא ציוה אותנו באות הזה, כמו שאמר כי אות היא ביני וביניכם וזה עיקר גדול באמונת הא-ל...

להיות זריז לתקן צרכי שבת מפני כבוד המלכה

כתב ב'ספר חסידים' (אות קמ"ט): 'מאוד מאוד יש לו לאדם להיות זריז לתקן צרכי שבת, ומהיר וזריז כאדם אשר שמע כי המלכה באה ונתאכסנה בביתו, או הכלה וכל בני חבורתה באים אל ביתו, מה הוא עושה? שמח שמחה גדולה ואומר 'מה עושים לי כבוד גדול אשר באו בצל קורת!' אומר לעבדיו: 'תקנו הבית ופנו אותו וכבדו אותו ותקנו המיטות מפני כבוד הבאה! ואני אלך לקנות להם בשר ודגים מה שאוכל להשיג לכבודם', והוא עצמו טורח בתיקון מאכל אפילו היו לו אלף עבדים. ומי לנו גדול משבת, שהיא כלה ומלכה והיא קרואה 'ענוגה', על אחת כמה וכמה שיש לו לטרוח להיות בעה"ב עצמו מתקן, אפי' היו לו מאה עבדים, כרבא שמלח שיבוטא'.

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' – אוצר מופלא של לקחים מעשיים
 ופקטואליים מהפרשה. פרשת בלק התשע"ח, גליון 44

בס"ד

עין טובה

שאלה: כיצד מוטל על האדם להסתכל על המעשים
 חקורים לו ולזולתו?

א. במדבר כד, ב: **"וַיֵּשֶׁא בַלֵּעָם אֶת עֵינָיו"**. פרש"י
 "ביקש להכניס בהם עין רעה, והרי יש לך שלש מידותיו (של
 בלעם הרשע), עין רעה...". וזהו ששנינו (אבות ה, יט) **"כל מי שיש
 בו שלשה דברים הללו – מתלמידיו של אברהם אבינו, עין
 טובה... וכל מי שיש בו שלשה דברים אחרים הרי הוא
 מתלמידי בלעם הרשע, עין רעה"**. ואמרו שם (ב, ט) **"אמר
 להם (רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו): צאו וראו איזוהי דרך ישרה (טובה)
 שידבק בה האדם? רבי אליעזר אומר, עין טובה... אמר
 להם: צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם? רבי
 אליעזר אומר, עין רעה"**. **מבואר** שדרך הצדיקים
 להסתכל בעין טובה על כל הקורות אותם ועל כל מעשי
 זולתם, אך הרשעים מסתכלים בעין רעה. וכן כתוב (משלי כח,
 יב) **"בעלֵן צדיקים רבה תפארת, ובקום רשעים יחופש
 אדם"**, ופירש בשערי תשובה (א, יח) כי **"הצדיקים מפארים
 ומכבדים בני אדם על כל מעלה טובה הנמצאת בהם, ואילו
 הרשעים מחפשים מומי בני אדם ושגיא אותם להשפילם, ואף
 על פי שכבר הניחו את המעשים ההם וחזרו בתשובה"**.

ובאמת שצריך להבין מהי הגדרת 'עין טובה', ומהי הדרך
 להגיע לכך, בפרט מאחר שיש מציאות של רע בעולם, כיצד
 שייך לצוות שיהיה האדם מביט בעין טובה ולהתעלם מן
 המציאות הרעה (כעין מה שהקשו המפרשים כיצד נצטוונו על **"לא תחמוד"** אף
 שבמציאות הלב חומד). **ונראה על פי מה שכתב הרמב"ן** (סוף פ"ג
 דיבמות) **"כי אין השלימות בלתי לה' לבדו"**, נמצא שאין דבר
 מושלם בעולם, ובכל דבר יש צדדים חיוביים ושליליים, ועל
 האדם להדגיש ולראות את הצדדים החיוביים, ואם יעצימם,
 יוכל לחפות על הצדדים השליליים, שיהיו כאין וכאפס.

פעם נשאל הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל כיצד הוא
 תמיד שמח על אף הצרות שעברו עליו, הוא השיב בדרך
 צחות כדרכו: כידוע אני נמוך מאוד, וכאשר מונחת כוס על
 השולחן אני רואה רק את חלקה התחתון, כך שאני תמיד

רואה רק את חצי הכוס המלאה. והוא גם כמו שנתבאר, כי
 כל דבר שיש לאדם, יש בו חלק טוב ורע, כי לעולם אין
 שלימות, אבל היודע על מה להסתכל, מרחיב את הטוב
 שבאותו הדבר, וממילא הוא שמח ומאושר בו, כאומרם
 (אבות ד, א) **"איזהו עשיר? השמח בחלקו"**.

דבר זה נוגע הן לענין המבט הנכון על הקורות אותו,
 שכל דבר שקורה לו, יסתכל על הצד הטוב שבו, והן לענין
 המבט הנכון על הזולת, כי בכל אדם יש צדדים שליליים
 וצדדים חיוביים בהצטיינות במידות טובות או בכשרונות
 מיוחדים, וכפי שכתב המהרש"א (ב"ב עו.) **"שבכל אדם יש
 מעלה שאינה קיימת בחבירו, וכעין זה כתב רבי צדוק
 מלובלין שכל אדם הוא כ'גדול הדור' במידתו המיוחדת"**.

ועל האדם מוטל להסתכל תמיד על זולתו ב'עין טובה',
 ולהתמקד רק במעלות הקיימות בו ולא בחסרונותיו,
 ולפעמים גם אם רואה שעשה מעשה שלילי, עליו לדון
 לכף זכות, ולפרש לטובה את המעשה שנראה כמעשה רע.
 וכמה דרגות מצינו במצוה זו, לפעמים הוא חיוב כגון
 באדם בינוני ומעשה בינוני, ולפעמים הוא רק רשות
 ולפנים משורת הדין, כגון אדם בינוני שעשה מעשה
 המתפרש יותר לרעה.

וכמובן גם בזה ישנן כמה דרגות, על צדיקים מסויימים
 מסופר שלא היו מסוגלים לראות לעולם מעשה רע אצל
 זולתם, ומעין המסופר על רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל
 שראה אדם מעוטר בתפילין מתקן את גלגלי מרכבתו.
 אדם אחר שהיה רואה זאת, היה תמה כיצד יהודי זה יוצא
 באמצע התפילה ומתעסק עם עגלתו, אבל ר' לוי יצחק
 אמר: ראו איזה צדיק, אפילו כאשר הוא מתקן את אופן
 מרכבותיו, הוא לא מסיר את התפילין מעליו, כדי לזכות
 בעוד כמה רגעים במצות תפילין.

ומסופר על הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל שפעם עבר
 ליד קבוצת אברכים חשובים, ושמע שהם לומדים הלכות
 לשון הרע, מתי מותר לדבר לשון הרע, ומתי אסור. אמר
 להם הגר"מ: אני מאוכזב מכם, כשנתפלאו על כך: הלא

(וכמו שהבאנו בבראשית כו, מב 'ניחום אבלים' שבכל צרה שלא יקרה לאדם, יביט ב'סולם הצרות' כביכול, מה הדבר הנורא ביותר שיכול לקרות, איזה דבר נורא קצת פחות היה יכול להיות וכו', ומהי הצרה שארעה לו).

מי שיש לו 'עין טובה', לא רק שחבריו נהנים ממנו, משום שרואה בהם רק את מעלתם, אלא גם הוא בעצמו נהנה מכך, שכן אינו רואה רע, ותמיד שרוי בשמחה, וכמסופר באחד מספרי המוסר הקדמונים על חסיד שקיבל מכה גדולה ברגלו, כשנשאל על מצבו השיב בשמחה: ברוך ה', ומודה אני לו מאוד שלא היתה המכה בעין אלא ברגל בלבד, שהיא מכה שמתרפאת בקל לאחר זמן קצר.

נמצא שכדי לקנות את מידת ה'עין טובה', על האדם לפתח בעצמו את ההסתכלות החיובית על צדדי המעלות של זולתו, וכך יראה בו רק דברים טובים. ויש לדעת שכמו ש'עין הרע' היא כח מיוחד שיש באדם לרעה, כך להיפך, ישנו כח מיוחד הנקרא 'עין טובה', וכפי שמסופר על אחד הרמ"ם בשיבת קול תורה זצ"ל שהיה מתייעץ בכל מעשיו עם ראש הישיבה הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, פעם כשהודיע לו שהוא עובר דירה למקום אחר, אמר לו הרב בשמחה: ברצוני לבקרך במשכנך החדש, ולשתות לחיים, כמובן אותו ר"מ התרגש על הבשורה ומיהר להודיע על כך לאשתו, בערב בשעה היעודה, כשנכנס הרב הביתה, נתכבד הרב לשבת ולשתות לחיים, אך הוא אמר: ראשית ברצוני לראות את כל הבית, הוא ניגש למטבח ואמר: אה, איזה יופי, אחר כך שאל היכן החדרים ואיפה המרפסת, כך הסתובב בכל הבית, שיבחו וקילסו, ורק כשסיים פנה לשבת לעשות לחיים בהודאה לה'. לאחר זמן מצא אותו ר"מ הודמנות ושאלו: ילמדנו רבינו, על מה עשה הרב כך לסייר בכל החדרים, שמא חיפש הוא איזה דבר? השיבו הרב בפשיטות: 'עין הרע' יודע הנך מהו, וכיצד האנשים מפחדים מזה, אבל 'מידה טובה מרובה' (סנהדרין ק:), וכנגד 'עין הרע' יש גם 'עין טובה', בסך הכל, רציתי לתת בביתך 'עין טובה', כדי להשפיע בו הצלחה וברכה. ונסיים בתפילת רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל (קודם תפילת שחרית) "תן בלבנו, שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם, וְשִׁנְדְּפֵר (ננהיג) כל אחד את חברו בדרך הישר והרצוי לפניך, ואל יעלה שום שנאה מאחד על חברו, חלילה".

תשובה: על האדם מוטל להסתכל על כל חמעישים הקורים לו ולזולתו בעין טובה, ותמיד יחפש בהם את הצד הטוב.

אדרבה, עליו לשמוח שהם עוסקים בהלכות אלו. אמר להם: 'אני שומע אתכם לומדים מתי מותר לדבר לשון הרע ומתי אסור, אבל מכם הייתי מצפה שלא תראו כלל רע אצל הזולת'. וכמו שהרבה אנשים לא מסוגלים לראות רע אצל בניהם, וגם אם יאמרו להם עליהם דבר רע, לא יאמינו לכך, כך דורשת התורה מהאדם: אהוב את השני והסתכל עליו ב'עין טובה'.

כיוצא בזה כתוב (במדבר יג, ב) "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען", ופרש"י (ומקורו בבמדב"ר) "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה (מרים) על עסקי דיבה שדיברה באחיה (משה), ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר". וקשה, מה היתה התביעה עליהם, הרי מרים דיברה על בן אדם, ועוד על משה רבינו שהיה צדיק, ואילו הם דיברו רק על עצים ואבנים, ועל פירות הארץ, ומהו הדמיון. אלא ביאר הרב שוואב (בספר 'מערכי לב') שעיקר החסרון בלשון הרע אינו על הדיבור, אלא על עצם ההסתכלות לרעה, ואין חילוק בין הסתכלות הרעה על בני אדם להסתכלות רעה על עצים ואבנים. וסיפר הרב אליעזר סילבר זצ"ל מאמריקה (כמובא בספר 'תלמודו בידו'), שפגש יהודי שחוה על גופו את מאורעות השואה ופרק מעליו עול תורה ומצוות, והצדיק מעשיו שעשה זאת משום הסידור. כשנשאל כיצד יוצאים לתרבות רעה מסידור? סיפר שפעם בהיותם במחנות ההשמדה שמע שביד יהודי פלוני נמצא סידור, דבר זה כמעט ולא היה בנמצא. כשבאו אל אותו יהודי, אמר: מי שרוצה לזכות להתפלל בסידור, עליו להביא לי את המנה הקטנה של המרגרינה שקיבל למחייתו. כשראה זאת אותו אדם, אמר לעצמו: כזו אכזריות, במקום שיתן להתפלל בחינם, הוא סוחט את מנת האוכל היחידה, ולכן פרק מעליו עול תורה ומצוות. אמר הרב סילבר: אני במקומו הייתי מסתכל להיפך, כמה גדולים היהודים שמסכימים למסור נפש, ולתת את מנתם היחידה כדי להתפלל מעט בסידור. 'מי כעמך ישראל' (דברי הימים א' יז, כא). ורואים כמבואר, שבכל מקרה יש שני אופנים להסתכל, לטוב או למוטב, והמסתכל ב'עין טובה', לא רואה כלל את הרעה אלא את הטובה בלבד.

בדברים אלו נבין היטב גם את מצות 'ניחום אבלים', שענין הנחמה הפשוטה היא לעזור לאבל לראות את הצד הטוב שבתוך הרע, כלומר על אף שבאמת ארע מאורע קשה, יש להסתכל גם על הצד הטוב שבו. וכדברי הפלא יועץ (ערך ניחום אבלים) שכל אדם שיש לו צרה, מצוה לנחמו ולהראות לו שיש מצב גרוע יותר ממה שהוא נמצא בו, ושיוודה על כך

יציאה לטיולים

שאלה: מחי הסכנה העצומה שביציאה לטיולים, וכיצד ניתן לעשותם כראוי?

ב. במדבר כה, א: **וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים.** תמוה, למה הוצרך הכתוב להודיענו זאת, וכתב האור החיים "ונראה לפרש שהכתוב יעיד (את) סיבת הזנות שהיתה (כלומר הטעם שהגיעו לדבר נורא זה), לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל, ושם נמצאו בנות מואב, והוא אומרו 'וישב ישראל בשטים', פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון טיולים, [כדרך אומרו (לעיל יא, ח) 'שטו העם', ופרש"י שם 'אין שיט אלא לשון טיול'], וזה סיבת ויחל העם לזנות". וכל שכן בזמננו, שהעולם כה פרוץ, ה' ישמרנו, על אחת כמה וכמה שיש לברר היטב על טהרת המקום שמטייל בו, שלא יבקש רגיעה וימצא נשיכת נחש. **וכן כתוב (דברים כא, י) "כי תצא למלחמה על אויביך וגו', וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה",** והרי רק הצדיקים הגדולים יצאו למלחמה (שם כ, ח וסוטה מד:), ואם כן כיצד שייך להגיע למצב שחושק באשת יפת תואר? אלא השיב הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בשיחה שכאשר אדם יוצא ממקומו, כבר אינו יכול להיות בטוח בעצמו, כי כשיש 'יציאה' – תמיד עלולה להיות שם תקלה! **וגם רבי עזריה פיג'ו (בינה לעיתים ח"א דרוש יג עמ' קיג) כתב 'כי הנסיון הוכיח לנו כמה וכמה רעה כפולה גורם לנו הטיול וישיבת הקרנות, כי ממנו תוצאות מוות. ועל כרחם, בהיותם ברחובות קריה, יפנו עיניהם לכל עובר ושב (ויוכלו להיכשל חלילה בראיית עיניהם).'**

רבי יוסי בן קסמא (אבות ו, ט) סיפר 'פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד... אמר לי: רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות. אמרתי לו: (אפילו) אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה'. וכתב הגר"ח מוואלז'ין (רוח חיים שם) 'על דרך מליצה בא ללמד, שלא יצא אדם מפתח בית המדרש, כי אך פעם אחת יצא (רבי יוסי בן קסמא) ופגע בו המסית להדיחו מעסק התורה'. ובכתב יד נוסף "בא ללמד איך שצריך האדם להיזהר שלא לצאת מפתח בית המדרש חוצה שלא יפגע באנשים המסיתים, (וזהו שסיפר רבי יוסי בן קסמא על עצמו) כי כל ימי לא יצאתי מבית המדרש רק 'פעם אחת' יצאתי מבית המדרש ותיכף פגע בי המסית להדיחי מעסק התורה'".

וכן הרחבנו (דברים ח"ב כא, י-יא 'אסון היציאה') שיש לאדם לשקול היטב את יציאותיו, אם נצרכות הן, ובפרט ביציאה מבית המדרש, ואם מוכרח לצאת יזהר לא להיכשל, ויכין איזה דבר תורה להרהר בו שלא להסיח דעתו מהלימוד. בפרט אצל נשים, כמו שמצינו (בראשית לד, א-ב) אצל דינה שיצאה לראות בבנות הארץ, ובסופו של דבר נעשתה נבלה גדולה בישראל. והרחבנו (שם 'סכנת היציאה התמימה') שגם יציאה לשם סיבוב או ראייה בעלמא, יכולה לגרור אחריה השלכות רעות מרחיקות לכת, ולכן על הבת והוריה מוטל משנה זהירות לחשוב קודם כל יציאה אם היא נצרכת.

בנוסף, אין היתר ללכת סתם לטיולים מבלי סיבה, שהרי בכל רגע ורגע אדם מחוייב ללמוד תורה ולעשות מצוות, ועל כל רגע יביא אותו האלקים במשפט, וכפי שכתב הפלא יועץ (ערך הליכה) "והתלמיד חכם לא ישמע לקול מלחשים האומרים שכן דרכם של תלמידי חכמים גדולי ישראל שיוצאים כפעם בפעם קרית חוצות, כגון ביום השישי או בליל מוצאי שבת או באיזה יום מימי הקיץ לטייל, האנשים האלה שלוחי היצר הרע הם וחיציו, אף אתה אמור להם: הנח להם לגדולי ישראל שהם ידעו את אשר עשו וכונתם רצויה לשמים, ואין אתנו יודע אלא מה שאמרה תורה (יהושע א, ח) 'לא ימוש ספר התורה מפיו', וכתוב (איוב ז, ט) 'לא תרפני עד בלעי רוקי', ואמרו רז"ל שאפילו על זמן כדי בליעת הרוק שואלים דין וחשבון לעולם הבא. 'אוי לנו מיום הדין ומיום התוכחה'. ואין לך טיול טוב מבית המדרש שהוא פרדס לצדיקים וגורם להם לטייל בגן עדן. **וישא קל וחומר מאדם שהוא טרוד בפועליו או בחשבונותיו, שאינו חושש לכבוד הבריות, ואינו הולך בין אנשים ולא לטייל, כל שכן אנחנו ש'היום קצר והמלאכה מרובה' (אבות ב, ט, שהתורה) 'ארוכה מארץ מדה' (איוב יא, ט), לו יחיה אדם אלף שנים לא יספיקו לו, והזמן יקר הערך, וכל רגע שיפסיד הוא הפסד גדול שלא חוזר. וכבר כתבו חכמי המוסר שזה דומה למי שאומרין לו: קח לך אוצר גדול של זהובים ומנה אותם, וכל מה שתמנה – יהיה שלך, שלא ינום ולא יישן לא ייעף ולא ייגע להיות מונה והולך בכל כוחו, על אחת כמה וכמה להרויח חיי העולם הבא ולעשות נחת רוח ליוצרו'".**

הגמרא (שבת קיט:) מביאה כמה דעות אמוראים שביארו למה חרבה ירושלים, וכתב המהרש"א "רוב העוונות (שנמנו שם בגמרא) וכמעט כולם הם (מצויים) בדור הזה בעוונות הרבים, (כגון) איסורי שבת מעט מזעיר שנוהרים בהם, ורבים שאינם

נתפסים לדברים אחרים. גם יקפיד על כשרות המאכלים בכל מקום שהולך (כדלהלן בויקרא יא, מג 'שטטום המאכלות האסורות').

והג"ר יהונתן אייבשיץ ז"ל כותב שלפעמים היצר מסית את האדם לעשות טיול 'לשם שמים', באומרו: אתה חייב להתאוורר, אבל אז – ה' ישמור, הוא רואה פריצות ודברים נוראים, וזה לשונו (יערות דבש ב, המשך ה) "וכן בענין טיול, שיאמר לו (היצר) ביומא דפגרא: הנה מצוה לטייל כדי שיהיה לך כח לתורה, והוא בכלל בריאות ושמירת הנפש, ו'מוטב שיחלל שבת אחת משיחלל שבתות הרבה' (וכך עדיף להתבטל קצת כדי שאלמד הרבה לעתיד), ועל ידי כך בא אחר כך לביטולים רעים ושיחה בטיילה ולשון הרע, ואפשר הסתכלות בנשים ותערובות התחברות במושב ליציים והרהור עבירה, דוד המלך צווח (תהלים קיט, נט) 'חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', בכל יום אומרים לי: הלך למקום פלוני ומקום פלוני, (אבל איני עושה כן אלא) ואשיבה רגלי לבית הכנסת ובית המדרש (ויק"ר לה, א)". **נמצא** שיש להיזהר גם מטיולים בלא ביטולים, כי בתחילה יכול היצר הרע לבא אליו בפתינון של 'טיולים' לבד כדי להתאוורר וכדו', ואחר כך הוא נמשך לטיולים וביטולים. ולכן גם שבודאי מכח חולשת הדור, הדבר נצרך לרבים, אבל קודם שיוצא – עליו לתכנן היטב מראש, כמה הוא נצרך ומה יעשה בדיוק, כדי שלא ימשך סתם, ובפרט לדברים אסורים, ותהא ביאתו כצאתו.

וכתב הפלא יועץ (ערך טיול) "יצר הוא באנוש, שבימות הקיץ מרבים העם לרעות את עצמם בגנים תחת עץ רענן, על שפת הנהרות והיאורים, ומרבים שם לאכול ולשתות ולשמוח שמחת הוללות... וכמה עבירות נמשכות מזה, כאשר יראה העומד על המשמר בכל סעודות מרעות... יש מקום פטור וקצת מצוה לטייל, כגון אם הוא חולה מחולי המרה שחורה, או שהוא עצב ולבו אטום, יוכל לטייל מעט פעם ביוכל עם שנים או שלשה אנשים שמחים במקום שמרחיב לבו של אדם כדי שישכח עצבו, ויהא לבו רחב, ומיד יקרא בתורה, ויוכל להבין ולהשכיל ולעבוד את בוראו עבודה שלמה בהיותו בריא. אולם באופן שמעשיו לשם שמים, אז אולי ה' יחשוב לו למצוה, כשלא יהא שם שום נדנוד איסור ושום חסרון מצוה. **אבל** האיש השלם, שהוא דבק בה' באהבה רבה, ימאס בכל אלה, ולא ימצא קורת רוח וטיול טוב ותענוג גדול יותר מהיותו יושב בבית המדרש, כמאמר רז"ל 'בית המדרש' הוא פרדס לצדיקים ומאסר לרשעים. אבל מי שאינו דבק כל כך בה', צריך הוא

יודעים באיסורם... וכן רבים... שדרך חיוב הוא להם (שעשו לעצמם כעין חיוב) להשתכר במעשה שבת, ולבטל קריאת שמע של שחרית בזמנו. ביטול תינוקות של בית רבן הוא מצוי בכל קהילה, גם הבחורים מבטלין רוב הימים בבין הזמנים והולכים ברחובות בביטולים וטיולים". גם ימי 'בין הזמנים' למנוחה ניתנו, כדי שיוכלו לחזור על הלימוד בנחת בלי לחץ, לנוח קצת יותר, לאכול יותר טוב, לאגור כח, ללמוד במקום שלבו חפץ (וכמאמר הסטייפלר שרבים גדלו מכח 'בין הזמנים' שהספיקו ללמוד מסכתות ודברים רבים שלבם חפץ), ואז הוא זמן שיש פחות סדרים מחייבים וכדו', אבל להסתובב ברחובות בביטולים וטיולים, זה מסוכן, ובשביל זה חרבה ירושלים רח"ל. **ואמר** הגר"מ צדקה שליט"א (ראש ישיבת 'פורת יוסף' גאולה) שהמהרש"א דייק בלשונו 'בביטולים וטיולים', על זה הצעקה, ודאי שאם בחור לא צריך טיולים אז שישב וילמד, אבל מי שצריך, יכול לעשות 'טיולים בלא ביטולים', אם הולך כדי לשנות קצת אוריה ובדרך מדבר בדברי תורה, איזה ווארט או דברי אגדה, ושומר על הפה, על העינים והאוזנים, אדרבה שילך קצת להבריא את נפשו, אבל גם כשהולכים, צריך לדעת איך הולכים. בפרט שאז כשאנו לחוץ בסדרים, יכול להתעלות יותר על ידי שיתפלל יותר בישוב הדעת, יניח תפילין ככוונה, יברך ברכת המזון במיתון ובתשומת לב, וכן הלאה. ואז גם נשמתו בהבראה, והוא חוזר לזמן הבא בהתעלות יותר ממה שהיה. וכמו שכתוב (הושע יד, י ועין נזיר כג. והוריות י): "וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם", פיקח מנצל לטובה כל דבר שנותנים לו, ושם לבו שבין-הזמנים לא יהיה אצלו הפסק לזמן הבא.

כיוצא בזה יכול אדם לעשות בימי בין הזמנים כל מיני שינויים כדי לרענן את הראש, יתפלל בזמן אחר כמו בותיקין וכדו', או שיקבע חברותא לנושא מעניין למשך חצי שעה כל יום, וכן ילמד במקום אחר ויקח עמו מיני מתיקה, וכן יחליף את דירתו לכמה ימים במקום אחר וכיוצא בזה, אבל הכל מתוך התעלות, ולא מתוך התפרקות חלילה. **ואם** צריך – ילך גם לטיולים, וגם בהם יכול להכין מראש כמה שאלות תורניות מעניינות לחשוב עליהם בדרך (כמו מהספרים 'קבא דקשייתא' של בעל ה'חלקת יואב', 'משמרת חיים' להגר"פ שיינברג, או 'עין הפרשה' וכדומה), ולכל הפחות ידאג שיקיים שם את המצוות כראוי, ולא יחטא בראיות אסורות וכדו', וכשיש נושא תורני מעניין לדבר עליו, אז גם אם חלילה נקלע לאיזו ראייה, היא אינה תופסת את הראש, כי שקועים באותו נושא ולא

לו כפעם בפעם ליתן חלק ולעשות מעט רצון יצרו לכבוד יוצרו דוקא, והוא דבר המסור ללב ואלקים יחקור את זאת... כי הוא יודע תעלומות לב".

וכבר הבאנו לעיל (ויקרא א, א' מנוחה לצורך הלימוד) שרבים דיברו במגרעות ובמעלות ימי 'בין הזמנים'. אבל צריך להיזהר שלא יהיו אלו ימים של 'הפסק' בין זמן לזמן אלא רק כ'הבדל' בין הזמנים, כדי לנוח ולקיים את הזמן עצמו. והמציאות הוכיחה שפעמים רבות בחורים קנו קנין גדול במשך ה'זמן', ואילו אחר כך בבין הזמנים איבדו את הכל. וכן מסופר בגמרא (שבת קמז:) על רבי אלעזר בן ערך שהלך למקומות הנאה (שיש בהם יין משובח ומים מיוחדים לחיצה), ולבסוף שכח תלמודו וטעה אפילו בקריאת הפסוקים (וכפי שהבאנו בדברים ח"א יא, יג 'ריבוי שמיעת התורה', ודברים ח"ב יז, יח-יט 'הסתה הדעת מהתורה'). לכן גם מי שקשה לו ונוזק למנוחה גדולה, ישמור לפחות על סדר אחד וכדו' שילמד בו באופן קבוע, כמו שכתב רבינו תם (ספר הישר, שער ו) שגם ב'ימי השנאה' שהם ימים שעשיית המצוות נעשים בפחות כח וחשק (כדלעיל בויקרא א, יד 'דעת חסרון מצוה אחת'), יזהר שלא להזניח את לימודיו וקיום המצוות כליל, אלא יעשה אותם כביכול באש נמוכה יותר. וכן אמר הגר"מ שך זצ"ל

(מחשבת מוסר ח"ב מאמר ס עמ' תנה) שכמו שמצינו (רש"י ויקרא א, א ד"ה ויקרא אל משה) שהקב"ה נתן למשה הפסקות כדי לתת ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל וחומר להדיוט הלומד מההדיוט, שצריך לתת ריוח לחשוב ולהתבונן בדברים שלומד. וכך ימי 'בין הזמנים' אינו הפסק ללימוד וזמן להתבטל ממנו, אלא שאחר שלמדו זמן שלם, יש להתבונן בדברים ולחזור עליהם. אבל אם שוכחים את הלימוד, ואין קשר עם העבר, (מלבד עצם החסרון של העבר, גם) הלימוד (בעתיד) אינו כהמשך אחד, אלא זוהי התחלה חדשה (ויקשה עליו לחזור לתלמודו). ולכן אין להתבטל מן התורה לגמרי, וגם אז צריך לקיים תורה ומצוות, אלא שיש שיעור בדבר וצריך לנוח קצת, אבל יש להמשיך להיות שקוע בלימוד, וזה מקשר בין העבר לעתיד. וכשנוהגים כך, גם הזמן הבא יתחיל כראוי, בשמחה ובהנאה.

החזון איש זצ"ל אמר (אעלה בתמר מתורת החזו"א עמ' נו) שבזמן שלומדים בני הישיבות – גם לו יותר קל ללמוד, מכיון שמרובים הלומדים, אבל בבין הזמנים שהבטלה מצויה אצל בני הישיבות – זה משפיע גם עליו, ויותר קשה לו הלימוד, ע"כ. אמנם מאידך בימים אלו יש יותר סיעתא דשמיא והצלחה לאלו שלומדים, שהרי כידוע שיש כמות של שפע סיעתא דשמיא המושפעת מן השמים בכל זמן, וכשיש הרבה

לומדים מתחלקת בין כולם, אבל בימים שהלומדים בהן מועטים, מתחלקת אותה הכמות של סיעתא דשמיא ביניהם בלבד, ואם כן יש יותר הצלחה למי שלומד בימים אלו, שמועטים הלומדים בהם, יותר משאר ימות השנה שמרובים הלומדים, ע"כ. ונמצא שגם אם הלימוד קשה יותר בזמן זה, אבל מאידך השכר והסיעתא דשמיא גדולים יותר, שכן בזמן זה הוא 'נוטל שכר כנגד כולם' כעין מאמר רשב"י (ירושלמי ברכות סח.) 'אם ראית את הבריות שנתייטשו ידיהן מן התורה מאוד – עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם' (והחפץ חיים בשם עולם ח"ב פ"ו הביא את הלשון 'אם ראית דור שנתרשלו ידיהן מן התורה – עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם').

תשובה: יש סכנה עצומה בכל יציאה לחוץ ובפרט ביציאה לטוילים, כי מלבד מה שעלול להפסיד את תלמודו, יכול גם להיכשל בראיות אסורות ובחזתמודויות נוספות עם חיצר הרע, ולכן גם כשנצרך לכך, יבחון תחילה היטב את דרכיו, ויתכנן את מעשיו לעשותם בכשרות ומתוך התעלות רוחנית.

מהות הישיבה

שאלה: מהי אחת ממעלות הישיבה בלימוד התורה?

ג. במדבר כב, ח: **וַיֵּשְׁבוּ שְׂרֵי מוֹאָב עִם בְּלָעִם**. פרש"י 'וישבו – לשון עכבה'. וכן כתוב (ויקרא יב, ד) **וְתִשָּׁב בְּדַמִּי טְהֵרָה**, ופרש"י 'תשב – אין 'תשב' אלא לשון עכבה (שכל ימי טהרתה אף כשתראה דם, תתעכב האשה ותישאר בטהרתה), כמו 'ותשבו בקדש' (דברים א, מז), 'וישב באלוני ממרא' (בראשית יג, יח). דהיינו שאין הכוונה לישיבה ממש, אלא כל התעכבות במקום מסוים לזמן ממושך נקראת 'ישיבה'. וראיה לכך מהכתוב (דברים שם) **וְתִשָּׁב בְּקֹדֶשׁ יָמִים רַבִּים** דהיינו י"ט שנה (רש"י שם), ומוכח שיש ישיבה היא התעכבות של זמן רב, וכמו שאמר רבי יוחנן (מגילה כא.) מכאן שאין ישיבה אלא לשון עכבה. (ועיין בתורה תמימה שם, לו.) וכן כתב רש"י בעוד מקומות (במדבר כב, ח. דברים ט, ט. ויהלים קי, א). וכבר כתבנו בזה לעיל (ויקרא יב, ד 'מהות הישיבה') ולהלן (דברים ח"א ט, ט. 'מהות הישיבה') שמעלת הישיבה היא שאפשר לקבוע בה ללימוד בהתעכבות ובהתבוננות בישוב הדעת, בחבורה ובסדרים מסודרים, ובהם אפשר לנצל את כל כוחו לתורה. **תשובה:** אחת ממעלות הישיבה היא שאפשר לקבוע בה ללימוד בהתעכבות ובהתבוננות, ולנצל את כל כוחו לתורה.

© כל הזכויות שמורות. לקבלת העלון בקביעות במייל, ולשאר פרטים על הספרים, הפרשה המחכימה, שלום רב, המשנה המחכימה וכו', בטלפון: 02-5864229 דוא"ל: bh5864229@gmail.com **טו לוחם בעידים פלס: קושת נוספת שש איום רמות פלן, לנשלות עמר: פלן ושרשח מחכימה**

לא בא עדיין כבושים הזה

ביאורי סוגיות עמוקות
בש"ס, ובירורי ענינים
נכבדים בהלכה
מעוטר בהסכמותיהם
הנלהבות של גדולי
הדור שליט"א

אני מכירו שנים רבות מפי
כתבם... ואני נהנה ממנו...
(מתוך הסכמתו הנדירה של
מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א)

ביאורי סוגיות בענינים
שונים בעומק העיון
ובהבנה ישרה... דברים
נחמדים, וניכר שעמל
בתורה ובודאי יצא
מתח"י דבר נאה לזכות
את הרבים... שיחו מלא
חדש וערב, ומוסיף והולך
בבקאות בתוך הענין
עצמו... נושא ונותן עמנו
בדברי הלכה ושכלו זך
וישר, וקולע אל אמיתה
של תורה בסייעתא
דשמיא... (מתוך הסכמת
הרבנים הגאונים שליט"א)

מה היתה תקנתו ועצתו של
בעל טהרת מים זל"ה,
בטבילה לחולה שאסרו
הרופאים שיגיעו מים
לראש, ומה היתה הוראת
מרן החזו"א זל"ה במכתב
שהריץ לבעלי המעשה.

(נטע רענן עמ' רע"ט - של"ב)

פרי הפסיפלורא מה
מברכים עליו, והאם
נוהג בו דין ערלה, וכיצד
יש לנהוג בהם למעשה.
[דברי הגר"ח קניבסקי שליט"א, הגר"י
ברטלר שליט"א, הגר"נ קופשיץ שליט"א,
הגר"מ בוואר שליט"א]

(נטע רענן עמ' קס"ג - קפ"א)

מה היתה סדר נט"י של
מרן החזו"א זל"ה
לסעודת ליל שבת אחר
קידוש, ומה היתה פשר
הנהגתו בזה [עדות מרן הקה"י
זל"ה, הגר"ד פרנקל זל"ה, יבלחט"א
הגר"ח קניבסקי שליט"א, הגר"י ברטלר
שליט"א, תלמידי מרן זל"ה]

(נטע רענן עמ' של"ג - של"ה)

הסיר קדירת החמין
בליל שבת מה יעשה,
לענין חזרה, ולענין
ברכה ראשונה עליהם.
[דברי הגרש"ז אויערבאך זל"ה, הגר"מ
בראנסדופער זל"ה, הגר"נ קופשיץ
שליט"א, ומ"מ בדבריהם]

(נטע רענן עמ' נ"ד - נ"ז)

הבא ברכה זו אל ביתך • את הספר ניתן להשיג בחנויות הספרים ברחבי הארץ
או אצל המחבר: משפ' לוי בן איש חי 60 בית שמש. טלפון: 052-7620061

משנת ה'אור לציון'

ליקוטי אגדה מתוך כתבים ושיחות שעדיין לא ראו אור עולם ממשנת הגאון האדיר חכם בן-ציון אבא שאול זצ"ל

משיח בהכרח שיבואו עליו יסורים קשים, וכשיטהרו ישראל, יזכו לקבל פני משיח צדקנו בב"א.

ענין הרבצת תורה

איתא בסוטה (דף ג' ע"א) "תנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה". פלא פלאים, התורה הקדושה שבכל תיבה ותיבה ממנה גנוזים חידושים ודרושים ממש תילי תילים של הלכות, בכל זאת יש בה הנהגה מסוימת שלעיתים נכתבת פרשה שלימה שבמובן מסוים הינה 'מיותרת' ובכל זאת נשנתה שוב בשביל איזה דבר חידוש אחד שיש בה.

אמנם קשה להבין הנהגה זו בפשיטות, אך ודאי לימוד גדול יש לנו ללמוד ממנה. והוא כי לעיתים האדם תלמיד חכם חשוב הינו בעצמו, גם זוכה להגדיל תורה ולהאדירה בהעמדת תלמידים – צורכי מדרבנן, ולעיתים נוטה לזלזל באיזה הרבצת תורה מסוימת, מבקשים ממנו עוד מסירות להעמיד ת"ח נוספים, ללמד עוד תלמיד, ללבוש לתלמידיו סוגיות נוספות, וכהנה דוגמאות לרוב. ואינו יודע כי יתכן שכל בואו לעולם לא היה אלא בשביל אותו דבר שזלזל בו.

לימדה אותו התורה מידה חשובה ביותר, כי יתכן שפרשה שלמה שהינה בעל חשיבות בפני עצמה, לא נכתבה בשביל עצמה אלא בשביל איזה חידוש מסוים שבה, כך פרשת חיי של האדם לא בהכרח נועדה למשך שנותיו, אלא יתכן שנועדה להעמיד איזה תלמיד מסוים וכדומה. וכמו שאמרו רז"ל (יבמות דף ס"ב ע"ב) "היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנאמר (קהלת י"א ו') בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים".

וכדוגמת מה שקיבלנו מהמהר"ח, שכל בואו של רבינו האר"י ז"ל לזה העולם הייתה בשביל להעמיד את המהר"ח"ו, ובוודאי אם היינו מספרים זאת לשאר תלמידי האר"י הקדוש, היה הדבר לפלא, שמכל פעולותיו וחידושיו הנוראיים של רבינו האר"י ז"ל, התכלית האמיתית של חינו הייתה העמדת תלמידו זה. ודבר זה ראוי לחיזוק עצום אצל כל ת"ח באשר הוא, שלא ינוח ולא ישקוט בהרבצת התורה, ואפילו חכם פשוט לעיתים יותר טוב מחכם גדול, כי התלמיד הזה בא ללמוד תורה דווקא על ידו, ויתגלגל הדבר רק על ידו.

לשמוח בלימוד התורה של חבריו

ידועים דברי הגמרא בשבת (דף ק"ח ע"ב) "אמר אביי, תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתא, עבידנא יומא טבא לרבנן". ולכאורה תמוה, מה המיוחד בכך שעשה אביי סעודה לרבנן, הלא אביי היה ראש ישיבה, וכמו שכתב רש"י שם על אתר. וא"כ מן הסתם תלמידים רבים היו סמוכים על שולחנו כל הזמן, ומה המיוחד בסעודה זו שהיה עושה, איזה מעליותא הייתה בה מסעודה רגילה.

ויש לפרש כי דרך בני אדם שבזמן שאחד מסיים מסכת, חבריו מתקנאים בו, "קנאת סופרים תרבה חכמה", למה הוא גמר ואני לא. ואז, גם אם שמח עם חבריו שסיים, אין שמחתו שלימה. ועל כך אמר אביי תיתי לי, יעמוד לי זכותי שחינכתי את תלמידי, בזמן שאחד סיים מסכת, לא היתה השמחה רק שלו, אלא עשיתי שיהיה יו"ט ושמחה לכולהו רבנן, שכולם ישמחו בשמחתו, שעל ידי כך היתה השמחה שלימה ושוה בין כולם.

עבודת השם מתוך אהבה

רבי הוה אתי לביתיה כל בי שמישי. הגרעק"א בגהש"ס מביא משם ספר חסידים (ת"ת שכ"ז), והיה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת, ופטר את הרבים בקידוש ביום ולא כשאר מתים שהם חפשים ממצוות, כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש עכ"ל. ועפ"י דרכנו אמרתי לבאר דכיון דבעולם האמת אין יצה"ר שולט, אין נ"מ בינו לבין מי שמצווה ועושה, וכיון שלגביו אין נפקא מינה, לכן יכול להוציא נ"מ את האחרים י"ח.

וביתר ביאור נראה דההבל בין המצווה ועושה למי שאינו מצווה ועושה, דהמצווה ועושה הוא בבחינת עובד מיראה והאינו מצווה ועושה בחינתו עובד מאהבה. אלא דמ"מ גדול המצווה ועושה כמ"ש התוס' שם, מפני שדואג תמיד לבטל יצרו, וידוע שהעושה תשובה מאהבה נהפכים לו זדונותיו לזכיות, ומעולם תמהתי על כך מדוע נהפכין לזכיות, די לכאורה שנמחקים לו עוונותיו, אבל איך יתהפכו העוונות להיות מצוות.

וראיתי להמפרש על הרמב"ם (בתחילת פ"ב מהל' יסודי התורה) שכתב ולא נתנו כל המצוות אלא כדי שנגיע בהם לזו המדרגה (אהבה), כדכתיב ובחרת בחיים למען תחיה וגו', לאהבה את ה' (דברים ל'), נמצא שכל המצוות כולן אינן אלא אמצעי להגיד אל המדרגה הזו של אהבה, ולכן מובן שמי ששב בתשובה מאהבה כבר אין צריך לאמצעים המובילים אל המטרה (המצוות), שהרי כבר זכה להגיע אל המדרגה גבוהה של אהבה, ולכן נהפכין לו זדונותיו לזכיות. ודו"ק.

דור שכולו זכאי או כולו חייב

"אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב".
(סנהדרין צח).

נראה לפרש עפ"י מהר"ל (נצח ישראל פרק לא) בבאור מחלוקת ר"א ור"י האם הגאולה תלויה בתשובה, שלדברי הכל מי שלא שב בתשובה קודם, לא יועיל מה שיעשה אח"כ תשובה, רק שהקב"ה מעמיד להם מלך קשה ומחזירן למוטב. ולפי"ז י"ל כי מאהבת הקב"ה את עם ישראל, ממתין להם עד שישובו בתשובה, ולכן הגאולה מתעכבת. כי אם יהיה דור שכולו חייב, בהכרח שתהיה אפשרות לחזור בתשובה בזמן המשיח, שהרי כולם רשעים, ולמי יבוא משיח, לגויים? ומאחר ולעולם יש צדיקים בעם ישראל, לכן ממתין הקב"ה שיהיה כל הדור זכאי, שכן אם יבוא משיח, ימנע מפושעי ישראל לשוב בתשובה. ונמצא שמאהבת ה' אותנו הגאולה מתעכבת.

ובזה י"ל עוד מה שאמרו בגמ' (שם) על דורו של משיח "ייתי ולא אחמיניה", שאין הפירוש מרוב היסורים אדם לא יכול לסבול, שבודאי אדם עומד במה ששלחו לו. וכן אין הפירוש שהוא לא יוכל לעמוד במה שרואה בצערן של ישראל, שהרי אומר ולא אחמיניה, שהוא לא יחיה באותו זמן.

אלא, קודם ביאת המשיח חפץ הקב"ה לטהר את עם ישראל מכל סיג ועוון, ע"מ שיהיו ראויים לקבל פני משיח, ולכן שולח להם יסורים קשים כי אמנם ישוּבו בתשובה, אך אינה מועילה רק להקרא צדיק ויוכל לחיות בעוה"ז, אך אינה מועילה להנצל מן היסורים שבעוה"ב, ולכן אמר "ייתי ולא אחמיניה", כי כל אדם, על מנת להכינו להיות ראוי לקבל פני

חיזוק ללימוד התורה בשנה ראשונה

יש דבר שרציתי לעורר ולחזק, ב"ה בדורות האלו זוכים בני הישיבות להינשא לבהנות תלמידי חכמים, ואכשור דרא שזוכים היום להמשיך ולעמול בעמלה של תורה בהיכלי הכוללים שבכל אתר ואתר. והנה ישנה הרגשה מסויימת שבשנה הראשונה האברך משקיע פחות בלימוד, שנה זו שהינה התחלה חדשה, ובעלת התמודדויות חדשות, מטבע הדברים בעלת קושי להיות שקוע בלימוד, ואדרבא יש הרואים בכך משום "נקי יהיה לביתו".

וצריך לדעת שאין הדברים כן, כאשר המציאות מוכחת לא כך, ואדרבא השנה הראשונה לנישואין היא בעלת חשיבות מכרעת ביותר באשר לעתידו הרוחני לכל ימי חייו. דווקא בשנה הראשונה לנישואין שבה קשה ללמוד בגלל קשים כספיים וכדו' בה תלוי המשך דרכו. ובהחלט אני יכול לומר שהנסיון הוכיח שאברך שלומד כדבעי בשנה הראשונה לנישואין, ימשיך כך גם בשנים הבאות ואברך שלומד פחות בשנה זו חלילה גם בשנים הבאות יהיה כן.

ויש רמז לדבר, דהנה כידוע בשעת מלחמה כתיב (דברים כ): "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחננו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר לארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה".

ובגמרא בסוטה (דף מ"ג ע"א) מבואר שהן אמנם המארס אשה ולא נשאה חוזר מערכי המלחמה, אך מ"מ חייב לספק מים ומזון ולתקן את הדרכים בשביל שאר אחיו היוצאים למלחמה, ואילו הנושא את ארוסתו, פטור לגמרי מחובת המלחמה, שנאמר "נקי יהיה לביתו שנה אחת". ובהשקפה ראשונה ביאור הדברים שהמארס חוזר מעורכי המלחמה שמא ימות בקרב, אך מ"מ אינו נפטר מחובתו ולכן חייב לספק מים ומזון וכו'. לעומת זאת, הנושא אישה שעליו נאמר "נקי יהיה לביתו שנה אחת". אינו יוצא לצבא כלל אפי' לא לספק מים ומזון, כיון שהוא חייב לשמח את אישתו אשר לקח.

אכן נראה שאין זה פשוט הדברים, דהנה בגמרא שם מבואר חילוק זה גם לגבי הנוטע כרם והבונה בית חדש, דאם עוד לא חנק את ביתו החדש או שנטע כרם וטרם חללו, למרות שהוא שם מערכי המלחמה מ"מ הוא חייב לספק מים ומזון לאחיו ולתקן להם הדרכים, ואילו אם כבר חנק את ביתו או שכבר חלל את כרמו פטור הוא לחלוטין מן עבודת המלחמה, ואינו צריך אפי' לספק להם מים ומזון וכו'. והגמרא דורשת דין זה מהך קרא "אלו שאין זזין ממקומן, בנה בית וחנכו, נטע כרם וחללו, הנושא את ארוסתו, הכונס את יבמתו, שנאמר 'נקי יהיה לביתו שנה אחת', 'לביתו' - זה ביתו, 'יהיה' - זה כרמו, 'ושמח את אשתו' - זו אשתו, 'אשר לקח' - להביא את יבמתו, אין מספיקין מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים". ודבר זה וודאי מצריך ביאור מדוע כאשר חנק את ביתו וחלל את כרמו הוא פטור שנה שלמה לחלוטין. ואם תמצא לומר הדטעם שהנושא אשה פטור בשנה הראשונה הוא כדי שישמח את אשתו, א"כ אמאי חנק בית ונטע כרם פטור. אלא ע"כ טעם אחר אית בהו, בכולהו.

והנראה בזה, דהטעם שהנושא אשה פטור בשנה ראשונה הוא כדי שיוכל לעסוק בתורה. ואדם רגיל גם כאשר הוא מתפנה לעסוק במלחמה עדיין יש לו זמן נוסף לעסוק בתורה, אך הנושא אשה הלא יש לו חובה נוספת שמוטל עליו לשמח את אשתו, א"כ אם ילך למלחמה לא יהא ספק בידו לעסוק בתורה כגל כך, כיון שמיד שיחזור מהצבא במקום ללמוד יצטרך לשמח את אשתו. לכן לא ישאר לו זמן כלל. משא"כ אדם רגיל יש בידו זמן פנוי לאחר המלחמה.

וה"ה בנוטע כרם וחיללו, שכידוע שפירות הכרם יש בהם עבודה רבה מאד. להכניס את הפירות ולמכור אותם וכו', ובפרט בשנה ראשונה לנטיעת הכרם, שהמלאכה כפולה ומכופלת, ואילו בשנה השנייה העבודה פחותה אחר שכבר ביסס את הכרם. וכן בחונך בית חדש שישנם עדיין סידורים

נוספים לקנות הריהוט וסידורי התשלומים וכדומה, על כן אם ילך ויעסוק גם בעבודת המלחמה לא ימצא זמן לעסוק התורה, על כן פטור אותו התורה לחלוטין מן עבודת הצבא.

נמצאנו למדים אם כן את חשיבות לימוד התורה דווקא בשנה הראשונה שלאחר הנישואין, שהרי הטעם שפטור מהמלחמה אינה רק מחמת מצוות ושמח את אשתו, שיהא בידו עת לשמחה, אלא בעיקר מחמת שיהיה בידו זמן לעסוק בתורה.

דרך הלימוד:

אברך צריך לדעת את כל הש"ס עם הרא"ש, אפילו בלי תוספות. לימוד השו"ע, חלק או"ח ללמוד עם המג"א. כל הלכה ללמוד עם המקור בשו"ע עצמו מהיכן נלקחה ההלכה. מי שלא לומד כך, אינו לומד שו"ע אלא גורס שו"ע.

ראש כולל התייעץ עם רבינו על הנהוג במסגרת הכולל, שהאברכים היו לומדים גמרא רש"י מהר"י, ותיכף עוברים לשיטות הראשונים. אמר לו רבינו: "העיקר לדעת את הפשט, מי שמבין רש"י, אני קורא לו גאון. צריך להבין מה בדיוק התכוון רש"י. רש"י לא בא לפרש מילים".

אברך שלמד בכולל עם לחץ לימודים גבוה, נועץ על כך עם רבינו, וכה היו דבריו: "זו לא השיטה שלנו, כל דבר שנכנס בלחץ יוצא בלחץ. השיטה הנכונה ללמוד בנחת".

במבחן שהיה עורך רבינו לאברכי הכולל, נהג להכין עבורם שאלה אחת מהאחרונים שיש עליה תשובה והוכחה מהסוגיה הנלמדת, בכדי להרגילם לפסוק הלכה מתוך הסוגיות.

אברכי כולל מסוים רצו ללמוד שולחן ערוך, ראש הכולל התייעץ עם רבינו על כך, ונענה: "ללמוד את הסוגיא היטב עד הסוף, ואחר כך לראות את המסקנות בשולחן ערוך, אחר שידעו את הסוגיא טוב אפשר ללמוד שולחן ערוך. אבל לא ללמוד שולחן ערוך על סדר הסימנים".

רבינו נשאל מראשי "ארגון בני תורה", על סגנון המבחנים לאברכים שלמדו טור ושו"ע או"ח הלכות שבת, ויעץ שבשאלות יכניסו מדברי המג"א ה"ט"ז והרעק"א. עוד יעץ להביא את האברכים לשליטה בגמרות מ"סדר נזיקין" עם לימוד טור ושו"ע חושן משפט, ולאחר מכן לערוך מבחנים על סדר השו"ע עם הראשונים והטור, ולהקים בית דין לדיני ממונות.

אברך בן עליה שלמד בכולל בו לומדים גמרא עם משכורת זעומה הוצע להיכנס לכולל הלכה, רבינו הניאו מכך. ראש הכולל החדש נודע לו מכך, בא שאל את רבינו מדוע יעץ לו כן, ורבינו ענה: "אני נגד ההחלטה שלכם ללמוד בית יוסף עם אברכים צעירים. אברך צריך ללמוד גמרא. ראש הכולל טען, שבבוקר לומדים גמרא על הסדר ואחרי"צ טור ב"י בנושאים של הגמרא. ורבינו בירר האם גם במשך הזמן גם יהיה כך, ומשנענה בחיוב, שלח את האברך שילמד שם. כעבור זמן הוזמן לדרוש באותו כולל והביע את שמחתו מסדרי הלימוד, והדגיש שלימוד הגמרא בשעות הבוקר הוא מאוד טוב, שכן אז הראש צלול וראוי לעיון בסוגיות.

רבינו נשאל מאחד שחשב לפתוח מסגרת לימוד הלכה בכולל אברכים שישד, והסתפק האם ילמדו הוראה או דיינות, ורבינו ענה: "איני יודע, מפני שאיני מכיר את האברכים..."

פרנסני ככלב

רבי פתח אוצרות בשני בצורת אמר יכנסו בעלי מקרא וכו' דחק יונתן וכו' פרנסני ככלב וכעורב. (ב"ב ח).

לכאורה קשה, רבנו האר"י אומר שלא יקרא אדם שם בניו כשמות של חיות טמאות, א"כ יונתן מדוע אמר לרבי פרנסני כעורב וככלב, שהם בע"ח טמאים.

נודע לרבינו על בעלי תשובה שנישאו ומתפרנסים בדוחק ממשכורת זעומה של אברכים, והגיב: "פלא עליהם, התינו ת"ח דוחקים את עצמם שלא לעבוד כשצריך פרנסה, שכן יכול להסתדר מהצד, למסור שיעור או לעשות משהו קטן, שהרי למד בצעירותו. אבל בעלי תשובה מאיזו סיבה לא ילכו לעבוד. וכי מפני שזה לא כבוד, הרי זה לפרנסה, איך יתכן להרגיש בזה בושה, זו מצוה!".

במסגרת הכולל שעל יד הישיבה, ארגנו קבוצת אברכים בתקופת החורף מניין לתפילת מנחה בחדר צדדי באמצע הסדר אחר הצהריים. שמע רבינו והתנגד לכך. אמר: "אברך הוא כמו פועל במוסד, אם לא הספיק להתפלל מנחה במסגרת הכולל בצהריים, יתפלל ביחיד".

התנגד בתוקף ללימוד במקום שהנהלת המוסד אינם נאמנים לתורה ולאמונת ישראל. אסר על האברכים מהישיבה ללמוד בכולל דיינות מטעם ועד שהעומדים בראשיה היו בעלי דעות חיצוניות.

פעם יעץ לתלמיד לעבור לכולל אחר, והסביר שזה טוב מאוד לעבור מידי כמה שנים בכדי לקבל פן חדש בלימוד. כשנשארים כל הזמן בכולל אחד, מתנוונים. בכולל אחר יש התלהבות והתחדשות.

אברך לאחר נישואיו עלה בדעתו לעבוד כשעתיים ביום לפרנסתו, ושאר היום ללמוד שלא על מנת לקבל שכר מהנהלת הישיבה. נועץ ברבינו ונענה: "לתועלת האישית שלך, טוב שתעשה כמו שחשבת, וזו זכותך. אבל לתועלת כלל ישראל עדיף שתלמד בכולל מב' סיבות. א. שיהיה יותר תורה בעולם. ב. שיוכו העם לתמוך עוד בלומדי תורה.

פעם נשאל רבינו איך ידע אברך מתי הגיע הזמן לצאת לרשות הרבים, לזכות את ישראל מתורתו, והשיב: "אדם לא יכול לדעת, עם ישראל יודע, אברך צריך ללמוד, וכשיגיע הזמן, מגיעים הצעות, ברגע שהאדם צריך לזנוח, לדחות את עצמו, הרי זה סימן מובהק שזה לא בשבילו".

אמר: "אין אדם גרוע יותר מאדם המקבל על עצמו תפקיד ציבורי שלא מגיע לו. יש לי רחמנות גדולה על אדם כזה". פעם שמע על אברך צעיר שקיבל תפקיד ברבנות מסיבות פוליטיות, והתבטא: "חבל עליו שנעשה רב ישוב, ללמוד תורה הוא הפסיק. ומה הרויח, מה הוא ישיב בהלכה, הרי לפסוק הלכה למי שלא הגיע להוראה זה מסוכן".

אמר: "אדם עולה לגדולה מכח הציבור, כך הוא גם על פי סוד, שנעשה בריה חדשה בעת שמקבל עליו תפקיד חדש. אך מעלתו היא מהציבור, כי מספרים לו דברים חדשים, שומע הרבה דברים מאנשים, ומחכים דרכם".

פעם ניגש לפני רבינו תלמיד וביקשו לצרף חתימתו לתעודת רבנות שקיבל מראש הישיבה. מתחילה סירב רבינו, אך לאחר שהפציר אמר שמוכן בתנאי שיבטיח לו שלעולם לא יגרום צער ועוגמת נפש לבעל שמחה ע"י איחור או מחלוקת ח"ו.

רבינו נשאל מאחד שעסק בפעילות במקום שרחוקים מתורה ומצוות, האם עדיף לפתוח תלמוד תורה במקום, או ישיבה לבחורים בעלי תשובה, והשיב: "תעשה חשבון, עד שאתה לוקח בן אדם והופך אותו לבעל תשובה דבר שלוקח הרבה זמן, באותו זמן אתה לוקח ילד, ומכניס אותו לתלמוד תורה, והוא כבר ישפיע על הוריו לחזור בתשובה, אתה מרוויח את שני הדברים בזמן קצר".

אברך שעסק בקירוב ילדי ישראל בשכונה בה התושבים אינם שומרים תורה ומצוות, ופתח שם תלמוד תורה ועוד, הוצע תפקיד רב השכונה במקום, התייעץ עם רבינו אם לגשת להצעה במטרה שיתאפשר לו יותר זיכוי הרבים, ורבינו ענה: "לא ולא! כשתהיה רב, כבר לא תפעל כמו היום. רבנים לא פועלים!".

וי"ל בהקדים מפני מה נותנים לכלב נבילה וטריפה, בשכר שתיקתו במצרים. ונמצא שמזמן הקב"ה פרנסת הכלב לדורות הבאים, מפני זכות הכלב שהיה בזמן יציאת מצרים. ואת העורב הכניס נח לתיבה מפני השליחות שעתיד לעשות לאליהו הנביא. ונמצא שכל העורבים שמזמן נח ועד ימי אליהו הנביא, זימן להם הקב"ה מזונותם, מפני זכות השליחות שתעשה על ידו לדורות הבאים.

בדומה לכך אמר יונתן לרבי בדרך רמז, לי אין כלום, אין לי זכות מצד עצמי, אבל פרנסני ככלב שניזון בזכות אבותיו, וכעורב בזכות בניו. בי אין תורה, אבל היה לי סבא צדיק, ושמא יצא מיוצאי חלצי תלמיד חכם. בזכות העבר והעתיד כפרנסת הכלב והעורב.

הנחיות לראשי כוללים:

הנחיות שמסר רבינו לראש כולל מתחיל: א. שיפתח על דעת שלא להשבר באמצע הדרך, גם אם יהיו קשיים. ב. אברך שמדבר בסדרים, להוציאו בלי רחמנות. ג. להכין לוח שמירת סדרים ולהחתים את האברכים על כך.

אמר: "שני תנאים צריך שיהיה לראש כולל. א. שיעשה שימוש חכמים, כי מי שלא שימש תלמיד חכם לא יכול להיות ראש כולל. ב. שיהיה בעל לב מרגיש, שיכיר בצערם של האברכים. ולדוגמה, בעל בית שאינו מכיר בצער ובדוחק של האברכים, אינו ראוי לתפקיד זה.

אמר: "לא כל אברך מתאים לו שילמד במסגרת כולל, יש הרבה שעדיין צריכים ללמוד בשיעור בצמוד לרב, לא מספיק שנתיים שלוש בישיבה גבוהה, הכל לפי מה שהוא".

אברך תלמיד חכם מבוגר, איותה נפשו לחזור ללמוד במסגרת הכולל שע"י הישיבה על מנת לקבל תמיכה הגונה, ורבינו סירב. אמר: עדיף לתמוך באברכים צעירים.

בענין החזקת אברכים מבוגרים בכולל, היה מנחה ראשי כוללים שמן הראוי לתמוך רק באברכים שבאפשרותם לצאת תלמידי חכמים במשך השנים, ולא רק בכדי שישבו ללמוד. ופעם אמר: "מי שאין לו שכל ללמוד בעיון, אמנם חייב ללמוד ולדעת את כל התורה בבקיות, אבל אינו יכול להתפרנס מן הציבור. רק אדם שלפי הרמה השכלית יכול להיות תלמיד חכם, יכול להתפרנס מהציבור".

ראש כולל שעסק בגביית כספים בחו"ל התייעץ עם רבינו על אופן הגביה. אמר לו רבינו שלא יחניף לעשירים, ולא ללכת לאדם מסוים. תורה מחזיקים מתוך אמונה, ואם לומדים טוב, ה' שולח ודואג לכולם.

לאברך הוצע לכהן כראש כולל, התייעץ עם רבינו על כך, ונענה: "כל זמן שאתה יכול ללמוד, תלמד. אל תשים לבך אל הממון, ואל תמהר לצאת לרשות הרבים".

הוראות והדרכות לאברכים:

הזהיר את תלמידיו האברכים, להוקיר טובה למנהל. ופעם אחת אמר בסוף סדר יום שישי במסגרת שישד: "כמה טרחתי שיהיה כסף להחזקת הכולל, ואף אחד לא בא לומר תודה. ולא שאני צריך את התודה, אני ב"ה שקוע בד"ת, ואיני מרגיש אם אמרתם תודה או לא. אבל לא כל אחד שקוע בלימודו. מי שמתאמץ, צריך יחס של הכרת הטוב, והוא עבורו כמו אויר לנשימה".

במסגרת כולל יום השישי שישד רבינו, עלה בדעתו שיבואו האברכים גם בחול המועד אחר הצהריים מהשעה 4:00 – 6:30, ונתן להם בעין יפה, כדרכו בימי שישי, לאחר שנה התייעץ עמו אברך מה לעשות בענין, כיון שאשתו כועסת שאינו בבית גם בחגים ולא נשאר עמה בבית. רבינו שמע על כך וביטל את הכולל בחוה"מ, שלא לבטל מהם את שמחת החג.

האדם הגדול בענקים

רסיסי אורה מהליכות חייו של ראש הישיבה הגאון האדיר חכם בן-ציון אבא שאול זצ"ל

בראשות הישיבה ובהעמדת ההוראה

רבינו הגדול נודע לשם ותהילה כאיש האשכולות, ראש ישיבה נערץ על המוני בחורים ואברכים, ותל תלפיות לפוסקים ומורי הוראה בארץ ובתפוצות. ביראת חטאו הקודמת לחכמתו שימש כעמוד העץ ההולך לפני מחנה ישראל, ללמד תועים בינה ודעת אלוקים, והעם ההולך לאורו ינק מהשראתו קדושה וטהרה, חכמה ומוסר, לאור באור פני מלך חיים.

אך בעיקר הפציע אורו בהיכל ישיבת 'פורת יוסף'. כבר בתחילת ימי אברכותו של רבינו, מינהו ראש הישיבה הגאון רבי עזרא עטייה כמגיד שיעור בישיבת "פורת יוסף", לימד נערים רכים כבני שלוש עשרה. ולימים, לימד בחורים מבוגרים ואברכים. רבי עזרא נחרץ היה בהחלטתו לצרף את רבינו לסגל ההוראה בהיכל הישיבה. על הנחלת התורה והעתקת השמועה! ומשטענו ההנהלה מתחילה שאין לכך תקציב, הורה שיתנו לו מחצית ממשכורתו.

את מינוי זה ראה רבינו כעיקר משימת חייו וייעודו בתחום התורני, להעביר לדור העתיד את דרכי עיון התלמוד, בהבנת דברי הגמרא על בוריים, תוך דיוק בכל מילה, כמסורת הידועה מדורות קדומים. מלאכה שדרשה ממנו התמסרות עד כלות הכוחות. והיתה זו אחת הסיבות שבמשך כל ימי חייו נמנע מליטול על עצמו כל משרה רשמית.

בישיבת "פורת יוסף" קבע רבינו את עיקר מקום לימודיו; בשעות הבוקר, בשיעורו הקבוע שארך קרוב לארבע שעות. ואחר הצהרים, בכלל האברכים שבהיכל הישיבה, שם האציל מרוחו וידיעותיו הנרחבות בכל חלקי התורה. כמו כן יסד בישיבה כולל אברכים ביום שישי, לצד שיעורו הקבוע במשניות סדר זרעים ביום זה שנים רבות.

רבינו העיד ששמע מפי רבו בערוב ימיו: "עליך אני סומך בהנהגת הישיבה", הרגיש בכך אחריות גדולה, להעביר את התורה באופן של "קיבל ומסרה". פעם, בשעת רצון אמר בערגה לתלמידיו: "הדרך אותה אני מלמד, היא דרך העיון האמיתי אותה קיבלתי מרבי עזרא עטייה. והדרך בה אני מלמד את השיטה, היא הדרך אותה קיבלתי ממנו. שנים רבות עקבתי אחריו, עקבתי אחר דרך לימודו, עקבתי אחר הנהגתו, עד שקיבלתי דרכו בשלימות".

עד לפטירת רבו המובהק בשנת תש"ל, לא הורה בהלכה. וגם אז, היתה דמותו נר לרגליו, וכלשונו: "בכל פעם שאני מורה הוראה, דמותו של רבי עזרא לנגד עיניי". וכך, היה רבינו לעמוד ההוראה בדור, היה מורה בבהירות עצומה בכל ארבעת חלקי השולחן ערוך. אחריות גדולה ראה בכל הוראה שיצאה מפיו, במאזני פלס שקל כל סברא בהכרעותיו הבהירות בכלל ובפרט בשאלות הטכנולוגיות המתחדשות. ולא הסתפק בכך, גם העמיד תלמידי חכמים בעלי הוראה מובהקים, בשיעורי הלכה הנודעים שהיה מוסר שנים רבות בימי שישי בישיבת "פורת יוסף" ובשבתות בבית הכנסת "אהל רחל" לפני תפילת מנחה. משנות התש"ל עד לימי חוליו בשנת תשנ"ב.

וכדיין מומחה לרבים עמד רבינו בראש הרכב בית הדין לענייני ממונות מטעם המועצה הדתית בירושלים, מייסודו של רבה של ירושלים הגאון רבי בצלאל זיוולטי זצ"ל. שפט את ישראל קרוב לעשרים שנה בחכמה ופיקחות, מתוך מורא הדין נדיר וייחודי לדמויות הוד קדומים. וכך זכה רבינו להיות אחרון ההוראה לציבור בני התורה בארץ הקודש ובעולם, בחייו ולאחר פטירתו בסדרת הספרים "אור לציון" – תשובות בהלכה.

"תורה שלמדתי באף"

קיים את התורה מעוני, כפשוטו ממש. כמה פעמים אמר לבני המשפחה: "אינכם מתארים לעצמיכם באיזו עניות שחורה למדנו. לא היה מה לאכול, למדנו תורה אף בלא פת במלח, מתוך רעב ממש!"

רבינו סיפר, שכאשר היה אביו משכים קום בשתיים אחר חצות לשיעוריו בבית הכנסת "שמש צדקה", היה מחפש בדרכו שיירי אוכל, מה שהותירו אנשים משיירי סעודת אמש. אם מצא שיירי ירקות וקליפות פירות, הביאם הביתה לפנות בוקר, ואשתו היתה שוטפת ומבשלת ומכינה מעדן, להחיות את נפשות ילדיה!

האם היתה קונה בערבו של יום שיירי עגבניות על סף הריקבון, ולחם שלא נמכר והתקשה, שנמכרו בחצי המחיר – ואף עליהם היו קופצים רבים, בתנאי אותם ימים קשים. סביב הבית המבודד ברחוב שמואל הנביא השתרעו שטחי בור בהם גדלו פולי "הלחם הערבי", שבהם התכלכל היישוב היהודי במוראות הרעב במלחמת העולם הראשונה. היו מלקטים אותם, והאם היתה מטגנת מהם קציצות מתובלות, להטעים את הלחם היבש. זו היתה ארוחת הבוקר: פרוסה, וקציצה. ארוחת הצהרים ניתנה בישיבה. לא ארוחה כפי שאנו רגילים לה בישיבות, מנה ראשונה ומרק, מנה עיקרית ופרפרת, אבל ארוחה משביעה.

פעם הבחין אביו בחוררון פניו. ומכיון שלא היתה להם יותר מפרוסה לאחד, פרוסה לאחד, מצא דרך להעניק לו תוספת מלחמו שלו. אמר לו: "סובל אני ממחלת החניכיים, קשה לי ללעוס את קרום הלחם". הן הקדמנו וסיפרנו שבעוניים קנו לחם ישן וקשה, וקרומו נוקשה שבעתיים. ראה רבינו את המציאה ונפל עליה: "נפלא, אבא! אתה מתקשה לאכול את הקרום ואני איני אוהב את הרך – בוא ונתחלף!" מיני אז, היה אוכל את שתי המסגרות, כוסס את המעטה הנוקשה, ואביו מקבל את שתי הפרוסות.

ולעת ערב היה נוטל את שיירי הלחם הנוקשה שנתרו עברו, ועם ידידו הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל היו מרככים את הלחם במעט השמן שנתר בנר בית הכנסת שכבה, ושוקדים על תלמודם עד מאוחר בלילה...

אבי רבינו שמח ביוצא חלציו, רווה ממנו רוב נחת. פעם, כשעלה לישיבה לשאול את רבי עזרא על התקדמות בנו בלימודיו, אמר לו ראש הישיבה: "מה אומר לך – זכית!"

עד שרבה של ירושלים, הגאון רבי בצלאל ז'ולטי זצ"ל, הקים בית דין לדיני ממונות, וחיפש דיינים מומחים משכמים ומעלה. פעם פגש ברבינו ודן עימו בדיני ממונות, שעליהם אמרו, שהרצה להחכים יעסוק בהם. לאחר מכן התבטא לאמר: "שלושים שנה חשבתי שאני בקי בשולחן ערוך חושן משפט, עד שפגשתי ברבי בן ציון!" התרשמותו היתה עזה כל כך, עד שפנה אל רבינו והציע לו לכהן בבית הדין לדיני ממונות שבראשותו.

ציטט הרב ז'ולטי בפניו את דברי המדרש (תנחומא משפטים ב) באחד מרבותינו שהקדיש כל חייו ללימוד, והצטער לפני פטירתו על שלא נטל חלק בדיינות. שוכנע, והתמנה, ולא הסיח דעתו מגודל האחריות. נרעש רבינו, והביע הסכמתו.

ולא משום שהמדובר בדיני ממונות גרידא, ולא בהלכות אישות החמורות. שהרי מצד אחד לא נרתע רבינו מלפסוק גם בהן, ומצד שני הרי שנינו: "כל דין שנטל מזה ונותן לזה שלא כדין, הקדוש ברוך הוא נוטל נפשו ממנו" (סנהדרין ז ע"א). אלא בעיקר משום שרבינו ראה נחיצות גדולה וקידוש שם שמים בהקמת בית דין סמכותי ואיכותי לדיני ממונות.

צער רב הצטער רבינו על פניית מתדיינים לערכאות חילוניות, שפסק בשולחן ערוך (חושן משפט כו, א) שהמתדיין בפניהם הרי זה רשע, וכאילו חירף וגידף, והרים יד בתורת משה רבינו. ונפסק להלכה (שם ברמ"א) שמנדים ומחרימים אותו, ואת המחזיק בידו. ומידה טובה מרובה: אם המחזיק בידו בהליכתו לערכאות מרוחק, מנודה ומוחרם. המייסד והנוטל חלק בבית דין כשר ומומחה לדיני ממונות על פי דין תורה, כמה מקורב אהוב ונחמד. אם בהליכה לערכאות יש חילול שם שמים, הרי ביסוד בית הדין יש קידוש שם שמים. וכל העולם נברא עבור קידוש שם שמים (סוף אבות), נמצא שהדין שותף במעשה בראשית, כי על ידו מתקדש שם שמים בעולם!

הגאון רבי מאיר יששכר מזוז שליט"א, דיין בבית דינו של רבינו, מספר: זיכני ה' יתברך – איני יודע בזכות מה – לשבת יותר מעשר שנים לצידו של רבינו כדין בבית הדין לממונות, שייסד הרב הראשי וראש אבות בתי הדין בירושלים הגאון רבי בצלאל ז'ולטי זצ"ל. הרבה למדתי, הרבה חוויתי, הרבה לקחים הפקתי, הרבה הנהגה ספגתי. ומעל הכל למדתי מהשתיקה וממה שלא היה, בנוסף על מה שהיה. לעתים היתה זו שתיקה מלבבת, מעודדת להמשיך, כאשר חיוך של סיפוק על פניו. לעתים היתה זו שתיקה רועמת, אשר באה לידי ביטוי במבטו החודר ובעיניו הבורקות כלפי שיחו, שנאלץ להשפיל מבטו ואף להודות על האמת, כי רבינו איש אמת היה. ולעתים היתה זו שתיקה של ראייה מפוקחת שחבל על המאמץ והשחתת מילים לריק.

וזה היה סוד הצמצום, פשר קיצורו בדיבורו. שלאחר שגילה דעתו בקצרה ופסק פסקו, התחשב בנוכחים שקצרה בינתם לירד לסוף דעתו, והורני להרחיב ולהבהיר להם נימוקי הדין שנמסר בקצירת האומר.

וסיפר: מעמד אחד מיני רבים בבית הדין חרות בזכרוני, ודומני שהוא זכור לא פחות לכל האנשים שנכחו בו. אין לתאר את הרושם העז במילים, הרגשתי בו כאילו עובר בי זרם חשמלי, ולא קמה בי רוח חיים. או אז למדתי להכיר ולהוקיר את הדמות הנשגבה, האיש הענק המתנשא לעינינו כגאון קדמון שכולו שלהבת יוקדת של אמת נוקבת, אלומת אור של קדושה וטהרה, אבוקה של יראת שמים מופלגת. ומעשה שהיה, כך היה –

אחד מעשירי ירושלים עמד בדין עם חבירו בענין מבנה בשכונה הסמוכה לשיבת "פורת יוסף". בעצת עורך דינו

ונטלו לבית מדרשם של החכמים, הגאונים והמקובלים, פארי יהדות בבל וארם צובא. הראהו את זקן המקובלים חכם אפרים הכהן וחכם בן ציון חזן וחבריהם, שוקדים על תלמודם, בהדר גלימותיהם ומצנפותיהם, מעוררים יראת כבוד וחרדת קודש. אמר לו: "הראה אתה את האריות הללו – מקום בנד ביניהם!" ראהו חכם אפרים, ואמר לו: "נשמה כזו כשל בנד 'בן ציון' יש אחת בדור!"...

כיבוד אב ואם

זהיר היה רבינו בכבוד הוריו, שירת אותם באהבה ובשמחה והשתדל בכל כוחו להשביע רצונם ולחלוק להם כבוד ויקר. בתקופת המלחמה התגורר בשכונת קטמון, ובכל ערב שבת הגיע לבית הוריו לרחוב שמואל הנביא, בקצה השני של העיר, כדי לנשק ידי אביו ואמו (כדברי האריז"ל, בשער הכוונות עא ע"ב), למרות שהאיזור גבל בקו הגבול הירדני, והלגיטורים צלפו ואף עברו את הגבול. נשק ידי הוריו, ושב בחשיכה לביתו, לקדש לרעייתו. בבוקר עשה שוב את הדרך לשכונת בית ישראל, כדי להתפלל במניינו של אביו ולקרוא שם בתורה, כי ידע שייהנה מכך, וחזר שוב לשכונת קטמון לסעוד עם רעייתו.

והיה רבינו אומר לתלמידיו: "אילו היה אבי אומר לי לעמוד ליד מיטתו לילה שלם כי יש לו הנאה מכך, הייתי עומד!"

נתבונן בדבר: אילו היה מתבקש להשאר ער לילה שלם – ולא לשבת, אלא לעמוד כל הלילה על הרגליים – ולא כדי לשרת, לא כדי להגיש עזרה, אלא אך ורק משום שיש לאב מכם הנאה!

כשהיה רבינו מוסר שיעור בפני מאות איש בבית הכנסת "אוהל רחל", והיה אביו נכנס – מיד היה מפסיק, וקם בחרדה, בכבוד ובמורא, מלוא קומתו, וכל הקהל הרב עימו.

סח מקורבו, הרה"ג רבי יצחק כהן שליט"א, רב שכונת שמואל הנביא: מעולם לא הבנתי מה נדרש מהאדם במצות כיבוד ומורא האב, עד שראיתי את הנהגתו של רבינו ביחס לאביו. אביו ישב בקרן דרומית מערבית בבית הכנסת, וב"פסוקי דזימרה" קם לצאת. אך ראהו רבינו בקומו, קם בחרדת קודש מלוא קומתו, כולו אימה ויראה. יושב היה ליד התיבה, ואביו פסע לעומתו וחלף על פניו. והוא הסתובב לעומתו, כפי שמביטים בעבור ספר התורה, עד שאביו יצא מבית הכנסת. רק אז התיישב. וכמה פעמים בדקה הסב ראשו לאחור, לראות האם אביו חוזר. ומשנראתה דמותו בפתח שב וקם בחרדה, מסב אליו פניו. אביו פסע לאיטו מפאת זקנותו, והוא עקב אחריו בעמידה, באימה וביראה, עד ששב למקומו. וכשקם לצאת בשנית, ובשלישית, חזר המחזה המפעים על עצמו. המחשה חיה לכיבוד אב ומוראו!

רבינו סיפר, שמיום עומדו על דעתו לא ביקש מאמו שתכין לו כוס תה – וכי משרתת היא?!

דיינא דנחית לעומקא דדינא

"תמיד התרחקתי מאוד מרבנות והוראה", אמר רבינו ("אור לציון" חכמה ומוסר, עמוד עו), "ולא חשבתי להורות אפילו הלכה אחת בכל ימי חיי, אבל מה אעשה שאין לי ברירה". אין ברירה, כי ההוראה חסד הוא. אדם אינו יודע את הדין ואתה מורהו, אינו יודע מה לעשות ואתה מדריכו. אבל להיות דין, מי מכריח. "לעולם יראה דין עצמו כאילו גיהנם פתוחה לו מתחתיו, וחרב מונחת לו בין ירכותיו" (סנהדרין ז ע"א), כל צעד שאינו זהיר, עלול לחולל שמות, מה לו ולצרה זו. רב האמורא, בלכתו לבית הדין, היה קורא על עצמו: "ברצוני, ממציא עצמו למיתתו", למה לו.

להחזיר את הגניבה. אבל אין לו כסף, הוא מבקש פריסה בתשלומים."

"ומדוע לא בא בעצמו", נשאל. "הוא מתבייש", ענה האיש. "ביקש ממני למלא מקומו, להיות שלוחו".

"מה תשובתך", פנה רבינו אל אדם נוסף שעמד שם, הסתבר שמחנותו נגנבה הסחורה. פתח הלה וסיפר כמה נזק נגרם לו, כמה הפסדים ספג, כמה נפגע וכמה נלחץ. "רצוני לדעת מי פגע בי כך, רצוני לראות את הגנב, לומר לו מה שבלבי עליו!" קרא בשצף קצף. "אנו מבינים לרגשותיך, ועתה לשאלתנו: האם מסכים אתה להסדר התשלומים?"

"רק אם הגנב יבקש בעצמו. יופיע ויבקש סליחה ומחילה, ישמע כל מה שיש לי לומר לו!"

"הוא ייפה כוחי לבקש מחילה בשמו. אינו מוכן להחשף", ענה בא כוחו. "אם כך, איני מסכים. שלא יחשוב שקנה סליחה ומחילה. שישאר עם רגשות האשמה!" הטיח הגנב.

הדיון הגיע למבוי סתום. רבינו טפח על כיסו: "אולי יש לך סיגריה", שאל את בא כח הגנב, שמיהר להושיט ידו לכיסו. הדיינים הביטו ברבינו בפליאה. אמת, אין זה דין תורה רגיל. ובכל זאת, דיון המבקש טובת הנאה מאחד הצדדים? ורבינו מיהר לומר: "לא, לא. אולי תואיל לרדת ולקנות עבורי קופסת ידובק עשירי?". "מיד, מיד", שמח הלה לזכות שנפלה בחלקו, ומיהר לצאת.

"הלא תבין", ניצל רבינו את העדרו ופנה לבעל דינו, "ביקשת לראות את הגנב כתנאי להסדר התשלומים, ובקשתך התמלאה – בא הכוח הוא הגנב בעל התשובה, ומחמת הבושה הציג עצמו כנציגו של הגנב..."

המלים נעתקו מפי הגנב. כשהתעשת, אמר: "אם כן, הוא יודע כבר את דעתי עליו. כשיחזור, אומר לו שאני מסכים להצעתו".

"נפלא", אמר רבינו בשביעות רצון, והכל הבינו מדוע שלח את האיש לקנות קופסת סיגריות... "וכעת, יש לי אליך שאלה" – "ישאל כבודו".

"אצטט בפניך את דברי הרמב"ם (בהלכות גזילה, פרק א הלכה יג): אם לא היתה הגזילה קיימת ורצה הגוזל לעשות תשובה ובא מאליו להחזיר דמי הגזילה, תקנת חכמים היא שאין מקבלים ממנו, אלא עוזרים אותו, ומוחלים לו, כדי לקרב הדרך הישרה על השבים. וכל המקבל ממנו דמי גזילה אין רוח חכמים נוחה הימנו –

אדם זה, חסר אמצעים. הדבר מוכח מהעובדה, שהתחנן לפריסת תשלומים. במקרה כזה, ודאי וודאי שיש למחול לו ולעזור מפני תקנת השבים. עכשיו תחליט: במה אתה בוחר, בברכת חכמים, שתהא רוחם נוחה ממך, או בהשבת כספך בתשלומים?" "בברכה", התרגש הלה. "תבורך", ענה רבינו.

הדלת נפתחה, ובא כוחו של הגנב הגיע, הסיגריות בידיו. רבינו הודה ושילם מחירו, והודיע שהגנב מוחל על התשלום. גרונו השתנק ודמעות פרצו מעיניו. "אני אודיע לו", נשבר קולו, "כמה ישמח!"

כעבור שבועיים עבר הגנב ליד דוכן של מפעל הפייס. היה זה לפני סגירת הדוכן, והמוכר פנה אליו לפתע: "מה דעתך לקנות כרטיס אחרון?". הלה מעולם לא רכש כרטיס. הפעם אמר לעצמו: הבה אנסה את מזלי, וזכה בחמישה עשר מליון, סכום אדיר!

טען טענות שונות. רבינו ביקש לעמוד על אמיתותן, וסר למקום, להתרשם במו עיניו. נוכח, שאין בטענות ממש. כאשר נודע למתדיין שרבינו ביקר במקום, והבין שתרמיתו התגלתה. בעזות פנים, ביקש שרבינו יפסול עצמו מלדון. הזדעזענו מהחוצפה והבטנו ברבינו, לראות כיצד יגיב.

באותה שעה, שתחרט בלבי לעד, נשתנו פני רבינו והפכו מאויימים. נשא עיניו למרום, ואמר בחיל ורעדה: "סהדי במרומים! איני פוחד מאף אחד, מלבד האחד! מאמין אני אך בו ובתורתו! זהו דין אמת, ואתה צא ואמור לטוען הרבני העומד בחוץ ופוחד להכנס שעצתו לא תצלח ותתרמיתו התגלתה!" ונשא קולו ברמה: "ואם לא תציית ולא תקבל, ננקוט כלפיך באמצעים שיאלצוך לקבל את הדין!"

והיתה זו הפעם היחידה בעשר השנים שראיתיו מקפיד ושמעתי מרים קולו! ואולי על מקרה זה מעיד תלמידו: פעם איחר רבינו מעט לשיעור, והיה שמח שמחה גדולה. אמר: שנינו בתוספתא (פאה ג, יג) מעשה בחסיד אחד ששכח עומר בתוך שדהו ואמר לבנו: צא והקרב עלי פר לעולה ופר לשלמים. אמר לו: אבא, מה ראית לשמוח בשמחת מצוה זו יותר מכל מצוות שבתורה? אמר לו: כל מצוות שבתורה נתנן המקום מדעתנו, וזו – שלא מדעתנו. זו מצוה שאין האדם מתכוון לקראתה, אלא באה לו בהיסח הדעת, ויש לשמוח בה ביותר –

אף אני, היום הייתי בבית הדין, ונזדמנה לידי בהידור מצות "לא תגורו מפני איש, כי המשפט לאלקים הוא" (דברים א, יז) – ולא אשמח!...

סח תלמידו, הרה"ג רבי שאול גבאי שליט"א: הייתי נוכח בדין תורה בראשותו. המתדיינים ניסו להטעות את בית הדין מכל הכיוונים. בנוהג שבעולם, כל אחד סבור שהצדק עמו וטענותיו מכריעות, או שהאחד מבקש לעשוק והשני מתגונן ומבקש צדק. כאן, היה זה דין מרומה מכל צד, בגיבוי טוענים רבניים שונים שפיהם גחלי רתמים. גיבבו שקרים, ורבינו עצם עיניו וראשו נשמט. הטוען הרבני חשש שאין שומע לדבריו והציע שבית הדין יצא להפסקה. הרב נראה עייף, אמר בנימוס.

ננער רבינו והגיב בחריפות: "הנני ואראה לכם מי עייף! אתם שניכם משקרים ביודעין ובמצח נחושה. אתה טוען שכך וכך היה מעשה, אמת?"

"אמת", ענו התובע ובא כוחו. "ואתה טוען שכך וכך היה, אמת?". "אמת", ענו הנתבע וטוענו.

"ואני טוען שכך וכך היה", ושיחזר כל העיסקה לפרטיה, לתדהמתם, כשהוא חושף כל שקריהם כפי שהבין מסתירת טענותיהם, ומסביר מדוע שינה התובע בפרט זה ומה רצה להרוויח, ומדוע שינה הנתבע בפרט אחר ומה ביקש להשיג –

והמדהים מכל היה, שהרצה כל זאת בניחותא, בסבלנות ובפירוט, בלא שמץ רוגז על הנסיון להטעות את הדיינים ולהטות את הדין. ממש כאילו הסביר סוגיא לתלמידים, וביאר מדוע נטו תוספות מפירוש רש"י, ומדוע בחר רש"י בפירושו, ומה מסקנת הדברים לפי כל אחת מהדעות. כך, להבדיל, נשמע מנתח את נכלי הצד האחד וערמומיות הצד השני, והאמת אינה כדברי אחד מהם, ולפיה הדין כזה וכזה... ושני המתדיינים הודו לדבריו, למגינת לב הטוענים הרבניים שמסכת שקריהם נפרמה...

עוד על חכמת רבינו: אחד מדייני בית הדין, כובד בסנדקאות. לאחר הברית הסיעו מקורבו לבית הדין ועלה עמו. בהכנסו לאולם בית הדין ראה מחזה מוזר: "...ועכשיו הוא חוזר בתשובה", סיפר אדם לדיינים, "ומוכן

"כה תאמר לבית יעקב"

מאמר שבועי לנשות ישראל
מפי גדולי ראשי הישיבות ומרביצי התורה
מבית "אוסף גליונות"

צניעות ומידות משכן לתורה

הגאון רבי אריה ליב הכהן שפירא שליט"א
משגיח ישיבת פוניבז' לצעירים ובעל מח"ס 'חזון למועד'

הסתלקות הצדיק

לאחר סילוקו של צדיק, מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל עלינו לברר מה נדרש מאתנו. יש רצון גדול להתחזק, ללמוד מדרכיו ואף ליישם. משימה זו דורשת העמקה ועיון, הכיצד ניתן לעשות זאת, האם, ומה ניתן לקחת.

הסבא מסלבודקא מבאר את מאמר חז"ל: "אם ראשונים כמלאכים – אנו כבני אדם. אם ראשונים כבני אדם – אנו כחמורים". לא דימו אותנו לאדם פשוט, ולא לאדם נמוך למול גבוה. חז"ל מדמים אותנו לחמורים, ללמדנו שאין לנו שום קשר או תפיסה או השגה כלשהי בדרכיו ובמעשיו של צדיק. החמור מופקע לגמרי מהבנת תהלוכות בני אדם. אין לו שמץ תפיסה. כך אין כל דרך להבין או להתחזקת אחר דרכיו של אדם גדול.

ככל שחולפים הימים שומעים עוד ועוד מעשים וסיפורים על מרן הרב שטיינמן זצ"ל, ומתרחקים יותר ויותר מן האפשרות. הדבר אינו בר-השגה משום בחינה. כבר לפני עשרות שנים אמר מורי ורבי רבי ישראל אלי' וינטרוב זצ"ל, כי פרישות קדושת של מרן הרב שטיינמן היא מעין הפרישות וקדושת הגר"א. ה-כיצד ניתן לנסות להתחזק?

הגמרא (חולין) מספרת על מר עוקבה שהתבטא על עצמו ואמר: אני ביחס לאבי כחומץ בן יין. מסביר רש"י כי מר עוקבה התייחס להקפדתו של אביו אשר ביום שאכל בשרי – לא היה אוכל חלבי. שואל הסבא מסלבודקא: אם ההרגשה היא של "חומץ בן יין" בגלל שמחכים ששעות, מדוע לא יחכה אף הוא יום שלם בין בשר לחלב, ויהיה יין בן יין? אלא, אם דרגתו ויכולותיו הם בבחינת "חומץ בן יין" – הניסיון להתחזק אל היין הוא מעבר ליכולות ולמצב! קבלות גבוהות יותר ובלתי מותאמות עלולות להפיל את האדם ולרסק אותו.

כאשר הסבא מסלבודקא שהה בארץ בישיבת חברון, ניגש אליו בחור בן עליה ואמר שהוא מחפש קבלה רוחנית שתרום אותו. הוא מרגיש, כך אמר לסבא מסלבודקא, שאם יקבל על עצמו "תוספת שבת" כל יום שישי מיד ברגע שאפשר - מפלג המנחה, הדבר ירומם אותו מאד. ענה לו ה"סבא" שינסה לנהוג כך במשך מספר שבועות ואחר כך יבוא שוב. לאחר שבוע בירר ה"סבא" אצל הבחור: נו, איך היתה תוספת שבת? והבחור תיאר התעלות עצומה, מעין עולם הבא... המשיך ה"סבא"

ושאלו: כאשר אצלך בשעה ארבע כבר שבת, הכל מוכן ומזומן, וחברי החדר שלך מצחצחים את נעליהם – מה אתה חושב עליהם? ענה לו הבחור: אמת, אני מרגיש כאילו הם מחללי שבת... צעק עליו הסבא: תפסיק מיד! מהקבלה שלך אתה עלול להגיע לידי גאווה! לך תעבוד על תיקון המידות...

קבלה שהיא מעבר לכלים וליכולות – לא תהיה לה אחיזה, והיא עלולה להזיק לאדם. אם כן מה עלינו לקחת ולהתחזק לאחר פטירתו של ראש הישיבה זצ"ל?

"מפני הרעה נאסף הצדיק" – "מיתתו של צדיקים מכפרת"

הסטייפלר זיע"א בספרו "שערי תבונה" מביא דברי הספד שנשא הגאון רבי שמריהו יוסף זצ"ל (אביו של החזו"א) על חמיו רבי שאול קצנלבוגן זצ"ל. ודבריו הקדושים נותנים את המבט האמיתי הנצרך לכולנו בפטירת אדם גדול.

הגרש"י מקשה סתירה בדברי חז"ל, כתוב בישע"י: "מפני הרעה נאסף הצדיק", ופרש"י "שלא יראה בצרה העתידה לבא". ולפי זה פטירת צדיק היא אזעקה אחרונה לפני שחם וחלילה יפקוד אותנו אסון גדול, ובכדי שלא יראה הצדיק את הצרה העתידה לקחו הקב"ה מאיתנו.

מאיך שנינו בסוטה: "ולמה נסמכה מיתתה של מרים לפרה אדומה, מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת". ולפי זה מיתת הצדיק היא קורבן ציבור המכפר על הציבור, ופטירתו היא "הרגעה" ולא אזעקה. וראוי להבין כיצד עולים הדברים בקנה אחד. עוד יש לדקדק, בישע"י נאמר: "מפני הרעה נאסף הצדיק", ואילו בגמ' שם נאמר "מיתתן" של צדיקים מכפרת.

סתירה נוספת מקשה הגרש"י זצ"ל: חז"ל אומרים: "קשה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלוקינו". מאיך יש לשון בחז"ל "קשה סילוקן של צדיקים לפני הקב"ה יותר משריפת בית אלוקינו". מעבר לזה שהדברים סותרים, ראוי להבין מה שייך כלל להשוות מיתת צדיק איזה שלא יהיה מעולם ועד עולם, להיקף האובדן שבחורבן בית המקדש. וכן שינויי לשון "קשה מיתתן" כשריפת בית אלוקינו, לעומת קשה "סילוקן" יותר משריפת בית אלוקינו.

שיקמו ממעשיו. מאידך אם לא לומדים מדרכיו של צדיק הרי שמיתתו היא רק הפסד נורא שאין בו "מזמור", ובנקודה זו מיתתו קשה יותר משריפת בית אלוקינו, אובדן בלי תועלת. ומדוקדק מאד הלשון "קשה סילוק" של צדיקים יותר משריפת בית אלוקינו, שזה באופן שלא לומדים ממעשיו אזי פטירתו היא סילוק לגמרי מן העולם כנ"ל. מאידך כשלומדים ממעשיו אזי אין זה סילוק אלא "קשה מיתתו" של צדיקים כשריפת בית אלוקינו" הצדיק לא נסתלק אלא מת והבן.

ועל דרך זו מאיר הגרש"י את מה שביקש רבי שמואל בר שילת מהספדן – "אחים לי בהספידא דהתם קאימנא" – חמם אותי בהספד שתישא עלי, שיקיים אותי שם, "התם" זהו עולם האמת – עולם של לקבל שכרם ולא של "ועשיתם", בעולם של לקבל שכרם אי אפשר לעשות שטייגען כבעולם של לעשותם, (כמו שהרחיב בזה הח"ח בשם עולם), רשב"ש ביקש מהספדן דכיון שהוא יהיה אז בעולם האמת שאי אפשר להתעלות בו – הרי שהוא "קפוא" איננו יכול לעלות ממדרגה למדרגה, רק באופן אחד אפשר לחממו בעולם האמת: כשיתעורר הציבור בהספד וילמדו ממעשיו, אזי גם "מהתם" הוא ממשיך להשפיע בעוה"ז ובכך ממשיך להתעלות בעולם הבא, "אחים לי בהספידא דהתם קאימנא".

פטירתו של צדיק מהעולם מחייבת אותנו לשמוע את האזעקה ולהישמע לקריאה שמשגרים אלינו משמים. להתעורר לתשובה, ולחקות את מעשיו של הצדיק.

מלחמה בלתי פוסקת

יש מכתב מפורסם מהגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל (אגרות "פחד יצחק") המעורר על רעה חולה שישנה בבואנו לדבר על גדולי עולם שנסתלקו לבית עולמם: אנו רגילים לדבר על השורה האחרונה של חיהם. מדברים על ה"חפץ חיים" שכל ימי חייו לא דיבר ולא שמע לשון הרע, וכל ימיו מקשה אחת של קדושה וטהרה. דיבורים אלו מרחיקים אותנו ממנו וגורמים לנו לחשוב שזה יעד שאי אפשר להתקרב אליו, עלינו לדעת שעד שה"חפץ חיים" נהיה "חפץ חיים" הוא ניהל מלחמה עם עצמו בכל עוז עד שכבש וקנה את רוממותו.

זכורני שכשנפטר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שהיה נקרא גדול השקדנים, בהספדים עליו דיברו על התמדה בלתי נתפסת. התחושה הכללית היתה שלא שייך להתחקות אליו, עד שקם הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל ובכושר התיאור שלו נעמד על הבימה בישיבת מיר, ואמר משפט שהדהים את הציבור – "רבתי ר' חיים איז גווען א-איש מלחמה א'גנצ לעבן" – ר' חיים היה איש מלחמה כל ימי חייו. הציבור השתומם, ואז הוא אמר את המשפט הבא: "אתם יודעים עם מי הוא ניהל מלחמת עולם? עם המיטה שלו. רבתי – אין מעלה שמתחילה בקומה שמונים, הכל מתחיל עם עבודה פשוטה ועקבית".

חז"ל אומרים: "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם", והדברים קשים, אדם לא יכול להשיג את רצון ד' בתורתו רק כשהוא נכשל בהם. ומצינו בזה ביאור נפלא בדברי רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל. נקדים תחילה ממה שכתב הגר"א ביונה: הגר"א אומר שרובנו הם גלגולי נשמות שכבר היו בעולם ונשלחו שוב לתקן מה שקלקלו בגלגול קודם. והנה אם ידע אדם במה חטא בגלגול קודם, הוא יבין לשם מה הוא נשלח שוב לעולם, הוא יבין את הקטע הראשון במסילת ישרים: "שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו" – בעולם שלו. הגר"א אומר שאפשר לברר זאת, וזהו בירור שיאיר לכל אחד מאתנו את חייו. לכל אחד מאתנו ישנה עבירה שיש

מבאר רבי שמריהו יוסף כי לא רק שסתירה אין כאן, אלא הדברים משלימים זה את זה ומציבים דרך מעשית. פעמים שכלל ישראל נמצא במצב של חטא ומידת הדין מתוחה עליהם להענישם. לפני שהגזירה תצא חס וחלילה לפועל הקב"ה ברוב רחמיו לוקח מאיתנו את הצדיק ומעמיד אותנו בפני שתי דרכים: א. אם נלמד מדרכיו של צדיק ונתעורר לתשובה אזי רוממנו את הצדיק הנפטר לקורבן ציבור המכפר על הציבור.

אין מציאות של קרבן ציבור בלי שהציבור יעשה תשובה. ובאופן זה אם נעשה תשובה – גם ביטלנו את הגזירה העתידה לבוא על ידי קרבן ציבור. אולם מעבר לכך אנו מיטיבים גם עם הצדיק הנפטר וגורמים לו עילוי נשמה בעולם הבא, בכך שגם משם הוא פועל כאן בעולם, וגם הוא עצמו במיתתו נעשה קרבן ציבור המכפר על עוונותיהם של ישראל וזו זכות עצומה. על אופן זה נאמר בגמרא: "מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת".

אולם כשלא לומדים מדרכיו ומתעוררים בתשובה אזי אין הצדיק יכול לשמש קרבן ציבור, המותנה בתשובת הציבור, ומיתתו לא הועילה לכפר על חטא הציבור, והציבור נתחייב בגזירה העתידה לבוא. ובכדי שלא יראה הצדיק צרה זו הוא נלקח מאיתנו, ועל אופן זה נאמר "מפני הרעה נאסף הצדיק שלא יראה בצרה העתידה לבוא", ומדויק מאד על אופן זה נאמר "נאסף" – סילוק גמור. מאידך כשנעשה קרבן ציבור המכפר נאמר "מיתתן של צדיקים". הצדיק לא הסתלק, אלא מת, שרוחו ממשיכה להשפיע כאן בעולם הזה גם לאחר מותו, והוא מתעלה גם עכשיו בעולם הבא. נמצא ששני האופנים הנ"ל: אם פטירתו של הצדיק תכפר, או חלילה "מפני הרעה נאסף הצדיק", תלויה בהתעוררות שלנו לתשובה ולהתחזקות בדרכיו של הצדיק.

ועל דרך זו יש לבאר גם את הסתירה הנוספת בדברי חז"ל "קשה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלוקינו", ומאידך "קשה סילוקן של צדיקים יותר משריפת בית אלוקינו". בכדי להבין את עומק דברי הגרש"י נקדים יסוד מרבי יעקב עמדין זצ"ל המבאר את דברי בעל ההגדה: "בנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו". וראוי להבין הרי קרבן מכפר על דבר שזדונו כרת ושיגגתו חטאת, מהו איפוא הביאור ב"בנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו".

וביאר רבי יעקב עמדין דהלכפר על כל עוונותינו אינו במעשה הקרבנות, אלא בחורבן בית המקדש – שכיילה חמתו על העצים והאבנים כמבואר בגמ' קידושין ששתי דרכים היו לפניו יתברך, או שלא ישאר משונאיהם של ישראל שריד ופליט, או לכלות חמתו על העצים ואבנים, אולם אז ישארו ישראל לפליטה וכשישובו בתשובה יבנה המקדש מחדש. וזה שאומר בעל ההגדה "בנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו". הרי שלחורבן הנורא של בית המקדש יש שני פנים, חורבן והסתר פנים נורא, מאידך על חורבן זה אמר אדונינו דוד "מזמור לאסף", והיינו שעל ידי כן נשאר משונאיהם של ישראל שריד ופליט ובידם לשוב בתשובה ויחזור ויבנה, וזהו "קרא עלי מועד" על החורבן עצמו באופן זה.

ומעתה נבין את הקשר והשייכות של מיתתן של צדיקים לחורבן בית המקדש: חז"ל לא מדמים את ההיקף של חורבן הבית לפטירת הצדיק, אין אסון הדומה לחורבן. אלא הפשט הוא שהמבט שישנו בחורבן הבית שיש שני פנים, שהאובדן נורא אולם הוא מכפר כשעושים תשובה – הוא הביאור בדברי חז"ל: קשה מיתתן "כשריפת בית אלוקינו", שהמיתה גרמה שישאר מישראל שריד ופליט

מעלת הצניעות באספקלריה הגר"א

רבינו הגר"א כותב לאמו ע"ה בזה הלשון: "אהובתי אמי, ידעתי שאינך צריכה למוסר שלי, כי ידעתי כי צנועה את, ואף על פי כן יקראו לפניך האגרת הזאת כי הם דברי אלוקים חיים". (אגרת הגר"א)

אגרת הגר"א כידוע מקיפה את רוב רובם של נסיונות החיים, רבינו ז"ע ריכז את כל התורה כולה בשורות בודדות – קנאה, תאוה, כבוד, לשון הרע, שבת, חינוך וכו', והוא כותב לאמו שכל נסיונות החיים אינם שייכים אליה, יען כי "צנועה את". וראוי להבין הרי צניעות היא פרט – סימן ב"שולחן ערוך", מהו אם כן הקשר שבין צניעותה של אַם הגר"א לכל נסיונות החיים, מדוע חוסן בצניעות הוא חוסן בכל הענינים עליהם מעורר הגר"א באגרתו.

מקום נוסף בו מבואר שהצניעות אינה פרט, אלא מעלה המורה על הכלל כולו, הוא בסוגיית הגמ' במסכת סוטה (דף ב' ע"א): "אין מזווגין לו לאדם אישה אלא לפי מעשי", ופרש"י: "צנועה לצדיק, שאיננה צנועה לרשע". מבואר בדבריו שהמקביל לצדקות אצל אנשים הוא צניעות אצל נשים, והמקביל לרשעות של אנשים הוא חוסר צניעות אצל נשים. לכאורה ההקבלה היתה צריכה להיות "צדיק לצדקת", רשע למרשעת", אולם הוא אשר דברנו: הצניעות אינה רק מעלה בתחום מסויים, אלא דבר המקיף את כל האדם. כשם שהצדקות מקיפה את כל מעלת האנשים, כך הצניעות מקיפה את כל מעלת הנשים.

וכך מגדיר ה"רוקח" (בתחילת ספרו) את מעלת הצניעות: "אין אמונה כהצנע לכת". והביאור בדבריו הוא, דהנה המהר"ל (בריש נתיב האמונה) מבאר שהאמונה היא מלשון נאמנות והשתעבדות. וראוי להבין את פשרה של מעלה מרכזית זו. למדנו אם כן משלושת המקורות הנ"ל שצניעות אינה פרט, אלא כלל המקיף את כל עבודת ה' אצל נשים, ונבאר את הדברים.

מבט חדש נוסף על מידת הצניעות אנו לומדים מדברי הגר"א (באגרתו נוסח ארם צובא) וז"ל: "...תבלין ליצר הרע אצל אנשים הוא תורה, ואצל נשים צניעות ומידות", עכ"ד.

על מנת לחדור לעומק הדברים נקדים את דברי רמח"ל במס"י (פ"ה) המבאר את תוכן מעלת התורה כתבלין ליצר הרע בזה"ל: "פשוט הוא שאם לא ברא למכה זו (ליצר הרע) אלא תרופה זו (תורה), אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה, מי שיחשוב שינצל זולתה, אינו אלא טועה, ויראה טעותו לבסוף כשימות בחטאו", עכ"ד. אם כן לדברי הגר"א המקביל "צניעות ומידות" ל"תורה" מבואר שהדרך היחידה להילחם ביצר הרע אצל נשים הוא צניעות ומדות, וצריך ביאור בתוכן מעלה זו.

דלהלן נבאר בס"ד את נקודות עליהם עמדנו עד כה:

(א). מדוע המושלם בצניעות ומידות "דרך" הוא שיעשה אדם גדול "כר"ע.

(ב). מדוע המושלם במידת הצניעות אינו צריך חיזוק בשאר חלקי התורה והמצוות כאם הגר"א.

(ג). מדוע צניעות מקבילה לצדקות, וחוסר צניעות מקבילה לרשעות (רש"י).

(ד). מהי ההבנה בדברי הרוקח ש"אין נאמנות גדולה לבוורא מהצנע לכת".

כנו ממש טבע שני לעבור עליה ואנו נכשלים בה שוב ושוב, פעמים אנו מרגישים חסרי ישע – חידלון, אין אנו יכולים לעמוד בניסיון מסויים, שוב יום כיפור ושוב נפילה עד כדי שבירה. חטא שהוא כטבע שני ממש.

אומר הגר"א: באותה עבירה שאתה מרגיש שהיא כטבע שני בנשמתך, הוא העוון שיושב בנפשך, שאותו נשלחת לתקן. וביתר עומק: אם נשלחת לתקן דווקא את העוון שקשה לי להתמודד איתו, לא יתכן ששלחו אותי לתקן בלי אפשרות לתקן. הרי שמתוך המפלות החוזרות ונשנות אדם מבין מהו רצון התורה ממנו ספציפית, ושחייב להיות שניתנו כוחות לעמוד בניסיון.

וזהו מה שאומר רבי צדוק הכהן: "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם", מהכשלונות הוא לומד מה רוצה ה' יתברך ממנו. וכך מבאר הגר"י הוטנר את הפסוק "שבע יפול צדיק וקם" (שבע הוא ביטוי להתפרצות בלי גבול – ובשבעה דרכים ינוסו מפניך והיינו התפרצות ואי"מ), אין זה מכתב תנחומים לצדיק שאף שנופל הוא קם. אלא הצדיק הופך את המפלה למנוף, לעליה ומבין שריבוי הנפילות הוא השליחות שנשלח לתקן ואין מצב שנשלח לתקן בלי נתינת כח לתקן, לכן הצדיק הופך את מפלתו למנוף לעליה דווקא ודו"ק.

עומדים אנחנו ימים אחדים אחרי פטירתו של מרן הרב שטיינמן זצ"ל, בגיל מאה וארבע. לא! אין מדברים על ההשגות של גיל מאה וארבע! צריך לקחת דבר ששומעים, דבר שבלט אצלו עם כל מה שכיסה, ולהתחיל לעבוד בעקביות ובלי להרפות. זכיתי ולמדתי אצל הרב שטיינמן זצ"ל לפני למעלה מארבעים שנה, בישיבה קטנה. הרב שטיינמן בשנים האחרונות הרגיש שחייב להנהיג את הדור ופתח את הדלת לשאלות הציבור. בשנים ההן, ראינו לעינינו מלאך השם צבקות! שקוע בתורה, לא מוציא את עיניו מד' אמותיו, פחדנו לעמוד לידו ב"שמונה עשרה"! היה מגיע לישיבה – היינו בורחים מפחד! מהקדושה, מהפרישות, מהתורה, מהתפילה. בזמן השיעור, אם לא היה מדבר או מקשיב לבחור – היה נרדם, הן למד יומם ולילה ממש.

כילדים בני-ברקים עקבנו אחר ספר התורה החי, הסתכלנו בחלונות בלילה, בכל שעה וזמן הוא עבד ועבד ועבד. עלינו לקחת ולברור מן הדברים מה שקשור אלינו, ולסגל לעצמנו דרכי עליה.

חזיתיה דהוה צניע ומעלי

"רבי עקיבא רעיא דבן כלא שבוע הוי, חזיתיה ברתיא דדהוה צניע ומעלי (ראתה בו צניעות ומידות טובות – מהרש"א). אמרה ליה, אי מקדשנא לך אזלת לבי רב, אמר לה אין (אם אנשא לך תלך ללמוד תורה אצל רבותינו? אמר לה: כן)... שמע אבוה... אדרה הנאה מנכסיה". וכשבא לשאול על נדרו "אמר לו: אדעתה דגברא רבה מי נדרת, אמר לו: אפילו פרק אחד ואפילו הלכה אחת, אמר ליה אנא הוא". ע"כ.

ובמהרש"א שם מבאר שרחל ראתה שרבי עקיבא היה צנוע ונוח לבריות. אשר מבואר לפי זה שהשלם "בצניעות ומידות טובות" כשהולך לבית רב - זהו טבעו של ההולך עם מטען זה – "דרך הוא" שנעשה אדם גדול כלשון התוספות. וראוי להבין מדוע צניעות ומידות הם הכשרה מובטחת להיות אדם גדול. דלהלן נבאר בסיעתא דשמיא את מעלת הצניעות ומידות כיסוד לאדם גדול, ובכך נבין גם כן מה שכתב הגר"א, שתורה היא תבלין אצל אנשים, צניעות ומידות הם התבלין אצל נשים.

מעשה שנכנסים אתו כגן עדן! אף אחד לא יודע! רק הרבונן-של-עולם! אמת בטהרתה!

וביאר הגר"ח פ"ז צ"ל: לעולם הבא זוכה האדם רק ע"י פנימיות אמיתית, מה זה עולם הבא? זה עולם רוחני, רוחניות היא פנימיות, פנימיות אמיתית בלי שום חיצוניות, כל דבר היוצא לחוץ אפילו רק חושבים אודותיו איך הוא נראה כלפי חוץ, אם אני עושה משהו ואני חושב או שואל את עצמי: איך הוא נראה כלפי חוץ, אם אני עושה משהו ואני חושב או שואל את עצמי: איך ומה האחרים יגידו על זה, מה הם יחשבו על מה שאני עושה, אם כן אני כבר חושב על הרושם החיצוני של הדבר, ואם כך המצוה כבר איבדה את ערכה הפנימי, כיון שאני כבר מערב חיצוניות לתוכה, דבר כזה כבר אינו שייך לטהרת עולם הבא – זה כבר לא עולם רוחני טהור. זה הענין של "עין לא ראתה אלקים זולתך", פנימיות שענין זר לא ראוהו, פנימיות שמישהו אחר זולת הקב"ה לא ראה, זהו הפירוש "אלוקים זולתך" פנימיות שמתגלית רק כלפי השם יתברך – כי פנימיות גמורה אינה נראית לעיל כלל.

סיפר לי יהודי שעובד באחד הגמח"ם הגדולים ביותר בירושלים. ממש כמו בנק. באחד הימים הגיע אברך לאחר מסע ארוך, רוצה ללוות עשרת אלפים דולר. טרטר אותו מספר פעמים הלך וחזר לגבי הערבים וכו'. סוף סוף הוא מכניס את הדף מתחת לזכוכית, הפקידה מסתכלת ואומרת: חסר פה נתון אחד: לא כתבת את מטרת ההלוואה. האברך התחיל להתנצל: לא נעים לי לכתוב, אולי אפשר בלי.

הפקידה חשבה שהוא דיסלקטי, והציעה לו שהיא תכתוב את דבריו. שוב החל מתנצל, והיא עמדה על כך שהוועדה לא תאשר הלוואה בלי פירוט מדויק. כאן נאלץ האברך להודות: אגיד לך את האמת, אני מרוויח בכולל אלפיים ₪ לחודש. לאחרונה השכנה שגרה מול הבית – היה לה "יום הולדת עגול"... ובעלה קנה לה קנדלברה ב"הצורפים" של תשעה קנים. אשתי אומרת שמאז היא לא יכולה, היא חייבת קנדלברה כזו... ואני שואל, רבותי, מהי האישה הזו? היא מכבדת את השבת? יש לה קשר לכבוד השבת? היא יודעת מה זה? הרי כל כולה חלולה וחיצונית! מה שמעניין אותה הוא רק מה ש"הם" ו"הם" ו"הם" יאמרו על מה שיש לה או אין לה...

אדם לא צנוע הוא אדם חזותי: כל מערכת השיקולים שלו היא: איך זה נראה? איך זה מתקבל? מה תגיד השכנה על כך וכך, ומה יגידו על השידוך ההוא, מה מכובד עבורה ומה לא... אלו אנשים חזותיים, שגם אם אינם חוטאים – הם חיים בעונש! חיים של חלון ראוהו! התורה, שכל כולה פנימית – אינה יכולה להתמזג בו.

צדיק לצנועה

ובזה נבוא לבאר את דברי רש"י בריש סוטה שכתב: "מזווגין לאדם אשה לפי מעשיו" – "צדיק לצנועה", ותמהנו הרי המקביל לצדיק היא צדקת מהו הביאור בקבלה שבין צדקות לצניעות.

ונראה, דהנה המחבר פותח את השו"ע: "שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים", ומבאר הרמ"א מדברי הרמב"ם (מ"ג ח"ג פ"ב): "כי אין ישיבתו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ועסקיו והוא לפני מלך גדול". ובביאור הגר"א שם גורס "וזהו כל מעלת הצדיקים". והיינו דההרגשה של חיים לפני ה' אינה רק יסוד גדול במעלותיהם של הצדיקים, אלא כל מעלת הצדיק נמדדת ונבחנת ובאה לידי ביטוי במדרגת "השויתי שלו",

ה) מהי פשר ההקבלה שבין צניעות ומדות אצל נשים, לתורה תבלין אצל אנשים. (אגרת הגר"א).

צניעות – פנימיות

בביאור הדבר נראה עפ"י מה שביאר המהר"ל (בריש נתיב הצניעות). אמנם ע"מ לחדור לעומק דבריו נקדים, שגם במצות תלמוד תורה מצינו את ענין הצניעות כדכתיב (משלי י"א ב'): "ואת צנועים חכמה", ואיתא בגמ' מו"ק (דף ע"ז ע"א): "שוב פעם גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק, מאי דרש? חמוקי ירכיך כמו חלאים, מה יך בסתר אף דברי תורה בסתר, יצא רבי חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק... שמע רבי איקפיד... אתא ר' חייא... נהג נזיפותא בנפשיה תלתין יומין", מבואר בגמ' שגם בלמוד התורה צריכה לשלוט מעלת הצניעות, וכל כך החמירו בזה עד שמי שלא קיים תקנה זו דינו בנידוי.

ביתר התבוננות והעמקה בדברים נבין, שהרי נתבאר לעיל מדברי הגר"א באד"א שתכלית התורה היא התיקון של בין האדם לנפשו – "למדתי תורה ונתרוממתי", והיינו דתכלית התורה אינה ידיעת הוראותיה בלבד, אלא תכלית ידיעת הוראותיה היא הרוממות – ה"נתרוממתי" שעליה דיבר רב יוסף בחג השבועות. א"כ בפסוק "ואת צנועים חכמה" מבואר שהבסיס שתורה תוכל לפעול רוממות אצל האדם היא צניעות – "ואת צנועים חכמה".

וביאר המהר"ל את השילוב של מידת הצניעות עם תורה בזה"ל: "...והטעם בכל זה כי החכמה בעצמה היא צנועה ונסתרת ואין חכמה בנגלה, ולפיכך כמו שהיא החכמה בעצמה כך ינהג עם החכמה שילמד בצניעות דהיינו בסתר, וזה שאמר כאן גם כן 'ואת צנועים חכמה', דהיינו מי שכל מעשיו בצניעות ובנסתר, ונמשך אחריו החכמה שהיא צנועה ונסתרת, אבל מי שכל מעשיו בבלתי זה הוא גשמי ואין ראוי אליו החכמה, שכמו שיש אל החכמה מעלה עליונה נסתרת, כך יש אל החומרי מדרגה שפלה נגלית כמו שביארנו דבר זה בכמה מקומות" עכ"ד.

ונסה לבאר את דבריו הק', התורה היא דבר פנימי רוחני, כמ"כ התורה אינה כשאר חכמות שתכליתם היא ידיעה, התורה תכליתה להתמזג באדם ולרוממו להיות פנימי – רוחני. וכשתכונות האדם הם סתירה לתורה הרי שהתורה לא תתמזג בו משום שהוא גשמי חיצוני. שורש הצניעות הוא פנימיות, אדם השוקד לפתח את הפנימיות שלו, סולד מלהתבלט ולהראות את הדברים החוצה, מכיון שהוא חושש וירא שאם זה יראה חוצה תתערב בזה איזה חיצוניות, וא"כ כבר ערבבתי כאן קורט של חיצוניות אזי כבר אין זו פנימיות.

התורה הק' היא צנועה ונסתרת, פ"י היא פנימית – רוחנית, ורק מי שעובד בפנימיותו, דהיינו שמשקיע את כל כוחותיו על פנימיותו הוא יכול להשתייך לחכמה, וזהו הטעם שצריך להקפיד שלימוד התורה עצמה תהיה בהצנע וכן בכל המעשים לעשותם בצניעות, כי מי שאינו צנוע בכל הנהגותיו אינו יכול להתקשר לחכמה. וזהו הביאור בפסוק: "והצנע לכת עם אלוקים", השיקול היחיד הוא עשיה רק עם אלוקים ולא עם אף אחד אחר.

אומר הרב דסלר (מכתב מאלהו ח"ג עמ' 289): כל הימים יהודי עמל לזכות לחיי עולם הבא. השאלה המסקרנת היא: מהו עולם הבא? מה טיבו? עונה הגמרא (ברכות לד:): "עין לא ראתה אלוקים זולתך". על פניו כביכול סטרו על פנינו: לא תצליחו להבין, אין תשובה... אבל לא! זוהי התשובה, זוהי המהות! עולם הבא הוא עולם האמת, אין בו לא "מה יגידו" ולא "מה יאמרו" ו"איך זה מתקבל". ומה צריך האדם לעשות בעולם הזה, כדי לזכות שם? רק מעשים של "עין לא ראתה אלוקים זולתך"! זה

התורה שהיא פנימית תתמזג בו. בדרך הוא שיהיה אדם גדול. אמו של הגר"א לא צריכה חיזוק, כי כל הזמן היא חיה את "מה הרבנו-של-עולם" רוצה!

בחודשים הראשונים בהם הגעתי לישיבת פוניבז', ראש הישיבה מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל היה ישיש. שם בישיבה מתרכז הריכוז הכי גבוה של האי-קיו והאדרנלין... הכל בבנין אחד... הריכוז הזה יוצר לפעמים לחץ והדף לא פשוטים. לארגן את הדברים – זה לא תמיד פשוט, בפרט לפי הוראותיו של הרב שטיינמן, ללכת בטוב ככל שניתן, לא לכפות בכוח וכו' וכו'.

בימים הראשונים התעוררו שאלות רבות מאד: הראש-ישיבה, מה יותר טוב לעשות, כך או כך. בלי סוף פעמים... הרגשתי שאני מנדנד... לאחר מספר ימים אמר לי: רבי אריה, אומר לך תירוץ אחד על כל השאלות: בכל פעם שאתה מסתפק מה יותר טוב, תחשוב לרגע אחד: מה יותר טוב לרבנו-של-עולם! אם זו תהיה המחשבה שלך, אף פעם לא תהיה לך עוד התלבטות...

שני תמידים כהלכתם

אנשים יכולים לחשוב שאם אדם חי את האמת – מופקעת ממנו שמחת החיים...

אולם אנו מוצאים שה"שולחן ערוך" פותח בסעיף הראשון: "שויתי ה' לנגדי תמיד", והסעיף האחרון הוא "טוב לב משתה תמיד". שוב המילה תמיד. אומר ה"שער תשובה": אלו הם שני קרבנות התמיד שמקיפים את כל ה"שולחן ערוך": אם יש לך את ה"שויתי", ואם יש לך את ה"טוב לב משתה תמיד". מהו משתה תמיד? הפסוק המלא הוא: "כל ימי עני רעים, אבל טוב לב משתה תמיד" – מסביר הגר"א: עני הוא אדם שאינו שמח במה שיש לו. חיים קשים ומרים. לא משנה מה יש לו – תמיד הוא מרגיש שחסר לו עוד ועוד. זהו לא חטא, זה עונש! אומלל העני!

המקביל לו הוא "טוב לב" – אדם ששמח עם מה שיש לו! הוא במצב של משתה תמיד. אם ניגשים אל שיכור כלוט ושואלים אותו: היית רוצה להיות נשיא ארצות הברית? הוא משיב: נשיא? מה פתאום?! אני הרבה יותר ממנו! וכן על זה הדרך... ברגע שמתפוגג היין – הוא מתרסק למציאות. כל עוד הוא שיכור – הוא מרגיש שיש לו הכל, לא חסר לו דבר.

השמח בחלקו הוא כמו שיכור שהיין לא מתפוגג אצלו – משתה תמיד! איך אפשר? שני ה"תמידים" האלו הולכים יחד! אם אדם חי את ה"שויתי ה' לנגדי תמיד", הוא חש שהקב"ה עושה הכל – הוא יכול להגיע ל"טוב לב משתה תמיד". אם מסתובבים עם המטען הפנימי, עם אמת החיים, של קרבת אלוקים – זה סוד האושר בחיים, שמחת החיים.

אצל ראש הישיבה זצ"ל היתה האמת בטהרתה, ושמחה תמידית. מי שהכיר יודע, ששלוות החיים והבית והקירות וכל מה שהיה שם – היה כל כולו מתוך שמחה ואושר תמיד! זהו הדבר שיש בידינו לקחת. אחיזה ב"כבודה" הזאת אשר כל מהותה פנימית. לנסות לסגל מעשים של אמת מבלי לערב שיקולים חיצוניים. יהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה, ונזכה שפטירת הצדיק תהיה בבחינת "אזעקה" המעוררת ומרחיקה את הפרוענות.

וההבדל בינו ובין צדיק אחר הוא באיזה מידה ובכמות ובאיכות הוא חי ומרגיש שהוא עומד לפני ה' הרואה ובוחן כל צעד מצעדיו, ובהתאם להרגשה זו הוא מתנהג, וזוהי כאמור כל מעלת הצדיקים.

ומעתה מבואר מאד מש"כ רש"י "צדיק לצנועה", ושניהם במעלה אחת, משום ששלימות המדריגה בהצנע לכת – "עם אלוקים" היא שלימות המדריגה של שויתי ה' לנגדי תמיד – "כל מעלות הצדיקים", א"כ "צדיק לצנועה" היינו "צדיק לצדקת" והבן.

וזוהי ההבנה בדברי הרוקח: "אין אמונה כהצנע לכת", וביארנו שאמונה היא מלשון נאמנות, והיינו שסולם הנאמנות לבוא יתברך שראשו מגיע השמימה הוא עד כמה מעשיו הם "עם אלוקים", ללא תערובת אש זרה בעבודת ה', ואין באמת נאמנות גדולה יותר לבוא יתברך אלא בהצנע לכת, משום שזה אינו פרט, אלא מבט כולל בכל אופני עשיית רצון ה'.

אשר על כן פונה רבינו הגר"א לאימו ע"ה: "אהובתי אימי ידעתי שאינך צריכה למוסר שלי כי ידעתי כי צנועה את", משום שהצנע לכת היא שלימות וחוסן בכל הענינים עליהם מעורר הגר"א באיגרתו. מעלת הצניעות והמידות הטובות הן מעלת ה"צניע ומעלי" שראתה רחל ב"ר"ע, שהן הרי יסוד התורה ותכלית לימודה, ובאיש הפנימי יכולה החכמה להתמזג. ולכן סברה רחל שעם תכונות כאלו יעסוק בתורה הצלחתו והשפעת התורה עליו מובטחת.

כל כבודה פנימה

"כל כבודה בת מלך פנימה" – כבודה היא מילה נרדפת למטען. כל המטען של בת ישראל הוא – פנימיות. אישה לא מדליקה נרות ברחוב, לא קידוש לבנה. הכל פנימי. אבל צניעות אינה רק "סור מרע", צניעות היא "כך"! חוסר צניעות הוא נמק, אבל צניעות בטהרתה היא דרך חיים של פנימיות.

סיפר אברהם שהגיע אל הרב שטיינמן זצ"ל לדבר אתו בלימוד בהפסקת צהריים. כשהגיע ראה שמחכים עשרות אנשים, כל אחד הגיע לשאול בעניינים העומדים על לבו. האברך חיכה, ולאחר שהלכו כולם אמר לראש ישיבה: רציתי לדבר בלימוד, אבל הראש-ישיבה בוודאי מותש, כל כך הרבה שאלות ואנשים... השיבו הרב שטיינמן זצ"ל: בכלל לא מותש. כולם שאלו שאלה אחת. כאן חיך ופירט: הראש ישיבה, השידוך הזה מספיק מכובד? הראש ישיבה, המשרה ההיא מספיק מכובדת בשבילי? הראש ישיבה, הסמינר הזה מספיק מכובד לבת שלי? כולם שאלו שאלה אחת: כבוד-כבוד-כבוד. בכלל לא התעייפתי... שאלה אחת ושבעים פנים לה...

זו היתה המהות. ראש הישיבה כתב צוואה בגיל ארבעים ושתיים. זהו השלב שבו אדם נמצא בשיא כוחו ופעילותו. הרב שטיינמן חי בהכרה של "יזכיר לו יום המיתה". והדברים פשוטים. לו יצויר שאדם קם בשש בבוקר, והוא קיבל מידע בדוק שבשש בערב הוא הולך מן העולם... בני ביתו קמים מאוחר יותר, מדברים על הקרמיקות, על קניות... הוא אינו מסוגל לחשוב על זה אפילו, מי צריך את זה בכלל?! ביום פטירתו של אדם הכל מתברר. אז מידת האמת בהירה ומבהירה בצורה מדויקת, מה חשוב ומה שטויות. מה עיקר ומה טפל. ראש הישיבה חי כל ימיו את השאלה – מי צריך את זה?! את מבט האמת של "יזכיר לו את יום המיתה".

זה מה שראתה רחל אשת רבי עקיבא. כאשר מצאה שעקיבא הוא "צנוע ומעלי" – אדם פנימי, אם ילך ללמוד

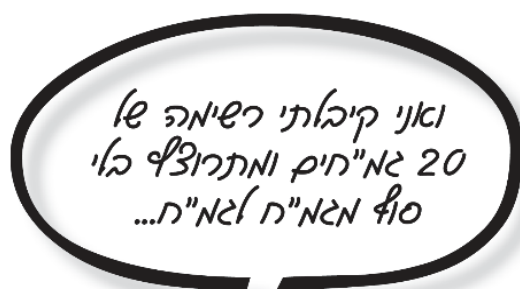
לשמחת לב מבקשי ה'

יצא לאור
הספר

שבות יצחק

להשיג בטל': 052-7175173

ואני קיבלתי רשימה של
20 גמ"חים ומתרוצץ בלי
סוף מגמ"ח לגמ"ח...

כ"ה הצטרפנו כשבנינו
היה קטן. ואתמול הוא קיבל מהגמ"ח
המרכזי הלוואה אחת גדולה עם פריסת
תשלומים מצונית - ואנו מתכוונים בנחת
לחתונה. וביתייך הכסף שלנו
עשה חסדים...

240,000 ₪
הלוואה אחת. בלי גלגולים.

תרומות ממעשר
כספים לכתחילה

פריסה של יותר
מ-150 תשלומים

**התכנית
הכדאית ביותר**

ההצטרפות לילדים עד גיל 3

וההגמ"ח המרכזי
שע"י גמ"ח לבית ישראל (ע"ר)
בברכתם ובעידודם של גדולי ישראל שליט"א

רכז נציגים:
הרב אברהם ארנפרוינד
074-7122900
4150605@gmail.com

לנציג באזורי:
הרב חיים יעקב פרידמן
074-7122967
f0527697604@gmail.com